

ROČENKA ZAHRANIČNEJ POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2014

VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU

BRATISLAVA 2015

© VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU, N.O.
© AUTORI

EDITOR
PETER BREZÁNI

EDIČNÁ RADA
VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, JURAJ BUZALKA, ALEXANDER DULEBA,
PETER HOLÁSEK, PETER LIZÁK, JURAJ MARUŠIAK, TOMÁŠ STRÁŽAY,
JÁN ŠOTH

ROČENKA VYCHÁDZA S PODPOROU MINIS-
TERSTVA ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓP-
SKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

NÁZORY UVEDENÉ V PUBLIKÁCII SÚ OSOBNÝMI NÁZORMI AUTOROV
A NEMUSIA KOREŠPONDOVAŤ S NÁZORMI VYDAVATEĽA.

ISBN 978-80-89645-02-2

**ROČENKA
ZAHRANIČNEJ POLITIKY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
2014**

VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU

- © VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU, N.O.
BRATISLAVA 2015
- © AUTORI

STAROMESTSKÁ 6/D
811 03 BRATISLAVA
TEL.: +421 2 5443 3151
FAX: +421 2 5443 3161
WWW.SFPA.SK

EDITOR
PETER BREZÁNI

EDIČNÁ RADA
VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, JURAJ BUZALKA, ALEXANDER DULEBA,
PETER HOLÁSEK, PETER LIZÁK, JURAJ MARUŠIAK, TOMÁŠ STRÁŽAY, JÁN ŠOTH

RECENZENTI
VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, ALEXANDER DULEBA, ZSOLT GÁL, MATÚŠ
KORBA, JURAJ MARUŠIAK, TOMÁŠ STRÁŽAY

JAZYKOVÁ REDAKTORKA
SILVIA ZUBEKOVÁ

220 STRÁN, VYDANIE PRVÉ

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ROČENKA VYCHÁDZA S PODPOROU MINISTER-
STVA ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLE-
ŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

NÁZORY UVEDENÉ V PUBLIKÁCII SÚ OSOBNÝMI NÁZORMI AUTOROV
A NEMUSIA KOREŠPONDOVAŤ S NÁZORMI VYDAVATEĽA.

ISBN 978-80-89645-02-2

OBSAH

Predhovor	5
-----------------	---

Miroslav Lajčák

Slovensko, Európa, svet (2014)	9
--------------------------------------	---

I. Slovenská republika v medzinárodnom prostredí

Zuzana Gabrižová

Slovensko v EÚ 2014. Výročie v tieni slovenského paradoxu	21
---	----

Martin Vlachynský

Nepříjemné precitnutie	33
------------------------------	----

Karel Hirman

Slovenská energetická politika v roku 2014	47
--	----

Róbert Ondrejcsák

Hodnotenie bezpečnostnej a obrannej politiky Slovenskej republiky za rok 2014	57
--	----

II. Prioritné oblasti zahraničnej politiky

Tomáš Strážay

Ukrajina ako spúšťač existenciálnej krízy V4? Ďalšiu otázku, prosím!	71
--	----

Alexander Duleba

Východná politika SR v roku 2014 v znamení rusko-ukrajinskej krízy	81
--	----

Július Lőrincz

Západný Balkán – náročnou cestou premien	101
--	-----

III. Nástroje slovenskej zahraničnej politiky

Peter Brezáni, Nora Beňáková

Slovenská rozvojová spolupráca v roku 2014	121
--	-----

IV. Z histórie slovenskej zahraničnej politiky

Olga Gyárfášová

Desať rokov v euroatlantickom priestore: obraz verejnej mienky 141

V. Prílohy

Chronológia dôležitých udalostí v slovenskej zahraničnej politike v roku 2014.....	157
Zmluvy, dohody a dohovory publikované v roku 2014.....	173
Štruktúra orgánov štátnej správy pôsobiacich v oblasti medzinárodných vzťahov a európskych záležitostí v roku 2014	179
Zoznam zastupiteľských úradov krajín EÚ, NATO a niektorých ďalších krajín v Slovenskej republike	187
Zoznam konzulárnych úradov vedených honorárnymi konzulmi v Slovenskej republike	196
Zoznam zastupiteľských úradov Slovenskej republiky, stálych misií, generálnych konzulátov a slovenských inštitútov	199
Zoznam konzulárnych úradov Slovenskej republiky vedených honorárnymi konzulmi	205
Počty príslušníkov OS SR v súčasných misiách na podporu mieru.....	212

VI. O autoroch..... 213

PREDHOVOR

V uplynulom roku sa opäť po chvíli relatívneho pokoja otvorila Pandorina skrinka medzinárodných vzťahov. To, čo sa dialo, deje a bude diať v blízkej budúcnosti u nášho východného suseda, bolo bez akýchkoľvek pochybností udalosťou roka číslo jeden. Nielen v našom regióne. Počas uplynulých 12 mesiacov roku 2014 sme v Európe nemali v politickej debate komplikovanejšiu tému. Všetko ostatné ostalo v tieni bojov na Ukrajine, resp. sme sa na to „ostatné“ dívali cez prizmu situácie na Ukrajine. Pri pomenutí si 100. výročia od začiatku prvej svetovej vojny či 70 rokov od vylodenia v Normandii, alebo nášho slovenského povstania v druhej svetovej vojne tak malo trpkú príchuť. Podobne aj oslavy desiatich rokov Slovenska v Európskej únii a NATO mali v ukrajinskom kontexte inú dimenziu.

Konflikt na Ukrajine či anexia Krymu, ale aj pomerne rozpačité reakcie toho, čomu hovoríme trochu vágne medzinárodné spoločenstvo, ukázali, že medzinárodný systém a pravidlá, na ktorom stojí, resp. chce stáť, majú veľmi krehké základy. Pre Slovensko, ktoré je dlhodobým podporovateľom integračných ambícií Ukrajiny (bez ohľadu na to, čo hovorí premiér) a zároveň susedom, je tento vojenský konflikt Ukrajiny s Ruskom ešte osobitejší. Po dlhom čase bola zahraničnopolitická téma intenzívnou a pravidelnou témou vnútropolitckej debaty, zasiahla aj ako jediná takáto téma do predvolebnej kampane pred prezidentskými voľbami, rozdelila nielen vládu a opozíciu pri interpretácii toho, čo sa deje, ale charakterizovala ju kakofónia úradu vlády a ministerstva zahraničných vecí, ktorého práca bola touto situáciou poznačená azda na každom kroku.

Bohužiaľ, až „vďaka“ Ukrajine sme si (nielen v SR, ale aj na medzinárodnej úrovni) uvedomili, že je potrebné reštartovať v desiatom roku nášho členstva v Aliancii a EÚ upadajúcu debatu o bezpečnosti, o budúcnosti spoločnej zahraničnej politiky EÚ a úlohe Únie vo svete, o budúcnosti Východného partnerstva (a rozširovania vo všeobecnosti). Nielen pre vojnu medzi Ukrajinou a Ruskom, ale aj v jej dôsledku

sme sa posunuli vpred i v téme energetickej bezpečnosti, keď Slovensko v septembri spustilo reverzný tok plynu na Ukrajinu. Ukrajina bola aj témou nášho predsedníctva vo V4, počas ktorého sme koordinovali humanitárnu pomoc (a sčasti aj rozvojové aktivity) pre Ukrajinu.

Okrem Ukrajiny nám oči pootvorili (pevne v to verím) aj voľby do Európskeho parlamentu. Účasť 13 %, jedna z úplne najnižších v EÚ, len potvrdila to, čomu hovoríme slovenský paradox. Aj to nás čiastočne prebudilo a donútilo (aspoň vo forme vyjadrení plánov a potreby sebareflexie) bilancovať a predefinovať priority. Uvidíme, ako sa s týmito výzvami, ktoré sme v roku 2014 ešte nechali „odležať“, popasuje naša domáca i zahraničná politika v roku 2015.

Rok 2014 bol pre zahraničnú politiku bez akéhokoľvek prehánania veľmi ťažký a úvod roka 2015 naznačil (veľmi priamo a bez pretvárk), že nebude o nič jednoduchší. Napokon, odráža sa to aj v nasledujúcich textoch už 16. ročenky. Bohužiaľ, z rozličných dôvodov nie je možné vyskladať publikáciu, ktorá by rok 2014 zhodnotila komplexnejšie, ale snahou bolo poskytnúť priestor témam, ktoré sme spolu s edičnou radou považovali v uplynulom roku za tie najpodstatnejšie (a nie náhodou takmer všetky reflektovali problémy súvisiace so situáciou na Ukrajine). Cieľom bolo, aby autori udalosti nielen opísali, resp. odprezentovali, ale poskytli aj svoju analýzu, videnie či odporúčania. I preto sa do výberu dostali autori s istou mierou odstupu, t. j. z mimovládneho či akademického prostredia, a mali tak prednosť pred úradníckym vnímaním problému.

Napokon, pohľad na zahraničnú politiku tu za realizátorov zahraničnej politiky poskytol minister zahraničných vecí a európskych záležitostí. Ten vo svojom texte prezentuje problémy a aspekty slovenskej zahraničnej politiky z pohľadu inštitúcie zodpovednej za výkon zahraničnej a európskej politiky.

Expertná časť ročenky je, ako už býva zvykom, rozdelená do štyroch blokov. Prvý bilancuje a hodnotí slovenské pôsobenie a úspechy pri presadzovaní našich záujmov v medzinárodnom prostredí, druhý analyzuje našu politiku v prioritných oblastiach, resp. regiónoch a tretí diskutuje o kvalite a efektívite nástrojov na realizáciu zahraničnej a európskej politiky SR. Ani v tomto roku nechýba časť pripomínajúca si významné výročia súvisiace s dôležitými osobnosťami alebo udalosťami slovenskej zahraničnej politiky.

Prvá časť sa začína príspevkom Zuzany Gabrižovej, šéfredaktorky informačného portálu EurActiv.sk, ktorý analyzuje podstatné udalosti v európskej politike Slovenska počas roka 2014, keď sme oslávili 10 rokov nášho členstva v Unii. Martin Vlachynský, analytik Inštitútu ekonomických a spoločenských analýz (INESS), analyzoval situáciu v eurozóne, jej pozitíva, no aj výzvy, resp. riziká, ktoré na EÚ a eurozónu čakajú. Slovenskú energetickú politiku v kontexte globálnych a regionálnych udalostí s minimálne strednodobým dosahom na SR poskytuje analytik RC SFPA Karel Hirman. Ten za najvýraznejšie udalosti považuje sprevádzkovanie reverzného toku plynu, znižovanie dodávok plynu Gazpromom pre SPP, ako aj situáciu okolo Slovenských elektrární. Svoj pohľad na bezpečnostnú a obrannú politiku Slovenska v roku 2014, ktorý uzatvára časť o pôsobení SR v medzinárodnom prostredí, spracoval Róbert Ondrejcsák, riaditeľ Centra pre európske a severoatlantické vzťahy. Podľa neho rok 2014 znamenal renesanciu diskusií o bezpečnostnej politike na Slovensku.

Druhú časť ročenky, ktorá sa venuje prioritným oblastiam našej zahraničnej politiky, otvára príspevok Tomáša Strážaya, vedúceho výskumného programu Stredná

a juhovýchodná Európa v RC SFPA, ktorý analyzuje stredoeurópsku spoluprácu v roku 2014. Aj v jeho článku je prierezovou témou situácia na Ukrajine. Riaditeľ RC SFPA a vedúci výskumného programu Východná Európa Alexander Duleba sa sústreďí hlavne na zmapovanie politiky SR voči Ukrajine a Rusku, vrátane postojov oficiálnych predstaviteľov SR, parlamentných strán a slovenskej verejnosti k hodnoteniu príčin a priebehu rusko-ukrajinskej krízy, ktorá trvá od konca februára 2014. Slovenské aktivity na západnom Balkáne, kde majú naše aktivity i diplomacia dlhodobo vysokú kvalitu, už tradične hodnotil nezávislý novinár Július Lőrincz.

Tretia časť hodnotí fungovanie a efektivitu slovenskej rozvojovej spolupráce. Autori textu Nora Beňáková z občianskeho združenia Človek v ohrození a Peter Brezáni z RC SFPA svoju pozornosť upriamili na hodnotenie uskutočňovania cieľov nastavených v strednodobej stratégii ODA na roky 2014 – 2018, snažili sa poskytnúť sumár aktivít slovenskej rozvojovej pomoci a v záujme skvalitnenia a zefektívnenia ODA predložili niekoľko návrhov a odporúčaní.

Nadalej pokračujeme v rubrike Z histórie slovenskej zahraničnej politiky. Keďže v roku 2014 oslávila Slovenská republika desať rokov svojho členstva v Európskej únii a NATO, do tejto edície bola zaradená krátka, ale obsažná analýza trendov v postojoch verejnosti k NATO a EÚ, ako aj vnímania členstva Slovenska v oboch zoskupeniach, ktorú spracovala analytčka Inštitútu pre verejné otázky Oľga Gyárfášová.

Expertnú časť tradične dopĺňajú prílohy – chronológia dôležitých zahraničnopolitických udalostí, zoznam medzinárodných zmlúv, informácie o štruktúre a predstaviteľoch orgánov štátnej správy pôsobiacich v zahraničnej politike, zoznam diplomatických misií a predstaviteľov SR v zahraničí, diplomatického zboru v SR, informácie o vojenských misiách v zahraničí a podobne.

Pevne verím, že aj táto ročenka si nájde cestu k čitateľom a poslúži všetkým, ktorí sa zaujímajú o minulosť, prítomnosť i budúcnosť Slovenska a jeho zahraničnej politiky. Na záver by som sa rád poďakoval Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR za spoluprácu na tomto projekte a za to, že vďaka ich podpore sme v budovaní tejto veľmi potrebnej tradície mohli aspoň v tomto skromnom formáte pokračovať.

Peter Brezáni
editor

SLOVENSKO, EURÓPA, SVET (2014)

MIROSLAV LAJČÁK

Ako minister vyžadujem, aby môj rezort pracoval inovatívne, nuž som sa rozhodol trochu inovovať aj tohtoročný príspevok do ročenky.

Začnem názvom, ktorý vyzerá staromódne, ale je výsostne aktuálny. Slovensko, Európu a svet obvykle považujeme za samostatné entity, ktoré sa síce prelínajú a ovplyvňujú, ale zostávajú tri. Realita však čoraz zreteľnejšie dokazuje, že civilizácia smeruje k jednej entite. Tento proces bude ešte dlhý, možno sa neskončí nikdy, ale nabere dynamiku – a nemožno ho zastaviť. Vlastne nikto uvážlivý ho zastavovať nechce, lebo to by znamenalo vzpierať sa civilizačnému vývoju. Kritika „zlej“ globalizácie realitu takmer neovplyvňuje – a možno už našim vnukom a vnučkám bude nezrozumiteľná.

Zahraničná politika nemá za realitou ani zaostávať, ani ju predbiehať. Musí však anticipovať, inak nás budúcnosť zakaždým zastihne nepripravených. To, prirodzene, nechceme ani nemôžeme pripustiť. Vývojové tendencie sú dôležitejšie ako jednotlivé udalosti, akokoľvek závažné. Ak sa udalosti nehodnotia v ich kontexte, vzniká skreslený obrázok.

Letopočet v zátvorke má zdôrazniť relativitu ročného rámca pri posudzovaní medzinárodných udalostí. Rok je časová kategória, nie zahraničnopolitická. Nemám v úmysle vyhodnocovať rok 2014 ako taký, dávať mu prívlastky, to už som ostatne urobil v iných článkoch – zložitý, turbulentný, azda najkomplexnejší od začiatku milénia. Chcem na niektorých jeho udalostiach ukázať, kde sme a kam sa uberáme.

SLOVENSKÁ DOKTRÍNA A PRAX

Periodické bilancovanie slovenskej zahraničnej politiky v ročenke zahraničnej politiky má slúžiť aj na konfrontáciu našich stratégií, plánov a predstáv so skutočnosťou. Na hľadanie odpovedí na otázky: držíme sa kompasu?, konáme adekvátne?, boli sme pri-

pravení?, podcenili sme niečo zásadné?, sme užitoční občanom a krajine?, či celý rad ďalších. Vôbec mi neprekáža rôznosť odpovedí, prekážajú mi povrchné sudy. Praktická zahraničná politika je komplexná činnosť, musí sa vyrovnávať nielen s vonkajšou realitou, ale aj s domácimi vektormi. Je to vlastne zmes doktríny a viacerých ďalších faktorov, namiešaná zakaždým podľa okolností, avšak nestrácajúca hodnotový smer.

Preto chcem na prvom mieste zdôrazniť dôležitosť hodnotového systému, bez ktorého nemožno robiť konzistentnú zahraničnú politiku. Hodnotové ukotvenie Slovenska sa v roku 2014 asi najzreteľnejšie ukázalo pri anexii Krymu, keď sme principiálne a ihneď nástojili na dodržiavaní Charty OSN a na rešpektovaní princípov suverenity a územnej integrity.

Pripomínam, že rovnako principiálny postoj zaujalo Slovensko od začiatku vo veci Kosova. Aj tam sme odmietli „ohýbanie“ medzinárodného práva. Málokto môže s takým čistým svedomím odsúdiť anexiu Krymu ako Slovensko.

Kým pri Kryme sa Európska únia ihneď zjednotila, v otázke Kosova je dodnes nejednotná a nachádzame sa v menšine. Nie je to komfortná pozícia pre diplomáciu, ale je naša a vieme si ju zastať. Je to aj dôkaz, že slovenská zahraničná politika sa netočí po vetre.

Kríza na Ukrajine potvrdzuje, čo je už dlhší čas známe: súčasné medzinárodné právo a na ňom vybudované inštitúcie nedokážu vždy zabezpečiť medzinárodný poriadok a civilizovaný spôsob riešenia problémov. To neznamená, že sú neužitočné – keby štáty lepšie využívali ich potenciál, dokázali by viac.

Lenže pokúšenie štátov nadradíť vlastné záujmy nad medzinárodné právo tu bude vždy. Žiaden medzinárodný orgán – ani reformovaný či novovytvorený – nebude schopný celkom ho eliminovať. Možno mu čeliť vlastne len hodnotovým systémom, ktorý okrem iného nepripustí – aspoň nie dlhodobo –, aby použitie sily či iné protiprávne konanie viedlo k získaniu vojensko-strategických, politických alebo ďalších výhod.

POTREBA KOMUNIKÁCIE

V roku 2014 sa naďalej prejavoval nebezpečný paradox súčasného medzinárodného života: čím viac je platforiem na komunikáciu, tým menej sa oponenti počúvajú navzájom. Nepochota či neschopnosť viesť naozajstný a trpezlivý dialóg, najmä v napätých situáciách, vyúsťuje do veľkých škôd, žiaľ, zďaleka nielen politických. Sýria dospela do humanitnej katastrofy obrovského rozsahu aj pre neschopnosť komunikácie strán v konflikte. Ale vlastne všetky súčasné konflikty, vrátane ukrajinského, vykazujú tento aspekt.

Medzi kľúčové funkcie diplomacie patrí zaoberať sa názormi iných, aj nesúhlasnými, a vyhľadávať aspoň nejaké styčné body. Vo väčšine situácií niet lepšej metódy ako trpezlivosť a úvážlivosť: bez nich aj zdanlivo malý spor môže eskalovať. Kto sa rozhodne riešiť problém konfrontáciou, musí dokázať zvládnuť aj jej eskaláciu. Rozvrat v niektorých krajinách (Líbya, Irak) je aj dôsledkom možno pôvodne dobre mysleného, ale nedomysleného použitia sily.

Aby bolo jasné: fanatickí vrahovia, ktorí sa zaštitujú vierou (v prvom rade skupina, ktorá sa v júni 2014 nazvala Islamským štátom), nie sú naši oponenti ani bojovníci za ideu – sú to zločinci. Ale ani tých nestačí eliminovať: treba eliminovať aj sociálne a ekonomické korene ich existencie, čo je podstatne ťažšie.

SLOVENSKÁ ZAHRAIČNOPOLITICKÁ OPTIKA

Slovensko navždy zostane v strednej Európe: zemepisne, ale aj geopoliticky, ekonomicky, kultúrne. Naše zahraničnopolitické videnie však nemôže zostať pri stredoeurópskych okuliaroch, treba ho rozširovať o pohľady z centrál medzinárodného života, najmä univerzálnych (systém Organizácie spojených národov) a regionálnych medzinárodných organizácií. Nazvem to *bifokálnou optikou*: užitočná to vec.

Multilateralizmus poskytuje nielen celistvejšiu, ale predovšetkým vyváženejšiu predstavu o svetových procesoch, bez čoho nemôžu vzniknúť ani fundované národné stratégie, ani kompetentné praktické rozhodnutia. Univerzálne videnie pomáha lepšie uchopiť a riešiť miestne či regionálne problémy. Preto sa zámerne snažím aktivizovať našu diplomaciu v multilaterálnych problematikách.

Prirodzene, komu takpovediac strieľajú za plotom, ten sa málo zaoberá globálnym vývojom. Ale krízy a konflikty by nemali prekryť skutočnosť, že v rade oblastí – boj s chudobou, zdravotníctvo, vzdelávanie – svet reálne napreduje, hoci nie celkom na úrovni očakávaní. Že iné, napríklad veda či informatika, sa rozvíjajú dokonca búrlivo, že rastie rozvojová spolupráca. Toto všetko sú sféry, kde musíme byť aktívni, aj vo vlastnom záujme.

To isté platí pre oblasti, v ktorých svet hľadá – zatiaľ bez veľkého úspechu – synergiu potrebnú na zvládnutie ťažkých problémov: rast sociálnej nerovnosti, teroristické násilie, znečisťovanie životného prostredia, klimatické zmeny, energetická bezpečnosť, proliferácia zbraní a ďalšie. Tu nevystačíme s prístupom, že sa to nakoniec vyrieši aj bez nás. Ani to nie je naša filozofia.

BEZPEČNOSTNÝ ROZMER

Rok 2014 nám tvrdým spôsobom pripomenul, že sme ohrození a musíme sa chrániť. Neuvedomovať či nevšimáť si to by bolo fatálnou chybou – nielen zahraničnopolitickou. Bezpečnosť sa nám doslova nanucuje ako priorita číslo jeden, premietli sme to aj do zamerania slovenskej zahraničnej politiky na rok 2015. Všetko nasvedčuje tomu, že význam bezpečnostnej problematiky sa bude ďalej zvyšovať.

Určujúcim faktorom našej vonkajšej bezpečnosti je členstvo v Severoatlantickej aliancii (NATO). V dôsledku ukrajinskej krízy, ale aj šíriacej sa nestability za južnou hranicou NATO a na Blízkom východe Aliancia urobila opatrenia na zvýšenie svojej obranyschopnosti. Samit NATO vo Walese v septembri 2014 prijal *Akčný plán pripravenosti*, ktorý sme podporili. V tejto súvislosti sme sa zaviazali zastaviť pokles výdavkov na obranu a zabezpečiť ich reálny nárast v súlade s hospodárskym rastom a zároveň do roku 2020 vyčleniť 1,6 % HDP na obranu. Prezentovali sme zámer vynaložiť 20 % z obranných výdavkov na modernizáciu ozbrojených síl do roku 2016.

Slovensko pokračovalo v presadzovaní politiky otvorených dverí NATO, podporovalo začatie rokovaní o vstupe Čiernej Hory. Naša diplomacia výrazne prispela k tomu, že pred samitom vo Walese bola prehodnotená pripravenosť všetkých uchádzačov na vstup do NATO. Naše veľvyslanectvo v Belehrade plnilo funkciu kontaktného veľvyslanectva NATO v Srbsku; tento mandát bol predĺžený aj na roky 2015 – 2016.

Bezpečnosť občanov (lebo o tú v konečnom dôsledku ide) dnes okrem obranného čoraz viac určujú aj ďalšie vektory, najmä energetický, ekologický, kybernetický. Tieto majú jednoznačne medzinárodnú povahu, a preto sa nimi naša zahraničná politika a diplomacia musí zaoberať intenzívnejšie ako doteraz, možno aj na úkor svojich iných činností.

SLOVENSKO AKO MEDZINÁRODNÝ AKTÉR

Rok 2014 znovu potvrdil, že Slovensko sa stalo neprehliadnuteľným medzinárodným hráčom. Pribúdajú situácie, z pozície ministra to vidím aj súhrnne, aj jednotlivo, keď sa Slovensko premiestňuje na prednú časť javiska. Ako to hodnotia mnohí z vonkajšieho prostredia, „hrá vo vyššej lige, než by mu vzhľadom na jeho veľkosť prislúchalo“. Nešlo o žiaden náhly prielom: dozrievanie na medzinárodnej scéne neprebíha inak ako postupne: získavaním zručností a skúseností, budovaním *renomé* inštitucionálneho, ale aj osobnostného. Samozrejme, do hry môžeme vstupovať iniciatívne len tam, kde na to máme.

Z pochopiteľných príčin sa nás ukrajinská kríza bezprostredne dotýka. Dve zásadné výzvy pre súčasnú Ukrajinu sú mier a reformy. Ja aj osobne veľmi aktívne nalieham, aby si Európska únia našla parketu pri pomoci ukrajinským reformám. Prebieha síce veľa aktivít na bilaterálnej báze, po línii medzinárodných organizácií (Rada Európy, OECD a ďalšie) a medzinárodných zoskupení (napríklad V4), ale chýba zastrešenie a politické vedenie toho všetkého. Presne tu Slovensko žiadalo a žiada aktívnu úlohu Európskej únie, pretože to je pozitívna a proreformná agenda, s ktorou má Európska únia skúsenosti a úspešne ju robí vo vzťahu k západnému Balkánu.

MEDZINÁRODNÉ MISIE

Objektívnosť si vyžaduje dodať, že rastúca angažovanosť Slovenska nie je vždy výsledkom našej vlastnej vôle – niekedy by sme dokonca radšej pobudli v úzadí, ale naše záväzky a naša česť (nevyhýbajme sa tomuto slovu ani v zahraničnopolitickom kontexte!) nás predurčujú na konanie.

Názorným príkladom je naša fyzická účasť na operáciách a misiách medzinárodného krízového manažmentu. Žiaden štát do takýchto aktivít nejde rád, najmä ak sú spojené s priamym ohrozením životov a vysokými výdavkami. Takáto účasť však okrem svojho priameho účelu vyjadruje aj hodnotový postoj. Aj symbolické zapojenie sa vypovedá o pozícii štátu viac ako dlhé vyhlásenia.

K 31. decembru 2014 v medzinárodných misiách (po línii OSN, NATO a Európskej únie) pôsobilo 262 príslušníkov našich ozbrojených síl: najviac v rámci UNFICYP na Cypre (157), ISAF v Afganistane (66) a EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine (36). Taktiež celkovo 16 civilných expertov pôsobilo v Kosove (6), Gruzínsku (2), Afganistane (2), na Cypre (2), ale napríklad aj v Macedónsku (1), Tadžikistane (1) či Palestíne (1).

Na uvedený účel sme v roku 2014 použili vyše 28 miliónov eur. Určite to nebol neužitočný výdaj, išlo o príspevok na našu vlastnú bezpečnosť.

REFORMA BEZPEČNOSTNÉHO SEKTORA

Angažovanosť zďaleka neznamená len účasť na krízových operáciách. Štáty dnes majú – v istom zmysle, žiaľ – široký výber, ako môžu iniciatívne prispieť k riešeniu problémov.

Inšpiratívnym príkladom zaangažovanosti Slovenska prostredníctvom multilaterálnej diplomacie je reforma bezpečnostného sektora – *Security Sector Reform (SSR)*. Keď sme sa ujali tejto problematiky v súvislosti s predsedníctvom v Rade bezpečnosti v roku 2007, mnohí aj u nás na ministerstve krútili hlavami: Slovensko ide učiť Afriku, ako robiť z bojovníkov roľníkov! Rýchlo sa však potvrdilo, že téma postkonfliktných transformačných procesov je celosvetovo žiadaná a možno viac než odborná expertíza jej chýba adekvátne koordinácia na medzinárodnej úrovni.

Rok 2014 potvrdil jej rastúci význam. Bezpečnostná rada schválila v apríli vôbec prvú rezolúciu (2151/2014) o SSR. Slovensko sa v súlade s jej odporúčaniami sústredilo na efektívnejšiu koordináciu aktivít rôznych organizácií na politickej úrovni aj v teréne. Počas konferencie GLOBSEC v Bratislave (máj 2014) sme k tomuto usporiadali panelovú diskusiu za účasti OSN, EÚ, OBSE a Africkej únie. Osobitne dobré výsledky priniesla súčinnosť so švajčiarskym predsedníctvom OBSE, v júli sa vo Viedni pod slovensko-švajčiarskou záštitou konala konferencia o spolupráci OSN a OBSE v tejto oblasti. V novembri sme spolu s Africkou úniou a ďalšími partnermi usporiadali v Addis Abebe Africké fórum o SSR. Dlhodobé úsilie Slovenska v tejto oblasti vyzdvihol aj generálny tajomník OSN Pan Ki-mun pri našom poslednom osobnom stretnutí (február 2015). Ešte doplním, že Slovensko okrem diplomatického úsilia pomáha aj v praktických reformách bezpečnostného sektora v Srbsku, Bosne a Hercegovine, Čiernej Hore, Moldavsku a inde.

ZMRAZENÉ KONFLIKTY

Takzvaných zmrazených konfliktov je viac, než sa zdá. V Európe ide najmä o Podnestersko, Abcházsko, Južné Osetsko, Náhorný Karabach, severný Cyprus, v niektorých aspektoch aj Kosovo. Nechcem predbiehať, ale zrejme sem treba (a nadlho) zaradiť Krym a pravdepodobne aj oblasť Donecka.

Prvými štyrmi sa priamo nezaobráame, ale starostlivo ich sledujeme. Otvorenie nášho veľvyslanectva v Tbilisi v roku 2014 prispeje k vyváženějšímu pohľadu na Abcházsko a Južné Osetsko, ktoré sme predtým „pokrývali“ iba z Moskvy. Pokiaľ ide o severný Cyprus, v roku 2014 sme pokračovali v podpore dialógu znepriatelených komunít prostredníctvom stretnutí ich zástupcov na pôde nášho veľvyslanectva v Nikózii. To je, myslím si, pekná ukážka zaangažovaného, ale nezištného prístupu k medzinárodnému problému.

Každý konflikt je iný, ale v jednom aspekte k nim pristupujeme rovnako: primárne snahou ukončiť fázu násilia, ak už do nej konflikt prerástol, a následne aktívnou komunikáciou hľadať cesty k jeho riešeniu. Sú vždy zložité a namáhavé a temer nikdy nevedú k okamžitému úspechu. Ako som už uviedol, s týmto faktom však musí viesť diplomacia žiť i pracovať.

EURÓPSKA POLITIKA

Európska agenda je samozrejým jadrom aktivít slovenskej zahraničnej politiky a diplomacie, bola prítomná v nejakej podobe prakticky vo všetkých našich činnostiach aj v roku 2014. Vyjadrujem sa k nej často, preto sa tu obmedzím iba na minimálny komentár.

Zintenzívnili sme prípravu na predsedníctvo Slovenska v Rade Európskej únie (druhý polrok 2016) na organizačno-logistickej, finančnej a personálnej úrovni, ale takisto v komunikačnej a mediálnej oblasti. Moje ministerstvo ako vnútroštátny gestor tejto úlohy nechce ponechať nič na náhodu. Ide o naše historicky prvé predsedníctvo, takže cítiť aj istú pozitívnu trému. Vôbec však nepochybujem, že pri zodpovednom prístupe všetkých zúčastnených ho Slovensko zvládne výborne.

Ale nejde iba o organizačnú úlohu. Súčasťou predsedníctva je politická agenda, ktorú môžu výrazne ovplyvniť aktuálne udalosti, väčšinou málo radostné. Musíme byť pripravení aj na to, teda predvídať a mať príslušných odborníkov.

Predsedníctvo je zároveň cennou príležitosťou lepšie oboznámiť našu vlastnú verejnosť s fungovaním Európskej únie. Že v tejto oblasti je stav Slovenska nedobrý, názorne ukázala extrémne nízka účasť (13,05 %) vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2014. Európska únia je projekt, ktorý si zaslúži snahu, aj volebnú. Bolo by nemúdre zostať pri detinských hodnoteniach rekordnej neúčasti ako „slovenského paradoxu“ a podobne. Otázka, prečo sme si (a ako rýchlo!) navykli zahadzovať európske nástroje namiesto ich používania vo vlastný prospech, je závažná, ale nie je predmetom tohto článku. Vyslovím tu len názor, že pri poctivom hľadaní príčin sa nedajú obísť niektoré rozsiahle prítomné v našich pomeroch: povrchná informovanosť v spojení s nadbytkom sebavedomia, nezvyk rozmýšľať v širších súvislostiach a predvídať.

MEDZINÁRODNÉ ORGANIZÁCIE

Ak máte dostatočnú expertízu a viete ju primerane prezentovať, takmer nezáleží na tom, či ste rozlohou a počtom obyvateľov menšia či väčšia krajina. Vtedy ste v centre diania, vtedy ste relevantní. A o to v konečnom dôsledku ide. Toto je naša filozofia aj v medzinárodných organizáciách: nemotať sa na prízemí, snažiť sa pozdvihnúť, za pomoci multilaterálnych mechanizmov eliminovať naše relatívne nevýhody (kto ich nemá?) a zúročiť relatívne výhody.

My k takémuto stavu smerujeme: keby sme to nedokázali alebo nechceli, potom „prestaneme“ medzinárodne existovať. Preto je lepšie tak robiť vedome a cielene.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCA

Charakteristickou ukážkou postupnej zmeny myslenia štátneho aparátu aj verejnosti je rozvojová spolupráca a dobrovoľné darcovstvo. Ešte prednedávnom sa

poskytovanie rozvojovej pomoci či dokonca dobrovoľných príspevkov do cudziny u nás považovalo takmer za rozpočtovú márnotratosť: prečo dávať iným, keď nám samým chýba? Dnes už realistickejšie pristupujeme k tejto oblasti, k jej písaným aj nepísaným pravidlám solidarity. V roku 2014 Slovensko napríklad prostredníctvom medzinárodných organizácií prispelo na boj proti ebole (105-tisíc eur – finančná a materiálna pomoc), pomohlo sýrskym utečencom v Libanone a Jordánsku a kurdským utečencom v Iraku (70-tisíc eur), poskytlo humanitárnu pomoc Ukrajine, Srbsku, Bosne a Hercegovine (više 700-tisíc eur), aj viaceré iné dobrovoľné príspevky. Celkový rozsah slovenskej rozvojovej pomoci presiahol v roku 2014 60 mil. eur. Skvalitnil sa strategický rámec rozvojovej spolupráce: vláda schválila v januári *Strednodobú stratégiu rozvojovej spolupráce na roky 2014 – 2018*. Slovensko začalo naplňovať požiadavky a odporúčania Výboru OECD pre rozvojovú pomoc, ktorého členom sa stalo v roku 2013. Moje ministerstvo schválilo stratégiu spolupráce s tromi programovými štátmi *SlovakAid* – Afganistanom, Keňou, Moldavskom. Do aktivít *SlovakAid* sa postupne zapájajú popri mimovládnych organizáciách aj ďalšie subjekty, napríklad ZMOS a jeho členovia, štátne inštitúcie (najmä prostredníctvom Centra pre odovzdávanie skúseností z integrácie a reforiem – CETIR), médiá. Aktivita začala realizovať aj Platforma podnikateľov pre zahraničnú rozvojovú spoluprácu. V spolupráci s Eximbankou a ministerstvom financií vznikla schéma poskytovania zvýhodnených úverov s grantovým prvkom pre nákupcov slovenských tovarov a služieb z rozvojových krajín.

VYŠEHRADSKÁ SPOLUPRÁCA

Slovensko bolo k Vyšehradskej skupine (V4) vždy o niečo „prítulnejšie“ ako ostatní partneri. V júli 2014 sme prevzali ročné predsedníctvo vo V4 s ambíciou posilniť regionálnu spoluprácu aj politicky, aj odvetvovo. Popri tradičných oblastiach (najmä dopravné prepojenia, energetická bezpečnosť, obrana) sme zaradili nové témy, ktoré prispievajú ku konkurencieschopnosti regiónu V4: digitálna agenda, opatrenia pre rast, patenty, boj proti daňovým únikom. Na celkové hodnotenie je priskoro, ale prvý polrok predsedníctva bol úspešný. Z politických podujatí uvediem samit predsedov vlád V4 v Bratislave, za účasti prezidenta Švajčiarska, a tiež stretnutia ministrov zahraničných vecí vo formáte V4+ (+Kórejská republika, +západný Balkán, +Spojené kráľovstvo). Slovenské predsedníctvo promptne reagovalo na udalosti na Ukrajine a intenzívne koordinovalo aktivity V4 na podporu Ukrajiny. Značka V4 sa smerom navonok posilnila, čo bolo taktiež naším cieľom. Dôležité je spoločné pochopenie, že spolupráca V4 nebrzdí iné formáty spolupráce v regióne.

Okrem toho chcem osobitne zdôrazniť význam Medzinárodného Vyšehradskeho fondu, ktorý v minulom roku príspevom všetkých partnerov zvýšil svoj finančný potenciál poskytovaných grantov až na úroveň 8 miliónov eur, takže nám z neho vyrástol veľmi efektívny nástroj ako spolupráce s partnermi, tak aj prezentácie značky V4. Asi je dobre pri tomto konštatovaní tiež podotknúť, že sme pri budovaní Vyšehradskej spolupráce cielene nešli cestou budovania nejakých veľkých administratívnych sekretariátov, ale cestou efektívnej podpory zmysluplných projektov. A to sa nám plne vyplátilo.

VZŤAHY SO SUSEDMI

Začnem Ukrajinou, nielen preto, že jej venujeme v týchto týždňoch a mesiacoch primárnu pozornosť. Treba konštatovať realitu: naše susedské vzťahy s Ukrajinou ako komplex potrebujú ešte veľa impulzov, osobitne keď ich porovnáme s ostatnými susedmi, hoci sme jej v minulom roku venovali enormne veľa pozornosti, času i peňazí. Tak trochu však dobiehame, čo sme spoločne možno trochu zanedbali ostatných 25 rokov. Na kvalite našich vzťahov sa prejavuje skutočnosť, že spolupráca členov Európskej únie prebieha na kvalitatívne inej úrovni ako spolupráca so susedmi-nečlenmi. Ukrajina zostane v najužšom centre pozornosti slovenskej diplomacie, hoci vývoj v tejto krajine nesľubuje pokojný rámec na spoluprácu. Na druhej strane je to výzva: schopnosti diplomacie sa najlepšie prejavujú v zložitých pomeroch.

So zadostúčením konštatujem, že vzťahy s ostatnými susedmi boli konštruktívne a bezproblémové, v niečom nadštandardné, v niečom pragmatické. Inak to ani nemie byť, ale nezabúdajme, že vysoká úroveň vzťahov nenastáva automaticky. Zažili sme (a nepríliš dávno) aj také obdobia v susedských vzťahoch, na ktoré nemôžeme byť hrdí. Naša diplomacia vie, že susedské vzťahy si vyžadujú sústavné ošetrovanie a kultivovanie, no a v niektorých aspektoch aj bdelosť.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIA

Koordinácia podpory obchodno-ekonomických záujmov Slovenska v zahraničí bola prioritou ministerstva aj v roku 2014. Chceme sa jej venovať čoraz viac.

Ekonomická diplomacia, to už dávno nie sú najmä „veľvyslanci otvárajúci dvere podnikateľom“, hoci ani túto osvedčenú metódu netreba opúšťať. K nástrojom, ktoré v súlade so svojimi kompetenciami používame a máme snahu zlepšovať, patria strategicko-analytická činnosť, inštitucionálna koordinácia subjektov v oblasti obchodných, ekonomických a prezentačných aktivít (Rada vlády SR na podporu exportu a investícií, Rada pre strategické riadenie, koordináciu a kontrolu činnosti SARIO, Rada ministra dopravy pre koordináciu Slovenskej agentúry pre cestovný ruch), usporadúvanie podnikateľských fór, misií a proexportne orientovaných podujatí, semináre na zvýšenie informovanosti podnikateľského sektora, prevádzkovanie Podnikateľského centra. Uskutočnili sa aj cesty zamerané na zvýšenie odbytu slovenských tovarov na mimoeurópske trhy, napríklad do SAE (oblasť leteckej dopravy), Singapuru (inovatívne podniky), Vietnamu (jadrová energetika), Egypta, Pakistanu.

V oblasti spoločnej obchodnej politiky EÚ sme presadzovali najmä získanie lepšieho prístupu k najväčším a najrýchlejšie rastúcim ekonomikám sveta prostredníctvom dohôd o voľnom obchode. Ukončili sa rokovania o komplexnej hospodárskej a obchodnej dohode s Kanadou a pokračovali rokovania s ďalšími partnermi: Japonsko, India, partneri z ASEAN a štáty Východného partnerstva. Najdôležitejšou pre Slovensko bude dohoda o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP) s USA, o ktorej vlani pokračovali rokovania. Náš kľúčový záujem je, aby tieto dohody prispievali k zvýšeniu exportnej výkonnosti Slovenska v tradičných sektoroch (automobilový priemysel, spotrebná elektronika, hutníctvo), ale aj v iných odvetviach (energetika, služby, doprava).

SLUŽBY OBČANOM A KONZULÁRNA AGENDA

Službám pre občanov venujeme sústavnú pozornosť, pretože práve tu má rezort zahraničných vecí najbližšie k slovenskej verejnosti a jej každodenným potrebám a očakávaniam. Taktiež je dôležité, aby občania vedeli, že ich štát za nimi stojí, všade vo svete, najmä keď sa ocitnú v núdzi. Nesporný praktický význam pre verejnosť má vykonávanie štátoobčianskej, matričnej, legalizačnej agendy v zahraničí a poskytovanie informácií v celom spektre záležitostí spojených s cudzinou, predovšetkým s cestovaním.

Vo svojom článku som možno nie príliš veľkoryso siahla k číslam a štatistikám. Tu urobím výnimku. Konzulárna služba Slovenska vykonala minulý rok 31 861 overovacích úkonov, 7 565 matričných úkonov, 2 409 štátoobčianskych úkonov, vystavila 1 133 konzulárnych potvrdení, sprostredkovala 1 045 žiadostí justičných orgánov o právnu pomoc, zabezpečila 49 sobášov na zastupiteľských úradoch, odpovedala na viac ako 52-tisíc dožiadaní elektronickou poštou. Naša konzulárna sieť urobila 3 034 úkonov na pomoc občanom v cudzine. Bolo jej oznámených 949 zadržaní a uväznení našich občanov. Vo výkone trestu v cudzine (oznámené prípady) sa nachádzalo 728 osôb, naši konzuli vykonali 114 návštev vo väzniciach. Registračný systém ministerstva (krátkodobé pobyty v cudzine) využilo okolo 18 500 občanov – išlo o mierny nárast oproti roku 2013.

Snažíme sa aj o systémové skvalitnenia. Napríklad v rámci národného projektu elektronizácie služieb na úseku ochrany práv a záujmov slovenských občanov a podnikateľov ministerstvo robí opatrenia, ktoré majú od jesene 2015 umožniť postupnú elektronizáciu konzulárnych služieb, čím sa ďalej zvýši ich efektívnosť a dostupnosť.

K ROZPOČTU MINISTERSTVA

Aj v kontexte služieb občanom konštatujem, že rozpočet ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí na rok 2015 (celkový limit výdavkov vo výške 123,82 milióna eur) pokrýval nevyhnutné, základné potreby rezortu.

V rezorte zahraničných vecí nie je zvykom dramatizovať otázku rozpočtu. Vždy pracujeme s tým, čo máme k dispozícii. Ale vyššie ambície bývajú realistické iba v spojení s dostatočnými zdrojmi. Osobne som presvedčený, že slovenská diplomacia má byť malá, výkonná, ale aj dobre financovaná. Pretože „lacná“ diplomacia (v priamom aj prenesenom význame slova) vychádza nakoniec štát príliš drahô.

NA ZÁVER

Na záver uvediem, že napriek komplikovanosti medzinárodného vývoja v roku 2014 sa slovenská zahraničná služba v ňom nestratila, zvýšila svoje renomé ako v oblasti odbornosti, tak i v oblasti aktívneho prístupu na medzinárodnej scéne. Týmto smerom sa bude uberať i v roku 2015.

I.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA
V MEDZINÁRODNOM PROSTREDÍ

SLOVENSKO V EÚ 2014.

VÝROČIE V TIENI SLOVENSKÉHO PARADOXU

ZUZANA GABRIŽOVÁ

Desiaty rok členstva Slovenska v EÚ priniesol bilancovanie a snahu o zadefinovanie národných priorít v európskej politike na ďalšie obdobie. V EÚ bol rok 2014 predovšetkým časom inštitucionálnej obnovy. Katastrofické scenáre o ochromení Európskeho parlamentu extrémnymi silami a rétorika o Európskej komisii „poslednej šance“¹ naznačovali, že EÚ stojí na rozhraní konkrétnej voľby, ktorá zásadnejšie predznamena jej ďalší vývoj. Slovensko na túto voľbu reagovalo prevažne politickým a voličským nezáujmom. Vnútorný život Únie definovali aj dlhodobé témy hospodárskeho riadenia v eurozóne, klimaticko-energetická politika na budúcich 15 rokov a TTIP (obchodná a investičná dohoda medzi EÚ a USA). Slovenska sa týkajú všetky z nich. Väčšinu svojej pozornosti venovala slovenská vláda práve ekonomickým témam súvisiacim so stabilizáciou eurozóny, vlastnej fiškálnej pozície a politikám vplyvajúcim na slovenský priemysel – teda témam s priamym presahom do domácej politickej diskusie a boja. Samostatnou kapitolou slovenského pôsobenia na európskej scéne v uplynulom roku je odpoveď na ukrajinskú krízu, dovnútra sú to postupné prípravy na historicky prvé predsedníctvo Slovenska v Rade EÚ.

1 Juncker: This will be the 'last chance Commission'. In: *EurActiv.com*, 22. 10. 2014, <http://www.euractiv.com/video/juncker-will-be-last-chance-commission-309405> (prístup: 3. 3. 2015).

POUČENIA 10 ROKOV ČLENSTVA

Prvá polovica slovenskej desaťročnice v EÚ bola definovaná značným využitím impulzov na rozvoj, ktorý vstup do EÚ Slovensku priniesol, druhá sa zase prekrývala s krízovými rokmi celej Európy. Obe tieto fázy sa Slovensko pokúsilo zreflektovať v *Hodnotiacej správe*² mapujúcej prínosy, rezervy a odporúčania, pokiaľ ide o pôsobenie Slovenska v EÚ. Prípravu materiálu koordinovalo Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Prvá skupina odporúčaní smeruje k „cielenejšej realizácii európskych politík“. Prierezovo sa to má dosiahnuť cez lepšiu analýzu návrhov na ďalšie prehlbovanie integrácie, vrátane ich vplyvov na Slovensko. Konkrétne odporúčania pod „cielenejšou realizáciou“ sa sústreďujú predovšetkým na financie – neprenášať náklady na stabilizovanie eurozóny na občanov, účasť na európskych programoch na podporu vedy a výskumu, na podporu malých a stredných podnikov, nastavenie nediskriminačných podmienok v agropolitike.

Druhá skupina odporúčaní rieši efektivitu štátnej správy vo vzťahu k tvorbe národného príspevku k európskym politikám (analytické kapacity, transparentnosť, zapojenie Národnej rady SR, menej *gold-platingu* a menej regulačnej záťaže). Tu je vhodné spomenúť, že rezort zahraničia pripravil v auguste 2014 priebežné vyhodnotenie nového systému koordinácie tvorby stanovísk a realizácie politík EÚ v slovenských podmienkach³, ktorý v upravenej verzii funguje od novembra 2013. Reforma mala zlepšiť efektivitu tvorby stanovísk a zvýšiť participáciu na ňom do času, kým sa spustí nový elektronický portál katalogizujúci akty EÚ, národné stanoviská s možnosťou ich pripomienkovania pre širšiu verejnosť. Materiál konštatuje, že zmeny z roku 2013 sú prijímané vo všeobecnosti pozitívne, nedostatky vidia oslovení aktéri pri zaraďovaní predbežných stanovísk do medzirezortného pripomienkového konania, čo by opäť mal do budúcnosti riešiť práve nový elektronický portál⁴. Z vyjadrení zamestnávateľských asociácií⁵ vyplýva, že pozitívne hodnotia otvorenie Rezortných koordináčnych skupín (RKS) účasti ich zástupcov. Vládny materiál sebakriticky konštatuje, že nie všetky rezorty si plnia svoje povinnosti svedomito, pokiaľ ide o prizývanie sociálnych partnerov, ako aj zverejňovanie informácií o zasadnutiach RKS a ich programe. Rezervu, ktorú materiál neobsahuje, vidia účastníci procesu aj v tom, že vedenie RKS nemá kapacitu postihnúť šírku európskej agendy v úplne uspokojivom rozsahu a v štádiu, keď je najľahšie ovplyvniteľná – teda na úplnom začiatku.⁶

2 *Hodnotiaca správa o 10 rokoch členstva SR v EÚ*, MZVaEZ SR, 2014, [https://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_153F72600A665405C1257CCA003E994D_SK/\\$File/10_rokov_EU_pre_WEB.pdf](https://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_153F72600A665405C1257CCA003E994D_SK/$File/10_rokov_EU_pre_WEB.pdf) (prístup: 3. 3. 2015).

3 *Správa o stave koordinácie tvorby stanovísk a realizácie politík Európskej únie*, MZVaEZ SR, 20. 8. 2014, <http://www.rokovanie.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23756> (prístup: 3. 3. 2015).

4 Spustenie je naplánované na 1. 1. 2016.

5 O sile hlasu Slovenska v Bruseli rozhodujeme doma. In: *EurActiv.sk*, 26. 2. 2015, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/o-sile-hlasu-slovenska-v-bruseli-rozhodujeme-doma-023459> (prístup: 3. 3. 2015).

6 Tamže.

Pokiaľ ide o tretiu oblasť z *Hodnotiacej správy*, opäť sa venuje financiám, konkrétne manažmentu fondov EÚ. Riadenie európskych prostriedkov je a malo by byť strategickým záujmom Slovenskej republiky. Z programového obdobia 2007 – 2014 Slovensko ku koncu roka (teda 12 mesiacov pred jeho skončením) vyčerpalo len cca 63 %⁷ národnej alokácie. „Výnimka“ vyrokovaná pre Slovensko (spolu s Rumunskom) v rámci diskusie o Viacročnom finančnom rámci EÚ na roky 2014 – 2020, tzv. N+3⁸, síce čiastočne pomohla, no na druhej strane nabalila problém nevyčerpaných prostriedkov. Ten sa stal akútnejším s potrebou riadne sa pripraviť na nadchádzajúce programové obdobie 2014 – 2020 pri rovnakom stave personálnych kapacít. Profesionáli z oblasti implementácie európskych fondov odhadujú, že v decembri 2015 zostane Slovensku nevyčerpaných 15 % alokácie.⁹ V priebehu roka 2014 Európska komisia (EK) navyše na základe nájdených chýb v slovenskom audite eurofondov pozastavila Slovensku čerpanie v 9 z 11 operačných programov. Ku koncu roka bolo stále zablokovaných päť operačných programov a platieb vo výške stoviek miliónov eur. Príprava nového programového obdobia už teraz mešká, odborníci navyše upozorňujú, že prebiehala málo participatívne, resp. že sa na ňom primárne podieľala „úzka skupina úradníkov, ktorí majú len malé skúsenosti z projektového života“.¹⁰

Z hľadiska ďalších európskych politík sú v *Hodnotiacej správe* ako priorita do budúcnosti zadané lepšie hľadanie synergie pri riešení nezamestnanosti, energeticko-klimatická politika, ktorá nebude znížovať konkurencieschopnosť, zvyšovanie energetickej bezpečnosti cez budovanie prepojení, digitálna agenda a posilnenie Dunajskej stratégie. To v zásade kopíruje štátnou správou dlhodobo opakované, ekonomicky orientované priority európskej politiky SR prítomné aj v roku 2014: jednotný trh, podpora rastu a zamestnanosti, energetická bezpečnosť, uplatňovanie princípu subsidiarity a flexibilita v kohéznej politike.

Bilancovaniu a prognózam súvisiacim s 10. výročím SR v EÚ sa dostalo pomerne slušnej mediálnej pozornosti. Tesne pred voľbami do Európskeho parlamentu (máj 2014) boli predmetom pozitívnej spoločenskej diskusie. Späť je však evidentné, že želaný synergický efekt, v aký niektorí dúfali a ktorý by vyústil do vyššieho záujmu o volebnú účasť, nenastal, skôr naopak.

SLOVENSKO-EURÓPSKE PARADOXY

Voliči v európskych voľbách na Slovensku poslali do Európskeho parlamentu v roku 2014 štyri „nové“ strany po jednom poslancovi (SaS, Most-Híd, NOVA a OĽaNO). Na

7 SR z eurofondov ku koncu roka 2014 využila 63,38 %. In: *SITA*, 18. 1. 2015, <http://euroservis.sita.sk/eurofondy-sr-z-eurofondov-ku-koncu-roka-2014-vyuzila-6338/> (prístup: 3. 3. 2015).

8 Obsahom výnimky je, že pre alokáciu na rok 2011 sa namiesto pravidla N+2 uplatnila N+3, čo zabránilo, aby Slovensko prišlo o nevyčerpané prostriedky už na konci roka 2013. Z pohľadu konca programového obdobia k žiadnemu predĺženiu nedošlo.

9 Tamás Szóke: Slovensko sa z chýb v čerpaní eurofondov neučí. In: *EurActiv.sk*, 22. 10. 2014, <http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/interview/slovensko-sa-z-chyb-v-cerapni-eurofondov-neuci-023014#sthash.n3FBgVVZ.dpuf> (prístup: 3. 3. 2015).

10 Tamže.

druhej strane vytesnili ĽS-HZDS¹¹ a SNS. Vládny Smer-SD obhájil celkové víťazstvo, nie však päť mandátov, spadol na štyri. KDH¹² prebralo po SDKÚ-DS¹³ pozíciu opozičnej strany s najvyšším ziskom, hoci obe strany majú v tomto volebnom období zhodne po dva mandáty. Z dvoch poslancov spadla na jedného SMK. Opäť sa vo voľbách do EP potvrdila obľúba preferenčných hlasov. Lídra kandidátky vďaka krúžkom preskočili József Nagy z Most-Híd, Richard Sulík z SaS, Branislav Škripek z OĽaNO a Jana Žitňanská z NOVA.

Pri 13,05 % účasti na voľbách možno s istotou povedať, že k eurovoľbám na Slovensku prišlo len vydestilované jadro „chronických“ voličov. Prepad účasti počítame oproti roku 2009 na takmer 6 %, z 19,64 %. Ilustratívny údaj je, že kým na získanie mandátu poslanca Európskeho parlamentu, ktorý má možnosť ovplyvňovať legislatívu pre pol miliardy ľudí v EÚ, stačilo v roku 2009 niečo cez 74-tisíc hlasov, v roku 2014 to bolo menej než 33-tisíc.

„Účasť pod 20 % považujeme za nezodpovednú, neserióznú a neodrážajúcu vnímanie Európskej únie na Slovensku,“¹⁴ povedal na margo eurovoľieb ešte v januári minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák. Hlavnú zodpovednosť za mobilizáciu záujmu pritom prisúdil politickým stranám. Je pravda, že v relatívnom vyjadrení je postoj Slovákov k EÚ stále pozitívnejší než v mnohých iných členských krajinách. Má to svoje špecifické historické, ale aj objektívne dôvody. Vieme však, a ukázali to volebné výsledky, že neexistuje vôbec žiadna súvislosť medzi týmto faktom a politickou participáciou Slovákov v kontexte EÚ. Práve toto prepojenie je obsahom často spomínaného „slovenského paradoxu“. Je o to paradoxnejší, že očakávať túto kauzalitu sa javí nezmyselné od úplného začiatku. Súvislosť, ktorá zatiaľ nie je empiricky doložená, sa ukazuje skôr v tom, ako dokážu európsku politickú agendu a témy sprostredkovať národní politici. Ak v nej nenachádzajú politický kapitál, respektíve ho nie sú schopní uchopiť pre svoje ciele, na tento rozmer svojho politického života, života krajiny, jednoducho rezignujú a s nimi nevyhnutne aj voliči. Poučenie takisto hovorí, že žiadna kampaň nenahradí priebežnú politickú prácu a komunikáciu. V tomto svetle treba čítať aj vyjadrenie premiéra o tom, že prišiel okamih, keď „slovenskej politike nerozumie“, keďže absolvoval „mimoriadne intenzívnu volebnú kampaň, o ktorej sa žiadnemu predsedovi strany nespíva, mali sme plné haly“.¹⁵

Identifikovať sa dá aj ďalší paradox. Na jednej strane kampaň pred eurovoľbami v sebe do veľkej miery miešala posolstvá vyhraňujúce sa voči EÚ a akcentovala národné záujmy a ich obranu¹⁶, nehovoriac o opakovanom posolstve prezidenta Ivana Gašparoviča o informáciách, že niektorí europoslanci Slovensku škodia.¹⁷ Na strane

11 Presnejšie jej nástupnícku stranu, ktorú založil europoslanec zvolený za ĽS-HZDS Sergej Kozlík.

12 Získalo 13,21 % hlasov v 2014 a 10,87 % v 2009.

13 Získala 16,98 % v 2009 a 7,75 % v 2014.

14 M. Lajčák kritizuje predpovedanú nízku účasť Slovákov na voľbách do EP. In: *TASR*, 21. 1. 2014, <http://www.teraz.sk/slovensko/lajcak-voleby-ucast-ep-slovaci/71255-clanok.html> (prístup: 2. 3. 2015).

15 Fico: Neúčasti na eurovoľbách nerozumiem. In: *EurActiv.sk*, 28. 5. 2014, <http://www.euractiv.sk/vysledky-eurovoľieb/clanok/fico-neucasti-na-eurovoľbach-nerozumiem-022497> (prístup: 2. 3. 2015).

16 Čo v sebe nesie pretrvávajúce nepochopenie povahy Európskeho parlamentu ako inštitúcie.

17 Politici nevedia, ako na slovenský paradox. In: *Pravda*, 8. 5. 2014, <http://spravy.pravda.sk/eurovolby-2014/clanok/316904-politici-nevedia-ako-na-slovensky-paradox/> (prístup: 2. 3. 2015).

druhej, tí, ktorí kampaň bližšie sledovali, sa zhodnú¹⁸, že bola viac európska v témach než v minulosti, dokonca s kandidatúrou predsedov politických strán. Tieto dva fakty síce na Slovensku vyššiu účasť nespôsobili, v iných členských krajinách však áno, často v prospech strán na okrajoch politického spektra (francúzsky FN, britský UKIP, nemecká AfD, španielsky Podemos). Slovensko do EP extrémne strany neposlalo, môže to byť tiež však len otázka času. Mnohí, vrátane premiéra, volali po voľbách po čase na reflexiu o tom, čo sú dôvody a ako s nezáujmom voličov naložiť. „Nebudem sa zaoberať nezmyslami politológov a analytikov, ktoré som si prečítal v novinách. Do troch hodín všetko vedeli, hoci neviem, kde boli, keď bolo treba robiť kampaň. To treba poriadne zanalyzovať,“¹⁹ povedal po povolebnej májovej Európskej rade Robert Fico. Čerstvo zvolený europoslanec Eduard Kukan z opozičnej SDKÚ-DS volal po vytvorení „koalície síl, ktoré budú pracovať a systematickým, koordinovaným spôsobom vysvetľovať ľuďom zmysel existencie Európskeho parlamentu pre ich život“.²⁰ Štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Peter Javorčík pri rovnakej príležitosti konštatoval, že potrebujeme čas na reflexiu, a to aj v prostredí politických strán. Ako problém vidí to, že „ľudia necítia, aký je rozdiel, keď volím pána Kukana alebo pána Zalu, zatiaľ čo v národných podmienkach tomu každý rozumie“.²¹

Ani trištvrte roka po voľbách sa však nezdá, že by substančnejšia reflexia prebiehala na akejkoľvek úrovni. Národný konvent ako vlajková iniciatíva pre diskusiu o európskych otázkach sa téme systematicky nevenuje, oslovuje obmedzený okruh odborníkov. O rozšírenie formátu a skupín sa momentálne snaží skôr v kontexte výberu tém slovenského predsedníctva v Rade EÚ. O riešení z dlhodobého hľadiska, predovšetkým v podobe občianskeho vzdelávania, počuť tiež len veľmi okrajovo, aj to iba od zahraničných expertov. V debate o reforme vzdelávacieho systému dominuje jeho napojenie na trh práce, málo sa hovorí o jeho funkcii vychovávať budúcich účastníkov politických, demokratických procesov modernej spoločnosti. Slovenské politické strany neriešia ani výchovu svojich vlastných kádrov, tak aby boli schopné politicky pracovať s európskymi témami.

Samostatným momentom, ktorý májové voľby do Európskeho parlamentu priniesli, je presadenie personalizovanej súťaže o post predsedu Európskej komisie. S týmto cieľom prevzali do rúk vývoj hlavné európske politické strany za podpory Európskej komisie. Rozbehli proces výberu „Spitzenkandidaten“ do miery, v ktorej ho nakoniec aj väčšina hláv štátov a vlád vo výsledku akceptovala.²² Jean-Claude Juncker ako

18 Nízka účasť v eurovoľbách politikom skôr neprekáža. In: *EurActiv.sk*, 27. 5. 2014, <http://www.euractiv.sk/parlamentny-spravodaj-000461/clanok/nizka-ucast-v-eurovolbach-politikom-neprekaza-022496#sthash.fgPlrJd.dpuf> (prístup: 3. 3. 2015).

19 Fico: Neúčasti na eurovoľbách nerozumiem. In: *EurActiv.sk*, 28. 5. 2014, <http://www.euractiv.sk/vysledky-eurovolieb/clanok/fico-neucasti-na-eurovolbach-nerozumiem-022497> (prístup: 2. 3. 2015).

20 Tamže.

21 Politické osvojenie EÚ je na Slovensku slabé. In: *EurActiv.sk*, 11. 6. 2014, <http://www.euractiv.sk/parlamentny-spravodaj-000461/clanok/politicke-vlastnictvo-eu-je-na-slovensku-zalostne-022566> (prístup: 2. 3. 2015).

22 Z rozhovorov s diplomatmi vyplýva, že napríklad Veľká Británia (a pravdepodobne aj iné krajiny) do poslednej chvíle predpokladala, že Európska ľudová strana sa do procesu nominácie svojho top kandidáta nezapojí, čo by znížilo tlak na Európsku radu riadiť sa pri udeľovaní nominácie iba výsledkom volieb do EP.

kandidát Európskej ľudovej strany získal na júnovom samite EÚ 26 hlasov z 28 členských krajín (s výnimkou maďarského premiéra Viktora Orbána a britského premiéra Davida Camerona). Aktéri na Slovensku sa do tohto procesu príliš hlasno nezapájali. SMER-SD za volebnú nomináciu Martina Schulza (ako kandidáta európskych socialistov) zahlasoval, v predvolebnej kampani sa k nemu hlásil len prostredníctvom lídra svojej kandidátky, podpredsedu Európskej komisie Maroša Šefčoviča²³. Stredo-pravé strany s Junckerom usporiadali v Bratislave jednu nenápadnú tlačovú konferenciu²⁴, liberálna SaS sa proti svojmu volebnému lídrovi Guyovi Verhofstadtovi priamo a ostro vyhraňovala²⁵. Z úrovne štátnej administratívy zaznieval skôr rezervovaný postoj k automatickej forme výberu šéfa Komisie cez voľby, pričom sa zdôrazňovala interpretácia Lisabonskej zmluvy s dôrazom na prerogatívu Európskej rady pri nominovaní predsedu Európskej komisie.

Po tom, čo boli jasné výsledky volieb a prevaha európskych ľudovcov, Slovensko zaujalo k Junckerovi postoj – ak sa nájde kritická masa za jeho podporu medzi lídrami EÚ, nebudeme ho blokovať. Personalistika príliš nezaujala ani Národnú radu SR. Jej výbor pre európske záležitosti sa nezišiel ani pred jednou z dvoch mimoriadnych (letných) Európskych rád na túto tému, čo kritizovali opoziční europoslanci.²⁶

Inštitucionálna obnova v EÚ pozostávala v roku 2014 okrem volieb do EP a výmeny Európskej komisie aj z obsadenia postu Stáleho predsedu Európskej rady. Istá diplomatická snaha zabezpečiť pre „nové“ členské krajiny aspoň jeden z kľúčových postov štruktúry bola – za pričinenia iných okolností – korunovaná úspechom v osobe poľského expremiéra Donalda Tuska, ktorý nahradil Hermana Van Rompuya. Slovensko však viac energie investovalo do diskusie o rozdelení portfólií v novej Komisii a do zabezpečenia uspokojivej agendy pre už skúseného slovenského nominanta Maroša Šefčoviča. Ambíciou pritom bolo získať portfólio s ekonomickou relevanciou. To sa čiastočne naplnilo v pôvodne pridelennej oblasti dopravy (a vesmíru), hoci bez podpredsedníctva EK. Proces politického odsúhlasenia nového zloženia EK²⁷ prostredníctvom tzv. vypočutí v Európskom parlamente mal za následok preskupenie v nomináciách. Výsledkom bolo, že Maroš Šefčovič nahradil Slovinku Alenku Bratušekovú na poste jedného z piatich podpredsedov s koordinačnou úlohou pre oblasť energetickej únie.

23 Martin Schulz bol počas kampane na Slovensku ako jeden z hlavných hostí pri oslavách 10. výročia vstupu do EÚ. Pozri: M. Schulz: Dôležitosť rozšírenia EÚ dokazuje aj kríza na Ukrajine. In: *TASR*, 31. 4. 2014, <http://www.teraz.sk/slovensko/schulz-eu-sr-rozsirenje-oslavy/82932-clanok.html> (prístup: 2. 3. 2015).

24 Neakceptujem delenie krajín EÚ na staré a nové, hovorí Juncker. In: *TASR*, 6. 5. 2014, <http://www.teraz.sk/eurovolby-2014/sr-juncker-eurovolby/83480-clanok.html> (prístup: 2. 3. 2015).

25 Napríklad: Sulík zvažuje odchod z frakcie. Nevie, či vydrží s eurooptimistami. In: *Sme*, 27. 5. 2014, <http://www.sme.sk/c/7217456/sulik-zvazuje-odchod-z-frakcie-nevie-ci-vydrzi-s-eurooptimistami.html> (prístup: 2. 3. 2015).

26 Dôvod sa dá nájsť v úprimnom hodnotení predsedu európskeho výboru NRSR Ľuboša Blahu – v európskych otázkach je podľa neho deľba moci na Slovensku slabá, keďže „fungujú aj iné mechanizmy, ako sú legislatívne a technické, a to politické. Vláda a parlamentná väčšina je na jednej lodi. Keďže toto veľmi silno funguje, má to vplyv na technické mechanizmy“. Pozri: Ľuboš Blaha: V európskych otázkach sa na Slovensku stráca deľba moci. In: *EurActiv.sk*, 29. 1. 2014, <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-demokracia/interview/v-europskych-otazkach-sa-na-slovensku-straca-delba-moci-021988> (prístup: 2. 3. 2015).

27 *Komisia a jej priority*, Európska komisia, http://ec.europa.eu/index_sk.htm (prístup: 2. 3. 2015).

Energetika je dlhodobou osou slovenskej európskej politiky, obsadenie takéhoto postu slovenským nominantom prináša predovšetkým poznanie a pochopenie slovenských a regionálnych obáv a potrieb pri budovaní energetického rozmeru európskej integrácie. Súčasná geopolitická situácia znamená pre túto oblasť na jednej strane nový aktualizčný moment, na strane druhej však ťažšie podmienky na realizáciu, v ktorej je mnoho faktorov mimo kontroly Európskej komisie.

V JADRE EÚ, ZA VÄČŠIU FLEXIBILITU

Popri energetike je to už spomínaná priorita „podpory rastu a zamestnanosti“, ktorá tvorí jednu z hlavných línií slovenskej európskej politiky. Slovensko v plnej miere stálo aj v roku 2014 za systémom hospodárskeho riadenia v eurozóne, v duchu ambície byť v centre európskej integrácie. SR sa opakovane prihlásila k snahe o hlbšiu integráciu vo fiškálnej, hospodárskej a finančnej sfére s červenou čiarou v podobe národnej prerogativity pri konečnom schvaľovaní rozpočtov. Hoci premiér Robert Fico pri rôznych príležitostiach hovorí, že formulácia o konsolidácii „priateľsky naladenej“ k hospodárskemu rastu je „divná“²⁸, pretože nič také neexistuje, rétorika uplynulých rokov o „úplne kontraproduktívnej“²⁹ politike úspor dostala nový, o niečo konštruktívnejší obsah. Po značnom fiškálnom úsilí zo strany vlády, Slovensko v júni 2014 po 5 rokoch vystúpilo z procedúry nadmerného deficitu.³⁰ Zároveň začalo živiť tému interpretácie (nie otvárania) Paktu stability a rastu tak, aby sa štátom prenechalo za určitých podmienok viac priestoru na manévrovanie, pokiaľ ide o fiškálne ciele. Premiér sa v tomto zmysle po prvýkrát konkrétnejšie verejne vyjadril v Bratislave po neformálnom júnovom samite Strany európskych socialistov.³¹ Ustupky vtedy prisľúbil aj (v tom čase ešte len nádejný) predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker. Ambíciou slovenskej vlády je konkrétne možnosť odpočítať z deficitu „zásadné reformy“, napríklad zníženie odvodového zaťaženia pre nízkopríjmové skupiny, čo v špecifických odporúčaniach (CSRs) od Slovenska požadovala aj Európska komisia. Z dnešného pohľadu sa javí, že toto úsilie má aj konkrétny výsledok v podobe nových usmernení pre interpretáciu Paktu.

Pokiaľ ide o ostatné zložky Európskeho semestra, makroekonomickej koordinácie v EÚ, okrem fiškálnej oblasti bolo Slovensko relatívne dobre hodnotené za boj proti podvodom s DPH. Najväčšou výzvou naďalej zostáva nezamestnanosť, najmä dlhodobá. Hľadanie európskych synergii v boji proti nezamestnanosti mladých (stále primárne národná zodpovednosť) v roku 2014 dramaticky nenapredovalo, hoci Slovensko začalo

28 Slovensko chce iný výklad Paktu stability a rastu. In: *EurActiv.sk*, 23. 6. 2014, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/slovensko-chce-iny-vyklad-paktu-stability-a-rastu-022607> (prístup: 2. 3. 2015).

29 Slovakia's prime minister slams austerity policies. In: *Financial Times*, 1. 5. 2013, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/60448bbc-ac1e-11e2-a063-00144feabdc0.html#axzz3TDPxp03C> (prístup: 2. 3. 2015).

30 Komisia prijíma opatrenia v rámci postupu pri nadmernom deficite, Európska komisia, 2. 6. 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-382_sk.htm (prístup: 2. 3. 2015).

31 Slovensko chce iný výklad Paktu stability a rastu. In: *EurActiv.sk*, 23. 6. 2014, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/slovensko-chce-iny-vyklad-paktu-stability-a-rastu-022607> (prístup: 2. 3. 2015).

implementovať projekty pokrývané z tzv. Záruky pre mladých. V súvisiacej reforme vzdelávacieho systému sa veci v roku 2014 hýbali len pozvoľna. Odporúčania EK smerovali aj k boju proti korupcii alebo ku kvalite zdravotnej starostlivosti. Zaujímavá je poznámka hlavného ekonóma ministerstva financií Martina Filka (Inštitút finančnej politiky) na konferencii EÚ v roku 2014: Nové inštitúcie a nové reformy, kde sa vyjadril, že z pohľadu IFP by mohli byť niektoré z odporúčaní Komisie špecifickejšie a detailnejšie. Najmä odporúčanie týkajúce sa verejnej správy, ktoré pokrýva mnoho náročných oblastí, od korupcie cez súdnictvo až po kvalitu verejnej správy ako takej, podľa Filka vlastne hovorí „spravujte si svoj štát lepšie“, čo nie je veľmi nápomocné. Podľa neho by pomohlo, keby bola Komisia špecifickejšia a naznačila, akú štruktúru nápravy by si predstavovala, vrátane dobrej praxe iných štátov, a spôsoby analýzy.³² Komisia zostáva v tomto smere opatrná, hoci svoje odporúčania stavia na čoraz detailnejších informáciách a analýze slovenského prostredia. Z politického hľadiska sa však nateraz javí nepriechné, aby odporúčania štátom presne diktovali, akým spôsobom majú riešiť problémy, na ktoré špecifické odporúčania upozorňujú.

Jednou z kľúčových európskych iniciatív minulého roka, spúšťanie prvého piliera bankovej únie, malo na Slovensku takisto jednoznačnú podporu. Banková únia vníma Slovensko ako hlavný nástroj na stabilizáciu finančných trhov, ktorý bude minimalizovať zapojenie daňových poplatníkov do riešenia kríz finančného sektora. Slovenské banky prešli stres-testami, ktoré predchádzali spusteniu jednotného bankového dohľadu pod taktovkou ECB, bez väčších problémov. Naopak, daň z finančných transakcií, posilnená spolupráca v EÚ, ku ktorej sa Slovensko s istými výhradami³³ hlási, nepostúpila zatiaľ do finálnej fázy realizácie, ako sa pôvodne očakávalo. Stále chýbala konečná dohoda o jej parametroch medzi jedenástkou zúčastnených krajín.

PRIEMYSEL VS. KLÍMA

Energetika (najmä financovanie prepojení EÚ a boj za slobodu energetického mixu, vrátane jadra) sa aj na európskej úrovni teší slovenskému záujmu. Slovensko však nikdy nepatrilo k „policy driverom“ v špecifickom aspekte energetickej politiky – v boji proti zmene klímy. Rok 2014 nanovo otvoril tému energeticko-klimatického rámca pre Úniu do roku 2030, s výhľadom na spoločnú pozíciu Únie pre globálne klimatické rokovania (COP). Slovensko opakovane poukazovalo na potrebu ochrany životaschopnosti svojej aj európskej priemyselnej základne, pričom odmietalo klimatické ciele, „ktoré nás likvidujú“³⁴. Slovensko oponovalo najmä záväzné ciele v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a energetickej efektívnosti. Krajiny V4 plus

32 Filko: Odporúčania Komisie by mohli byť konkrétnejšie. In: *EurActiv.sk*, 10. 6. 2014, <http://www.euractiv.sk/hospodarske-riadenie-eu/clanok/filko-odporucania-komisie-by-mohli-byt-konkretnejšie-022563#sthash.DtOTHthR.dpuf> (prístup: 2. 3. 2015).

33 T. j. vyňatie štátnych dlhopisov, obchodovanie s cennými papiermi cez penzijné fondy a tzv. nefinančné inštitúcie, ktoré obchodujú s finančnými nástrojmi ako napríklad energetické závody.

34 Slovensko chce iný výklad Paktu stability a rastu. In: *EurActiv.sk*, 23. 6. 2014, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/slovensko-chce-iny-vyklad-paktu-stability-a-rastu-022607> (prístup: 2. 3. 2015).

Rumunsko a Bulharsko v septembri, pred októbrovou Európskou radou, avizovali, že budú podporovať len jeden záväzný cieľ v znižovaní. Zároveň požadovali zahrnúť aj princíp solidarity s nízkopríjmovými krajinami v podobe kompenzačného mechanizmu a garancie pre ekonomickú a technologickú neutralitu pri plnení cieľov. Štáty sa sťažovali na chýbajúcu oficiálnu dopadovú štúdiu, ktorú si od Komisie vypýtali v marci, a fakt, že sa musia spoliehať na zistenia vlastných ministerstiev, čo nás opäť privádza k vnímanej nutnosti posilňovania vnútorných kapacít na tvorbu národných pozícií na Slovensku.

PRÍPRAVY NA PREDSEDNÍCTVO

V útrobach štátnej správy, predovšetkým ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí v roku 2014 naberali na intenzite prípravy na slovenské predsedníctvo v Rade EÚ v druhom polroku 2016. Prebiehali konzultácie a zbieranie skúseností z iných krajín, postúpilo sa s prácou na rozpočte. Vláda schválila v septembri materiál týkajúci sa výdavkov na prípravu a zabezpečenie predsedníctva.³⁵ Najväčší objem zdrojov pritom predstavujú ľudské zdroje a ich príprava. Celkovo sa rozpočet, po vzore iných pokrízových predsedníctiev, odhaduje na 60 – 70 miliónov eur. Okrem otázky rozpočtu sa na vládnej úrovni riešila aj forma prezentačných aktivít počas slovenského predsedníctva³⁶ a úprava štatútu Stáleho zastúpenia SR pri EÚ³⁷. Program predsedníctva je len vo veľmi ranom štádiu plánovania a zatiaľ sa odvíja od mapovania priorít novej Európskej komisie a Európskeho parlamentu. Zohľadnia sa v ňom už naplánované revízie niektorých politík – napríklad revízia 7-ročného rozpočtového rámca a s ním súvisiacej kohéznej politiky, revízia tzv. rómskej stratégie a stratégie pre automobilový priemysel. Program tria predsedníctiev (Holandsko – Slovensko – Malta) by mal byť sfinalizovaný v tomto roku, špecifický program slovenského predsedníctva na začiatku roku 2016. Rezort zahraničných vecí, ktorý proces koordinuje, sa priebežne snaží udržiavať politický konsenzus o dôležitosti predsedníctva pre Slovensko bez ohľadu na to, aká politická reprezentácia bude krajinu a predsedníctvo po marci 2016 viesť. Vo svojom inauguračnom prejave sa blížiacemu predsedníctvu Slovenska venoval nový prezident Andrej Kiska, keď vyhlásil, že by sa predsedníctvo nemalo stať predmetom vnútropolitických sporov. „Slovenské predsedníctvo a jeho príprava budú príležitosťou, aby sme viac hovorili o tom, že naše členstvo v Európskej únii nie je len o fondoch, o regulácii žiaroviek alebo dokonca o hrozbe pre našu suverenitu. Európska únia má hlbší zmysel,“ povedal.³⁸ Ako o výzve a šanci o predsedníctve ho-

35 *Rozpočet výdavkov na prípravu a zabezpečenie predsedníctva SR v Rade Európskej únie v roku 2016*, MZVaEZ SR, 17. 9. 2014, <http://www.rokovanie.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23829> (prístup: 2. 3. 2015).

36 *Návrh koncepcie vizuálnej, mediálnej, kultúrnej a komunikačnej prezentácie počas predsedníctva SR v Rade Európskej únie v roku 2016*, MZVaEZ SR, 19. 3. 2014, <http://www.rokovanie.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23320> (prístup: 2. 3. 2015).

37 *Štatút Stáleho zastúpenia SR pri Európskej únii*, MZVaEZ SR, 8. 1. 2014, <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23167> (prístup: 2. 3. 2015).

38 Nový prezident SR Andrej Kiska dal pred Prezidentský palác vyvesiť popri slovenskej aj vlajku EÚ, ktorá tam za úradovania jeho predchodcu Ivana Gašparoviča chýbala.

vorí aj premiér Robert Fico, s dôvetkom, že už „dopredu ľutuje v tom čase premiéra Slovenskej republiky“.³⁹

UKRAJINA

Žiadna bilancia uplynulého roku nie je úplná bez zhodnotenia slovenského príspevku k európskej reakcii na vývoj na Ukrajine. Odpoveď na ruskú politiku v bezprostrednom susedstve Slovenska postavila slovenských politikov pred geopolitické otázky presahujúce každodennú realitu krajiny. Bola to však primárne optika každodenných záujmov relatívne stabilného obdobia, cez ktorú Slovensko pristúpilo k sankciám EÚ voči Rusku.

Telegrafické pripomenutie udalostí na Ukrajine v roku 2014 by bolo asi takéto – vyostrenie pouličných protivládnych protestov, zlyhanie európskej mediácie, útek prezidenta Janukovyča, voľby a nástup novej vlády, anexia Krymu v prospech Ruskej federácie, pokračujúce boje so separatistami na východe Ukrajiny. Únia sa na tento vývoj snažila zareagovať viacerými spôsobmi, predovšetkým sankciami voči Rusku a obnovením asociačného procesu s novou vládou v Kyjeve. Pokým išlo o politické hodnotenia dynamického vývoja a strát na životoch v Kyjeve či ruskej anexie, slovenská pozícia bola pomerne bezproblémovo kompatibilná s európskou. Ako opakovane povedal minister Miroslav Lajčák, „EÚ nemôže akceptovať porušenie medzinárodného práva bez konsekvencií“⁴⁰. Úplne iná dilema sa však otvára pri otázke, akú majú mať spomínané konsekvencie povahu. Ak sa pozrieme na EÚ, krajiny ako Poľsko, Pobaltie, ale aj Švédsko, Fínsko a Veľká Británia preferovali a presadzovali silnejšiu reakciu EÚ najmä v kontexte Krymu a predpokladanej ruskej podpory pre separatistov. Nemeccko a Francúzsko skôr razili cestu mediácie. Hoci na tému Ukrajiny prebiehali celkom prirodzene aj konzultácie na úrovni V4, Poľsko ostávalo so svojím ostrejším postojom skôr osamotené. Slovensko, najmä spolu s Českou republikou a Maďarskom, nebolo tvrdému sankčnému režimu naklonené. Premiér Fico už v apríli hovoril, že ak „nad zdravým rozumom zvíťazí geopolitický súboj“ a na Slovensko bude vyvíjaný „tlak“, aby sa stalo súčasťou „ťažkých ekonomických sankcií“, Slovensko na to zásadným spôsobom hospodársky doplatí. Odvolával sa pritom na bližšie neurčené tajné analýzy naznačujúce „brutálne“ dôsledky.⁴¹ Široké ekonomické sankcie boli zaradené do 3. štádia európskeho plánu, ku ktorého aktivácii v roku 2014 neprišlo. Aj v septembri 2014

39 Slovensko chce iný výklad Paktu stability a rastu. In: *EurActiv.sk*, 23. 6. 2014, <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/slovensko-chce-iny-vyklad-paktu-stability-a-rastu-022607> (prístup: 2. 3. 2015).

40 Na GLOBSEC-u zaznievajú tvrdé vyjadrenia voči Rusku. In: *EurActiv.sk*, 15. 5. 2014, <http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/clanok/na-konferencii-globsec-zaznievaju-tvrde-vyjadrenia-voci-rusku-022435#sthash.4WKvSll8.dpuf> (prístup: 2. 3. 2015); pozri tiež: M. Lajčák: Európska únia nesmie byť s niekým proti niekomu. In: *TASR*, 8. 11. 2014, <http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/clanok/m-lajcak-europska-unia-nesmie-byt-s-niekym-proti-niekomu#sthash.pfW6P6Ns.dpuf> (prístup: 2. 3. 2015).

41 Pre Slovensko by ekonomické sankcie voči Rusku boli „brutálne“. In: *EurActiv.sk*, 30. 4. 2014, <http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/clanok/pre-slovensko-by-ekonomicke-sankcie-voci-rusku-boli-brutalne-022355> (prístup: 2. 3. 2015).

premiér zopakoval, že sankcie EÚ sú „obrovský omyl“. Na druhej strane, Slovensko – s istými výhradami – pristúpilo na európsku požiadavku sfunkčniť reverzný tok plynu z EÚ na Ukrajinu, ktorý by bol aktivovaný v prípade výpadku dodávok z Ruska.⁴² Celkovo predovšetkým premiér Fico (na rozdiel od ministerstva zahraničných vecí) rétoricky posúval situáciu na Ukrajine mimo záberu a záujmov Slovenska či EÚ (interpretácie konfliktu ako geopolitického súboja Ruska a USA⁴³). Pozornosť v zahraničí si koncom roka slovenský premiér vyslúžil komentárom o 70 % pravdepodobnosti vypuknutia masívneho ozbrojeného konfliktu na Ukrajine, odvolávajúc sa na nemecké zdroje.⁴⁴ Spätné hodnotenie európskej reakcie na eskaláciu na Ukrajine, ako ju prezentoval slovenský minister zahraničia, hovorí o chybe v podobe nedostatočnej reflexie signálov o ruskej nespokojnosti s asociačným procesom EÚ („to, čo bol pre Rusko politický proces, pre nás bolo skôr byrokratické cvičenie“⁴⁵).

TTIP

V minulom roku už európska verejná debata intenzívne žila témou Transatlantického obchodného a investičného partnerstva medzi EÚ a USA (TTIP). Z európskeho hľadiska zostáva Slovensko v tejto diskusii pomerne na okraji, v domácom prostredí túto tému otvára veľmi obmedzený, hoci postupne rastúci počet aktérov. Na diskusnom fóre⁴⁶ odhadol predseda európskeho výboru Ľuboš Blaha počet poslancov ktorí sa témou zaoberajú, alebo ju aspoň registrujú, na troch. Okrem lídrov biznis komunity, ktorá sa s TTIP už stihla zoznámiť, sledujú prebiehajúce rokovania ešte aj odbory a malá časť tretieho sektora. Oficiálne Slovensko TTIP podporuje bez výraznejších „červených čiar“, vidí v nej príležitosť na istý rast HDP a zamestnanosti, najmä cez posilnenie sekundárneho exportu do USA. Vypuklejší problém s dohodou majú slovenskí poľnohospodári a potravinári, ktorí žiadali svoje sektory z rokovaní vyňať, čo ministerstvo hospodárstva neakceptovalo a nezaradilo do národnej pozície. Slovensko nemá problém ani s dobre nastaveným systémom medzinárodnej arbitráže ako formy ochrany investorov (ISDS), za predpokladu, že nahradí bilaterálnu a nevýhodnú dohodu o ochrane investorov s USA, ktorá je momentálne v platnosti. Kontroverzné vnímanie ISDS v iných členských štátoch, predovšetkým v Nemecku, však spôsobí, že o osude tohto nástroja a jeho začlenení či nezačlenení do konečného znenia TTIP sa pravdepodobne rozhodne až vo finále. Rezort hospodárstva sa v uplynulom roku snažil téme TTIP komunikačne

42 Práce na sprevádzkovaní toku plynu cez plynovod Vojany – Užhorod smerom na Ukrajinu sa začali koncom apríla. Následne na reverznom toku plynu zo Slovenska na Ukrajinu spustili testovaciu prevádzku 16. 8. 2014.

43 Slovakia warns of danger of wider Ukraine conflict, In: *Wall Street Journal*, 2. 12. 2013, <http://www.wsj.com/articles/slovakia-warns-of-danger-of-wider-ukraine-conflict-1417541937> (prístup: 2. 3. 2015).

44 Tamže.

45 M. Lajčák: Európska únia nesmie byť s niekým proti niekomu. In: *TASR*, 8. 11. 2014, <http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/clanok/m-lajcak-europska-unia-nesmie-byt-s-niekym-proti-niekomu#sthash.pfW6P6Ns.dpuf> (prístup: 2. 3. 2015).

46 TTIP: Kto stratí a kto získa? In: *EurActiv.sk*, 7. 11. 2014, <http://www.euractiv.sk/ttip/clanok/ttip-kto-strati-a-kto-ziska-023079> (prístup: 3. 3. 2015).

otvoriť predovšetkým v snahe zabrániť, aby nastavenie verejnosti k TTIP kopírovalo negatívny vývoj v Nemecku či Rakúsku.

ZÁVER

Pre EÚ bol uplynulý rok obdobím poznamenaným najmä inštitucionálnou obnovou. Ide o proces, ktorý odčerpáva veľa pozornosti a politickej energie, za predpokladu, ak sa mu ju aktéri rozhodnú venovať. Na európskej úrovni bol ten výdaj mimoriadny a vyústil v polospontánne inštitucionálne novum – top kandidáta politickej strany, ktorý na základe výsledkov volieb do EP obsadzuje post predsedu Európskej komisie. Slovensko na tento proces nahliadalo odboku a ani isté vypätie z osláv 10. výročia členstva SR v EÚ nevzbudilo v občanoch Slovenska chuť byť v EÚ aj mentálne a politicky, čoho očakávaným vyjadrením by bola podstatne vyššia účasť na voľbách do Európskeho parlamentu. Volebný rok prináša istú mieru zvoľnenia v outpute EÚ, a tým aj zníženú mieru nárokov na spätnú väzbu v národných štátoch. Nedá sa však hovoriť o roku bez dynamiky a udalostí, na ktoré bolo potrebné reagovať. Sem patrí predovšetkým eskalácia konfliktu na Ukrajine alebo stále nedokončený hospodársko-menový pilier EÚ ako kľúčové debaty uplynulého roka. Hrany medzi nemeckou fascináciou fiškálnou konsolidáciou a francúzskym posadnutím rastom sa tiež obrúsili opäť o čosi viac. Slovensko v tomto strete zatiaľ lavíruje pomerne úspešne, určite úspešnejšie ako v čitateľnosti pozície k Ukrajine. Skúmajúc dlhšie obdobie než rok 2014, dá sa čiastočne súhlasiť s tým, čo v júni pred biznis komunitou povedal podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič: „Slovensko sa naučilo v európskom priestore hýbať a aj ho využívať.“⁴⁷ Čoraz pragmatickejšie využívanie formátu Vyšehradskej štvorky na koordináciu postojov k EÚ iniciatívam (klimaticko-energetický balík, Junckerov investičný plán) na takéto konštatovanie z istého pohľadu oprávňuje. O čom sa na oficiálnych príležitostiach na najvyššej úrovni zväčša nehovorí, je stále nízke politické vlastníctvo EÚ agendy (ako sa plasticky ukázalo v eurovoľbách na Slovensku) a obmedzené vnútorné kapacity štátnej správy zodpovednej za výkon slovenskej európskej politiky. Sprievodným javom oboch je nízka invenčnosť v európskych otázkach. Vo všetkých týchto aspektoch by mohla aspoň dočasne pomôcť príprava a samotný výkon predsedníctva Slovenska v Rade EÚ v roku 2016.

47 Šefčovič: Globalizácia potrebuje európsku príchut'. In: *EurActiv.sk*, 24. 6. 2014, <http://www.euractiv.sk/podnikanie-v-eu/clanok/sefcovic-globalizacia-potrebuje-europsku-prichut-022608> (prístup: 3. 3. 2015).

NEPRÍJEMNÉ PRECITNUTIE

MARTIN VLACHYNSKÝ

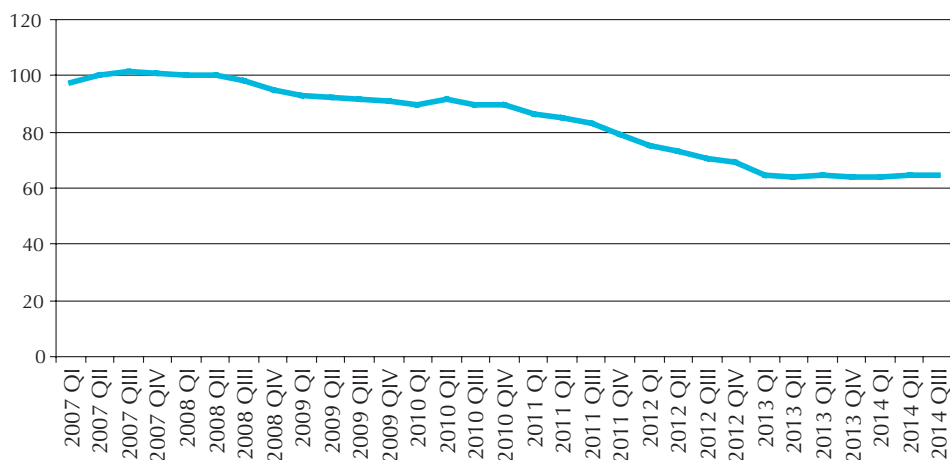
Udalosti v Kyjeve, na Kryme, v Donbase a prepád cien ropy v roku 2014 spôsobili globálne problémy, ktorých následky si možno len domýšľať. Finančný kolaps Ukrajiny sa zdá byť nevyhnutný. Pár mesiacov po bombastickej zimnej olympiáde v Soči (ktorá stála toľko čo všetky zimné olympiády dokopy) sme svedkami rovnako bombastického splasnutia „uhl'ovodíkovej“ bubliny, ktorá má potenciál stiahnuť nielen Rusko, ale aj Venezuelu, Nigériu či ťažobné sektory vo vyspelých krajinách. Problémy Európy s jej percentami HDP hore-dolu okolo národných deficitov sa aspoň načas zdali byť detskou hrou.

Napriek tomu všetkému však na záver roka 2014 vývoj v Grécku a Európe pripomenul rok 2010 a jej vlastné vnútorné starosti. Už bezmála zabudnuté témy sa vrátili ako bumerang. Pritom rok 2014 už vyzeral takmer ako rok zmeny k lepšiemu, aspoň čo sa (nielen) dlhovej krízy týka.

ŽIVOTNÉ FUNKCIE STABILIZOVANÉ

Pesimistické predpovede sa nenaplnili a od začiatku krízy neubudol ani jeden člen eurozóny. Naopak, ďalší člen v roku 2014 pribudol, bolo ním Lotyšsko. Podstatnejšie ako pristúpenie tejto maličkej krajiny bolo, ako sa darilo členom pod neslávnu značkou PIIGS¹. Ekonomicky najväčšou krajinou spomedzi prijímateľov pomoci je Španielsko, ktoré padlo na dno vinou prasknutia obrovskej realitnej bubliny.

1 Ide o akronym pre ekonomiky Portugalska, Talianska, Írska, Grécka a Španielska.

Graf 1. Vývoj cien španielskych nehnuteľností

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística

V EÚ je viac ako 11 miliónov prázdnych bytových jednotiek², ktoré vznikli počas eurobubliny z prvej dekády tohto tisícročia. Najviac (3,4 milióna plus pol milióna rozostavaných a opustených) jednotiek je v Španielsku, po prepočte na hlavu však nad Španielskom víťazí Írsko a Portugalsko zaostáva len mierne. Viaceré developerské projekty sa (najmä v Írsku) začali v minulých rokoch búrať. V Španielsku na to odvaha chýbala. Odpísanie zlých projektov by nerobilo priaznivý dojem v účtovníctve španielskych bánk, ktoré majú problémov už aj tak dosť. V polovici roka 2014 sa prepád cien nehnuteľností na juh od Pyrenejí aspoň dočasne konečne zastavil.

Koncom roka sa pozviechal aj trh hypoték, keď medziročne narástol objem poskytnutých hypoték, ako aj počet financovaných nehnuteľností.^{3, 4}

Španielska vláda mala na rok 2014 pred sebou úlohu získať na dlhovom trhu impozantných 242 miliárd eur.⁵ Nakoniec sa to podarilo relatívne hladko, najmä vďaka apetítu investorov. Obdobie takmer 8 % úrokov na španielskych desaťročných dlhopisoch z leta 2012 sa zdalo byť nekonečne ďaleko. Úrok systematicky klesal po celý rok 2014 a koncom roka sa priblížil k hranici 1,5 %, čo je hlboko pod historickými rekordmi.

2 Scandal of Europe's 11m empty homes. In: *The Guardian*, 23. 2. 2014, <http://www.theguardian.com/society/2014/feb/23/europe-11m-empty-properties-enough-house-homeless-continent-twice> (prístup: 23. 2. 2014).

3 *Mortgage Statistics. October 2014. Provisional Data*, Instituto Nacional de Estadística, 23. 12. 2014, http://www.ine.es/en/daco/daco42/daco426/h1014_en.pdf (prístup: 23. 12. 2014).

4 Objem nových hypoték však môže byť zavádzajúci. Pre mimoriadne nízke úrokové miery bude značná časť tvorená refinancovaním existujúcich hypoték.

5 El Tesoro pedirá este año una cifra récord de dinero prestado en los mercados. In: *Economía*, 8. 1. 2014, http://economia.elpais.com/economia/2014/01/08/actualidad/1389177266_433791.html (prístup: 8. 1. 2014).

Podobné čísla prichádzali celý rok aj zo zvyšku eurozóny. Úroky na talianskych dlhopisoch podliezli 2 %, portugalské hranicu 3 % (pre obe krajiny to takisto znamenalo historické minimum) a ešte aj grécke dlhopisy spadli na jeseň k hranici 5,5 %. Podstatnejšou informáciou je, že do leta sa na dlhopisové trhy postupne vrátili Grécko, Portugalsko a dokonca aj Cyprus.⁶

Nákup štátnych dlhopisov Európskou centrálnou bankou sa tak ukázal ako mimoriadne účinné lákadlo pre investorov. Takzvaný program OMT (*Outright Monetary Transactions*) bol spustený na konci leta 2012, ale ani do konca roka 2014 ešte aktívne nevykonával žiadnu operáciu. Už samotné ohlásenie tohto programu prinieslo želaný účinok.

Írsko dokonca začalo v priebehu roku 2014 zbierať na trhoch peniaze⁷ na vyplatenie úveru z Medzinárodného menového fondu (MMF). Trhové úrokové sadzby na írskych štátnych dlhopisoch (okolo 2 %) boli totiž hlboko pod úrokmami, ktoré sú na írskych úveroch z MMF (zhruba 5 %). Slovinsko, ktoré dva roky balansovalo na hrane bankrotu, vo februári predalo dolárové dlhopisy za 3,5 miliardy dolárov, a to za lepších úrokov ako rok predtým, čím na nejaký čas vyriešilo svoje fiškálne problémy.⁸

Podobne sa darilo financovať aj dlh ostatných členských štátov. Nemecké dlhopisy sa priblížili k nulovým úrokom, ďalšie krajiny príliš nezaostávali.

Tabuľka 1. Úročenie desaťročných štátnych dlhopisov

	31. 12. 2013	31. 12. 2014
Nemecko	1,9 %	0,5 %
Francúzsko	2,5 %	0,8 %
Taliansko	4,1 %	1,9 %
Španielsko	4,2 %	1,6 %
Grécko	8,4 %	9,5 %
Portugalsko	6 %	2,7 %
Írsko	2,2 %	1,3 %

Zdroj: Bloomberg a investing.com

Úročenie dlhopisov štátov PIIGS sa dostalo hlboko pod hodnoty, aké tieto krajiny zažívali v časoch najväčšieho rozmachu v polovici minulej dekády. Táto situácia je o to absurdnejšia, že reálna ekonomická situácia krajín sa síce stabilizovala, ale nijako výrazne nezlepšila. Nezamestnanosť v Španielsku a Grécku sa odrazila od dna, ostala však vysoko nad úrovňou 20 %, Portugalsko dosiahlo 13 % mieru nezamestnanosti. Výrazný pokrok zažilo len Írsko, ktoré z krízových 15 – 16 % kleslo ku koncu roka 2014 až na 10 %, čo je dokonca lepšie ako priemer eurozóny. Nepresvedčivé boli aj údaje o hospodárskych rastoch.

⁶ Írsko sa vrátilo už v roku 2012.

⁷ Government seeks €375 m a year saving on IMF bailout loan. In: *Independent*, 29. 7. 2014, <http://www.independent.ie/business/irish/government-seeks-375mayear-saving-on-imf-bailout-loan-30465450.html> (prístup: 29. 7. 2014).

⁸ Zase nie naddlho. V roku 2014 Slovinsko na trhu predalo dlh za 5,5 miliardy eur, v roku 2015 má naplánovaný predaj 1,5 miliardy eur.

⁹ Krajiny do značnej miery prežívajú vďaka sivej ekonomike. Napríklad v Španielsku jej odhadovaný podiel na HDP medzi rokmi 2008 – 2012 stúpol zo 17,8 % na 24,6 %.

Tabuľka 2. Miera nezamestnanosti vo vybraných štátoch

Miera nezamestnanosti v %	november 2013	november 2014
Írsko	12,2	10,7
Grécko	27,8* (október)	25,8* (október)
Španielsko	25,8	23,9
Francúzsko	10,2	10,3
Taliansko	12,5	13,4
Portugalsko	15,4	13,9

Zdroj: Eurostat

Tabuľka 3. Rast HDP vo vybraných štátoch

Rast HDP v %	3. štvrťrok 2013	3. štvrťrok 2014
Írsko	-0,2 (2. štvrťrok)	7,7 (2. štvrťrok)
Grécko	-2,6	1,9
Španielsko	-0,5	1,6
Francúzsko	0,7	0,3
Taliansko	-1,4	-0,5
Portugalsko	-1,1	1,2

Zdroj: Eurostat

Fiškálna situácia stratila ráz akútnej katastrofy vďaka bezproblémovému financovaniu. O to chronickejšia a neprekonateľná sa začína zdať rozpočtová situácia vo viacerých štátoch. Španielsko len s ťažkosťami dodržalo¹⁰ dohodnutý deficit 5,5 %, Portugalsko, naopak, mierne prekročí limit 4 % (a to sa do jeho deficitu neráta štvormiliardová záchrana banky Espirito Santo), Írsko splní dohodnutý deficit 4,8 %, čo je napriek tomu stále ďaleko od „nekrízovej“ hranice 3 %.

PIIGS však väčšinu roka hrali v ekonomických médiách druhé husle. V Európe sa totiž vynoril nový „chorý muž“, ktorý počas roka začal na seba strhávať veľkú časť pozornosti. Je ním Francúzsko.

„CHORÝ MUŽ“

V priebehu roka, mesiac za mesiacom, stúpala nezamestnanosť Francúzov a lámala historické rekordy v počte nezamestnaných. Rovnakým tempom, ale opačným smerom sa pohybovala popularita prezidenta Hollanda, ktorý sa stal najmenej populárnym prezidentom v moderných dejinách krajiny.

Pre zvýšenie daní (Francúzsko s 57 % podielom verejných výdavkov na HDP má 4. najväčší verejný sektor v OECD a 10. na svete¹¹), nekončiace sa štrajky¹², neschop-

10 Podľa predbežných záverov z decembra 2014, podobne tak deficit ostatných krajín.

11 Podľa 2015 Index of Economic Freedom. Na porovnanie, Kuba má 60 % podiel verejného sektora.

12 V roku 2014 dokonca dva razy štrajkovali aj notári.

nosť presadiť čo i len decentné reformy a zastaviť zhoršovanie stavu verejných financií (v septembri dlh Francúzska prekročil dva bilióny eur) klesali sympatie a trpezlivosť európskych partnerov, ale najmä investorov. V januári štatistiky ukázali, že priame zahraničné investície poklesli za rok 2013 o 77 %.¹³ Kúpyschopnosť priemernej francúzskej domácnosti medzi rokmi 2009 – 2014 poklesla o 1 500 eur. Vláda aj v roku 2014 zaviedla niekoľko absurdných opatrení, napríklad pokutu (až do výšky 30-tisíc eur na prepusteného zamestnanca) pre firmy, ktoré pred bankrotom povinne tri mesiace nezháňajú kupca.

Prezident už v januári ohlásil plán znížiť odvody o 30 miliárd eur a celkovo znížiť výdavky štátu v rokoch 2014 – 2017 o 50 miliárd eur,¹⁴ ale veľmi to nepomohlo. V marci jeho socialisti utrpeli veľké straty v regionálnych voľbách, kde prišli o 155 miest nad 9-tisíc obyvateľov. Prezident na výsledky zareagoval výmenou premiéra a poprehadzovaním ministrov. Kľúčovú pozíciu ministra financií opustil aj Pierre Moscovici.

Uplynuli štyri mesiace a kabinet sa zmenil znova. Novým ministrom hospodárstva sa stal Emmanuel Macron, bývalý bankár v Rothschild Bank, ktorý okamžite ohlásil významné kroky v prospech podnikateľov a mal byť jedným z ťahúňov reforiem. Ale už o pár týždňov Francúzsko ohlásilo škrtanie pôvodných ambícií.¹⁵ S postupom roka začínalo byť jasnejšie, že krajina nedokáže na rok 2015¹⁶ zostaviť rozpočet, ktorý by neporušil pravidlá paktu stability a rastu (SGP). To by znamenalo pokutu až 4 miliardy eur.

ZÁZRAČNÉ INVESTÍCIE

Francúzsko v tom nebolo samo, postih za porušenie pravidiel¹⁷ začal hroziť aj Taliansku. Obe krajiny si nakoniec vybojovali polročný odklad na predstavenie nových reforiem, čo ich má uchrániť od pokút. Eurozóna zase raz ukázala, ako zodpovedne dokáže vymáhať aj nové, prísnejšie pravidlá. Odklad však nebol hlavným cieľom týchto krajín. Krajiny PIIGS a Francúzsko už dlhšie naliehali, aby EÚ zmiernila tlak na národné rozpočty a naopak aby spustila program rozsiahlej podpory investícií z rozpočtu EÚ. V roku 2014 sa im podarila aspoň tá druhá časť.

Pričinila sa o to nová komisia, najmä jej prezident Jean-Claude Juncker. Komisia sa na jeseň 2014 nerodila úplne ľahko, problematický bol v očiach ekonomických „jas-trabov“ najmä francúzsky nominant na komisára pre ekonomiku a financie a zároveň „vyhodený“ minister financií Pierre Moscovici. Bez boja sa nechceli hneď vzdať ani potenciálni prezidenti Martin Schultz či Guy Verhofstadt. Nakoniec však Juncker zasadol na pomyselný európsky trón a okamžite rozbehol svoj hlavný projekt, tzv. Junckerov fond. Tak médiá pomenovali 315-miliardový investičný balík, ktorý má naštartovať rast

13 Foreign Investment in France Falls 77%. In: *The Wall Street Journal*, 28. 1. 2014, <http://www.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303277704579348651776198462> (prístup: 28. 1. 2014).

14 Verejné výdavky Francúzska boli v roku 2013 1 170 miliárd eur.

15 France likely to lower 2015 spending cuts target: Sapin to AFP. In: *Reuters*, 2. 9. 2014, <http://www.reuters.com/article/2014/09/02/us-france-budget-idUSKBN0GX1XK20140902> (prístup: 2. 9. 2014).

16 Dlhodobý rozpočet koncom roka ukázal, že pravidlá poruší aj v roku 2016.

17 Kým Francúzsko porušilo pravidlo 3 % deficitu, Taliansko porušilo pravidlo tempa znižovania štrukturálneho deficitu, ktoré je predpísané pre štáty s mimoriadne vysokým dlhom.

v Európe. Je akýmsi vyvrcholením niekoľkoročného súboja „škrtý vs. verejné investície“, no napriek zdanlivo impozantnej veľkosti je skôr konzervatívnym nástrojom. Ročný rozpočet EÚ je totiž menej ako 150 miliárd eur. Fond teda reálne tvorí¹⁸ len 5 miliárd z Európskej investičnej banky (EIB) a 16 miliárd garancií EÚ¹⁹. Týchto 21 miliárd sa použije ako páka a cez úvery na finančných trhoch sa balík doplní na 60 miliárd eur, ktoré bude distribuovať priamo EIB. Zvyšných 255 miliárd sa odhaduje ako výška spoluúčasti súkromného sektora na investíciách.

Metóda delenia tohto balíka vyvolala rozpaky. Členské štáty majú dodať zoznam možných projektov a skupina expertov z nich vyberie tie, ktoré budú ziskové. Prakticky okamžite s ohlásením balíka sa spustili súboje členských štátov (a ich koalícií, vrátane V4) o to, kto by mal dostať koľko.

Takýto plán na rozbehnutie rastu v Európe vyvolá opatrnosť aj v optimistovi. Nedávna história ukazuje viacero prípadov popálení na verejných investíciách.²⁰ Je viac ako otáznosť, ako projekt budovania optických sietí za 20 miliárd eur v Nemecku (čo je jeden z konkrétnych príkladov projektov uchádzajúcich sa o zdroje z balíka) ovplyvní európsku ekonomiku.

Ekonomický rast kľúčových krajín tak aj v roku 2014 dopadol neslávne. Tretia najväčšia ekonomika eurozóny – Taliansko – dokonca vstúpila do svojej tretej recesie²¹ od roku 2008 (asi by sa skôr patrilo napísať, že je vlastne stále v jednej recesii, len s krátkymi výdychmi) a úroveň nezamestnanosti dosiahla 13 %.

Ale Nemecko, lokomotíva eurozóny s rastom HDP bezpečne nad 1 %, spolu s niektorými menšími štátmi ťahalo ekonomiku Únie aj v roku 2014.²² Vďaka miernemu rastu v Európe tak ostal čas i na iné veci.

OTESTOVANÉ BANKY

Dlhová kríza v Európe je nerozlučne spätá s krízou finančného sektora. Bankový sektor si užil svoju chvíľu negatívnej popularity po páde Lehman Brothers, keď naň dopadla vlna problémov a následných tzv. *bailoutov*. ECB sa sériou opatrení darilo udržať bankový systém v chode a dlhová kríza na periférii odvieďa pozornosť na rozpočty členských štátov. V roku 2014 sa téma zdravotného stavu bánk stala opäť jednou z nosných.

V lete prišlo k dvom nemilým, hoci izolovaným udalostiam. V Bulharsku séria anonymných textových správ spochybňujúcich zdravie bánk vyvolala paniku medzi vkladateľmi. Tí následne začali masovo vyberať vklady z jednej z najväčších bánk v krajine, Corpbank. To viedlo ku kolapsu banky a odobratiu licencie, ale aj k rozpusteniu bulharského parlamentu. Trvalo takmer pol roka, kým sa vkladatelia dostali k svojim

18 Juncker's plan: Making €60bn worth five times more. In: *EUobserver*, 25. 11. 2014, <https://euobserver.com/economic/126661> (prístup: 25. 11. 2014).

19 V rozpočte EÚ sa v rezerve nachádza 8 miliárd eur, zvyšných 8 miliárd eur by v prípade potreby museli doplniť členské štáty.

20 Ukázkovým príkladom je Španielsko, ktoré v posledných dvoch dekádach vybudovalo najdlhšiu diaľničnú sieť v Európe a tretiu najdlhšiu na svete, pričom jej využitie je veľmi nízke.

21 ECB has an Italy problem, and vice versa: James Saft. In: *Reuters*, 12. 8. 2014, <http://blogs.reuters.com/james-saft/2014/08/12/ecb-has-an-italy-problem-and-vice-versa-james-saft/> (prístup: 12. 8. 2014).

22 Nemecku sa navyše po prvýkrát po 45 rokoch podarilo dosiahnuť vyrovnaný rozpočet.

peniazom, čo vyvolalo značné pochybnosti o funkčnosti systému ochrany vkladov v krajine. Keďže Bulharsko je mimo eurozóny, dosah na eurosystém mal len limitovaný psychologický efekt.

Viac zarezonovali problémy portugalskej banky Espirito Santo. Jej predstavitelia prvý polrok náruživito vysvetľovali, že rastúce finančné problémy jej vlastníka Espirito Santo International sa ich netýkajú. No keď vyšli najavo straty takmer päť miliárd eur len za prvé dva kvartály roka 2014, museli kapitulovať. Portugalská vláda v auguste odsúhlasila reštrukturalizáciu banky a záchranný balík v hodnote 4,9 miliardy eur. Problémy sa preliali na dcéry v Paname či Angole, ale samotný eurosystém sa rýchlo otriasol.

Napriek tejto Jóbovej zvesti boli hlavným bodom letného bankového programu stres testy. Predchádzajúce dva boli povinnou jazdou a tak aj dopadli. Pod taktovkou ECB prebiehali dva testy. Prvý bol stres test, v ktorom sa aplikoval krízový scenár (recesia a pokles hodnoty niektorých aktív) na kapitál 130 veľkých európskych bánk, pokrývajúcich 85 % bankových aktív eurozóny. Cieľom bolo zistiť, pri koľkých bankách vlastný kapitál (tzv. Tier 1) spadne pod kritickú úroveň 5,5 % z rizikovo vážených aktív banky. Druhým testom bol test kvality aktív, pričom zaujímavá je najmä kvalita poskytnutých úverov.

Zámerom bolo spraviť poriadny „audit“ bánk v Európe pred tým, než ich pod svoje regulačné krídla prevezme v novembri ECB. Stres test bol už tretí v poradí. V roku 2010 z 91 testovaných bánk neprešlo 7 (potreba doplniť 3,5 miliardy eur kapitálu) a v roku 2011 z 90 neprešlo 20 bánk (potreba doplniť 26,8 miliardy eur kapitálu). V skutočnosti boli predchádzajúce dva testy blamážou – krátko po tom, čo úspešne absolvovali tieto testy, viaceré banky požiadali o bailout.

Tentoraz malo byť všetko inak. Testy priamo na mieste išli do hĺbky a analytici preberali doslova položku po položke v bilancii bánk. Aj preto trvali 10 mesiacov a napriek tomu sa niektoré výsledky upravovali ešte na poslednú chvíľu. Októbrové výsledky ukázali, že 25 bánk neprešlo a treba im doplniť kapitál vo výške 25 miliárd eur. Ocenenie aktív sa musí prehodnotiť o 48 miliárd eur, z toho 37 miliárd nemá vplyv na potrebu doplniť kapitál. V nesplácaných pôžičkách sa identifikovalo 136 miliárd eur. Simulovaný negatívny scenár ukázal stratu 263 miliárd a pokles Tier 1 (najkvalitnejšieho) kapitálu z 12,4 % na 8,3 %.

Dopadlo to tak, ako sa dúfalo – neutrálne. Príliš optimistické výsledky by podkopali dôveru v testy, príliš zlé by spôsobili paniku. Takto tu máme 25 bánk, ktoré neprešli testami. Z nich 12 však už údajne má svoje bilancie napravené.²³ Testy totiž odzrkadľovali stav ku koncu roka 2013 a európske banky od januára do septembra nabrali nový kapitál za 56 miliárd eur, z toho na spomínaných 12 bánk pripadlo 15 miliárd.

Zvyšných 13 bánk sa poponáhľalo s vyhláseniami, že už aj ony sú prakticky hotové so získavaním dodatočného kapitálu. Ten môžu získať zadržaním zisku, od akcionárov, disinvestíciami (t. j. nezvyší sa kapitál, ale zníži sa veľkosť aktív) alebo ako bailout od štátu.

23 Monte Dei Paschi shares tumble 20%. In: *Financial Times*, 27. 10. 2014, http://www.ft.com/intl/cms/s/cef31d5c-5cfe-11e4-9753-00144feabdc0,Authorised=false.html?_i_location=http%3A%2F%2Fwww.ft.com%2Fcms%2Fs%2F0%2Fcef31d5c-5cfe-11e4-9753-00144feabdc0.html%3Fsiteedition%3Duk&siteedition=uk&_i_referer=%20-%20axzz3HLC9MK7R (prístup: 27. 10. 2014).

Nervozitu výsledky vyvolali v Taliansku, ktoré si v skupinke 25 bánk pripísalo až 9 zásahov. Talianska centrálna banka okamžite vydala lamentácie²⁴ nad prílišnou prísnosťou negatívneho scenára (predpokladal päťročnú recesiú Talianska). Otázka skôr znie, ako si poradia niektoré dotknuté banky. Napríklad Banca Monte dei Paschi di Siena (v roku 2013 ju talianski daňovníci zachraňovali) mala dieťu 2,1 miliardy, čo je najviac zo všetkých testovaných bánk. A to pri trhovej kapitalizácii 5 miliárd eur. Banca Carige má dieťu 810 miliónov, pritom jej trhovú hodnotu je len 950 miliónov.

Výsledky priniesli celkovo veľmi mierny optimizmus, ktorý sa prejavil aj na bankových akciových indexoch.²⁵ Spokojní boli najmä Španieli, ktorým prešli všetky banky, hoci ešte pred necelými dvoma rokmi ich musel zachraňovať euroval.

Testom sa dalo vyčítať niekoľko vecí. Najmä však to, že medzi Tier 1 kapitál zarátali aj taký kapitál, ktorý v nasledujúcich rokoch pre postupné nabíehanie implementácie bankových pravidiel Basel III prestane byť Tier 1 kapitálom. Tým je napríklad tzv. *goodwill* alebo predplatené dane. Teda kapitál, ktorý sa dá v realite len veľmi ťažko použiť na umorovanie strát. Nezanedbateľný je aj fakt, že všetkým dlhopisom členských štátov bolo priradené nulové riziko,²⁶ čo je v rozpore nielen s veľmi nedávnou minulosťou (odpis viac ako dvoch tretín hodnoty gréckych dlhopisov v roku 2012), ale aj so zdravým ekonomickým rozumom.

Celé toto cvičenie trocha poddhalilo oponu kvality bankového systému v Európe. ECB dúfa, že odkrytie kariet trocha dopomôže bankám k rozbehnutiu medzibankového úverovania a investorom k vstupu do bankového systému.

ECB samotná sa dostala do trocha schizofrenickej situácie. Od začiatku novembra 2014 je hlavným bankovým dozorcom eurozóny, respektíve budúcej bankovej únie. Mala by teda dozerať na kvalitu bankových portfólií a odrádzať banky od nakupovania rizikových aktív.

Na druhej strane, ECB plní aj monetárne úlohy, najmä cieľovanie inflácie, a nepriamo je jej cieľom aj hospodársky rast eurozóny. To znamená motivovať banky, aby ekonomike požičovali. Takáto motivácia by ich mohla smerovať k tomu, aby privreli oko, niekedy aj dve, nad možným rizikom. Alternatívou je, že ECB tohto rizika banky zbaví.

V roku 2012 sa program OMT de facto zaručil za štátne dlhopisy, čo znížilo strach investorov z týchto aktív a s tým aj úroky. Objem štátnych dlhopisov držaných bankami v eurozóne dosiahol v roku 2014 rekord a vyšplhal sa takmer na 1,8 bilióna eur,²⁷ kým v roku 2012 to bolo okolo 1,4 bilióna. Najvýraznejší podiel v portfóliách bánk tvoria štátne dlhopisy najmä v bankách periferie²⁸.

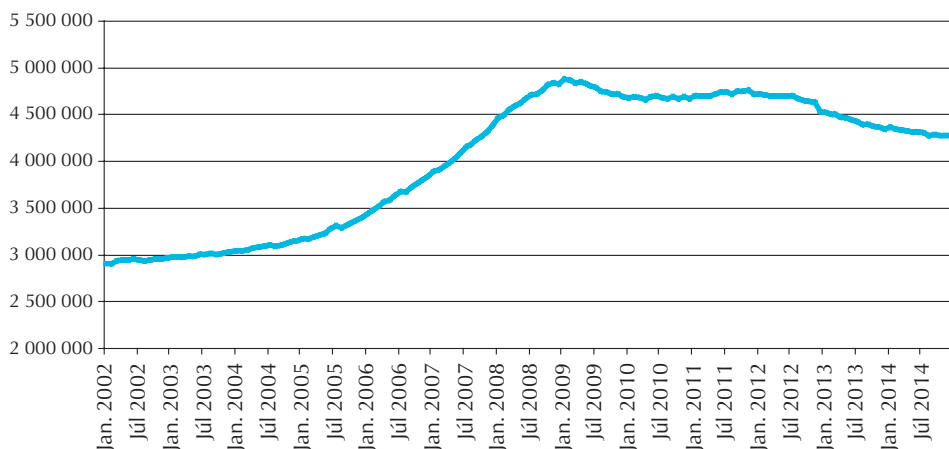
24 Rome bankers protest at stress test results. In: *Financial Times*, 26. 10. 2014, http://www.ft.com/intl/cms/s/cef31d5c-5cfe-11e4-9753-00144feabdc0,Authorised=false.html?_i_location=http%3A%2F%2Fwww.ft.com%2Fcms%2Fs%2F0%2Fcef31d5c-5cfe-11e4-9753-00144feabdc0.html%3Fsiteedition%3Duk&siteedition=uk&_i_referer=%20-%20axzz3HLC9MK7R (prístup: 27. 10. 2014).

25 *Europe 600 Banks*, Stoxx, http://www.stoxx.com/indices/index_information.html?symbol=SX7P (prístup: 22. 1. 2015).

26 *The Dangerous Myth of Risk-Free Euro Debt*, Bloomberg, 3. 11. 2014. FFalls 77%<http://www.bloomberg.com/bw/articles/2014-11-03/the-dangerous-myth-of-risk-free-euro-debt> (prístup: 27. 11. 2014).

27 Graf dne: Banky v eurozóně skupují dlhopisy. In: *Kurzy CZ*, 15. 8. 2014, <http://www.kurzy.cz/zpravy/370051-graf-dne-banky-v-eurozone-skupuji-dlhopisy/> (prístup: 27. 11. 2014).

28 Europe's banks load up on sovereign debt. In: *Financial Times*, 1. 4. 2014, http://www.ft.com/intl/cms/s/118e7684-b8f9-11e3-98c5-00144feabdc0,Authorised=false.html?_i_location=http%3A%2F%2Fwww.ft.com%2Fcms%2Fs%2F0%2F118e7684-b8f9-11e3-98c5-00144feabdc0.html%3Fsiteedition%3Duk&siteedition=uk&_i_referer=%20-%20axzz3xnrF4300 (prístup: 1. 4. 2014).

Graf 2. Úverovanie nefinančných korporácií, v mil. eur

Zdroj: Európska centrálna banka

Úverovanie nefinančného súkromného sektora však vyzerá naopak. Na konci rozmachu sa priblížilo k hranici 4,9 bilióna eur. Po krátkom páde sa v polovici roka 2010 stabilizovalo a začalo opäť rásť. Začiatkom roka 2012 však prišiel ďalší zlom a odvtedy úverovanie nefinančných inštitúcií kleslo do konca roka 2014 pod 4,3 miliardy eur.

Nie je to celoeurópsky syndróm, problémy má najmä periféria. Kým úrokový rozdiel na štátnych dlhopisoch medzi Nemeckom a PIIGS postupne klesol na minimum, na firemných úveroch vidíme opačný efekt. Od roku 2009, keď boli úvery prakticky rovnako drahé²⁹, platia firmy v Španielsku či Taliansku čoraz vyššie úroky³⁰ (španielske o 2,7 percentuálneho bodu, talianske o 2,9 percentuálneho bodu a portugalské o 5,1 percentuálneho bodu) ako nemecké firmy.

Takýto vývoj, prirodzene, nesedel ECB, ktorá celý rok aktívne hľadala spôsoby, ako tento stav zvrátiť. Situácii neprospeľo ani to, že do ECB sa v roku 2014 vracali rozsiahle pôžičky poskytnuté v programe LTRO³¹, čo tlačilo medzibankové sadzby nahor.

ECB preto v lete spustila nové kolo LTRO, prakticky v totožnej výške ako predchádzajúce kolo – bilión eur. Má prídavok „targeted“ (cielené), pretože podmienkou pre banky na získanie tohto úveru s úrokom 0,25 % je udržanie úrovne úverovania súkromných firiem.

Táto podmienka je sama osebe otázna (má banka kvôli jej splneniu ísť aj do rizikovejších úverov?), ale je nastavená tak mierne, že takmer nemá zmysel. Ak banky úroveň úverovania firiem neudržia, jediné penále je vrátenie úveru nie po štyroch

29 Španielske firmy si dokonca požičiavali lacnejšie ako nemecké.

30 Kvuli tomuhle grafu se Draghimu nespí nejlépe. In: *Kurzy CZ*, 28. 7. 2014, <http://www.kurzy.cz/zpravy/369320-kvuli-tomuhle-grafu-se-draghimu-nespi-nejlepe/> (prístup: 28. 7. 2014).

31 Long-Term Refinancing Operation, trojročné zvýhodnené úvery bankám, poskytnuté vo dvoch kolách v decembri 2011 a vo februári 2012.

rokochoch, ale už po dvoch. Hneď sa vyrojili obavy, že väčšina bánk opäť zvolí pohodlný tzv. *carry-trade* ako dosiaľ – požičia si za 0,25 % úrok, nakúpi štátne dlhopisy členských štátov (de facto garantované ECB, ktorá takto vlastne ručí sama sebe) s výnosom 0,3 % – 1,5 %+ a rozdiel zinkasuje. Napriek tomu boli prvé dve kolá v októbri a decembri sklamaním, pretože inštitúcie prejavili záujem zhruba len o polovicu z ponúkaných 400 miliárd eur.

V júni 2014 ECB spravila bezprecedentný krok v snahe vyhnať peniaze z účtov nadbytočných rezerv do ekonomiky. Prvýkrát vo svojej histórii znížila kľúčovú úrokovú mieru na depozitá komerčných bánk pod nulu na -0,1 % a v septembri dokonca na -0,2 %. Znamená to, že banky musia ECB platiť, keď si u nej uložia peniaze.

Ale aj pri tomto opatrení hrozí, že vyjde nazmar. Reálne úrokové miery (očistené o infláciu) boli negatívne už predtým. Navyše alternatíva pre banky sa nestala oveľa lákavejšou. Premena nadbytočných zdrojov na hotovosť je technicky ťažko realizovateľná a extrémne drahá a nákup výnosnejších aktív (dlhopisov alebo úverov) nemusí byť pre riziko dostatočne zaujímavý.

Keďže aj v rozprávkach sa všetko robí tri razy, na jeseň ECB po tretí raz za šesť rokov obnovila program nakupovania krytých dlhopisov a cenných papierov krytých aktívami.³² V nedávnej minulosti ECB nakúpila 60 miliárd týchto dlhopisov, a hoci ich objem v eurozóne dosahuje až okolo 600 miliárd, prvé nákupy naznačili, že ECB sa podarí spraviť nákupy len v rádoch miliárd eur.³³

Je však skutočným problémom nedostatočné úverovanie? Banky pri snahe o rozšírenie svojho portfólia často narážajú na nedostatok kvalitných projektov, do ktorých investovať. Európska centrálna banka, prirodzene, nemôže riešiť podnikateľské prostredie v Únii, ale na celkové pochopenie treba spomenúť napríklad to, že v prvej desiatke rebríčka konkurencieschopnosti *Doing Business* sa nachádzajú len dva členské štáty EÚ.

ECB ostal v talóne posledný „poriadny“ nepoužitý nástroj – kvantitatívne uvoľňovanie. Jeho obhajcovia uvádzajú dva dôvody v jeho prospech – že európske kvantitatívne uvoľňovanie by nám prinieslo Ameriku, nie Japonsko³⁴ a že v Amerike je hospodársky rast kauzalitou a nielen koreláciou kvantitatívneho uvoľňovania³⁵.

Myšlienka spustiť tento monetárny nástroj existovala v eurozóne od začiatku krízy, ale narážala na tvrdý odpor konzervatívnejšej časti ECB. Po neúčinnom nasadení ostatných nástrojov a s pokračujúcou ekonomickou stagnáciou sa v roku 2014 z myšlienky

32 Covered bonds a asset-backed securities. Ide o cenné papiere kryté úvermi, hypotékami a podobne.

33 ECB says 1,7 billion euros of covered bonds bought last week, Bloomberg, 27. 10. 2014, <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-10-27/draghi-sets-stimulus-pace-as-ecb-reveals-covered-bond-purchases> (prístup: 27. 10. 2014).

34 V USA sa v roku 2014 začala znižovať intenzita kvantitatívneho uvoľňovania po tom, čo hospodárstvo vykazovalo znaky trvalejšieho rastu. Kým v USA prebehli tri kolá uvoľňovania, v Japonsku, ktoré je „wynálezcom“ tohto monetárneho nástroja, prebieha už 12. (podľa niektorých 13.) kolo kvantitatívneho uvoľňovania za posledných 13 rokov, bez väčšieho ekonomického úspechu.

35 Ohľadom diskusie o súvislosti kvantitatívneho uvoľňovania a rozbehnutia rastu v USA porovnaj napríklad <http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2012/09/monetary-policy-4> a <http://mises.org/library/can-quantitative-easing-lift-economic-growth> (prístup: 21. 1. 2015).

stával čoraz zreteľnejší úmysel a koncom roka to už bolo jasné: euro kvantitatívne uvoľňovanie v roku 2015 zažije.

Dopomohlo k tomu aj to, že koncom roka 2014 vývoj v Grécku niektoré témy expresne vykopal z hrobu.

NÁVRAT GREXITU

Atény boli väčšinu roka v tieni ekonomických problémov Paríža. Krajina s pravidelnou dávkou rokovaní, dohadov, odkladov a demonštrácií plnila bod za bodom dohodnutý reformný program.

Grécko od začiatku dlhovej krízy v roku 2010 vykonalo rozpočtové opatrenia za skoro 63 miliárd eur³⁶, pričom zvýšilo dane o 29,6 miliardy a znížilo výdavky o 33,3 miliardy. V roku 2013 dosiahol primárny rozpočtový prebytok (pred započítaním úrokových výdavkov) necelé 1 % HDP a v roku 2014 mal našliapnuté až k 3 %. Vyrovnal sa aj bežný účet (ešte v roku 2009 s 15 % prevahou importu), čo ďalej znížilo tlak na externé finančné zdroje.

Vo financovaní verejných výdavkov Grécka na roky 2014 a 2015 sa zjavovali priebežne sa meniace diery v rádoch miliárd. Rok 2014 však ubehol bez väčších výkyvov a verilo sa, že aj s pomocou financovania z trhu sa podarí zvládnuť i tie ďalšie.

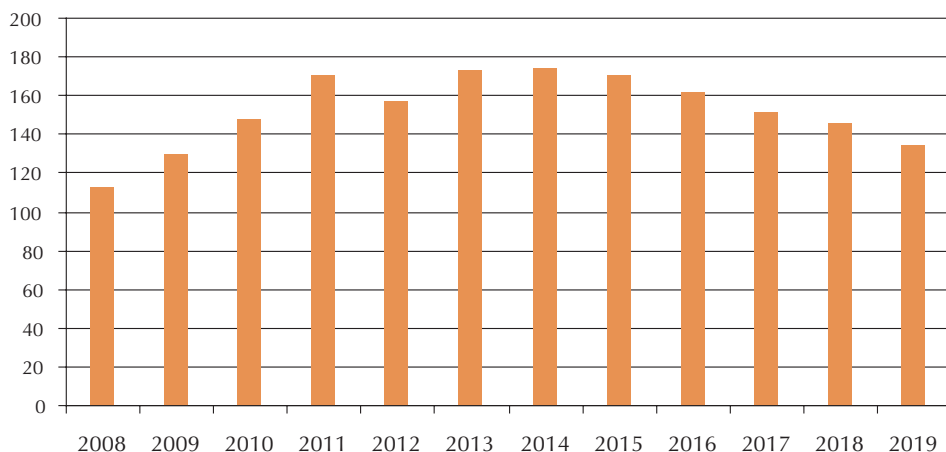
Napriek tomu, že dlh Grécka je okolo 175 % HDP (320 miliárd eur, teda asi 18-násobok slovenského štátneho rozpočtu), inými slovami obrovský, pri bližšom pohľade nevyvolával až takú beznádej. Priemerný úrok na tento dlh je extrémne nízky, keďže dve tretiny dlhu sú v rukách eurovalu so smiešnym (0,5 – 1,5 %) úrokom, ktorý je navyše na 10 rokov odložený. 10 % má MMF, 10 % ECB a 15 % súkromní investori.

Grécko vďaka tomu dáva len 3,5 % HDP ročne na úroky. Na porovnanie, Nemecko dá 2 %, Taliansko 5,2 %, Slovensko asi 2 %. V roku 1998 dávalo Grécko na dlhovú službu 7,4 %, teda dvakrát viac ako dnes. V roku 2014 úroky na dlhopisoch klesli zhruba na 5,5 % a krajina si otestovala predaj dlhopisov na trhu so slušným záujmom. Verejný dlh je navyše veľmi natiiahnutý, pri pôžičkách z eurovalu až na 31 rokov, čo eliminuje nutnosť častého a nákladného prefinancovania dlhu.³⁷ Vďaka (nedobrovoľne) veľmi nízkemu súkromnému zadĺženiu je kombinovaný dlh (verejný a súkromný spolu) Grécka v rámci EÚ podpriemerný – podľa dát z roku 2012 zhruba 240 % HDP, Írsko malo 500 %, Španielsko 350 %. Ak by sa ešte predĺžila splatnosť dlhu a ešte znížili úroky, Grécko by so zaťaťmi zubami mohlo splácať aj takéto veľmi vysoký dlh.

Samozrejme, bola by nutná súhra viacerých predpokladov. Že v krajine konečne nastane aspoň mierny hospodársky rast, že začne klesať nezamestnanosť, že sa vláda udrží na uzde a udrží primárny prebytok rozpočtu a že úroky na gréckych dlhopisoch ostanú v realistickom teritóriu, čo by krajine umožnilo refinancovať dlh na trhu.

36 Bailout measures have been worth 31 pct of GDP. In: *Ekathimerini*, 9. 1. 2014, http://www.ekathimerini.com/4dcgi/_w_articles_wsite2_1_09/01/2014_535248 (prístup: 9. 1. 2014).

37 Na detailný rozbor gréckej dlhovej situácie pozri <http://cubismeconomics.blogspot.co.uk/2014/12/greece-what-now.html> (prístup: 21. 1. 2015).

Graf 3. Pomer verejného dlhu Grécka k HDP (roky 2014 – 2019 sú predikcie)

Zdroj: Medzinárodný menový fond, október 2014

Ešte začiatkom septembra bolo všetko na dobrej ceste. Úroky na dlhopisoch vytrvalo klesali a chystali sa podliezť hranicu 5,5 %. V nasledujúcich týždňoch sa situácia začala pomaly otáčať a uprostred októbra prišiel šok. Za dva dni vyleteli úroky až na 9 %. Aténska burza zaznamenala 9 % prepad, bankové tituly klesli o 15 – 20 %. Dôvod? Prieskum volebných preferencií³⁸ potvrdil najhoršie obavy investorov – jasný náskok ultraľavicovej strany SYRIZA.

Strana, ktorá pôvodne vznikla ako koalícia viac než desiatky drobných komunistických, maoistických a extrémne ľavicových strán, dlhodobo deklaruje nesúhlas s úspornými opatreniami. V talóne³⁹ má rapídne zvýšenie minimálnej mzdy (až takmer k hranici aktuálnej priemernej mzdy v Grécku), vyššie dôchodky, znovuprijatie množstva úradníkov a strednodobý výdavkový program za 11,5 miliardy eur.⁴⁰ Zlatým klincom je sľub predsedu strany Alexisa Tsiprasa, že Grékov zbaví (časti) verejného dlhu.

Riadne parlamentné voľby boli naplánované až na rok 2016, ale začiatkom roka 2015 sa mali konať prezidentské voľby. Gréckeho prezidenta volí parlament a jeho funkcia je reprezentatívna, bez významnejších právomocí v oblasti hospodárstva. V prípade jeho trikrát opakovaného neúspešného zvolenia však musia nasledovať predčasné parlamentné voľby.

Grécky premiér Antonis Samaras, vedomý si nedostatočného počtu koaličných poslancov, zahrál vabank. Voľby presunul z roku 2015 na december 2014, dúfajúc,

38 GPO poll gives SYRIZA clear lead over New Democracy. In: *Ekathimerini*, 14. 10. 2014, http://www.ekathimerini.com/4dcgi/_w_articles_ws1_14/10/2014_543704 (prístup: 21. 10. 2014).

39 *What Syriza says about Greece's economy, its debt and the Euro*, Bloomberg, 18. 12. 2014 <http://www.bloomberg.com/news/2014-12-18/what-syriza-says-about-greece-s-economy-its-debt-and-the-euro.html> (prístup: 18. 12. 2014).

40 Ročný rozpočet krajiny je teraz okolo 50 miliárd eur.

že strach z neukončeného záchranného programu⁴¹ prinúti niektoré opozičné strany zahlasovať za navrhnutého prezidentského kandidáta.

Ťah mu nevyšiel, prezident zvolený nebol. Parlament bol rozpustený a na 25. január 2015 boli vyhlásené predčasné voľby. Úroky na gréckych dlhopisoch boli najvyššie od septembra 2013, vkladatelia začali intenzívne vyberať peniaze z bánk.⁴² Bolo jasné, že januárové voľby sa stanú významnou udalosťou pre celú eurozónu. Grexit bol opäť na stole.

Nad gréckym dlhom visí príliš veľa Damoklových mečov, než aby ho bolo možné v pokoji a tichosti splatiť. Zdá sa, že ostali len dve možnosti – default a odchod Grécka z eurozóny, alebo kompletne prerokovanie podmienok spojené s ďalším znižovaním úrokov, predlžovaním splatnosti a miliardovými investičnými „stimulmi“ pre Grécko.

Eurozóna je robustnejšia ako v roku 2010 a odchod Grécka z eurozóny by dokázala ekonomicky prežiť. Aj preto viacerí európski lídri v samom závère roka 2014 pripustili, že Grexit je jedna z možností. Boli medzi nimi aj predstavitelia vlády Angely Merkelovej. Tá si však musí vyberať medzi blatom a hlbokou kalužou. Vystúpenie Grécka z eurozóny po piatich rokoch zachraňovania, ktoré prebiehalo symbolicky aj prakticky cez nemeckú peňaženku, by bolo veľkou PR nepríjemnosťou.

Ani druhá možnosť jej nepridá na popularite. Ďalšie odpustky pre Grécko by boli zlé, ale možno stráviteľné. SYRIZA je však len špička ľadovca. V Španielsku bolo v januári 2014 založené hnutie Podemos, ktoré sa netají veľkými sympatiami k strane SYRIZA a jej programu. Len pár mesiacov po svojom vzniku začalo atakovať prvé miesto v prieskumoch, pričom parlamentné voľby v Španielsku sa plánujú na jeseň 2015. Scéna v Portugalsku a Írsku je umiernennejšia, ale ak sa bude rokovať o nových podmienkach, ich politici určite neostanú doma.

ZÁVER: EUROZÓNA NA RÁZCESTÍ

Rok 2014 sa pozitívne zapísal dvakrát. Napriek výhradám, ktoré možno voči bankovým testom vzniesť, európsky finančný sektor získal naspäť trochu dôvery. Poodkrytie kariet zmietlo časť neistoty a tam, kde sa ukázali nedostatky, je už rozbehnutá (alebo aspoň naznačená) náprava.

Druhým pozitívom je, že sa podarilo narušiť ekonomickú reťaz, ktorá hrozila kolapsom celej eurozóny v rokoch 2010 – 2012. Investori prestali vnímať krajiny PIIGS ako jeden problémový blok a súčasné problémy⁴³ Grécka nechávajú investorov v Španielsku či Portugalsku pokojnými.

O čo sa oslabil možnosť ekonomickej reťazovej reakcie, o to je teraz výraznejšia možnosť politického šírenia krízy. V Grécku kraluje SYRIZA, v Španielsku každým mesiacom silnie Podemos, v Taliansku má pevné miesto na scéne anti-euro Hnutie piatich hviezd, vo Francúzsku Marine Le Pen, a aj v Portugalsku sa postupne spája doteraz

41 Vláda s Trojkou rokovala o splnení podmienok poslednej tranže pomoci, termín bol do konca februára 2015.

42 V novembri odtieklo bežných 200 miliónov eur, v decembri už tri miliardy asi zo 160 miliárd vkladov v gréckych bankách.

43 Na prelome rokov 2014 a 2015.

roztriešená *anti-bailout* ľavica.⁴⁴ Dohoda veriteľov s Gréckom môže spustiť lavínu, ktorá prevráti hospodársku politiku v Európe smerom k vyšším verejným výdavkom, mimoriadne uvoľnenej monetárnej politike a intenzívnemu prerozdeleniu zdrojov medzi členskými štátmi.

Ale kde budú spokojní Gréci či Španieli, nebudú spokojní Nemci alebo Fíni.⁴⁵ Nárast moci *anti-bailout* strán na juhu nájde skôr alebo neskôr protiváhu v podobe anti-euro a euroskeptických strán v krajinách jadra. Rok 2014 sa začal ako rok pokojného upratovania, skončil sa však s Európou na rázcestí.

44 A Portuguese Syriza? Leftist parties aspire to Greek model. In: *EU Observer*, 30. 1. 2015, <https://euobserver.com/beyond-brussels/127421> (prístup: 30. 1. 2015).

45 Alexander Stubb nastúpil ako fínsky premiér v júni 2014 a takmer okamžite sa zaradil medzi najtvrdších odporcov akejkolvek zmeny podmienok pre Grécko.

SLOVENSKÁ ENERGETICKÁ POLITIKA V ROKU 2014

KAREL HIRMAN

Slovenská energetika čelila v roku 2014 viacerým globálnym a regionálnym výzvam, ktoré budú mať dosah na jej ďalší vývoj minimálne v strednodobom horizonte. V tejto súvislosti boli najdôležitejšími udalosťami sprevádzkovanie reverzných dodávok zemného plynu smerom na Ukrajinu spoločnosťou Eustream a opakované citelné zníženie dodávok plynu od ruského koncernu Gazprom pre najväčšieho obchodníka s plynom, Slovenský plynárenský priemysel (SPP), a to práve v čase, keď nad ním získala absolútnu kontrolu slovenská vláda. Ďalšou takouto udalosťou bolo dianie okolo Slovenských elektrární (SE), kde na pozadí plánovaného predaja podielu ich majoritného akcionára – talianskeho Enelu – narastali spory medzi ním a vládou Roberta Fica. Zvyšoval sa aj tlak na výrobcov elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov, ktorý koncom roka vyústil až do zastavenia podpory na rok 2015 pre mnohých z nich. Napriek citelnému poklesu cien silovej elektrickej energie na stredoeurópskych burzách, slovenskí odberatelia tento pokles v cene elektriny pocítili na svojich účtoch oveľa menej ako v iných krajinách EÚ.

REVERZ NA UKRAJINU A ŠKRTEŇ RUSKÝCH DODÁVOK NA SLOVENSKO

Po radikálnej zmene politickej situácie v Kyjeve, kde po krvavých stotisícových demonstráciách došlo k výmene vlády, prezidenta a parlamentu, čo viedlo k výraznému zostreniu vzťahov s Moskvou, sa na stole ocitla otázka sprevádzkovania reverzných dodávok zemného plynu z územia EÚ smerom na Ukrajinu. Sprvoti nepripravená

a diplomaticky ťarbavá Bratislava sa dostala pod tlak nielen novej ukrajinskej vlády, ale aj Bruselu a Washingtonu. Nakoniec za nemalého príspevnia Európskej komisie (EK) sa v apríli v Bratislave podpísalo memorandum o realizácii reverzných dodávok medzi spoločnosťami Eustream a Ukrtransgaz. Predpokladalo sa, že fyzicky sa reverz spustí koncom leta v počiatočnom objeme troch miliárd kubických metrov ročne a postupne sa zvýši až na 10 miliárd. Na reverz sa mal využiť dlhodobो nevyužívaný plynovod Vojany – Užhorod.¹ Reverz sa nakoniec uviedol do komerčnej prevádzky 3. septembra 2014 s počiatočnou dennou kapacitou 27 mil. m³, ktorá sa postupne technickými opatreniami do konca roka 2014 zvýšila na vyše 31 mil. m³. Záujem európskych obchodníkov o predaj a prepravu plynu smerom na Ukrajinu pritom prevyšoval dostupnú kapacitu a Eustream ju „vypredal“ až do roku 2019. Predseda predstavenstva Eustream Peter Mareček avizoval, že konečná prepravná kapacita tohto prepojenia by sa mala v budúcnosti zvýšiť až na 30 mld. m³ ročne s možnosťou obojsmernej prevádzky, čo by umožnilo napojenie na európsky trh gigantických podzemných zásobníkov na západnej Ukrajine.² Prepravec plynu reagovali na enormný záujem obchodníkov a k ďalšiemu navýšeniu prepravnej kapacity o 8,5 mil. m³ denne (na celkových 40 mil. m³) dochádza hneď začiatkom roka 2015, čím sa ročná prepravná kapacita zvýši od marca 2015 až na 14,5 mld. m³.³

Ešte k väčšiemu prehĺbeniu spolupráce medzi Slovenskom a Ukrajinou pri preprave plynu by mohlo dôjsť realizáciou plánovaného plynovodu Eastring. O tomto projekte informoval Tomáš Mareček vo svojom vystúpení na Stredoeurópskej energetickej konferencii (CEEC)⁴ v Bratislave koncom novembra. Zámerom tohto plynovodu je prepojiť stredoeurópsky plynárenský systém s rumunským a bulharským cez uzol vo Veľkých Kapušanoch, pričom sa môže využiť existujúci slovensko-ukrajinský prepravný koridor. Kapacita tohto nového plynovodu by mala byť 20 mld. m³ ročne a jeho výstavba by si mala vyžiadať zhruba 750 mil. eur. Podľa spoločnosti Eustream by bol plynovod Eastring vhodnou náhradou Gazpromom pôvodne plánovaného plynovodu South Stream.⁵ O zrušení jeho výstavby informoval ruský prezident Vladimir Putin začiatkom decembra 2014 počas svojej oficiálnej návštevy Turecka. Ruskí predstavitelia, vrátane šéfa Gazpromu Alexeja Millera, neskôr vyhlásili, že chcú namiesto neho postaviť plynovod do Turecka a ďalej až po hranicu s Gréckom, kam sa majú od roku 2019 presmerovať všetky dodávky ruského plynu do EÚ, ktoré sa teraz prepravujú cez Ukrajinu.⁶

1 Reverz na Ukrajinu sa stáva reálnejším. In: *energia.sk*, 28. 4. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/zemny-plyn-a-teplo/reverz-na-ukrajinu-sa-stava-realnejcim/13097/> (prístup: 21. 1. 2015).

2 Obchodníci vykúpili dodatočnú kapacitu plynovodu Vojany – Užhorod. In: *energia.sk*, 21. 11. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/zemny-plyn-a-teplo/obchodnici-vykupili-dodatocnu-kapacitu-plynovodu-vojany-uzhorod/14925/> (prístup: 21. 1. 2015).

3 Eustream vyhlasuje procedúru Open Season SK-UA, Eustream, 21. 1. 2015, http://eustream.sk/sk_media/sk_aktuality/eustream-vyhlasuje-proceduru-open-season-sk-ua (prístup: 21. 1. 2015).

4 Viac o konferencii pozri na www.ceec.sk (prístup: 21. 1. 2015).

5 Projekt plynovodu Eastring má podľa Eustreamu na Balkáne podporu. In: *energia.sk*, 29. 12. 2014, <http://energia.dennikn.sk/spravodajstvo/zemny-plyn-a-teplo/projekt-plynovodu-eastring-ma-podla-eustreamu-na-balkane-podporu/15275/> (prístup: 21. 1. 2015).

6 Days after Killing South Stream, Putin announces Turkey gas pipeline builder. In: *The Moscow Times*, 8. 12. 2014, http://www.themoscowtimes.com/article/512730.html?utm_source=feed-burner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+themoscowtimes%2FRUXi+%28The+Moscow+Times%29 (prístup: 21. 1. 2015).

Reverz plynu cez Slovensko na Ukrajinu sa tak stáva strategicky dôležitou energetickou tepnou nielen pre Kyjev, ale v perspektíve môže slovenský tranzitný systém zohrať kľúčovú úlohu aj pri stabilite dodávok plynu smerom na Balkán. A naopak, môže sa stať „plynárenskou diaľnicou“ pri importe plynu z oblasti Kaspického mora a východného Stredomoria, ktorý bude prúdiť do Európy cez balkánske plynovody.

S otvorením reverzu na Ukrajinu však začali mnohí európski obchodníci s plynom pociťovať problémy s dodávkami plynu od Gazpromu. Ešte začiatkom leta, keď sa reverz uskutočňoval v relatívne malom objeme cez plynovodné prepojenia Ukrajiny s Maďarskom a Poľskom, ruský prezident Putin to ostro kritizoval ako nelegálne machinácie s ruským plynom.⁷ Práve v tých dňoch Gazprom úplne zastavil svoje priame dodávky na Ukrajinu. Ruský koncern začal neskôr koncom leta škrtiť svoje dodávky aj európskym zákazníkom napriek tomu, že tí si voči nemu plnili všetky svoje povinnosti. Výrazný pokles hlásili odberatelia z Poľska, Nemecka aj Rakúska. Veľmi citeľný pokles zaznamenala i štátna spoločnosť SPP⁸, ktorá ostáva dominantným obchodníkom s plynom na slovenskom trhu. V októbri dostávala niektoré dni až o vyše 50 % menej plynu, ako si u Gazpromu objednala, čím sa opakovane zaoberala aj slovenská vláda na svojich mimoriadnych zasadnutiach.⁹ Napriek týmto poklesom však zásobníky plynu na Slovensku boli pred zimou úplne zaplnené a reverz na Ukrajinu pokračoval bez obmedzenia. Význam slovenského reverzu ešte viac vzrástol od októbra 2014, keď reverzné dodávky na Ukrajinu náhle, po rokovaní Alexeja Millera s premiérom Viktorom Orbánom, stoplo Maďarsko a obnovilo ich až v januári 2015.¹⁰

Do komplikovanej situácie s Maďarskom sa dostal aj Eustream, ktorý nemohol koncom roka 2014 spustiť podľa pôvodných plánov a dohôd plnú prevádzku plynovodného prepojenia s maďarským Vecsésom. Maďarská strana sa na poslednú chvíľu začala odvolávať na technické problémy,¹¹ hoci plynovodné prepojenie bolo slávnostne

7 Путин о реверсе в Украину: Нахимичили что-то и получают наш газ. In: *Korrespondent*, 1. 7. 2014, <http://korrespondent.net/business/economics/3386438-putyn-o-reverse-v-ukraynu-nakhymychyly-chto-to-y-poluchaut-nash-gaz> (prístup: 21. 1. 2015).

8 Slovenská vláda definitívne prevzala od českého EPH úplnú kontrolu nad SPP v júni 2014. Premiér Fico v tejto súvislosti potvrdil, že týmto krokom chce vláda priamo vplývať na ceny plynu pre domácnosti a firmy, a to napriek tomu, že podľa platných zákonov ceny stanovuje Úrad pre reguláciu sieťových odvetví. „Regulovaná cena zemného plynu pre domácnosti na Slovensku dlhodobo nepokrýva náklady a zachovanie nízkych cien pre segment domácností je politickou prioritou súčasnej slovenskej vlády, ktorú EPH rešpektuje. V takom prípade je plná kontrola štátu nad obchodníkom s energiami, a teda aj ovládnutie spoločnosti SPP, logickým riešením, ktoré eliminuje riziko sporov obidvoch akcionárov,“ uviedol predseda predstavenstva EPH Daniel Křetínský. Pozri: Štát ovládol biznis s dodávkou plynu SPP. In: *energia.sk*, 4. 6. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/zemny-plyn-a-teplo/stat-ovladol-biznis-s-dodavkou-plynu-spp/13394/> (prístup: 21. 1. 2015).

9 Chýbajúci plyn sme nakúpili na Západe. In: *Pravda*, 2. 10. 2014, <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/331867-rusi-opat-priskrtili-plyn-vlada-mimoriadne-rokovala-o-scenaroch-vyvoja/> (prístup: 21. 1. 2015).

10 Maďarsko obnovilo dodávky plynu na Ukrajinu. In: *energia.sk*, 11. 1. 2015, <http://energia.dennikn.sk/spravodajstvo/zemny-plyn-a-teplo/maďarsko-obnovilo-dodavky-plynu-na-ukrajinu/15347/> (prístup: 21. 1. 2015).

11 Spoločnosť MGT oznámila Eustreamu technické problémy ktoré ohrozujú testováciu prevádzku SK-HU plynovodu, Eustream, 19. 12. 2014, http://eustream.sk/sk_media/sk_aktuality/spolocnost-mgt-oznamila-eustreamu-technicke-problemy-ktore-ohrozuju-testovacu-prevadzku-sk-hu-plynovodu (prístup: 21. 1. 2015).

otvorené premiérmi Ficom a Orbánom už v marci.¹² Tento postup maďarskej strany skomplikoval nielen plynárenské vzťahy medzi oboma krajinami, ale môže mať negatívny vplyv aj na ďalšie budúce spoločné energetické projekty.

TALIANI PREDÁVAJÚ ELEKTRÁRNE ZA NARASTAJÚCEHO TLAKU VLÁDY

Pomerne búrlivý rok zažila aj elektroenergetika, a to najmä vinou narastajúcich sporov vlády Roberta Fica s talianskym akcionárom Slovenských elektrární (SE). Enel potvrdil, že sa chce zbaviť svojho 66 % akciového podielu v SE, a v polovici roka oficiálne odštartoval proces jeho predaja spolu so svojimi aktívami v Rumunsku. Dôvodom je enormné dlhové zaťaženie talianskeho koncernu, ktorý chce týmto predajom získať zdroje na jeho zníženie.¹³ Podľa nepotvrdených správ do konca roka prejavilo predbežný záujem o kúpu talianskeho podielu v SE niekoľko spoločností. Verejne však potvrdili svoj záujem len dve: český ČEZ a zoskupenie maďarských firiem zložené z ropno-plynárenskej spoločnosti MOL (jej slovenskej rafinérie Slovnaft) a zo štátnej energetickej spoločnosti MVM.¹⁴ Samotný generálny riaditeľ Enelu Francesco Starace začiatkom novembra uviedol, že nezáväzné ponuky podali traja investori. Konkrétne mená neuviedol, ale okrem spomínaných českých a maďarských spoločností sa špekulovalo aj o Energetickom a priemyslovom holdingu (EPH), Rosatome alebo čínskej CNNC. Šéf SE Luca D'Agnese však nevylúčil ani možnosť, že Taliani nakoniec svoj podiel v elektrárňach nepredajú. „Aj taká možnosť existuje. Ak dostaneme ponuky, ktoré nebudeme považovať za vhodné, Enel nebude predávať,“ skonštatoval.¹⁵

Slovenská republika, ktorá vlastní menšinový podiel 34 %, má predkupné právo na zvyšok akcií. Vo vládných kruhoch sa začalo nahlas uvažovať o tom, že štát by mohol kúpiť minimálne 17 % akcií a získať tak kontrolný podiel, ako aj o vytvorení štátneho energetického holdingu. Túto možnosť pripustil verejne i premiér Fico. Súčasne však dodal, že v takomto prípade by si štát musel „nájsť partnera, ktorý by mal záujem o 49 % v elektrárňach“.¹⁶

Slovenské štátne orgány urobili v priebehu minulého roka niekoľko krokov, ktoré by jednak mohli sťažiť predaj SE, alebo by mohli mať negatívny vplyv na ich cenu.

12 Slovensko-maďarský plynovod čaká testovacia prevádzka. In: *energia.sk*, 28. 3. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/zemny-plyn-a-teplo/slovensko-madarsky-plynovod-cka-testovacia-prevadzka/12796/> (prístup: 21. 1. 2015).

13 „Slovenské a rumunské aktíva, spolu s ďalšími nestrategickými aktívami, prispievajú viac, než je zvyšný cieľ 4,4 miliardy eur, a programu dajú nevyhnutný stupeň flexibility.“ Pozri: Enel spustil predaj Slovenských elektrární. In: *energia.sk*, 11. 7. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/enel-spustil-predaj-slovenskych-elektrarni/13769/> (prístup: 21. 1. 2015).

14 Slovenské elektrárne upútali stredoeurópskych hráčov. In: *energia.sk*, 20. 11. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/slovenske-elektrarne-uputali-stredoeuropskych-hracov/14918/> (prístup: 21. 1. 2015).

15 Tamže.

16 Fico: Štát by mohol v elektrárňach dokúpiť len 17 % akcií. In: *energia.sk*, 11. 9. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/fico-stat-by-mohol-v-elektrarnach-dokupit-len-17-akcii/14265/> (prístup: 21. 1. 2015).

Tieto kroky súviseli predovšetkým so zmluvami, ktoré boli uzatvorené v priebehu privatizácie SE a týkali sa podmienok prevádzky Vodnej elektrárne Gabčíkovo. Polícia dokonca vykonala aj razie v kanceláriách samotnej spoločnosti.¹⁷ Kvôli Gabčíkovu už prebieha niekoľko rokov viacero komplikovaných súdnych sporov. Vláda nakoniec koncom roka 2014 zmluvu o prenájme Gabčíkova vypovedala. „Po ôsmich rokoch prevádzkovania Vodnej elektrárne Gabčíkovo talianskou spoločnosťou Enel a sprivatizovanými Slovenskými elektrárňami sme sa rozhodli pre vážne porušenia tejto zmluvy dnešným dňom zmluvu o prevádzkovaní Gabčíkova s inštalovaným výkonom 720 MW vypovedať,“ povedal premiér R. Fico. Prenájom Vodnej elektrárne Gabčíkovo SE sa skončí 10. marca 2015. Vodnú nádrž bude následne naplno využívať Slovenský vodohospodársky podnik. Štát má podľa Fica záujem prevziať na seba celý profit z výroby elektrárne.¹⁸

Vláde podľa Fica chýbajú základné informácie, ktoré by jej umožnili zistiť, do akej miery je rozdeľovanie zisku v elektrárni pre štát spravodlivé. „Zároveň nevidíme žiadne plány rekonštrukcie a generálnych opráv tejto vodnej elektrárne, ktorá má trvácnosť 20 rokov. Tie už uplynuli,“ dodal. Premiér zároveň pripomenul, že jeho vláda už v roku 2007 napadla zmluvu o prevádzke Vodnej elektrárne Gabčíkovo na súde, pretože ju považovala za neplatnú. Slovenské súdy však v tomto spore dodnes nerozhodli. Osem rokov prevádzkovania elektrárne na Dunaji malo priniesť Slovenským elektrárňam už 340 miliónov eur, tvrdí Fico. „Ak by Vodná elektráreň Gabčíkovo nebola súčasťou privatizácie v podobe prenájmu, kúpna cena Slovenských elektrární sa znižuje podľa zmluvy o 240 miliónov eur. Aby bolo teda zrejmé, o akú nezmyselnú privatizáciu išlo v roku 2006.“¹⁹

Enel všetky obvinenia vlády, ako aj jej rozhodnutie o vypovedaní nájomnej zmluvy na Gabčíkovo odmietol. „Opätovne zdôrazňujeme, že sme vždy konali v súlade s požiadavkami a dohodami manažmentu elektrárne. Očakávame oficiálne oznámenie výpovede a nevylučujeme, že podnikneme právne kroky na ochranu našich práv,“ uviedla pre energia.sk Jana Burdová, hovorkyňa Slovenských elektrární.²⁰

Naopak, po zložitých rokovaniach medzi vládou a Enelom sa podarilo obom stranám dohodnúť na pokračovaní dostavby dvoch jadrových blokov v Mochovciach. Na mimoriadnom valnom zhromaždení v novembri sa odsúhlasilo navýšenie rozpočtu na ich dostavbu o 830 mil. eur na celkových 4,63 mld. eur. „Verím, že to bude konečná suma. Aj keď musím uviesť príklad, že vo Fínsku sa stavia jadrová elektráreň, ktorá dnes už navýšila svoj pôvodný rozpočet o dvojnásobok vzhľadom na opatrenia po nešťastí vo Fukušime,“ poznamenal minister hospodárstva Pavol Pavlis.

„Dnešné rozhodnutie reflektuje dôležitosť dostavby tretieho a štvrtého bloku Mochoviec tak pre slovenskú ekonomiku a takmer 10-tisíc ľudí, ktorí majú vďaka projektu prácu, ako aj pre samotné Slovenské elektrárne. Rád by som využil túto

17 V Slovenských elektrárňach bola policajná razia. In: *energia.sk*, 23. 7. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/v-slovenskych-elektrarnach-bola-policialna-razia/13856/> (prístup: 21. 1. 2015).

18 Štát vypovedal Slovenským elektrárňam zmluvu o prenájme Gabčíkova. In: *energia.sk*, 4. 12. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/stat-vypovedal-slovenskym-elektrarnam-zmluvu-o-prenajme-gabcikova/15071/> (prístup: 21. 1. 2015).

19 Tamže.

20 Tamže.

príležitosť na potvrdenie záväzku Slovenských elektrární a skupiny Enel dokončiť elektrárňu,“

uviedol Luca D'Agnese, generálny riaditeľ SE.²¹ Podľa nového schváleného harmonogramu sa má tretí blok Mochoviec spustiť do komerčnej prevádzky v novembri 2016, štvrtý blok o rok neskôr. Pôvodne mali byť spustené do prevádzky v novembri 2012 a 2013.²²

Na dostavbu Mochoviec by sa mala využiť aj časť veľkého úveru, ktorý SE minulý rok poskytla ruská Sberbank spolu so svojimi českými a slovenskými dcérami. Jeho celková výška dosiahla 870 mil. eur, pričom 300 mil. eur bude slúžiť na nákup ruského jadrového paliva²³. Lehota splatnosti úveru by mala byť 7,5 roka.²⁴ Podľa oficiálne nepotvrdených informácií by jednou z podmienok úverovej zmluvy malo byť aj právo ruskej banky vyjadriť sa k prípadnej zmene akcionárskej štruktúry SE.

O tom, ako nakoniec dopadne predaj podielu Enelu v SE, sa rozhodne s najväčšou pravdepodobnosťou v priebehu roka 2015. Dá sa predpokladať, že rozhodujúcim faktorom, ktorý bude mať vplyv na cenu predávaných akcií, bude práve vyriešenie otázky návratnosti investícií do dostavby Mochoviec, ako aj pozícia štátu pri ich ďalšom riadení.

K istému posunu došlo i v otázke možnej výstavby novej jadrovej elektrárne v lokalite Jaslovských Bohuníc. Kým ministerstvo hospodárstva vo svojej každoročnej správe o bezpečnosti dodávok elektriny na základe aktualizovaných predikcií výroby a odberu elektriny nepovažuje výstavbu nového jadrového zdroja minimálne do roku 2030 za potrebnú,²⁵ samotný minister Pavlis sa vyslovil opätovne za jeho výstavbu. „Sme presvedčení, že nový jadrový zdroj je určite nutný aj v súvislosti s určitými opatreniami, ktoré prijíma EÚ, najmä s potrebou redukcie emisií CO₂. Nový zdroj by tomu úsiliu pomohol, aj v súvislosti s energetickou bezpečnosťou Slovenska,“ tvrdil minister. Podľa jeho slov treba brať do úvahy nielen vyváženosť bilancie medzi výrobou a spotrebou elektriny a tepla v SR, ale aj potenciál exportu elektriny do okolitých štátov. Ako ďalej pripomenul, v mnohých z týchto krajín sa končí životnosť niektorých jadrových alebo tepelných elektrární. „Dnes však ťažko odhadovať, aká bude situácia o 10 až 15 rokov,“ povedal minister hospodárstva.²⁶

V tomto kontexte môže byť aj pre Slovensko zaujímavá dohoda Európskej komisie s Veľkou Britániou o podmienkach výstavby novej jadrovej elektrárne Hinkley Point C.

21 Rozpočet dostavby Mochoviec sa navýši, prekročí 4,6 miliardy eur. In: *energia.sk*, 21. 11. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/rozpocet-dostavby-mochoviec-sa-navysi-prekroci-46-miliardy-eur/14933/> (prístup: 21. 1. 2015).

22 Tamže.

23 Sberbank dá obří úvěr Slovenským elektrárnám. In: *E15.cz*, 11. 6. 2014, <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/sberbank-da-obri-uver-slovenskym-elektrarnam-1092051> (prístup: 21. 1. 2015).

24 Rusi poskytli Slovenským elektrárnám megaúver. In: *energia.sk*, 11. 6. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/rusi-poskytli-slovenskym-elektrarnam-megaauver/13466/> (prístup: 21. 1. 2015).

25 Na pokrytie rastúcej spotreby elektriny netreba ďalšie veľké zdroje. In: *energia.sk*, 6. 10. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/na-pokrytie-rastucej-spotreby-elektriny-netreba-dalsie-velke-zdroje/14499/> (prístup: 21. 1. 2015).

26 Pavol Pavlis: Slovensko potrebuje novú jadrovú elektrárňu. In: *energia.sk*, 22. 7. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/pavol-pavlis-slovensko-potrebuje-novu-jadrovu-elektraru/13846/> (prístup: 21. 1. 2015).

Celkové náklady projektu podľa EK dosiahnu 34 miliárd libier (asi 43 mld. eur), z toho náklady na 10 rokov trvajúcu výstavbu sa odhadujú na 24,5 miliardy libier (asi 31,2 mld. eur). Brusel spočiatku vyjadril vážne pochybnosti o tzv. *contract for difference* medzi britskou vládou a francúzskou skupinou EDF. Schéma v praxi znamená, že vláda bude v prípade nižšej ceny silovej elektriny na burze dorovnávať rozdiel do garantovanej ceny, na ktorej sa dohodla s výrobcom. Naopak, pri vysokých cenách na burze rozdiel medzi trhovou a garantovanou cenou vyplátí prevádzkovateľ štátu. Garantovaná cena pre projekt sa stanovila na úroveň 92,5 libry za megawathhodinu pre každý reaktor, čo je dvojnásobok oproti súčasnej cene elektriny na britskej burze.²⁷

SLOVENSKÉ CENY ELEKTRINY STÁLE VYSOKO NAD PRIEMEROM EÚ...

Ďalšiu diskusiu o vývoji elektroenergetiky a potrebe výstavby nových veľkých výrobných zdrojov však nesporne bude čoraz viac ovplyvňovať fakt, že ceny elektrickej energie ostávajú na Slovensku veľmi vysoké napriek ich poklesu v posledných rokoch. Podľa údajov Eurostatu slovenské domácnosti platili aj v minulom roku najvyššie ceny elektriny bez daní a odvodov spomedzi krajín V4 a tiež oproti ostatným krajinám strednej a východnej Európy. Domácnosti s ročnou spotrebou 2 500 a 5 000 kWh zaplatili bez pripočítania daní v prvom kvartáli tohto roku v priemere 0,1224 eura/kWh. Avšak pri porovnávaní všetkých 28 členských krajín ide o podpriemernú cenu.²⁸ Pokiaľ ide o ceny elektriny pre podniky, Slovensko sa radí k špičke platiacich zákazníkov. Ceny bez daní a odvodov pre stredne veľkých priemyselných spotrebiteľov (s ročnou spotrebou medzi 500 – 2 000 MWh) sú po štvorici ostrovných krajín (Malta, Cyprus, Írsko, Veľká Británia) a Španielsku šieste najvyššie v celej EÚ. Tieto podniky u nás platia v priemere 0,1107 eura/kWh, zatiaľ čo v susednej Českej republike 0,0819 eura/kWh a vo Fínsku len 0,0664 eura/kWh.²⁹

Jedným z hlavných dôvodov, prečo sú ceny elektriny na Slovensku extrémne vysoké, hlavne pre firemný sektor, ostávajú veľmi vysoké tarify za prevádzku systému. Z analýzy Európskeho združenia prevádzkovateľov elektrizačných prenosových sústav (ENTSO-E) vyplýva, že na Slovensku platíme najvyššiu cenu za prenos elektriny. Náklady na prenosovú sústavu u nás platia koncoví odberatelia a výrobcovia elektriny v pomere 96 : 4. Z analýzy ENTSO-E vyplýva, že po odrátaní tzv. ostatných regulovaných poplatkov na Slovensku platíme najvyššiu jednotkovú cenu za prenos elektriny, a to vo výške 17,25 eura/MWh. Pokiaľ ide o vývoj ceny prenosu elektriny na Slovensku, v období 2011 – 2012 došlo k poklesu, následne k nárastu. Cena prenosu na Slovensku v ostatnom medziročnom porovnaní (2013/2014) opäť klesla.³⁰ ENTSO-E konštatuje,

27 Brusel schválil Británii štátnu pomoc pre jadrovú elektrárňu. In: *energia.sk*, 8. 10. 2014, <http://energia.dennik.sk/tema/jadrova-energia/brusel-schvalil-statnu-pomoc-pre-hinkley-point-c/14520/> (prístup: 21. 1. 2015).

28 Slovenské domácnosti platia najvyššie ceny elektriny v strednej a východnej Európe. In: *energia.sk*, 11. 11. 2014, <http://energia.dennik.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/slovenske-domacnosti-platia-najvyssie-ceny-elektriny-v-strednej-a-vychodnej-europe/14823/> (prístup: 21. 1. 2015).

29 Tamže.

30 ENTSO-E: Slovensko má najdrahší prenos elektriny. In: *energia.sk*, 9. 7. 2014, <http://energia.dennik.sk/tema/elektrina-a-elektromobilita/entso-e-slovensko-ma-najdrahsi-prenos-elektriny/13760/> (prístup: 21. 1. 2015).

že v SR náklady na prenosovú sústavu u nás platia koncoví odberatelia z 96 %, ostatné 4 % znášajú výrobcovia elektriny. Prehľad ENTSO-E však nezohľadňuje ostatné aspekty regulácie, ako sú štandardy kvality prenosu elektriny, organizovanie trhu s elektrinou, technické a environmentálne špecifiká, veľkosť a charakter celkového odberu elektriny z konkrétnej prenosovej sústavy či rozloženie a štruktúra výrobných zdrojov. Vo všetkých prípadoch ide o prvky, ktoré zásadným spôsobom vplyvajú na náklady TSO, a teda i na reálnu cenu prenosu elektriny.³¹

... PRETO SA ELIMINUJE VÝROBA Z OBNOVITEĽNÝCH ZDROJOV

Vysoké ceny elektriny, presnejšie veľmi vysoké tarify na prevádzkovanie systému, sa stali v priebehu roka 2014 terčom opakovanej kritiky firemných odberateľov. Osobitné rozhorčenie vyvolala nová, vyššia tarifa za prevádzkovanie systému, ktorú v auguste prekvapivo stanovil ÚRSO. Ten zvýšil tarifu za prevádzkovanie systému, ktorá tvorí zhruba 11 % z koncovej ceny elektriny, o viac ako 10 %. Spomínaná tarifa je tak v súčasnosti na úrovni 21,82 eura/MWh, pričom od začiatku tohto roka bola vo výške 19,82 eura/MWh a minulý rok na úrovni 16,03 eura/MWh.

„V čase, keď sú vysoké ceny energií predmetom širokej diskusie v rámci celej Európskej únie, a zhruba mesiac predtým, ako má podľa uznesenia vlády Ministerstvo hospodárstva SR predložiť návrhy na zníženie tej istej tarify, považujeme krok ÚRSO za kontroverzný, navyše opätovne prijatý bez akýchkoľvek konzultácií s účastníkmi trhu či relevantného, argumentačne a analyticky podloženého zdôvodnenia,“

uviedli slovenské podniky združené v rôznych zamestnávateľských zväzoch vo svojom vyhlásení.³²

Presne v tejto súvislosti treba vnímať následné opatrenia, ktoré majú viesť k citelnému zníženiu podpory výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov energií (OZE) v roku 2015. Nemalá časť výrobcov totiž na prelome rokov 2014 a 2015 dostala od regionálnych distribučných spoločností oznámenie, že vzhľadom na nesplnenie svojich zákonných povinností nedostanú v roku 2015 vyplatenú osobitnú tarifu za vyrobenú elektrinu z OZE. Problematickým sa stalo najmä splnenie povinnosti výrobcov z OZE a vysokoúčinnnej kombinovanej výroby (KVET) nahlásiť do 15. augusta distribučným spoločnostiam a ÚRSO plán výroby elektriny na ďalší kalendárny rok.³³ Ide o prevádzkovateľov fotovoltaických elektrární, malých vodných elektrární, zdrojov na bioplyn či výrobu zo spaľovania skládového plynu. Podľa posledných údajov zverejnených ÚRSO bolo ku koncu roka 2013

31 Tamže.

32 Slovenské podniky sú rozčarované z krokov regulátora. In: *V ENERGETIKE*, 9. 9. 2014, <http://venergetike.sk/aktuality/clanok/1670-slovenske-podniky-su-rozcarovane-z-krokov-regulatora/> (prístup: 21. 1. 2015); Pozri tiež: Slovenský priemysel vyzýva na zníženie cien elektriny. In: *EurActiv.sk*, 23. 10. 2014, <http://www.euractiv.sk/energetika/clanok/slovensky-priemysel-vyzyva-na-znizenie-cien-elektriny-023019> (prístup: 21. 1. 2015).

33 Mnohé zdroje v roku 2015 nedostanú podporu. In: *energia.sk*, 19. 12. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/legislativa-a-regulacia/mnohe-zdroje-v-roku-2015-nedostanu-podporu/15223/> (prístup: 21. 1. 2015).

na Slovensku 2 671 výrobcov elektriny z OZE a KVE s doplatkom, pričom výpadkom podpory v roku 2015 by malo byť postihnutých zhruba 1 200 z nich.³⁴

DLHODOBÁ ZMLUVA NA ROPU A ŠTART ROPNEJ AGENTÚRY

V decembri minulého roka bola podpísaná nová 15-ročná rámcová dohoda medzi vládami Slovenska a Ruskej federácie o dodávkach ropy ropovodným systémom Družba v ročnom maximálnom objeme šesť miliónov ton. Rovnako, maximálne 6 mil. ton ropy ročne, by sa malo cez územie Slovenska prepraviť do tretích krajín. Medzivládna zmluva sa bude každých 5 rokov automaticky predlžovať. Ak sa Rusko alebo Slovensko rozhodne ukončiť platnosť ropného kontraktu, musí o svojom zámere informovať zmluvného partnera s minimálne polročným predstihom. „Táto dohoda o dodávkach a tranzite ropy je rovnako dôležitá aj pre ruskú stranu. Slovensko je pre nás dôveryhodný partner a máme záujem, ako v minulosti, tak aj v nasledujúcom období, spolupracovať na dodávkach ropy a jej tranzite cez Slovensko,“ zdôraznil ruský minister energetiky Alexander Novak.³⁵

Táto dohoda je len rámcová, komerčné dodávky, čo sa týka presného množstva aj ceny, sú záležitosťou spoločnosti MOL, ktorá vlastní rafinériu Slovnaft. Rovnako tranzit ropy závisí od konkrétnych obchodných podmienok medzi európskymi rafinériami (v tomto prípade Českou rafinérskou) a ruskými ropnými spoločnosťami. Ukázala to už zmluva medzi Transpetrolom a Českou rafinérskou, ktorá bola uzatvorená už v lete minulého roka, teda pol roka pred podpisom rusko-slovenskej medzivládnej dohody. Tranzitná dohoda s Českou rafinérskou určila ročný objem prepravy na úrovni štyroch miliónov ton s platnosťou na dva roky. Tento objem tranzitu je už niekoľko rokov rovnaký. Jednou z mála reálnych potenciálnych možností je preprava ruskej ropy smerom do Srbska v ročnom objeme zhruba 600-tisíc ton.³⁶

V roku 2014 začala naplno fungovať Agentúra pre núdzové zásoby ropy a ropných výrobkov (EOSA), ktorá od Správy štátnych hmotných rezerv (SŠHR) získala kontrolu nad udržiavaním núdzových zásob ropy a ropných výrobkov, ich skladovaním, nakladaním a uvoľňovaním. Medzi novou agentúrou a Slovenskou republikou sa zrealizoval predaj núdzových zásob ropy prostredníctvom úveru vo výške 520 miliónov eur, ktorý EOSA dostala od štvorice bánk. Jej zakladateľmi sú okrem štátnej Spoločnosti pre skladovanie, ktorá je spoločným podnikom Transpetrolu a SŠHR, aj komerčné spoločnosti Bennet Oil, OMV Slovensko, Progress Trading

34 Výrobcovia ekologickej elektriny sa mobilizujú. In: *energia.sk*, 21. 1. 2015, <http://energia.dennikn.sk/tema/legislativa-a-regulacia/vyrobcovia-ekologickej-elektriny-sa-mobilizuju/15438/> (prístup: 21. 1. 2015).

35 Slovensko podpísalo s Ruskom dohodu o dodávkach ropy. In: *energia.sk*, 5. 12. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/ropa-a-ropne-paliva/slovensko-podpisalo-s-ruskom-dohodu-o-dodavkach-ropy/15080/> (prístup: 21. 1. 2015).

36 Slovensku chýba detailný scenár pre prípad výpadku dodávok ropy. In: *energia.sk*, 26. 6. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/ropa-a-ropne-paliva/slovensku-chyba-detailny-scenar-pre-pripad-vypadku-dodavok-ropy/13649/> (prístup: 21. 1. 2015).

a Slovnaft.³⁷ Jedným z pôvodných zámerov bolo s využitím agentúry odbremeniť štát od nákladov s nákupom a so spravovaním ropných rezerv, čím sa malo znížiť aj oficiálne dlhové zaťaženie štátneho rozpočtu. Eurostat a Brusel však agentúru zaradili medzi verejné inštitúcie, v dôsledku čoho sa jej hospodárenie v plnom rozsahu zahrňuje do údajov pre výpočet štátneho schodku a dlhu. Preto bolo Ministerstvo financií SR nútené poskytnúť agentúre návratnú finančnú výpomoc, vďaka ktorej došlo k predčasnému splateniu úveru, pričom výpomoc bude splatná postupne v priebehu nasledujúcich desiatich rokov.³⁸ Agentúra aktuálne spravuje núdzové zásoby ropy a ropných produktov vo výške 97 dňových priemerných čistých dovozov týchto produktov, vďaka čomu SR naplňa nielen pravidlá Medzinárodnej energetickej agentúry, ale aj EÚ.³⁹

37 Ministerstvo financií pomôže agentúre pre núdzové zásoby ropy splatiť úver. In: *energia.sk*, 20. 11. 2014, <http://energia.dennikn.sk/tema/ropa-a-ropne-paliva/ministerstvo-financii-pozicia-agenture-pre-nudzove-zasoby-ropy/14920/> (prístup: 21. 1. 2015).

38 Tamže.

39 Tamže.

HODNOTENIE BEZPEČNOSTNEJ A OBRANNEJ POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY ZA ROK 2014

RÓBERT ONDREJCSÁK

Rok 2014 znamenal renesanciu diskusií o bezpečnostnej politike na Slovensku, či už v odbornej komunite, v rámci politickej elity alebo verejnosti. Viac ako kedykoľvek od skončenia studenej vojny boli zahraničná a bezpečnostná politika prepojené a determinované udalosťami v našom bezprostrednom susedstve, t. j. vojenským konfliktom na Ukrajine.

Ukrajinsko-ruskú vojnu môžeme brať ako referenčný bod pri hodnotení stanovísk a postojov Slovenska v oblasti bezpečnostnej politiky. Cieľom tejto kapitoly nie je hodnotenie slovensko-ukrajinských či slovensko-ruských vzťahov, prípadne konkrétnych stanovísk, ale budem ich používať ako determinujúci faktor, ktorý zásadne ovplyvňoval pozície Slovenska v rámci NATO a EÚ, v rámci bezpečnostnej dimenzie V4, ako aj vnútropolitickú debatu o zahraničnej a bezpečnostnej politike.

VOJNA NA UKRAJINE, ANEXIA KRYMU A ICH VPLYV NA BEZPEČNOSTNÚ SITUÁCIU SLOVENSKA

Rok 2014 priniesol také zásadné zmeny v bezpečnostnom prostredí Slovenska, ktoré zmenili strategickú situáciu nielen v strednej Európe, ale *de facto* v celom európskom a transatlantickom bezpečnostnom komplexe. Tieto strategické zmeny nielenže zmenili

doterajší stav, ktorý tu existoval od ukončenia studenej vojny, resp. od roku 1991, ale kompletne ju preformulovali a vytvorili novú strategickú realitu. Inými slovami, nebola to zmena na taktickej úrovni, ale na strategickej, ktorá priniesla zmenu paradigmy bezpečnostnej politiky.

Strategická realita od konca studenej vojny až po január 2014 bola charakteristická postupnou transformáciou NATO na alianciu, ktorá sa namiesto teritoriálnej obrany sústreďovala na ochranu a obranu bezpečnostných záujmov svojich členov v širšom geografickom priestore, ako aj v rámci oveľa širšej definície bezpečnosti ako takej. Tento stav vznikol následkom percepcie bezpečnostných hrozieb v Európe, ktorá sa zakladala na niekoľkých pilieroch či predpokladoch: na neexistencii tradičných vojenských hrozieb v Európe, na vylúčení možnosti, že by sa akákoľvek európska krajina mohla stať obeťou vojenskej intervencie zo strany ďalšej európskej krajiny, na nemeniteľnosti existujúcich hraníc a na konštatovaní, že členské štáty NATO nie sú v strategickom ofenzívnom okruhu žiadnej mocnosti. Samozrejme, myslelo sa Rusko, pričom sa predpokladalo, že Rusko nie je ani schopné, ale ani ochotné vo väčšom rozsahu použiť vojenskú silu na dosiahnutie politických cieľov v Európe.¹ Hoci v auguste 2008 už Rusko realizovalo operáciu na území Gruzínska a následne „odtrhlo“ Južné Osetsko a Abcházsko, väčšinová percepcia tejto vojny zo strany politických elít, ale aj zo strany drvivkej väčšiny odborníkov túto udalosť charakterizovala ako jednorazový problém, nie ako systémový.² Tento pohľad sa však ukázal ako nesprávny.

Po prvé, Rusko porušilo princíp nedotknuteľnosti hraníc anexiou Krymu, po druhé, porušilo princíp nepoužitia vojenskej sily na dosiahnutie politických cieľov v Európe, po tretie, narušá vojenskú rovnováhu, predovšetkým v oblasti Čierneho mora, a vďaka dislokovaným jednotkám na Kryme aj so značným potenciálom na projekciu sily smerom do strednej Európy.³

Tieto zmeny boli také dramatické, že základným spôsobom determinovali strategickú a bezpečnostnú situáciu európskych štátov a zároveň vytvorili referenčný bod pre akýkoľvek krok, rozhodnutie či vyhlásenie v oblasti bezpečnostnej politiky. Bezpečnostné politiky jednotlivých štátov, vrátane Slovenska, v podstate definoval a stále definuje spôsob, ako na tieto zmeny reagovali.

1 Toto konštatovanie tvorilo základný pilier nielen strategického uvažovania na aliančnej úrovni, ale bolo prítomné *de facto* v každom bezpečnostnom či strategickom dokumente každého členského štátu NATO.

2 Viac pozri Ondrejcsák, R.: US policies towards Russia in the light of war in Ukraine: from engaging a “cooperative power” to defensive containment of regional “challenger”. In: Bátor, P., Ondrejcsák, R. (eds): *Panorama of global security environment 2014*, Bratislava: CENAA, 2014.

3 Hoci niektoré štúdie, napr. Sutugin, I.: *Russian Forces in Ukraine*, RUSI, marec 2015, hovoria, že udržanie pomerne vysokého operačného tempa a značnej intervenčnej sily (na vrchole v januári/februári 2015 až 10-tisíc vojakov takmer z každého vojenského okruhu Ruska) na východnej Ukrajine, počas takmer jedného roka, paralelne s okupáciou Krymu, ktorá si vyžaduje ďalších viac ako 26- až 40-tisíc vojakov (v závislosti od zdroja, citované RUSI), spôsobuje značné problémy ruským ozbrojeným silám.

SLOVENSKO A VOJNA NA UKRAJINE: DVOJKOLAJNOSŤ STANOVÍSK A EXISTENCIE DVOCH BEZPEČNOSTNÝCH POLITÍK – „OFICIÁLNEJ“ A „STRANÍCKEJ“

Ukrajinsko-ruská vojna sa stala po dlhom čase prioritnou témou aj verejného a politického diskurzu na Slovensku v oblasti bezpečnosti a obrany. Podobná situácia nastala približne pred desaťročím, v roku 2003, v súvislosti s vojnou v Iraku, resp. slovenskou participáciou na koalícnej operácii. V porovnaní s Irakom je súčasná situácia o to serióznejšia, že vojna sa odohráva v našom bezprostrednom susedstve a bezprostredne ohrozuje aj bezpečnosť nášho regiónu.

Diskusia sa sústredila na nasledujúce podoblasti a otázky: opis a charakteristika konfliktu (naratíva „rusko-ukrajinská vojna“ verzus „občianska vojna na Ukrajine“), či sú ruské ozbrojené sily priamo zaangažované na operáciách na Ukrajine alebo nie (napriek evidentným dôkazom ešte stále existujú politici alebo „verejní činitelia“, ktorí odmietajú priamu ruskú politickú a vojenskú participáciu na Ukrajine, hoci odborná komunita je v tomto jednotná), či má byť Slovensko solidárne, resp. či má mať podobné stanovisko ako naši strategickí partneri v oblasti bezpečnostnej politiky (Spojené štáty, Nemecko, Poľsko) a aké konsekvencie to bude mať pre prípadné integračné ambície Ukrajiny do NATO a čo to bude znamenať pre Slovensko.

Novým fenoménom je, že kým v doterajšej praxi existoval relatívny konsenzus v základných princípoch a záujmoch Slovenska v oblasti bezpečnostnej politiky, vrátane podpory integračných ambícií Ukrajiny a západného Balkánu, počas roka 2014 tento široký politický a expertný konsenzus zanikol (v súvislosti s Ukrajinou). Tento fakt uznáva aj oficiálny dokument ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí *Zameranie zahraničnej a európskej politiky SR na rok 2015*, ktorý konštatuje, že „ukrajinská kríza zároveň nepriaznivo poznamenala široký, dlhodobo existujúci vnútropolitický konsenzus v otázkach zahraničnej politiky SR“⁴. Kým politická diskusia o zapojení ruských ozbrojených síl do konfliktu môže byť označená za menej podstatnú pre verejný diskurz, hoci z pohľadu tzv. informačnej vojny, ako aj strategickej situácie je kľúčová, otázka budúcnosti Ukrajiny, predovšetkým v súvislosti s jej integračnými ambíciami, je absolútne najdôležitejšou strategickou a bezpečnostnopolitickou otázkou súčasnosti, a dlhodobo ňou aj zostane.

Doteraz sa všetky relevantné parlamentné strany, nezávisle od ich politického profilu, ako aj široká expertná komunita konsenzuálne zhodli, že základným strategickým cieľom Slovenska je podpora integračných snáh a ambícií štátov západného Balkánu a Ukrajiny, vrátane podpory členstva v Európskej únii a NATO. Tento konsenzus bol založený na princípe, že stredná Európa tvorí jeden bezpečnostný komplex s Ukrajinou a náš región nemôže byť bezpečný bez stability, bezpečnosti a rozvoja nášho najväčšieho suseda, ako aj bez jej členstva v tých istých štruktúrach, ktorých členom je aj Slovensko. Tento konsenzus bol vyjadrený nielen vážnejšími politickými deklaráciami, ale je súčasťou aj najdôležitejšieho strategického dokumentu SR, Bez-

4 *Zameranie zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky na rok 2015*, MZVaEZ SR, 2015, [https://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_16A59B91DCF4D-F52C1257DB2005968D3_SK/\\$File/zameranie2015.pdf](https://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_16A59B91DCF4D-F52C1257DB2005968D3_SK/$File/zameranie2015.pdf) (prístup: 3. 3. 2015).

pečnostnej stratégie (ktorá bola vydaná v roku 2005 a je už značne neaktuálna, ale tento strategický záujem SR je stabilný a konštantný), dokonca programové vyhlásenie súčasnej vlády hovorí v podobnom duchu. V Bezpečnostnej stratégii sa píše, že „SR bude naďalej vnímať rozširovanie NATO ako spôsob upevňovania zóny bezpečnosti a stability v euroatlantickom priestore“⁵. Programové vyhlásenie hovorí, že „vláda bude aktívne presadzovať politiku otvorených dverí ako prostriedku na rozšírenie priestoru bezpečnosti a stability“⁶, čo *de facto* znamená jednoznačnú podporu ďalšiemu rozširovaniu Aliancie.

V roku 2014 sa však vytvorilo niekoľko skupín v rámci bezpečnostnopolitických debát, ktoré sa definovali na základe postojov k integračným snahám Ukrajiny. Ministerstvo zahraničných vecí pokračovalo v dovtedajšej línii podpory ukrajinských integračných ambícií (so zdôrazňovaním nutnosti plnenia všetkých podmienok, to však nikto, ani najväčší podporovatelia Kyjeva nikdy nespochybňovali), podobne ako expertná komunita. Ministerstvo obrany, resp. jej najvyšší predstavitelia boli v podstate neviditeľní v diskusií. Novým prvkom a zároveň systémovou zmenou bol vstup premiéra R. Fica do bezpečnostnopolitického diškurzu, predovšetkým v súvislosti s dvomi témami, a to Ukrajina, resp. ukrajinsko-ruská vojna a postavenie Slovenska v rámci NATO. Táto systémová zmena zároveň znamenala, že hoci ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí aj naďalej robilo svoju prácu na vysokej profesionálnej úrovni, nadstranícky a v súlade s dovtedajším konsenzom, pre zahraničných partnerov sa nositeľom slovenských stanovísk stal premiér R. Fico. Je to samozrejmé, keďže premiér má prirodzene podstatne silnejšiu politickú váhu aj v sektorálnych oblastiach ako individuálne ministerstvá. Tento fenomén je nový, keďže pred rokom 2014 sa premiér vyjadroval k bezpečnostnopolitickým otázkam len zriedkavo a nikdy nedošlo k negácii konsenzu na strategickej úrovni, kým počas roka 2014 sa premiér vyjadroval v jednoznačnom rozpore s dovtedy existujúcim konsenzom. K najvážnejším vyhláseniam patrili slová o potrebnej neutralite Ukrajiny: „Vzhľadom na strategickú pozíciu Ukrajiny aj vzhľadom na to, čo sa deje, by som považoval za veľkú chybu, keby Ukrajina vstúpila do NATO.“⁷ Premiér dokonca išiel v rozhovore pre denník *Nový Čas* aj ďalej, charakteristikou potenciálneho členstva Ukrajiny v NATO ako bezpečnostnej hrozby pre náš región – „odmietam predstavu, že by Ukrajina mohla byť niekedy členom NATO, lebo to by mohlo narušiť bezpečnosť v regióne“⁸, čo je v podstate prebratie ruského naratívu a je v rozpore s princípom, aby si každý štát mohol vybrať svoje zahraničnopolitické a strategické smerovanie slobodne.

5 *Bezpečnostná stratégia SR schválená Národnou radou Slovenskej republiky 27. septembra 2005*, <http://www.mod.gov.sk/data/files/833.pdf> (prístup: 3. 3. 2015).

6 Pozri: Posilnenie postavenia Slovenskej republiky v Európskej únii a vo svete. In: *Programové vyhlásenie vlády 2012 – 2016*, 2012, <http://www.vlada.gov.sk/posilnenie-postavenia-slovenskej-republiky-v-europskej-unii-a-vo-svete/> (prístup: 3. 3. 2015).

7 Fico: Vstup Ukrajiny do NATO by som považoval za veľkú chybu. In: *TVNOVINY.SK*, 6. 9. 2014, http://www.tvnoviny.sk/domace/1769100_fico-vstup-ukrajiny-do-nato-by-som-povazoval-za-velku-chybu (prístup: 3. 3. 2015).

8 Premiér Fico otvorene o konflikte Ruska a Ukrajiny: Slovinci sú obeťou propagandy! In: *Nový Čas*, 13. 9. 2014, <http://www.cas.sk/clanok/293296/premier-fico-otvorene-o-konflikte-ruska-a-ukrajiny-slovinci-su-obetou-propagandy.html> (prístup: 3. 3. 2015).

Na druhej strane, ako hovorí Alexander Duleba zo Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku,

„aj ak by Fico skutočne veril ruskému naratívu krízy, faktom je, že jeho vláda a aj on osobne súhlasil so všetkými reštriktívnymi opatreniami voči Rusku, prijatými Európskou úniou. Rozpor medzi jeho verejnými vyhláseniami doma a jeho schválením rozhodnutí EÚ v Bruseli, vrátane reverzného toku plynu na Ukrajinu, môže byť vysvetlený vnútropolitickými faktormi“⁹.

Na druhej strane preferovanie „vnútropolitických aspektov“ pri komunikácii ukrajinskej krízy zo strany premiéra R. Fica bolo u partnerov vokálnejšie ako slovenské stanoviská v Bruseli.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí sa snažilo vybalansovať premiérove slová zdôrazňovaním „pozitívneho odkazu“ a slovenskej pomoci pre Ukrajinu. Táto pomoc bola naozaj významná: popri uznaní symbolickej hodnoty navyšenia štipendií pre ukrajinských študentov a odborníkov, ako aj humanitárnej pomoci, strategicky najdôležitejším krokom Slovenska bola realizácia reverzného toku zemného plynu na Ukrajinu (ktorá však bola a je pre Slovensko ekonomicky veľmi výhodná). Ako vyhlásil ukrajinský premiér A. Jaceňuk, jeho krajina v januári 2015 odoberala väčší objem zemného plynu zo Slovenska ako z Ruska.¹⁰

Ako dôsledok tejto dvojkoľajnosti sa slovenské pozície v očiach zahraničných partnerov, vrátane najbližších spojencov, stali ťažko čitateľnými, často až frustrujúcimi.¹¹ Politické vyhlásenia premiéra, spolu s ďalšími vyhláseniami, napríklad predsedu Výboru pre európske záležitosti Ľuboša Blahu, ktorý presadzovaním neutrality a konfederácie Ukrajiny *de facto* komunikuje ruské požiadavky¹², spôsobili, že Slovensko bolo zaradené do skupiny štátov, ktoré sú vnímané ako „proruské“ v rámci EÚ a NATO. A popri všetkému umelému zjednodušení tohto označenia to znamenalo vážny odkaz smerom k najbližším partnerom.

Spolu so stanoviskami Maďarska to navyše malo následky aj na úrovni V4, keďže podpora ukrajinských integračných ambícií doteraz vždy patrila k základným strategickým spojeniam Vyšehradskej štvorky a dokonca k otázkam, na ktoré existoval stabilný konsenzus. Tento zlom vnútri V4 môže, ale ešte nemusí mať vážne strategické konsekvencie pre strednú Európu, čo následne zásadne determinuje slovenskú bezpečnosť. Teoreticky existuje možnosť, že Poľsko, poukážuc na odlišné politické stanoviská V4 k Ukrajine, bude hľadať alternatívne strategické zoskupenia, ako napríklad Pobaltie či Rumunsko, ktoré „majú“ poľské strategické hodnotenie situácie.¹³ Aj keď nepred-

9 Duleba, A.: Slovakia: ambiguity in action. In: Forbrig, J. (ed): A region disunited? Central European responses to the Russia-Ukraine. *Europe Policy Paper* 1, 2015, http://www.dokumenty-iir.cz/Kratochvil/RegionDisunited_Feb15_web.pdf (prístup: 3. 3. 2015).

10 Fico: Odmietame dať Ukrajine zbrane, konflikt by sa len prehĺbil. In: *Pravda*, 6. 2. 2015, <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/344834-jacenuk-ocenil-slovensko-za-reverzne-dodavky-plynu/> (prístup: 3. 3. 2015).

11 Rozhovory autora s predstaviteľmi diplomatického zboru v SR.

12 Blaha: Vojna na Ukrajine znižuje šancu na jej zjednotenie. In: *webnoviny.sk*, 28. 12. 2014, <http://www.webnoviny.sk/slovensko/clanok/905846-blaha-vojna-na-ukrajine-zmensuje-sancu-na-jej-zjednotenie/> (prístup: 3. 3. 2015).

13 Popri V4 sú práve Pobaltie a Rumunsko vnímané v najnovšej poľskej bezpečnostnej stratégii ako kľúčové v regionálnom kontexte.

pokladám, že by V4 bola úplne nahradená nejakým alternatívnym zoskupením,¹⁴ jej „rozriedenie“ hrozí.

Popri Ukrajine a ukrajinsko-ruskej vojne sa premiér R. Fico vyjadroval aj k postaveniu Slovenska v rámci NATO, predovšetkým k možnosti príchodu spojeneckých vojsk na Slovensko alebo k výstavbe „základní“ na území SR. „Aj keď sme v NATO, neznamená to, že musíme mať na svojom území základne s cudzími vojakmi. Keby nás do toho niekto nútil, vyvolal by som referendum,“¹⁵ vyhlásil. Tieto stanoviská, opäť napriek pozitívnym stanoviskám MZVaEZ a Stálej misii SR pri NATO, boli vnímané pre politickú a konštitučnú váhu premiéra intenzívnejšie.

Ďalšou zásadnou systémovou vnútropolitickou zmenou bolo zvolenie A. Kisku za prezidenta SR, resp. jeho vystupovanie k témam bezpečnosti a obrany. Hoci prezident SR má konštitucionálne obmedzené právomoci či už na tvorbu, alebo praktickú realizáciu zahraničnej politiky, autoritou svojej funkcie, ak ju využije, môže významným spôsobom ovplyvňovať verejný a politický diskurz. A. Kiska už vo svojej inauguračnej reči venoval dôležité miesto otázkam bezpečnosti:

„Slovensko sa nemôže spoliehať na to, že nám našu bezpečnosť zaručia iní, bez toho, aby sme plnili naše záväzky. Aby sme robili, na čo máme, ale aby sme si naše záväzky nezmäčkovali. Nie je to správne, nie je to perspektívne. Ani to nie je pre našu vlast bezpečné. Geograficky leží Slovensko na hraniciach tak Európskej únie, ako aj Severoatlantickej aliancie. Som však presvedčený, že je naším bytostným záujmom, je v záujme našej bezpečnosti a prosperity, aby Slovensko nestálo na ich okraji.“¹⁶

Následne v podstate všetky jeho verejné vystúpenia či vyjadrenia v súvislosti s NATO, vojnou na Ukrajine či bezpečnosťou SR boli v súlade s dlhodobým politickým a odborným konsenzom, s postojmi našich kľúčových spojencov, ako aj v súlade so strategickými záujmami definovanými v dokumentoch. Intenzita vyjadrovaní prezidenta A. Kisku by mohla byť v niektorých prípadoch vyššia, samozrejme, pri uznaní všetkých existujúcich konštitučných obmedzení.

14 Hoci napríklad aj trilaterálne stretnutie premiérov Slovenska, Českej republiky a Rakúska v Slavkove 29. januára 2015 vygenerovalo určité otázky v Poľsku a aj v Maďarsku, tento formát nemá potenciál na nahradenie V4, resp. ak by vznikla alternatívna platforma na základe podobných postojov týchto štátov voči Rusku, resp. k sankciám EÚ voči Rusku, bola by to obrovská strategická chyba. Poľský pohľad pozri: Kašan, D.: The Slavkov Triangle: A Rival to the Visegrad Group? In: *Bulletin PISM* č. 19 (751), 16. 2. 2015, <http://www.pism.pl/publications/bulletin/no-19-751> (prístup: 3. 3. 2015).

15 Fico by základňu NATO na Slovensku nepripustil, In: *Pravda*, 13. 9. 2014, <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/329856-fico-by-zakladnu-nato-na-slovensku-nepripustil/> (prístup: 3. 3. 2015).

16 Pozri: *Inauguračný prejav Prezidenta Slovenskej republiky Andreja Kisku*, Bratislava 15. 6. 2014, <https://www.prezident.sk/?inauguracny-prejav-prezidenta-slovenskej-republiky-andreja-kisku-bratislava-15-6-2014> (prístup: 3. 3. 2015).

SAMIT NATO: STANOVISKÁ SR A NÁSLEDNÁ VNÚTROPOLITICKÁ DEBATA

Najdôležitejšou medzinárodnou akciou v oblasti bezpečnostnej politiky v uplynulom roku bol nepochybne samit NATO v Spojenom kráľovstve v septembri 2014. Agendu samitu takisto determinovala zmena strategickej paradigmy a odpoveď Aliancie na ňu. Bol to symbolický krok v procese transformácie NATO, ktorej lajtmotívom bola teritoriálna obrana členských štátov v Európe. Najdôležitejšie rozhodnutia, ktoré Aliancia prijala (v súvislosti s témou tohto materiálu), súviseli s posilnením infraštruktúry, ako aj reálnej vojenskej prítomnosti spojencov v strednej Európe a Pobaltí¹⁷ a na strategickej úrovni s celkovou transformáciou NATO smerom k teritoriálnej obrane.

Na rozdiel od našich spojencov, vrátane stredoeurópskych, na Slovensku existovala len obmedzená predsamitová debata riadená ministerstvom zahraničných vecí či ministerstvom obrany o stanoviskách SR vo Walese. Podľa dostupných informácií väčšina pozícií bola sfinalizovaná niekoľko dní pred samitom. Zásadným momentom tohto procesu malo byť stretnutie prezidenta A. Kisku, premiéra R. Fica a kľúčových ministrov tesne pred samitom, kde mali byť prediskutované strategické stanoviská SR, vrátane záväzkov. Na základe tohto politického stretnutia na najvyššej úrovni mal prezident mandát prezentovať slovenské stanoviská pred spojencami.

Kľúčové záväzky SR prezentované na samite boli nasledujúce: zvýšenie rozpočtu na obranu do roku 2020 na 1,6 % HDP, ako aj zvýšenie podielu výdavkov na modernizáciu na celkovom obrannom rozpočte na 20 % do roku 2016, ďalej ponuka logistickej infraštruktúry Ozbrojených síl SR v Poprade pre prípadné aliančné operácie.

Tieto pozitívne kroky – podobne ako v prípade krokov MZVaEZ súvisiacich s pomocou Ukrajine – však boli opäť prekryté politickou komunikáciou premiéra R. Fica. Jeho vyhlásenia sa v tomto kontexte sústreďovali na dve kľúčové témy: prítomnosť aliančných jednotiek či infraštruktúry na území SR a zvyšovanie obranného rozpočtu.

Premiér takmer ihneď po deklarácii záväzku SR zvýšiť obranný rozpočet na už uvedenú úroveň deklaroval svoje odmietavé stanovisko. Navyše komunikácia premiéra nehovorí len o odmietaní navýšenia, ale spochybňuje aj základný dôvod, prečo je potrebné samotné navýšenie. Napriek podvyživenosti Ozbrojených síl SR a chronickému nedostatku finančných zdrojov na ich modernizáciu premiér R. Fico v rozhovore pre HN Klub koncom roka 2014 argumentoval, že je to len v záujme „zbrojárskej lobby“: „Budme trochu pragmatickí a racionálni a povedzme si, čo by sa stalo, keby sme navýšili výdavky na obranu z jedného na dve percentá. Geopoliticky by to neznamenal nič, akurát by sa tešili zbrojárske firmy.“¹⁸

Táto dvojkoľajná situácia sa opäť odrazila na vnímaní SR partnermi, keďže premiér dával politické vyhlásenia, ktoré boli v priamom protiklade s tým, čo naše kľúčové ministerstvá (MZVaEZ a MO) prezentovali našim partnerom ako oficiálne stanovisko SR. Navyše v schválenom štátnom rozpočte na rok 2015 je alokované približne 1 %

17 Predovšetkým zo strany USA, ale napríklad aj Spojeného kráľovstva a Francúzska, čo predstavuje nový moment v strategickej angažovanosti Paríža v strednej Európe v doposiaľ nevídanom rozsahu.

18 Na Ukrajine hrozí vojna, tvrdí Fico. In: *noviny.sk*, <http://www.noviny.sk/c/slovensko/na-ukrajine-hrozi-vojna-tvrdi-fico> (prístup: 3. 3. 2015).

HDP na obranu a výhľadovo počíta s podobnou úrovňou.¹⁹ Berúc ohľad na fakt, že je veľmi ťažké až nemožné z pohľadu obranného plánovania zvýšiť obranný rozpočet „skokovo“ z jedného roka na druhý, už teraz je veľmi nepravdepodobné naplnenie tohto záväzku (navyše rok 2016 bude volebný a ten sa zvyčajne nevyznačuje dramatickým navyšovaním obranných rozpočtov).

MINISTERSTVO OBRANY A OZBROJENÉ SÍLY: „STRATEGICKÉ TICHŮ“ A MODERNIZÁCIA S POCHYBNOSŤAMI

Ministerstvo obrany sa na strategickú úroveň v roku 2014 vyznačovalo pasivitou. Hoci v Bielej knihe²⁰, ktorú schválilo ministerstvo v roku 2013, sa ako ambícia na roky 2013 – 2014 uvádza prehodnotenie a aktualizácia obrannej stratégie, ako aj vypracovanie či aktualizácia ďalších dokumentov, vrátane plánovacích, dodnes sa to nestalo skutočnosťou. Podobná je situácia s novou bezpečnostnou stratégiou (hoci v tomto prípade bude gestorom s vysokou pravdepodobnosťou ministerstvo zahraničných vecí), kde na potrebu aktualizácie poukázal aj autor tejto kapitoly v priebehu roka 2014 viackrát a opakovane.²¹ Dôvodom je, že v súčasnosti platný dokument pochádza ešte z roku 2005 a je málo aktuálny, vyžaduje si kompletné prepracovanie, resp. vydanie úplne novej.

Pri hodnotení aktivít ministerstva obrany v roku 2014 je nevyhnutné spomenúť slovenské predsedníctvo vo V4. Hoci MO SR priebežne komunikuje „úspechy“ v oblasti medzinárodnej či regionálnej spolupráce, zatiaľ sa žiadny viditeľný výsledok nepodarilo dosiahnuť. Predsedníctvo vo V4 ponúkalo unikátnu príležitosť v tomto smere, žiaľ, bola to ďalšia premeškaná príležitosť. Slovenské predsedníctvo vo V4 pod taktovkou ministerstva obrany bolo na rozdiel od ministerstva zahraničných vecí málo aktívne a u partnerov si jeho pasivita vyslúžila kritiku, hoci, samozrejme, nie otvorenú pred médiami.²²

Z pohľadu zahraničných misií najdôležitejším rozhodnutím uplynulého roka bolo, že Slovensko vyslalo do aliančnej operácie *Resolute Support* v Afganistane svojich vojakov. Vo výcvikovej a podpornej misii NATO slúži od 1. januára 2015 66 príslušníkov ozbrojených síl²³ na základe uznesenia NR SR č. 1 327 z 11. decembra 2014. Slovenský príspevok do operácie zahŕňa špeciálne sily do 30 príslušníkov, so zameraním na vykonávanie výcviku, poradenstva a asistencie špeciálnym silám *Afghan National*

19 Zákon zo 4. decembra 2014 o štátnom rozpočte na rok 2015. In: *Zbierka zákonov*, č. 385/2014, 2014.

20 *Biela kniha o obrane Slovenskej republiky*. Bratislava: Ministerstvo obrany SR, 2013, 138 s, <http://www.mosr.sk/data/BKO2013.pdf> (prístup: 3. 3. 2015).

21 O dôvodoch, prečo vypracovať novú Bezpečnostnú stratégiu, pozri v komentároch a vyjadreniach autora pre denník *Sme*. Zoznam mediálnych výstupov pozri: <http://cenaa.org/cenaa-v-mediach/> (prístup: 3. 3. 2015).

22 Konzultácie autora s predstaviteľmi ministerstiev V4.

23 Slovak soldiers to join NATO *Resolute Support* mission in Afghanistan. In: *Radio Slovak International*, 8. 12. 2014, <http://en.rsi.rtvs.sk/articles/news/69743/slovak-soldiers-to-join-nato-resolute-support-mission-in-afghanistan> (prístup: 3. 3. 2015).

Security Forces (ANSF) v oblasti rozvoja spôsobilostí SOF (*Special Operation Forces*) s dislokáciou v *Regional Command Capital* Kábul a možnosťou nasadenia v celom priestore operácie, ďalej príspevok do veliteľských štruktúr operácie (8 príslušníkov OS), príspevok do národného podporného prvku (9 príslušníkov OS), so zameraním na zabezpečenie národného velenia a riadenia a koordináciu plnenia operačných úloh, podporu komunikačných a informačných služieb (DCM) so 16 príslušníkmi, ako aj zdravotnícky príspevok na vykonávanie všeobecnej zdravotníckej podpory veliteľstiev (3 príslušníkov OS).²⁴

Najpozitívnejšou správou z prostredia ministerstva obrany, ktorá sa objavila v roku 2014 (ale *de facto* aj počas doterajšieho trojročného funkčného obdobia), je naštartovaná modernizácia ozbrojených síl. Dôvody nevyhnutnosti modernizácie sú dlhodobo jasné. Ako uvádzali *Východiská strategického hodnotenia obrany* z roku 2011, „hlavné spôsobilosti mechanizovaných jednotiek dosahujú úroveň cca 62 % požiadaviek NATO, ženijné jednotky dosahujú úroveň cca 39 % štandardov NATO. Spôsobilosti taktických lietadiel MiG-29, plniacich úlohy v systéme NATINADS, spĺňajú kritériá NATO na 66 %“²⁵. Približne 90 % munície v skladoch sa skončila životnosť, ale napríklad aj 100 % tankov a obrnených vozidiel BVP-1. Celkovo viac ako 70 % zbraňových systémov pozemných síl bolo po technickej životnosti a tento údaj za uplynulé roky len rástol. Popri technickom stave je ďalším zásadným dôvodom takmer 100 % závislosť od zbraňových systémov sovietskej či ruskej výroby, čo je nepriaznivé technologicky, ekonomicky, ale aj politicky, nielen pre rusko-ukrajinskú vojnu.

Vzhľadom na túto situáciu v rámci odbornej komunity vládne široký konsenzus o potrebe modernizácie. Tá by však mala byť založená na prioritách vzhľadom na obmedzené finančné prostriedky. Celkové náklady na výmenu všetkých potrebných zbraňových systémov by – bez výmeny nadzvukového letectva – boli nad 3 miliardy eur v horizonte desiatich rokov, čiže nad 300 miliónov eur ročne, čo je nad finančné možnosti ministerstva obrany, či už za súčasných, alebo projektovaných podmienok. Navyše je to suma, ktorá ide nad rámec ročného rozpočtu obrany, čiže približne nad 800 miliónov eur ročne. Bez nároku na úplnosť hovoríme napríklad o výmene 18 viacúčelových vrtuľníkov (napríklad Black Hawk), 12 nadzvukových stíhačiek (napríklad Gripen), 90 – 120 obrnených transportérov, 2 – 3 taktických dopravných lietadiel stredného doletu (napríklad Spartan).

V takom prípade je nevyhnutná prioritizácia (navyše v situácii, keď premiér R. Fico opakovane odmieta navýšenie finančných prostriedkov na modernizáciu), založená na širokom odbornom a politickom konsenze. Práve tento faktor bol najslabším miestom ministerstva obrany v roku 2014, spoločne s veľmi slabou komunikáciou. MO SR postupne zverejšťovalo modernizačné plány (taktické dopravné lietadlá Spartan, útočné pušky Bren, viacúčelové vrtuľníky Black Hawk), ale bez kontextu, špecifikácie, nehovoriac o častých otázkach súvisiacich so spôsobom financovania. Okrem netransparentnosti bola ďalším problémom nekonšepnosť, resp. totálne chýbajúca snaha ministerstva obrany diskutovať o tom, ako dramatické zmeny v našom bezpečnostnom prostredí zmenili modernizačné plány a či ich vôbec zmenili. Nespustila sa napríklad žiadna

24 *Operácia Resolute Support, Afganistan*, MO SR, 2015, <http://www.mosr.sk/operacia-resolute-support-afganistan/> (prístup: 3. 3. 2015).

25 *Východiská strategického hodnotenia obrany Slovenskej republiky*. MO SR, 2011, <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=20144> (prístup: 3. 3. 2015).

diskusia o tom, či je relevantné za súčasných podmienok investovať do spôsobilosti taktickej dopravy, keď sa Aliancia sťahuje z operácií mimo Európy a sústreďuje sa na teritoriálnu obranu. Netransparentnosť a nekonceptnosť následne vyvolávali otázky v súvislosti s už naštartovanými alebo plánovanými modernizačnými programami.

Do tohto kontextu zapadajú aj otázky súvisiace s počtami pri nákupoch nových zbraňových systémov. Plánuje sa nákup deviatich multifunkčných vrtulníkov, hoci vieme, že ozbrojené sily budú potrebovať 16 až 18. Ministerstvo však nekomunikuje dostatočne, či tých 9 kusov je konečné číslo, a tým ide znižovať cieľový stav vrtulníkov na základe nejakej novej koncepcie, alebo je deväť vrtulníkov len prvá časť nákupu. Podobne aj nadzvukových stíhačiek má byť podľa informácií osem, pričom podľa leteckých odborníkov je minimálny počet, s ktorým sa dá vytvoriť samostatná letecká jednotka, dvanásť. Ak totiž počítame s nasaditeľnosťou 60 %, to znamená cca so siedmimi lietadlami, z toho 2 + 1 ide na stále zabezpečenie kontroly vzdušného priestoru (v rámci systému NATINADS), 2 + 2 na výcvik, je evidentné, že celkovo s ôsmimi lietadlami so 60 % nasaditeľnosťou (čiže 4 – 5 lietadiel) sa to nedá garantovať. A je jedno, či sú to Gripeny alebo F-16, čísla jednoducho nepustia. Riešením by mohla byť nejaká forma dohody o medzinárodnej spolupráci, pri zabezpečení výcviku na pravidelnej báze, ale ani o tom sa nehovorí. Navyše opäť chýba vhodná komunikácia strategických zámerov, keďže sa komunikujú len konkrétne nákupy, ale úplne chýba kontext či dlhodobý rozvoj ozbrojených síl. Hoci primárne by sa malo diskutovať o veliacich štruktúrach, základniach, podporných štruktúrach.

NA ZÁVER

Rok 2014 bol zlomový pre bezpečnostnú politiku SR z niekoľkých dôvodov. Po prvé, zmenili sa základné determinujúce faktory bezpečnosti strednej Európy, ako aj paradigma bezpečnostnej politiky, ktorá v Európe existovala od konca studenej vojny. Popri vojensko-technických, právnych a politických zmenách charakterizovaných v prvej kapitole je najdôležitejším faktorom na strategickej úrovni obnovená politická vôľa Ruska realizovať vojenské operácie v Európe v záujme dosiahnutia politických či strategických cieľov. Tento vývoj zároveň ovplyvňoval aj oveľa širší bezpečnostný kontext, vrátane vzťahov NATO – Rusko, ktoré sú pre Slovensko kľúčové pri formovaní bezpečnostnej politiky. Zmena, ktorá sa dá charakterizovať ako prechod Ruska od „strategického partnera“ smerom k „strategickému konkurentovi“, bude ovplyvňovať determinujúce faktory našej bezpečnosti minimálne v horizonte desaťročia, ale pravdepodobne aj dlhšie.

Druhým dôležitým faktorom je charakter reakcií Slovenska na túto zmenu. V tejto súvislosti bol rok 2014 obdobím systémových zmien či už pri formulácii, ako aj pri exekúcii slovenskej bezpečnostnej politiky. Kľúčovými zmenami sú vstup premiéra Roberta Fica do vnútrošľovenskej diskusie o zahraničnej a bezpečnostnej politike, v rámci ktorej sa stal vďaka svojej politickej váhe nositeľom slovenských stanovísk smerom k zahraničným partnerom. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí sa na jednej strane snažilo udržať nadstranícky charakter zahraničnej politiky, pričom ministerstvo obrany bolo nepochopiteľne ticho. MZVaEZ však nedokázalo vybalansovať prirodzenú politickú váhu premiéra.

Tretím faktorom, ktorý je zároveň úzko prepojený s druhým, je spochybnenie, resp. zničenie konsenzu v niektorých z kľúčových priorít zahraničnej a bezpečnostnej politiky SR, tak ako to uznáva aj už citovaný oficiálny dokument MZVaEZ. V oboch prípadoch prevládali politické faktory nad zahraničnopolitickými. Preferencie voličskej základne vládnej strany Smer v oblasti zahraničnej politiky, predovšetkým v súvislosti so vzťahmi s Ruskom, NATO a vo všeobecnosti s otázkami bezpečnosti a civilizačného zakotvenia Slovenska, boli prioritnejšie ako doteraz existujúci konsenzus o podpore integračných ambícií Ukrajiny (predovšetkým v prípade priblíženia sa k EÚ, NATO nebolo až tak intenzívne prízvukované, hlavne z dôvodu doteraz nevyjasnených priorít samotnej Ukrajiny).

Podobnú rozpoltenosť je možné identifikovať v prípade stanovísk Slovenska k najdôležitejším témam a záväzkom deklarovaným na samite NATO v Spojenom kráľovstve v septembri 2014. Deklarácie z úrovne prezidenta o postupnom navyšovaní prostriedkov na obranu a v rámci nich na modernizáciu, ako aj poskytnutie infraštruktúry pre Alianciu boli následne negované premiérom, čo vyvolalo nepochopenie zo strany našich spojencov. Podobná dvojité komunikácia sa realizovala aj v prípade NATO Force Integration Units (NFIU), aliančnej štruktúry na území SR, ktorej umiestnenie žiadala SR. Premiér sa k tejto strategickej otázke nevyjadril a ministerstvo obrany sa do odbornej či verejnej diskusie nepúšťalo, v tejto otázke znížilo svoju komunikáciu na minimum. Popri politickej strate dôveryhodnosti pre rozpačitú komunikáciu o deklarovaných záväzkoch vo Walese, ignorácia navýšenia obranného rozpočtu vážne ohrozuje aj budúcnosť Ozbrojených síl SR. V súčasnosti, predovšetkým z dôvodu nízkeho rozpočtu, ale aj nekonceptného prístupu totiž už nehovoríme o tom, že by sa zastavil ich rozvoj. Reálnym stavom je už úpadok, a nie zastavenie rozvoja. Ak sa nenaplnia prijaté záväzky, povedie to k rapidnej strate kľúčových spôsobilostí v horizonte niekoľkých rokov.

Naštartovaná modernizácia je na druhej strane krok správnym smerom, ktorý však nemá znaky koncepcnosti, transparentnosti a ani odborného či politického konsenzu. Reálne hrozí, že pre takýto prístup budú mať síce Ozbrojené sily SR nové zbraňové systémy, ako napríklad taktické transportné lietadlá Spartan alebo multifunkčné vrtuľníky Black Hawk (bez dostatočnej výbavy či konfigurácie sa nevyužije ani zlomok ich „multifunkčnosti“), tie však nebudú schopné reálne rozvíjať kľúčové spôsobilosti a schopnosti OS SR, čiže zvýšiť alebo aspoň udržať reálnu „bojovú silu“. Tak ako bude rok 2014 v oblasti bezpečnostnej politiky hodnotený ako obdobie vnútornej dichotómie, vo vojenskej oblasti môže byť hodnotený ako bezkonceptná, teda zlá realizácia dobrých myšlienok.

II.

PRIORITNÉ OBLASTI
ZAHRANIČNEJ POLITIKY

UKRAJINA AKO SPÚŠŤAČ EXISTENCIÁLNEJ KRÍZY V4? ĎALŠIU OTÁZKU, PROSÍM!

TOMÁŠ STRÁŽAY

Vyšehradská štvorka zastávala v roku 2014 obzvlášť významné postavenie v zahraničnej a európskej politike Slovenska. Kríza na Ukrajine podnietila predstaviteľov krajín V4 na mnohé aktivity nad rámec tradične plánovaných stretnutí a samitov. Hoci na úrovni V4 sa prijímali vyhlásenia deklarujúce spoločný postup, dizonancie vo vyjadreniach niektorých politických predstaviteľov jednotlivých krajín vyvolávali určité otázky nad perspektívou spolupráce vo formáte V4 v ďalšom období. Viacerí politickí analytici či publicisti vo všetkých štyroch krajinách i mimo nich na základe týchto dizonancií začali hovoriť o existenciálnej kríze vyšehradskej skupiny – vo svetle deklarácií a stanovísk prijatých na politickej úrovni, ako aj ďalších dokumentov, na ktorých bazíruje tento text, však nebol tento trend badateľný. Do popredia tak opäť vystúpila otázka posilňovania vnútornej súdržnosti V4, aj vo vzťahu k rozširovaniu spolupráce o stále ďalšie krajiny vo formáte V4+.

Z pohľadu Slovenska bola obzvlášť významná druhá polovica roka, charakterizovaná slovenským predsedníctvom V4. Práve predsedníctvo je príležitosťou naplno využiť potenciál vyšehradskej spolupráce a prísť s vlastnými iniciatívami. Hoci bolo koncom roka 2014 iba v polčase, predbežné hodnotenia už urobiť možno. Popri najdôležitejších teritoriálnych prioritách sa príspevok sústreďuje aj na hodnotenie vývoja vo vybraných sektoroch a zameriava sa takisto na existujúce mechanizmy spolupráce i aktivity jedinej kamennej inštitúcie – Medzinárodného vyšehradského fondu.

UKRAJINA, UKRAJINA, UKRAJINA

Hoci V4 zareagovala na udalosti na kyjevskom Majdane pomerne neskoro a prvé spoločné vyhlásenie predstaviteľov vyšehradských krajín bolo publikované až v decembri 2013¹, rok 2014 bol vyhláseniami k Ukrajine na rozličnej úrovni doslova prešpikovaný. Vážnosť vývoja situácie na Ukrajine, kde začiatkom roka pokračovali ozbrojené potýčky medzi stúpecami prezidenta Janukoviča a podporovateľmi západnej orientácie krajiny, si vyžiadala zvolanie mimoriadneho samitu premiérov už 29. januára.² Na stretnutí v Budapešti vyšehradskí premiéri podčiarkli vážnosť situácie a vyzvali na pokojné riešenia konfliktu, aj za účasti Európskej únie. Slovenský premiér varoval pred radikalizáciou konfliktu z ktorejkoľvek strany, pričom premiéri skôr nepripúšťali eskaláciu situácie do ozbrojeného konfliktu. Odporučili však ministrom vnútra zvolať stretnutie, na ktorom by sa zhodnotila aktuálna situácia na Ukrajine z pohľadu bezpečnosti V4, prediskutovala problematika ochrany hraníc s Ukrajinou a možné riziká vo forme nárastu legálnej i nelegálnej migrácie z ukrajinského územia.³ Ministri zahraničných vecí vyzvali zodpovedných aktérov na ukončenie násilného potlačovania protestov na Ukrajine už 23. januára, pričom zdôraznili právo občanov na slobodu slova a zhromažďovania.⁴ V spoločnom vyhlásení, prijatom vo februári, vyjadrili spokojnosť s ukončením násilia na Ukrajine, zdôraznili však, že situácia zostáva naďalej zložitá. Vyjadrili podporu teritoriálnej integrity Ukrajiny a procesom vedúcim k podpísaniu asociačnej dohody s Európskou úniou.⁵

Ďalšiu vlnu reakcií vyvolalo narušenie teritoriálnej integrity Ukrajiny a anexia Krymského polostrova zo strany Ruska. Premiéri V4 vo vyhlásení zo 4. marca ostro odsúdili aktivity Ruska a vyzvali ho na rešpektovanie medzinárodného práva.⁶ V následnom apeli na vysokú predstaviteľku EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Catherine Ashtonovú a komisára pre rozšírenie Štefana Füleho ministri zahraničných vecí vyzvali EÚ na bezodkladný podpis asociačnej dohody s Ukrajinou. Odvolali sa pritom na jednoznačne proeurópske smerovanie novej ukrajinskej vlády i podporu verejnosti procesu približovania sa k EÚ.⁷ Pravidelný samit ministrov zahraničných vecí V4 a krajín Východného partnerstva, ktorý sa uskutočňuje vždy v jarých mesiacoch, takisto reflektoval zmenenú geopolitickú situáciu vo východnom susedstve EÚ. Možno konštatovať, že kríza na Ukrajine prispela vo významnej miere k dynamickej-

1 *Statement of Visegrad Foreign Ministers on the situation in Ukraine*, 12. 12. 2013, <http://v4hupres.gov.hu/accessibility/statement-of-visegrad-foreign-ministers-on-the-situation-in-ukraine> (prístup: 5. 2. 2015).

2 *Mimoriadny summit V4: Musíme podporovať pokojný a demokratický vývoj na Ukrajine*, Budapešť, 29. 1. 2014, <http://www.vlada.gov.sk/mimoriadny-summit-v4-musime-podporovat-pokojny-a-demokraticky-vyvoj-na-ukrajine/> (prístup: 5. 2. 2015).

3 *V4 Interior Ministers' Joint Statement on Ukraine*, Budapešť, 25. 2. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements/v4-interior-ministers> (prístup: 25. 2. 2015).

4 *Joint statement of V4 Ministers of Foreign Affairs on the situation in the Ukraine*, 23. 1. 2014, <http://v4hupres.gov.hu/accessibility/joint-statement-of-v4-ministers-of-foreign-affairs-on-the-situation-in-the-ukraine2> (prístup: 5. 2. 2015).

5 *Joint Statement of V4 Foreign Ministers on Ukraine*, 24. 2. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/joint-statement-of-v4> (prístup: 25. 2. 2015).

6 *Statement of the Prime Ministers of the Visegrad Countries on Ukraine*, 4. 3. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/statement-of-the-prime> (prístup: 24. 2. 2015).

7 *Joint V4 Foreign Ministers' Letter on Ukraine to Ashton and Füle*, 5. 3. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements> (prístup: 25. 2. 2015).

šiemu postupu EÚ voči krajinám východného partnerstva. Týka sa to najmä podpisu asociačnej dohody s Moldavskom, Gruzínskom a Ukrajinou už v júnovom termíne. Koncept Východného partnerstva pritom označili ako prínosný, vyzdvihli aj zavedenie bezvízového režimu s Moldavskom a vyslovili sa za zrušenie vízovej povinnosti i pre občanov Gruzínska a Ukrajiny. Ostro odsúdili agresiu Ruska voči Ukrajine, privítali, naopak, zriadenie pozorovacej misie OBSE a vyjadrili pripravenosť pomáhať Ukrajine v dôležitých reformách.⁸ Napriek spoločným vyhláseniam a spoločnému postoju voči kríze na Ukrajine sa už v jarných mesiacoch začala objavovať dizonancia vo vyjadreniach predstaviteľov krajín V4. Zatiaľ čo Poľsko, ako krajina pasujúca sa za tradičného spojenca a „patróna“ Ukrajiny, požadovalo striktnější postup voči Rusku vrátane implementácie odvetných opatrení vo forme sankcií, predstavitelia Česka, Maďarska i Slovenska poukazovali na vlastné ekonomické záujmy vo vzťahu k Rusku a podporovali skôr cestu rokovaní a uzavretia dohody. Na nesúlad vo vyjadreniach upozornil na májovom samite premiérov v Bratislave vtedajší premiér Poľska Donald Tusk, ktorý počas verejnej časti rokovania v rámci konferencie Globsec otvorene kritizoval maďarského kolegu Viktora Orbána.⁹ Na Slovensku sa k negatívnym následkom sankcií vyjadroval primárne premiér Robert Fico¹⁰, v Českej republike prezident Miloš Zeman. Popri verbálnej disharmónii vo vyjadreniach predstaviteľov V4 sa názorová odlišnosť prejavila i vnútri krajín, čo platí predovšetkým o Slovensku (premiér – prezident) a Českej republike. V konečnom dôsledku však všetky štyri vyšehradské krajiny rešpektovali líniu presadenú Európskou úniou, takže vyšehradská skupina v tomto kontexte vystupovala jedným hlasom.

Podporu Ukrajine vyjadrili na stretnutí pri príležitosti 25. výročia Nežnej revolúcie aj prezidenti Slovenska, Česka, Maďarska a Poľska, pričom prezident SR obzvlášť vyzdvihol úlohu Európskej únie pri urovnávaní konfliktu na Ukrajine.¹¹ Pri bilaterálnom stretnutí s ukrajinským prezidentom Petrom Porošenkou zdôraznil aj potrebu zavedenia dôležitých reforiem na Ukrajine, ktoré by ju mali priblížiť Európskej únii.¹² Problematika

8 *Statement of the Ministers of Foreign Affairs of the V4 Countries on the Occasion of the V4+EaP Informal Ministerial Meeting*, Budapešť, 28. – 29. 4. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/statement-of-the> (prístup: 25. 2. 2015).

9 *V4: Na prípadnú plynovú krízu sme dnes lepšie pripravení*, Bratislava, 15. 5. 2014, <http://www.vlada.gov.sk/v4-na-pripadnu-plynovu-krizu-sme-dnes-lepsie-pripraveni/> (prístup: 26. 2. 2015).

10 Premiér Robert Fico sa vo vyhlásení priklonil napríklad k odloženiu tretej vlny sankcií proti Rusku, označil ich za kontraproduktívne a neriešiace vzniknutú situáciu. Vzhľadom na ich negatívny dosah na vybraných producentov na Slovensku si vyhradil právo ich odmietnuť. Priznal však, že keďže väčšina členských krajín EÚ so sankciami súhlasí, Slovensko nemá veľmi na výber. Zároveň pripustil možnosť otvárania problematiky kompenzácií na európskej úrovni. *Pozri Premiér Fico si vyhradzuje právo odmietnuť sankcie EÚ poškodzujúce Slovensko*, Bratislava, 31. 8. 2014, <http://www.vlada.gov.sk/premier-fico-si-vyhrazduje-pravo-odmietnut-sankcie-eu-poskodzujuce-slovensko/> (prístup: 2. 3. 2015), *Vláda prezentovala stanovisko k tretiemu kolu sankcií EÚ voči Rusku*, Bratislava, 4. 9. 2014, <http://www.vlada.gov.sk/vlada-prezentovala-stanovisko-k-tretiemu-kolu-sankcii-eu-voci-rusku/> (prístup: 2. 3. 2015), *Predseda vlády SR Robert Fico o novom balíku sankcií EÚ voči Ruskej federácii*, Bratislava, 6. 9. 2014, <http://www.vlada.gov.sk/predseda-vlady-sr-robert-fico-o-novom-baliku-sankcii-eu-voci-ruskej-federacii/?pg=2> (prístup: 2. 3. 2015).

11 *Krajiny Vyšehradskej štvorky potvrdili, že chcú pomáhať Ukrajine*, Bratislava, 16. 11. 2014, https://www.prezident.sk/?spravy-tlacoveho-oddelenia&news_id=19719 (prístup: 2. 3. 2015).

12 *Kiska privítal Porošenku v Bratislave*, Bratislava, 16. 11. 2014, https://www.prezident.sk/?spravy-tlacoveho-oddelenia&news_id=19718 (prístup: 2. 3. 2015).

vývoja na Ukrajine a pomoc Kyjevu tvorili súčasť rozhovorov, ktoré viedli prezidenti krajín V4 a Nemecka v Budapešti.¹³ V prípade prezidenta Kisku išlo o jeho vôbec prvú zahraničnú cestu po inaugurácii. Hoci to bolo dlhodobo plánované a pripravované stretnutie, vyšehradská problematika sa tak stala súčasťou zahraničnopolitickej agendy nového prezidenta od samého začiatku výkonu funkcie, pričom po Maďarsku navštívil postupne aj Českú republiku a Poľsko.

Parlamentné voľby na Ukrajine, ktoré sa konali 26. októbra, boli takisto predmetom spoločného vyhlásenia ministrov zahraničných vecí. Opätovne v ňom odsúdili narušenie teritoriálnej integrity Ukrajiny a podčiarkli právo obyvateľov rozhodovať slobodne o smerovaní krajiny.¹⁴ V ďalšom spoločnom vyhlásení, ku ktorému sa pridal aj minister zahraničných vecí Veľkej Británie, naopak, označili pripravované voľby v Donbase za nelegitímne a odporujúce dohode uzatvorenej v bieloruskom Minsku v septembri.¹⁵ Konkrétne pomoc Ukrajine v oblasti reforiem bola účelom decembrovej cesty ministrov zahraničných vecí do Kyjeva.¹⁶ Ministri si vzájomne rozdelili oblasti, v rámci ktorých budú jednotlivé krajiny pomáhať Ukrajine. Slovensko sa zaviazalo pomáhať s reformami v oblasti energetickej bezpečnosti a bezpečnostného sektora, Česká republika v oblasti budovania občianskej spoločnosti, médií a vzdelávania, Poľsko v sfére decentralizácie a reformy verejných financií a Maďarsko pri podpore malých a stredných podnikov a implementácie DCFTA.¹⁷ Pomáhať Ukrajine sa zaviazali aj prostredníctvom medzinárodnej rozvojovej pomoci a grantových a štipendijných programov Medzinárodného vyšehradského fondu.

Druhú tradičnú teritoriálnu prioritu – západný Balkán zdanlivo zatienilo dianie na Ukrajine, krajiny V4 však pokračovali v podpore integračných ambícií krajín regiónu. Na tradičnom samite ministrov zahraničných vecí V4 a západného Balkánu účastníci zhodnotili aktuálny stav integračného procesu, s dôrazom na aktuálne hodnotiace správy Európskej komisie.¹⁸ Stretnutia sa zúčastnila aj vicepredsedníčka Európskej komisie a vysoká predstaviteľka EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Federica Mogherini, ako aj minister zahraničných vecí Rakúska Sebastian Kurz. Dôležitosť

13 *Prezidenti sa v Budapešti zhodli na nutnosti pomoci Ukrajine*, Budapešť, 16. 6. 2014, http://www.prezident.sk/?rok=2014&news_id=19419 (prístup: 2. 3. 2015).

14 *The Joint Statement of the Visegrad Group Foreign Ministers on Ukraine*, Bratislava, 30. 10. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/the-joint-statement-of> (prístup: 6. 3. 2015).

15 *Joint Statement of the MFAs of the Visegrad Group Countries together with the Minister of Foreign Affairs of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Local Elections in Donbas held on November 2, 2014*, Bratislava, 30. 10. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/joint-statement-of-the> (prístup: 6. 3. 2015).

16 *Joint Statement of the Visegrad Group and Ukraine*, Kyjev, 16. 12. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/joint-statement-of-the-141217> (prístup: 2. 3. 2015).

17 *Ukrajina: Konkrétne pomoc SR a V4 pri reformách*, MZVaEZ SR, 16. 12. 2014, http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B-2C1257627003301E7&OpenDocument=Y&LANG=SK&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_B4672B2363E43749C1257DB00054713E&MENU=vset-ky_spravy (prístup: 2. 2. 2015).

18 *V4 and Western Balkans Foreign Affairs Ministers meeting in Bratislava*, Bratislava, 31. 10. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_BDFA-0F8449A80739C125763500337369_EN&OpenDocument=Y&LANG=EN&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_D0E8580F511C04BFC1257D-850027C05C (prístup: 2. 3. 2015).

regionálnej spolupráce na západnom Balkáne podčiarkla aj prítomnosť generálneho tajomníka Rady pre regionálnu spoluprácu Gorana Svilanovića. Pozitívom je finalizácia prípravy etablovania tzv. Západobalkánskeho fondu, pre ktorý bol MVF inšpiráciou. Nová inštitúcia podporujúca regionálnu spoluprácu krajín západného Balkánu prostredníctvom konkrétnych projektov bude sídliť v albánskej Tirane, pričom MVF jej poskytol aj konkrétnu finančnú pomoc vo výške 80-tisíc eur a prisľub ďalšej spolupráce, takisto v oblasti získavania finančných zdrojov.

SEKTOROVÁ SPOLUPRÁCA

OBRANA A BEZPEČNOSŤ

Anexia Krymského polostrova Ruskom a kríza na východnej Ukrajine, ktorá prerástla do ozbrojeného vojenského konfliktu, mala, prirodzene, vplyv aj na vnímanie bezpečnosti vo V4. V rámci Vyšehradu sa doteraz presadzoval skôr koncept „soft security“, čo sa odrážalo vo vnímaní V4 ako stabilizačného faktora aj v susedných regiónoch východnej a juhovýchodnej Európy. Blízkosť ozbrojeného konfliktu však prinútila zainteresovaných aktérov – NATO, Európsku úniu i jednotlivé vyšehradské krajiny prehodnotiť doterajšie postoje a reagovať adekvátne na možné riziká. Formálne sa tak udialo aj na úrovni V4, keďže rok 2014 sa vyznačoval značným počtom prijatých deklarácií zameraných na oblasť bezpečnosti a obrany. Bol aj rokom konania samitu NATO, ktorý sa rovnako niesol v znamení „návratu geopolitiky“ a hľadani adekvátnych odpovedí na (staro)nové výzvy.

Na ministerskej úrovni bol 14. marca prijatý dokument *Dlhodobá vízia vyšehradských krajín o prehlbovaní ich obrannej spolupráce*, ktorý vytvoril rámec na prehlbovanie spolupráce v oblasti obrany. Nešlo iba o vlajkovú loď v tejto oblasti – spoločnú bojovú skupinu EÚ, ktorá by sa mala stať realitou už v roku 2016, ale aj hľadanie možností konvergencie obranných plánov jednotlivých krajín, spolupráce pri zaobstarávaní vojenskej techniky, ako aj zvýšenia interoperability prostredníctvom vzdelávacích projektov a spoločných cvičení.¹⁹ Bol takisto prijatý rámcový dokument zameraný na budovanie kapacít a zefektívnenie výdavkov vynaložených na obranu, riešiaci takisto procedurálne aspekty, vrátane vytvorenia plánovacej skupiny na úrovni štátnych tajomníkov ministerstiev obrany.²⁰ O zámeroch vyšehradských partnerov bola informovaná centrála NATO, ako aj vysoká predstaviteľka EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Catherine Ashtonová. Potvrdili ich v spoločnej deklarácii aj premiéri krajín V4 na spoločnom zasadnutí v Budapešti, pričom zdôraznili úlohu NATO ako kľúčového garanta bezpečnosti.²¹ V ďalšom vyhlásení z decembra 2014, ktoré reflektovalo aj závery

19 *Long-term Vision of the Visegrad Countries on Deepening Their Defence Cooperation*, Visegrád, 14. 3. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements> (prístup: 2. 3. 2015).

20 *Framework for an Enhanced V4 Defense Cooperation*, Visegrád, 14. 3. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements> (prístup: 2. 3. 2015).

21 *Budapest Declaration of the Visegrad Group Heads of Government on the New Opening in V4 Defence Cooperation*, Budapešť, 24. 6. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/budapest-declaration-of> (prístup: 2. 3. 2015).

samitu NATO vo Walese, sa premiéri opätovne prihlásili k prijatým záväzkom a úsiliu posilniť prostredníctvom regionálnych projektov tak SZBP EÚ, ako aj NATO. Pozitívne reagovali aj na návrh Poľska zriadiť ďalšiu bojovú skupinu V4 v roku 2019.²²

Vypracovaním konkrétneho akčného plánu sa môže spolupráca v oblasti obrany posunúť ďalej z doteraz prevažne deklaratívnej roviny. Akýmsi lakmusovým papierikom, či je V4 schopná obsiahnuť aj elementy tzv. hard security, bude až úspešné vytvorenie spoločnej V4 bojovej skupiny EÚ. Bol by to prelom v doterajšej spolupráci v tomto sektore. Tá sa v minulosti vyznačovala niektorými zaujímavými iniciatívami, ktoré sa však buď nerealizovali, alebo sa skončili ešte predtým, ako sa ich realizácia rozvinula naplno. Otázne je takisto napĺňanie deklarovaných záväzkov zvýšiť výdavky na obranu v ČR, Maďarsku i na Slovensku, ktoré v súčasnosti významne zaostávajú za želanými hodnotami (2 percentá HDP).²³ Výnimkou je iba Poľsko, ktoré na obranu poskytuje výrazne viac prostriedkov (per capita) ako jeho vyšehradskí partneri.

ENERGETIKA

Vývoj na Ukrajine vyvolal viacero otáznikov aj nad energetickou bezpečnosťou V4. Berúc do úvahy plynovú krízu z roku 2009, Slovensko (ale aj ostatné vyšehradské krajiny) oprávnene očakávalo komplikácie v dodávkach plynu cez ukrajinské územie. Premiéri V4, ktorí sa stretli v Bratislave v máji, síce konštatovali, že krajiny Vyšehradskej štvorky sú na prerušenie dodávok pripravené lepšie ako v roku 2009, zníženie objemu dodávaného plynu by si však vyžiadalo „krízový manažment“.²⁴ Slovensko ako významný transportér i príjemca plynu z Ukrajiny sledovalo situáciu obzvlášť pozorne, a to tak na úrovni vlády, ako aj spoločností SPP a Eustream. Premiér Fico niekoľkokrát zdôraznil, že Slovensko je na prípadný výpadok dodávok pripravené, odmietol však byť „rukojemníkom rusko-ukrajinského konfliktu“.²⁵

Zvýšeniu energetickej bezpečnosti krajín V4 i zlepšeniu ich vyjednávacjej pozície s dodávateľmi plynu má pomôcť aj vytvorenie stredoeurópskeho trhu s plynom, aj v roku 2014 však bola táto iniciatíva stále iba v prípravnej fáze. Podarilo sa dokončiť prepojenie plynovodov medzi Maďarskom a Slovenskom, k sprevádzkovaniu prepojenia však do konca roku 2014 neprišlo. Z hľadiska sfunkčnenia²⁶ severo-južného prepojenia, ktoré podporuje takisto Európska únia, však naďalej chýba interkonektor medzi Slovenskom

22 *Bratislava Declaration of the Visegrad Group Heads of Government on the Deepening V4 Defence Cooperation*, Bratislava, 9. 12. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/bratislava-declaration> (prístup: 2. 3. 2015).

23 Slovensko má podľa prezidenta Andreja Kisku ambíciu zvýšiť výdavky na obranu o 1,6 percenta do roku 2020, rovnako ako dosiahnuť do roku 2016 cieľ vyčleniť 20 % z rozpočtu na obranu na modernizáciu ozbrojených síl. *Pozri Prezident SR na summite NATO: Zastavíme pokles výdavkov na obranu*, Cardiff, 5. 9. 2014, https://www.prezident.sk/?rok=2014&news_id=19583 (prístup: 2. 3. 2015).

24 *V4: Na prípadnú plynovú krízu sme dnes lepšie pripravení*, Bratislava, 15. 5. 2014, <http://www.vlada.gov.sk/v4-na-pripadnu-plynovu-krizu-sme-dnes-lepsie-pripraveni/> (prístup: 26. 2. 2015).

25 *Robert Fico: Nechceme byť rukojemníkmi rusko-ukrajinského konfliktu*, Bratislava, 14. 8. 2014, <http://www.vlada.gov.sk/robert-fico-nehceme-byt-rukojemnikmi-rusko-ukrajinskeho-konfliktu/> (prístup: 2. 3. 2015).

26 *List of actions selected for receiving financial assistance under CEF-energy as of 21 November 2014*, http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20141121_cef_energy_lists.pdf (prístup: 2. 3. 2015).

a Poľskom. Pozitívnu správou v tomto prípade je, že na prípravné práce sa podarilo získať už príspevok z programu Connecting Europe Facility vo výške 4,6 milióna eur, pričom obidve strany budú vzhľadom na finančnú náročnosť projektu žiadať v roku 2015 o ďalšiu podporu. Prepojenie by malo byť sprevádzkované do roku 2020.

Vyšehradské krajiny, naopak, prispeli k zvýšeniu energetickej bezpečnosti Ukrajiny, a to sprevádzkovaním reverzných tokov plynu. Ukrajina požiadala o pomoc na základe niekoľkonásobného zvýšenia cien za plyn zo strany Ruska. Slovensko spustilo reverzný tok plynu v septembri 2014, pričom objem prepravovaný zo Slovenska je výrazne vyšší ako z Poľska či Maďarska (viac ako 10 miliárd kubických metrov ročne, s možnosťou zvýšenia až na vyše 14 miliárd), čo možno oprávnenne považovať za konkrétnu a veľmi významnú pomoc Ukrajine.²⁷

RÁMEC PRE EURÓPSKU KLIMATICKÚ A ENERGETICKÚ POLITIKU 2030

Jedným z praktických výsledkov slovenského predsedníctva V4 je i koordinácia vyšehradských partnerov, spolu s Bulharskom a Rumunskom, pri príprave pozícií k rámcu pre európsku klimatickú a energetickú politiku 2030. Rámec nadväzuje na záväzky a ciele, ktoré prijala Európska únia už v roku 2009 (princíp 20-20-20), pričom méty na rok 2030 sú ešte ambicióznejšie. Krajínám V4 sa darilo znížiť emisie skleníkových plynov (Slovensko je v dobrej pozícii, Poľsko, naopak, pre značný podiel uhlia na výrobe energie za vyšehradskými susedmi zaostáva), upozornili však, že ďalšie znižovanie musí byť založené na realistických očakávaniach. Odmietli tiež prebrať na seba ambiciózne záväzky v oblasti zvyšovania podielu obnoviteľných zdrojov a energetickej efektívnosti, najmä pre ich veľkú finančnú náročnosť, pričom zdôraznili princíp technologickej neutrality, predovšetkým pre význam jadrovej energie v ich energetických mixoch. V spoločnom vyhlásení ministri zodpovední za životné prostredie apelovali na dodržiavanie princípu solidarity v EÚ, pričom významnou diskutovanou otázkou bola i problematika emisných kvót.²⁸ Na samite EÚ, ktorý sa konal v októbri, sa vyšehradským krajinám a Bulharsku s Rumunskom podarilo presadiť kompromisné riešenie, ktoré reflektovalo ich záujmy a pozície bez toho, aby bola ohrozená celková pozícia EÚ pred tohtoročným svetovým klimatickým samitom v Paríži.

ĎALŠIE SEKTOROVÉ PRIORITY

Slovenské predsedníctvo V4 musí vzhľadom na komplexnosť agendy pristupovať zodpovedne ku všetkým sektorom, popri obrane a energetike, respektíve klimatických

27 Požiadavky ukrajinskej strany boli spočiatku vyššie ako sprevádzkovanie „malého“ plynovodu z Vojan do Užhorodu, žiadala využiť plynovod s vyššou kapacitou vedúceho do Veľkých Kapušian. Slovensko však ako jediné vhodné riešenie ponúklo vojanský plynovod, čo bolo napokon ukrajinskou stranou akceptované. Pozri *PREMIÉR: Nechceme byť rukojemníkmi v obchodnom vzťahu medzi Moskvou a Kyjevom*, Vláda SR, 25. 4. 2014, <http://www.vlada.gov.sk/premier-nehceme-byt-rukojemnikmi-v-obchodnom-vztahu-medzi-moskvou-a-kyjevom/?pg=2> (prístup: 2. 3. 2015).

28 *Joint Statement of Ministers of the Environment of the Visegrad Group and Bulgaria and Romania*, Bratislava, 30. 9. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements> (prístup: 6. 3. 2015).

otázkach si však zvýšenú pozornosť zasluhujú doprava a digitálna agenda. Vytvorenie pracovnej skupiny na vysokej úrovni počas maďarského predsedníctva umožnilo intenzifikovať dialóg o rôznych segmentoch dopravy. Slovenské predsedníctvo sa zaviazalo pokračovať v spolupráci v oblasti dopravy a dopravnej infraštruktúry, pričom ju považuje za jednu z priorít.²⁹ Popri dopravných prepojeniach, kde je situácia v rámci V4 stále neuspokojivá, slovenské predsedníctvo kladie dôraz takisto na rozvoj turizmu v regióne V4, ale aj priestorové plánovanie. V kalendári predsedníctva sa však väčšina plánovaných aktivít nachádza až v prvom polroku 2015.³⁰

Digitálna agenda predstavuje prioritu, ktorú si Slovensko vytýčilo ako inovatívny príspevok vlastného predsedníctva do vyšehradskej spolupráce. Prvotným cieľom bolo iniciovať diskusiu k jednotlivým aspektom digitálnej agendy, s dôrazom na digitálnu ekonomiku (inovácie a nárast konkurencieschopnosti) a ochranu kyberpriestoru. Hodnotiť (pozitívne) možno nateraz skôr zámer než konkrétne aktivity, na komplexnú evaluáciu je potrebné počkať do júna, keď sa slovenské predsedníctvo končí.

SPOLUPRÁCA VO FORMÁTE V4+ A MEDZINÁRODNÝ VYŠEHRADSKÝ FOND

Slovenské predsedníctvo nadviazalo v rámci spolupráce V4+ na predchádzajúce predsedníctva, kde sú už dlhodobo etablované formáty V4 + Východné partnerstvo, V4 + západný Balkán, V4 + pobaltské a severské krajiny (V4 + NB8), V4 + Rakúsko a Slovinsko či V4 + Japonsko. Novými formátmi sú v tomto kontexte V4 + Kórea, ako aj zapojenie Švajčiarskej konfederácie do spolupráce s vyšehradskými krajinami. Konkrétnym výsledkom etablovanej spolupráce s Kóreou je príspevok do rozpočtu Medzinárodného vyšehradského fondu, z ktorého by sa mali primárne financovať projekty so zapojením partnerov zo susedných regiónov V4, Kórea má tiež záujem o transformačné skúsenosti vyšehradských krajín, predovšetkým v kontexte budúceho zjednotenia kórejského polostrova.³¹

MVF sa dlhodobo darí získavať donorov na tento typ projektov, čoho dôkazom je aj program V4EaP, kde sa už dlhobojšie donorsky angažuje Holandsko, či Visegrad+ program, kde prišlo s iniciatívou podieľať sa na financovaní projektov na západnom Balkáne Nemecko. Pre aktuálne slovenské, ako i nadchádzajúce české predsedníctvo zostáva kontinuálnou výzvou hľadanie adekvátnej rovnováhy medzi podporou posilňovania vnútornej súdržnosti V4 a čoraz viac rozšírenou spoluprácou s tretími, nevyšehradskými krajinami, ktorých počet neustále narastá (čo tiež svedčí o rastúcej reputácii V4).

29 Program slovenského predsedníctva vo vyšehradskej skupine V4 (2014 – 2015), [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_1474BFC81A1A8E74C1257D04004688C6_SK/\\$File/140701_PROGRAM_SK_V4_PRES_SK.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_1474BFC81A1A8E74C1257D04004688C6_SK/$File/140701_PROGRAM_SK_V4_PRES_SK.pdf) (prístup: 5. 3. 2015).

30 Slovenské predsedníctvo vo Vyšehradskej skupine – podujatia ministerstva výstavby, dopravy a regionálneho rozvoja 2014 – 2015, www.telecom.sk (prístup: 6. 3. 2015).

31 Joint Press Statement from the Meeting of Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Group and the Republic of Korea, Bratislava, 17. 7. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/joint-press-statement> (prístup: 5. 3. 2015).

ZÁVERY

Pre Slovensko predstavuje Vyšehradská skupina bytostne dôležitý priestor a zároveň aj nástroj umožňujúci presadzovať úspešne vlastné záujmy na širšej regionálnej i európskej úrovni. Spolupráca s vyšehradskými partnermi získava popri iných čoraz viac i významnú ekonomickú dimenziu: podľa dát Slovenského štatistického úradu objem obchodnej výmeny Slovenska s ostatnými tromi vyšehradskými krajinami presiahol objem bilaterálneho obchodu s Nemeckom, ktoré je jeho najdôležitejším hospodárskym partnerom.³²

Vyšehradská spolupráca prešla v roku 2014 viacerými výzvami, ktoré budú mať dlhodobejší dosah na spoluprácu v rámci skupiny, respektíve prehodnotenie niektorých politík, napríklad v oblasti obrany. Vypuknutie ozbrojeného konfliktu v krajine, s ktorou priamo hraničia až tri vyšehradské krajiny, nemá v histórii V4 obdobu. Je preto pochopiteľné, že vývoj na Ukrajine tvoril značnú časť obsahu politických stretnutí vysokých predstaviteľov V4 – premiérov, prezidentov i predsedov parlamentov, nehovoriac už o ministroch zahraničných vecí. Zo spoločných vyhlásení na všetkých úrovniach vyplýva jednoznačné odsúdenie agresívnych krokov Ruskej federácie voči Ukrajine, s dôrazom na neakceptovateľnú anexiu Krymského polostrova. Výstupy v podobe deklarácií a spoločných stanovísk takisto jednoznačne podporujú Ukrajinu a jej snahu rozhodnúť sa slobodne o zahraničnopolitickom smerovaní. Vyšehradské krajiny poskytli Ukrajine aj významnú konkrétnu pomoc – spomeňme napríklad spustenie reverzného toku plynovodov či aktívny záujem pomáhať s implementáciou kľúčových reforiem. Politická podpora sa pretavila aj do jednoznačnej podpory podpisu asociačnej dohody s EÚ. Konkrétna forma pomoci Ukrajine a ďalším krajinám Východného partnerstva prúdila prostredníctvom podpory spoločných projektov a mobilityných programov z Medzinárodného vyšehradského fondu, kde je v tomto smere vlajkovou loďou V4 Eastern Partnership Program.

Rok 2014 a kríza na Ukrajine zároveň ukázali, že napriek spoločným vyhláseniam nemusia byť postoj jednotlivých vyšehradských krajín, respektíve ich predstaviteľov vždy celkom v súlade s postojmi partnerov. Rozdiely medzi jednotlivými krajinami V4 panovali predovšetkým v otázke zavádzania odvetných opatrení voči Rusku, hoci aj tu – ako ukazuje aj príklad sankcií – všetky vyšehradské krajiny nakoniec postupovali v súlade s líniou EÚ. Akési lavírovanie medzi vlastnými ekonomickými záujmami a záväzkami vyplývajúcimi z členstva v EÚ a NATO, ktoré bolo možné pozorovať u viacerých politických predstaviteľov Českej republiky, Maďarska i Slovenska, bolo však skôr určené domácemu publiku a partnerom v regióne či transatlantickom priestore. Slabá inštitucionalizácia V4, kde absentuje centrálny koordinačný mechanizmus, sa ukázala byť v tomto prípade opäť výhodou. Ani deklarovaná odlišnosť postojov politických predstaviteľov k niektorým otázkam nemala vplyv na spoluprácu v oblasti jednotlivých sektorov. Hoci názory niektorých analytikov či publicistov týkajúcich sa nefunkčnosti vyšehradskej spolupráce boli predimenzované, celkom ignorovať ich nemožno, poukázali totiž na nesúlad postojov v dôležitej politickej rovine spolupráce. Otázniky, nateraz tiež skôr neopodstatnené, vyvolala aj snaha Českej republiky vytvoriť nový

32 Definitívne údaje zahraničného obchodu v roku 2013, Slovenský štatistický úrad, <http://slovak.statistics.sk> (prístup: 30. 12. 2014).

formát trilaterálnej spolupráce medzi Českou republikou, Slovenskom a Rakúskom. Hoci česká i slovenská strana zdôraznili snahu vytvoriť doplňujúci formát k vyšehradskej spolupráci, nie ju nahradiť, Poľsko túto iniciatívu vníma veľmi citlivo.

Neznamená to, že V4 sa v budúcnosti obmedzí iba na technickú, respektíve expertnú spoluprácu v jednotlivých sektoroch. V4 možno považovať za natoľko komplexnú iniciatívu, že akékoľvek spochybňovanie jej vitálnosti jej môže naštrbiť reputáciu, nie ju však pozastaviť alebo marginalizovať – to by bolo v príkrom protiklade k záujmom všetkých vyšehradských krajín.

Pravidelné stretnutia prezidentov, premiérov či ministrov sa už stali neformálnymi inštitúciami s vlastnou históriou, na ktorú možno nadviazať. Vyhlásenie predsedov parlamentov a prijatá deklarácia hovoria o prehĺbení vyšehradskej spolupráce na dôležitej, parlamentnej úrovni, ktorá bola doteraz skôr v ústraní.³³ Vôľa rozvíjať spoluprácu s nevyšehradskými krajinami existuje aj preto, že vzhľadom na Lisabonskú zmluvu si vyšehradské krajiny v ešte väčšej miere ako doteraz budú musieť hľadať i ďalších partnerov v rámci EU na presadenie vlastných iniciatív a záujmov. Isté tiež je, že tak ako bolo krízou na Ukrajine poznačené predchádzajúce maďarské i aktuálne slovenské predsedníctvo, bude tomu tak i v prípade nadchádzajúceho českého – samotná existencia V4 však ohrozená určite nebude.

33 11th Meeting of the Speakers of the Parliaments of the Visegrad Group States, Budapešť, 27. – 28. 2. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/11th-meeting-of-the> (prístup: 5. 3. 2015). Pozri tiež *Joint Statement on a New Framework for Parliamentary Cooperation in the V4*, Budapešť, 28. 2. 2014, <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements> (prístup: 5. 2. 2015).

VÝCHODNÁ POLITIKA SR V ROKU 2014 V ZNAMENÍ RUSKO-UKRAJINSKEJ KRÍZY

ALEXANDER DULEBA

Udalosti na Ukrajine v roku 2014 prekryli svojím významom všetky ostatné relácie SR s krajinami východnej Európy. Tento príspevok sa zameriava hlavne na zmapovanie politiky SR voči Ukrajine a Rusku, vrátane postojov oficiálnych predstaviteľov SR, parlamentných strán a slovenskej verejnosti k hodnoteniu príčin a priebehu rusko-ukrajinskej krízy, ktorá trvá od konca februára 2014. Iba v stručnosti v závere mapuje najzákladnejšie udalosti vo vzťahoch SR s Arménskom, Azerbajdžanom, Bieloruskom, Gruzínskom a Moldavskom.

Ukrajinská vnútropolitická kríza vyvrcholila revolúciou na Majdane v dňoch 18. – 23. februára a vzápätí prerástla do rusko-ukrajinskej krízy po začatí okupácie Krymu Ruskom 26. februára.¹ Revolučné udalosti v Kyjeve viedli k pádu prezidenta Viktora Janukovyča a k sformovaniu novej vlády, ktorá bola potvrdená v parlamentných voľbách 26. októbra. Prezidentské voľby, ktoré sa konali 25. mája, vyhral Petro

1 Prezident Vladimir Putin priznal, že rozhodnutie nasadiť ozbrojené sily a špeciálne zložky Ruskej federácie na Kryme urobil nadržanom 23. februára 2014. Pozri napr. – Putin priznal nasadenie armády a rozvedky pri okupácii Krymu. In: *Pravda.sk*, 15. 3. 2015, <http://spravy.pravda.sk/svet/clanok/348751-putin-priznal-nasadenie-armady-a-rozvedky-pri-okupacii-krymu/> (prístup: 25. 3. 2015). Prítomnosť „zelených mužičkov“ vo vojenských uniformách bez insígnií bola prvýkrát zaznamenaná 26. februára 2014, pozri napr. Rosijskij admiral rozpoví jak „zeleni čolovičky“ okupovali Krym. In: *NewsMe*, 13. 3. 2015, <http://newsme.com.ua/ua/ukraine/2882551/> (prístup: 25. 3. 2015).

Porošenko a vládu po parlamentných voľbách sformovali politické strany, ktoré boli hybnou silou revolúcie. Okupácia Krymu bola zavŕšená jeho anexiou 18. marca 2014, t. j. oficiálnym prijatím Krymu a mesta Sevastopol' za dva nové subjekty Ruskej federácie.

Dňa 5. apríla sa v ukrajinskom Donbase začala nová etapa rusko-ukrajinskej krízy. Podobne ako aj predtým na Kryme sa objavili perfektne vyzbrojení „zelení ľudkovia“ v maskáčoch bez vojenských insígnií, ktorí obsadili mesto Slavjansk a začali obsadzovať ďalšie mestá v Doneckej a Luhanskej oblasti. Ukrajina sa rozhodla brániť svoje územie a odvtedy v Donbase trvá vojenský konflikt medzi ozbrojenými silami Ukrajiny a separatistami, ktorých podporuje Rusko.²

Anexia Krymu bola prvou anexiou územia jedného štátu iným štátom v Európe od konca druhej svetovej vojny. Rusko hrubo porušilo medzinárodné právo a spochybnilo systém európskej bezpečnosti, tak ako sa sformoval od konca studenej vojny. Európske krajiny, USA, ale i Japonsko, Austrália, Kanada a ďalšie zaviedli voči Rusku sankcie a prerušili spoluprácu vo vojenskej oblasti. NATO na samite vo Walese v septembri 2014 schválilo Akčný plán pripravenosti, ktorý predpokladá posilnenie vojenskej prítomnosti Aliancie v krajinách susediacich s Ruskom a Ukrajinou.³ Európska únia prijala prvé sankcie voči Rusku 17. marca. Sankcie (zákaz cestovania a zmrazenie aktív na území EÚ) sa týkali občanov a organizácií Ruskej federácie a Ukrajiny, ktoré ohrozili územnú integritu Ukrajiny. Spolu sa na sankčný zoznam EÚ v priebehu roku 2014 dostalo 151 fyzických osôb a 34 právnických osôb, vrátane 13 spoločností sídlacích na Kryme.⁴

K prijatiu ekonomických sankcií voči Rusku EÚ pristúpila po zostrelení lietadla Malajzijských aerolínií 17. júla nad územím Donbasu, ktoré kontrolovali separatisti. Na palube lietadla zahynulo 298 cestujúcich, väčšinou občanov Holandska a ďalších členských štátov EÚ.⁵ EÚ schválila 29. júla nasledujúce ekonomické sankcie voči Rusku: obmedzenie prístupu na finančný trh EÚ a zákaz európskym bankám poskytovať úvery piatim najväčším štátnym bankám a ich dcérskym spoločnostiam, trom najväčším ruským energetickým spoločnostiam a trom najväčším ruským spoločnostiam pôsobiacim v oblasti vojenskej výroby a obranného priemyslu; ďalej išlo o zákaz dodávok zbraní a vojenského materiálu, výrobkov a technológií dvojakého určenia, technológií na ťažbu ropy v hlbokých vodách, na arktickom pobreží a ťažbu ropy a zemného plynu

2 Chronológia najdôležitejších udalostí v Ukrajine, ktoré sa odohrali od začiatku protivládnych protestov v novembri 2013 až do novembra 2014, je k dispozícii na internetovej stránke BBC: Ukraine Crisis: Timeline. In: *BBC News Europe*, 13. 11. 2014, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275> (prístup: 6. 3. 2015).

3 *Wales Summit Declaration*, NATO, 5. 9. 2014, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm (prístup: 6. 3. 2015).

4 Informácie o sankciách EÚ prijatých voči Rusku v súvislosti s ohrozením územnej integrity Ukrajiny v roku 2014, pozri EU sanctions against Russia over Ukraine crisis. In: *European Union Newsroom*, http://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/eu_sanctions/index_en.htm (prístup: 6. 3. 2015).

5 Priebežne aktualizovaná informácia o zostrelení lietadla Malajzijských aerolínií let č. MH17, ku ktorému došlo 17. 7. 2014, vrátane informácií o priebehu a predbežných výsledkoch vyšetrovania holandského vyšetrovacieho tímu, rovnako ako i rôznych interpretácií tejto tragickej udalosti je k dispozícii na internetovej stránke The Guardian – Malaysia Airlines Flight MH17. In: *The Guardian*, <http://www.theguardian.com/news/malaysia-airlines-flight-mh17> (prístup: 6. 3. 2015).

z bridlicových ložísk. Navyše EÚ požiadala Európsku investičnú banku a Európsku banku pre rekonštrukciu a rozvoj o zastavenie financovania projektov v Rusku.⁶

Vzťahy medzi NATO a EÚ na strane jednej a Ruskom na strane druhej sa v priebehu roku 2014 dostali na najhoršiu úroveň od konca studenej vojny. Na ich charakteristiku sa začal bežne používať termín „nová studená vojna“. Medzi odborníkmi na jednej i druhej strane sa sformoval konsenzus, že v roku 2014 bol prekročený bod, z ktorého by sa bolo možné vrátiť späť do starých koľají vo vzťahoch medzi Ruskom a Západom, tak ako sa sformovali za posledných 20 rokov. Poprední americkí, európski i ruskí experti sa zhodujú v tom, že bez ohľadu na to, ako sa vyrieši „ukrajinská kríza“, vzájomné vzťahy s Ruskom nebude možné vrátiť späť do obdobia pred krízou.⁷ Tento zlom vo vzťahoch NATO a EÚ predstavuje test pre východnú politiku SR. Pragmatická snaha mať dobré vzťahy s Ruskom i Ukrajinou, ktorá charakterizovala zahraničnú politiku SR za druhej vlády R. Fica (od roku 2012), je neudržateľný koncept v situácii, po prvé, keď sa Rusko a Ukrajina nachádzajú v konflikte, a po druhé, keď sa vzťahy medzi NATO a EÚ, ktorých je SR členom, dostávajú do novej, a bohužiaľ, konfrontačnej etapy vývoja.⁸

Slovenská zahraničná politika zatiaľ nenašla jednoznačnú odpoveď na túto výzvu od začiatku rusko-ukrajinskej krízy na konci februára 2014.

OFICIÁLNE POSTOJE A VLÁDNA POLITIKA

Majdan, anexia Krymu, vojna v Donbase a odvetná politika NATO a EÚ postavili pred slovenskú vládu otázky, na ktoré bolo potrebné dať jasné odpovede. Na jednej strane, vláda a predovšetkým ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí pokračovali v podpore integračného kurzu Ukrajiny s EÚ. Na strane druhej, predseda vlády tento kurz spochybnil. Na jednej strane, vláda SR súhlasila s opatreniami, ktoré voči Rusku prijali NATO i EÚ, na strane druhej, predseda vlády Robert Fico verejne spochybnil sankcie EÚ a jednoznačne odmietol využitie územia SR na umiestnenie infraštruktúry NATO s cieľom posilniť obranu východného krídla Aliancie v zmysle záverov samitu vo Walese. Na jednej strane, slovenská diplomacia z titulu predsedníctva SR vo V4 (júl 2014 – jún 2015) urobila záslužnú prácu pri koordinácii pomoci krajín V4 Ukrajine, na strane druhej, na výroky predsedu vlády verejne reagoval veľvyslanec Ukrajiny v SR Oleh Havaši s tým, že „dobrý sused takto nehovorí“. Výroky predsedu

6 EU sanctions against Russia over Ukraine crisis, c. d.

7 Pozri napr. Legvold, R.: Managing the New Cold War. What Moscow and Washington Can Learn from the Last One. In: *Foreign Affairs*, júl/august 2014, <http://www.foreignaffairs.com/articles/141537/robert-legvold/managing-the-new-cold-war> (prístup: 6. 3. 2015); Krastev, I., Leonard, M.: *The New European Disorder*, European Council on Foreign Affairs, november 2014, http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR117_TheNewEuropeanDisorder_ESSAY.pdf (prístup: 6. 3. 2015); Karaganov, S.: Perelomnyj god: predvaritelnyje itogi. In: *Rossija v globalnoj politike*, 17. 12. 2014, <http://www.globalaffairs.ru/number/Perelomnyi-god-predvaritelnyje-itogi-17193> (prístup: 6. 3. 2015) a pod.

8 Pozri Duleba, A.: Vzťahy Slovenska s východnými susedmi v roku 2013. In: Brezání, P. (ed): *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2013*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., s. 75 – 88.

vlády SR vyvolali protestné zhromaždenie občanov Ukrajiny pred budovou generálneho konzulátu SR v Užhorode.⁹

Rusko-ukrajinská kríza rozpoltila slovenskú politickú scénu i slovenskú verejnosť. Predovšetkým však nastavila zrkadlo zahraničnej politiky vlády vedenej Robertom Ficom v užšom zmysle z hľadiska priorít vo vzťahoch Slovenska s Ukrajinou a Ruskom, a v širšom zmysle z hľadiska schopnosti SR prispievať k spoločným cieľom politiky EÚ a NATO.

BILATERÁLNE KONTAKTY, HODNOTENIE MAJDANU A INTEGRAČNEJ PERSPEKTÍVY UKRAJINY

Spúšťačom protestov na Ukrajine v novembri 2013 bolo rozhodnutie prezidenta Ukrajiny Viktora Janukovyča nepodpísať asociačnú dohodu s EÚ na samite Východného partnerstva vo Vilniuse, ktorý sa konal 29. novembra 2013. Vo svojom vládnom programe na roky 2012 – 2016 sa vláda Roberta Fica zaviazala posilniť spolupodpovednosť za plnenie strategických cieľov EÚ, vrátane v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP).¹⁰ Strategickým cieľom EÚ v rámci Východného partnerstva, ktoré je súčasťou SZBP, bolo podpísať asociačnú dohodu s Ukrajinou a inicializovať dohody s Moldavskom a Gruzínskom na vilniuskom samite. Slovenská diplomacia spolu s diplomaciami ďalších členských krajín EÚ usilovne pracovala na dosiahnutí tohto cieľa pred samitom.¹¹ Robert Fico komentoval nenaplnenie tohto strategického cieľa EÚ slovami, že „členstvo v EÚ nie je všeliek“ a že „nech si lídri EÚ nebúchajú hlavu o stenu a nenariekajú, že sme prehrali nejaký súboj s niekým“.¹² Inými slovami, podľa predsedu vlády nenaplnenie cieľa EÚ v prípade vzťahov s Ukrajinou nepredstavuje problém. Spochybnil tak programový cieľ svojej vlády o spolupodpovednosti SR za plnenie strategických cieľov vonkajšej politiky EÚ.

V reakcii na krvavé udalosti na kyjevskom Majdane v dňoch 18. – 20. februára, ku ktorým došlo po rozhodnutí prezidenta Janukovyča použiť proti demonštrantom silové zložky, predseda vlády konštatoval, že Ukrajine „nerozumieme“.

„Napriek tomu, že Ukrajina je náš sused, máme s ním takmer sto kilometrov hranice, ako politik musím povedať, že sa nám nikdy nepodarilo nadviazať normálne politické vzťahy... Ťažko sa vieme orientovať v zákulisí toho, čo sa dnes deje na ukrajinskej scéne, lebo nemáme toľko informácií ako v prípade ostatných susedských krajín,“

povedal Robert Fico po mimoriadnom zasadnutí Bezpečnostnej rady SR 21. februára 2014.¹³

9 Ukrajinský veľvyslanec: Fico rozpráva ako zlý sused. In: *Sme*, 5. 9. 2014, <http://www.sme.sk/c/7369480/ukrajinsky-velvyslanec-fico-rozprava-ako-zly-sused.html> (prístup: 7. 3. 2015).

10 Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2012 – 2016, Vláda SR, 2012, <http://www.vlada.gov.sk/programove-vyhlasenie-vlady-sr-na-roky-2012-2016/> (prístup: 10. 3. 2015).

11 Pozri Duleba, A.: c. d.

12 Bariak, L.: Ukrajina na barikádach. Lídri Únie nech nenariekajú, odkazuje Fico. In: *Aktuálne.sk*, 4. 12. 2014, <http://aktualne.atlas.sk/ukrajinci-su-spat-na-barikadach-dzurinda-kritizuje-fica-za-alibizmus-a-mlcanie/zahranicie/europa/> (prístup: 10. 3. 2015).

13 Piško, M.: Fico uznal, že Ukrajine nerozumie. In: *Sme*, 21. 2. 2014, <http://www.sme.sk/c/7111989/fico-uznal-ze-ukrajine-nerozumie.html#ixzz3TWolCzBE> (prístup: 10. 3. 2015).

Napriek tomu, že priznal, že Ukrajine nerozumie, vo svojich verejných vyjadreniach počas roka 2014 niekoľkokrát zopakoval vlastný poznatok, že „Ukrajina je v rozklade“¹⁴, a spochybnil schopnosť ukrajinských politikov vykonať reformy, ktoré predpokladá asociačná dohoda s EÚ. „Nevidím perspektívu, že by nejaká generácia politikov na Ukrajine bola schopná zrealizovať reformy takého charakteru, ako sa od nich očakáva,“¹⁵ uviedol. Na margo snahy Ukrajiny o vstup do NATO po ruskej agresii uviedol, že „by to bola veľká chyba. Náš východný sused by mal zostať skôr vojensky neutrálny“. Podľa slovenského premiéra Ukrajina nie je pripravená na vstup do Aliancie ani do EÚ.¹⁶ Premiér tak vo svojich výrokoach a hodnoteniach situácie na Ukrajine po Majdane spochybnil integračnú perspektívu Ukrajiny.

Iný tón hodnotenia situácie na Ukrajine po Majdane, vrátane podpory jej zbližovania s EÚ, ozvučil minister Miroslav Lajčák. Ten navštívil Ukrajinu v priebehu roku 2014 niekoľkokrát. Po krvavých udalostiach na Majdane vo februári spolu s rezortnými partnermi z krajín V4 navštívil Kyjev a Doneck. V Kyjeve sa stretli s premiérom Arsenijom Jaceňukom, predsedom strany UDAR Vitalijom Kličkom, s úradujúcim ministrom zahraničných vecí Andrijom Deščicom a predsedom frakcie Strany regiónov v ukrajinskom parlamente Oleksandrom Jefremovom. Misia predstaviteľov V4 sa konala za súčinnosti a podpory vysokej predstaviteľky EÚ pre SZBP Catherine Ashtonovej. Ministri na stretnutiach apelovali na nevyhnutnosť ďalšieho demokratického vývoja na Ukrajine a vyjadrili plnú podporu územnej celistvosti Ukrajiny. Zdôraznili, že jedine dialóg medzi všetkými aktérmi politického života povedie k upokojeniu a stabilizácii situácie. V Donecku ministri rokovali s gubernátorom oblasti Andrijom Šišackým a s primátorom mesta Oleksandrom Lukjančenkom. Šéfovia diplomacií krajín V4 apelovali na ukrajinských partnerov, aby nedopustili prípadné opätovné snahy o silové riešenie situácie na Ukrajine. Zdôraznili, že práve v rôznorodosti, mnohokultúrnosti a multikonfesionalite spočíva sila Ukrajiny.¹⁷

Ďalšie cesty na Ukrajinu uskutočnil minister v apríli. Dňa 7. apríla otvoril v Odese honorárny konzulát SR. V príhovore na slávnostnom otvorení zdôraznil, že „Slovensko podporuje proces politického pridružovania a ekonomickej integrácie Ukrajiny s Európskou úniou a je ochotné svojimi skúsenosťami pomôcť pri uskutočňovaní politických a ekonomických reforiem na Ukrajine“.¹⁸ Vzápätí v dňoch 10. – 11. apríla

14 Pozri napr. Fico neuvádza alternatívu k sankciám: Ukrajina v rozklade. In: *Sme*, 19. 8. 2014, <http://ekonomika.sme.sk/c/7341261/fico-neuvadza-alternativu-k-sankciam-ukrajina-je-v-rozklade.html#ixzz3TWVz8zTY> (prístup: 10. 3. 2015).

15 Fico: Na Ukrajine hrozí veľký konflikt, nemyslím ten s Ruskom. In: *Sme*, 2. 12. 2014, <http://www.sme.sk/c/7524733/fico-na-ukrajine-hrozi-velky-konflikt-nemyslim-ten-s-ruskom.html#ixzz3TWVc2ngr> (prístup: 10. 3. 2015).

16 R. Fico by prímerie na Ukrajine podporil odložením ďalších sankcií. In: *TASR*, 6. 9. 2014.

17 Minister M. Lajčák spolu s partnermi z V4 navštívil Ukrajinu, MZVaEZ SR, 28. 2. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B-2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_22AF09D4F0ABA835C1257C-8D005E94F0 (prístup: 11. 3. 2015).

18 M. Lajčák slávnostne otvoril honorárny konzulát v Odeze, MZVaEZ SR, 7. 4. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B-2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_06310B652FD6C-F25C1257CB300393C27 (prístup: 11. 3. 2014).

navštívil Kyjev, kde absolvoval rokovania so zástupcami ukrajinskej vlády a vystúpil na 7. kyjevskom bezpečnostnom fóre. Počas rokovaní s ukrajinským ministrom zahraničných vecí A. Deščicom potvrdil, že Slovensko podporuje európsku orientáciu Ukrajiny a víta podpis asociačnej dohody medzi EÚ a Ukrajinou. „Verím, že je to začiatok novej etapy posilňovania integračných väzieb medzi Ukrajinou a EÚ.“ Zároveň skonštatoval, že Slovensko odmieta akékoľvek vonkajšie zasahovanie do vnútorných záležitostí Ukrajiny, podporuje jej samostatnosť, suverenitu, nezávislosť a územnú integritu v rámci medzinárodne uznaných hraníc.¹⁹ Na rokovaníach s predsedom ukrajinskej vlády A. Jaceňukom, ministrom energetiky a uhoľného priemyslu Jurijom Prodanom zdôraznil, že „o budúcej podobe Ukrajiny môžu rozhodnúť jedine občania vašej krajiny, pričom na Slovensku si želáme mať za suseda modernú, demokratickú, slobodnú a prosperujúcu Ukrajinu“.²⁰ V septembri M. Lajčák absolvoval ďalšiu cestu na Ukrajinu, počas ktorej navštívil Užhorod a Kyjev. V Kyjeve rokoval s rezortným partnerom Pavlom Klimkinom, predsedom vlády Jaceňukom, prezidentom Porošenkom a vystúpil na 11. ročníku Jaltskej konferencie. Na všetkých stretnutiach vyjadril podporu asociačnej dohode s EÚ a prezentoval nielen pripravenosť SR pomôcť Ukrajine pri jej implementácii a reformách, ale vyjadril i solidaritu s Ukrajinou v ťažkej situácii, v ktorej sa nachádza.²¹

Od 1. júla Slovensko prevzalo ročné predsedníctvo vo V4. Jedným z najvýznamnejších prínosov slovenského predsedníctva bolo dosiahnutie dohody o koordinácii poskytovania pomoci Ukrajine krajinami V4. K dohode prispelo úspešné podujatie zorganizované MZVaEZ SR na úrovni štátnych tajomníkov rezortov zahraničia krajín V4 vo Lvove 7. októbra 2014. Štátny tajomník MZVaEZ SR Peter Burian na stretnutí s ukrajinskými partnermi uviedol: „Máte v nás seriózneho partnera, ktorý má úprimný záujem napomôcť európskej ceste, pre ktorú sa Ukrajinci rozhodli. Cieľom dnešnej návštevy je nadviazať pracovný dialóg, ktorého výsledkom bude lepšia identifikácia transformačných potrieb Ukrajiny a možností V4, ako vám pomôcť, spoločne i bilaterálne.“²² Výsledky dohody boli prezentované v Kyjeve 16. decembra počas spoločnej návštevy ministrov zahraničných vecí V4, ktorá sa uskutočnila na podnet slovenskej diplomacie.

19 *Minister M. Lajčák rokoval v Kyjeve s ukrajinským partnerom A. Deščicom*, MZVaEZ SR, 10. 4. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_67A17E-4F28A1FAC3C1257CB6004186F3 (prístup: 11. 3. 2015).

20 *Minister M. Lajčák rokoval s najvyššími ukrajinskými predstaviteľmi*, MZVaEZ SR, 10. 4. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_F4751DB54018B-F76C1257CB60063F9D7 (prístup: 11. 3. 2015).

21 *M. Lajčák: „Ukrajinu čakajú reformy: Slovensko je pripravené pomôcť svojou expertízou“*, MZVaEZ SR, 12. 9. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_4EF-15F8297465797C1257D5100497990 (prístup: 11. 3. 2015).

22 *P. Burian vo Lvove: „Ponúkame vám naše autentické reformné a integračné skúsenosti“*, MZVaEZ SR, 7. 10. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_97451930C2A382D2C1257D6A004FC60D (prístup: 11. 3. 2015).

„Slovensko prevezme patronát nad reformami v oblasti energetickej bezpečnosti a nad reformou bezpečnostného sektora, Česká republika v oblasti budovania občianskej spoločnosti, médií a vzdelávania, Poľsko v oblasti decentralizácie a reformy verejných financií a Maďarsko v oblasti podpory malých a stredných podnikov a implementácie DCFTA,“

uviedol na spoločnej tlačovej konferencii minister Lajčák.²³

Hlavnou udalosťou v bilaterálnych vzťahoch s Ukrajinou v roku 2014 bola návšteva prezidenta Ukrajiny Porošenka v Bratislave v dňoch 15. – 16. novembra 2014. Ukrajinský prezident prijal pozvanie prezidenta Andreja Kisku na bilaterálne rokovania i na stretnutie prezidentov krajín V4 v Bratislave, ktoré sa konalo v rámci slovenského predsedníctva. Počas dvojdňového pobytu v Bratislave prezident Porošenko absolvoval bilaterálne rokovania s prezidentom A. Kiskom, predsedom vlády R. Ficom, ministrom M. Lajčákom, zúčastnil sa na spoločných rokovaniach s prezidentmi krajín V4 i slávnostného spomienkového večera v SND na Nežnú revolúciu zo 17. novembra 1989. Po bilaterálnych rokovaniach s prezidentom Ukrajiny prezident A. Kiska vyhlásil: „Chcem prisľúbiť pánovi prezidentovi, že naša krajina sa vždy bude pozeráť na Ukrajinu ako na krajinu, ktorej chceme pomôcť, a pokiaľ sa čokoľvek bude dať, tak veľmi radi susedovi skutočne pomôžeme.“ Zároveň vyhlásil, že Slovensko by sa malo usilovať, aby Európska únia bola solidárna s Ukrajinou a vo vzťahu k Rusku hovorila jasným a spoločným hlasom.²⁴ Po spoločných rokovaniach prezidentov A. Kiska vyhlásil: „Na rokovaní sa všetky krajiny zhodli, že je potrebný jednotný postup v EÚ a že sankcie voči Rusku boli potrebné.“²⁵

Najvyšší predstavitelia Slovenska zodpovední za formovanie zahraničnej politiky SR – prezident, predseda vlády a minister zahraničných vecí – ozvučili v priebehu roku 2014 odlišné hodnotenia situácie v Ukrajine po Majdane. Robert Fico vyjadril pochybnosti o schopnosti novej vlády Ukrajiny, ktorá prišla k moci po Majdane a po nasledujúcich prezidentských (25. máj) i parlamentných voľbách (26. október) v roku 2014, zrealizovať reformy potrebné na naplnenie asociačnej dohody s EÚ. Na strane druhej, prezident a minister zahraničných vecí vyjadrili jednoznačnú podporu novej vláde Ukrajiny pri implementácii asociačnej dohody i uskutočňovaní reforiem. Najvyšší predstavitelia SR v roku 2014 nehovorili „jedným hlasom“ pri hodnotení situácie na Ukrajine.

RUSKÁ AGRESIA A SANKCIE EÚ

Prezident Vladimir Putin až v auguste 2014 priznal nasadenie príslušníkov ruských ozbrojených síl pri okupácii a neskoršej anexii Krymu, ktorá bola zavŕšená prijatím

23 *Ukrajina: Konkrétne pomoc SR a V4 pri reformách*, MZVaEZ SR, 16. 12. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B-2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_B4672B2363E43749C1257D-B00054713E (prístup: 11. 3. 2015).

24 A. KISKA: Ukrajine bude chcieť Slovensko vždy pomôcť. In: *TASR*, 16. 11. 2014.

25 Krajiny V4 ponúkli Ukrajine pomoc pri reformách. In: *TASR*, 16. 11. 2014.

Krymu a mesta Sevastopol' do Ruskej federácie 18. marca.²⁶ Slovenská vláda odsúdila ruskú okupáciu Krymu, ktorá sa začala na konci februára 2014. Slovensko má podľa premiéra Fica (Smer-SD) svoje vlastné skúsenosti s inváziou spojeneckých vojsk v roku 1968, a preto možno lepšie ako ktokoľvek iný vnímajú občania pocity ľudí na Ukrajine. „Nechceme však robiť na Slovensku gestá pre gestá, ani rinčať nejakými plechmi. Vláda SR bude koordinovať svoje postoje k situácii na Ukrajine s našimi partnermi v Európskej únii a Severoatlantickej aliancii,“ zdôraznil predseda vlády na tlačovej konferencii po rokovaní vlády 2. marca.²⁷

Odpoveďou EÚ na porušenie územnej integrity Ukrajiny zo strany Ruska bolo rozhodnutie prijať sankcie. Prvé kolo sankcií EÚ bolo schválené 17. marca 2014 a týkalo sa zákazu vstupu na územie EÚ a zmrazenia aktív vybraných fyzických a právnických osôb z Ruska a Ukrajiny, ktoré boli zodpovedné za ohrozenie územnej integrity Ukrajiny.²⁸ Rozhodnutie urobil mimoriadny samit EÚ 6. marca. Predseda vlády SR komentoval rozhodnutie nasledujúco:

„... každý štát má s Ruskom určitú úroveň vzťahov a to sa dnes prejavilo. To, čo sa prijalo, je prienik. Ten text je veľmi silný, lebo je to jeden hlas EÚ. Najhoršie by bolo, keby sme dnes neboli schopní povedať nič. SR sa hlási k tomu, čo hovorí EÚ, a máme záujem koordinovať postoje s Úniou.“²⁹

Je pravda, že vláda SR v priebehu roku 2014 súhlasila s ďalšími kolami sankcií EÚ voči Rusku, vrátane zavedenia sektorových ekonomických sankcií na konci júla 2014, avšak hodnotenie sankčnej politiky EÚ zo strany predsedu vlády R. Fica sa začalo meniť na konci marca v čase vrcholiacej prezidentskej kampane.

V televíznej diskusii s protikandidátom na post prezidenta A. Kiskom pred rozhodujúcim druhým kolom volieb 29. marca Fico poznamenal, že spor medzi Ruskom a Ukrajinou treba riešiť politicky a nie sankciami. Uviedol, že nie je nadšený a ani pripravený hovoriť o akýchkoľvek ekonomických sankciách EÚ voči Rusku.

„Ak sú úvahy v EÚ, že treba urobiť embargo na energonosiče, som principiálne proti. Slovensko je závislé od ruského plynu a ropy na viac ako 90 percent. Ale nemôžem povedať, že by Ruská federácia nebola dôveryhodný partner. Zmluvy, ktoré boli podpísané, sa vždy dodržiavali. Naopak, veľmi nedôveryhodný partner bola Ukrajina,“

uviedol premiér, ktorý pripomenul plynovú krízu v roku 2009, keď Ukrajina podľa jeho slov Slovensko oklamala. Kiska v diskusii zdôraznil, že je dôležitá dohoda na úrovni celej EÚ. „Musíme mať jeden názor, v opačnom prípade sa hlas stráca, ak sa rozdrobíme a každý bude hovoriť inou rečou, tak potom hlas EÚ nemá váhu.“³⁰ V rovnakej diskusii R. Fico upozornil na ďalšiu strategickú zraniteľnosť Slovenska.

26 Vstreča s členami frakcií politických partii v Gosudarstvennoj Dume, Jalta. In: *Prezident Rossiji*, 14. 8. 2014, <http://kremlin.ru/transcripts/46451> (prístup: 11. 3. 2015). Neskôr, na začiatku marca 2015 prezident Putin otvorene povedal, že rozhodnutie obsadiť a pripojiť Krym k Rusku urobil spolu s členmi Bezpečnostnej rady RF nadráňom 23. 2. 2014. Pozri napr. Galimova, N.: *My idem v Rossiju. Kak – neznaju*. In: *Gazeta.ru*, 12. 3. 2015, http://www.gazeta.ru/politics/2015/03/11_a_6503589.shtml (prístup: 12. 3. 2015).

27 R. Fico: Použitie vojenskej sily či invázie nemá v modernom svete miesto. In: *TASR*, 2. 3. 2014.

28 EU sanctions against Russia over Ukraine crisis, c. d.

29 EÚ našla spoločnú reč, všetci odsúdili ruský postup, povedal premiér. In: *TASR*, 6. 3. 2014.

30 Premiér sa na Ukrajinu pozerá veľmi skepticky. In: *TASR*, 23. 3. 2014.

„Slovensko, ako členský štát NATO, sme na 100 percent odkázaní pokiaľ ide o dodávky náhradných dielov na letectvo, protivzdušnú obranu, dokonca v niektorých prípadoch aj na pozemné vojsko. Ak by došlo k vojenskému embargu, prestaneme plniť úlohy v rámci NATO, pokiaľ ide o protivzdušnú obranu, lietadlá, aj niektoré iné aktivity. Treba mať maximálne chladnú hlavu.“³¹

Na konferencii Globsec, ktorá sa konala v polovici mája, na otázku, či je vláda SR pripravená zvýšiť rozpočet na obranu v kontexte rusko-ukrajinskej krízy, premiér Fico odpovedal:

„My sme za posledné dva roky urobili neuveriteľné konsolidačné opatrenia, dostali sme deficit pod tri percentá, máme jeden z najnižších dlhov v rámci EÚ a eurozóny. Neviem si predstaviť, že by na Slovensku v najbližších rokoch bol priestor na zvyšovanie rozpočtu pre armádu.“³²

Počínajúc koncom marca 2014, hodnotenie rusko-ukrajinskej krízy zo strany R. Fica sa začalo postupne meniť. V jeho vyjadreniach začala čoraz silnejšie prevládať kritika Ukrajiny a pochopenie pre kroky Ruska. Najtvrdšie sa proti sankciám postavil na samite EÚ na konci augusta. „Oficiálne som na zasadnutí povedal, že ak budú predložené ďalšie sankcie, v mene vlády SR si vyhradujem právo odmietnuť niektoré sankcie, ktoré by poškodzovali národné záujmy SR,“ povedal Fico s tým, že podobný názor má aj český premiér Bohuslav Sobotka a že budú spolu koordinovať svoj ďalší postoj voči sankciám.³³ Nato, aby zdôvodnil zbytočnosť sankcií EÚ voči Rusku, niekoľkokrát v priebehu roku 2014 uviedol, že situáciu na Ukrajine vníma ako geopolitický konflikt USA a Ruska. Európska únia v tejto situácii zohráva podľa neho „treťoradú úlohu“. „Pravdepodobne kvôli tomu utrpí veľké škody,“ vyjadril svoj predpoklad R. Fico.³⁴ V rozpore s jednoznačným odmietnutím anexie Krymu ako porušením medzinárodného práva vyzneli i jeho neskoršie hodnotenia. Anexia ukrajinského Krymu Ruskom sa už, podľa premiéra Fica, v Európe považuje za vyriešenú vec a bude ju zrejme potrebné akceptovať. „Takto to vyzerá, aj keď komunikujem s nejakými ľuďmi, nikto z nich neotvára Krym. Ale neviem si predstaviť, že by došlo k ďalšiemu narušeniu územnej integrity Ukrajiny,“ konštatoval.³⁵ Predseda vlády priznal, že ak konflikt na Ukrajine bude eskalovať, „ak sa niečo stane, Slovensko bude veľmi trpieť“. Napriek tomu nevidí dôvod, aby Slovensko zvyšovalo výdavky na obranu. „Budme trochu pragmatickí a racionálni a povedzme si, čo by sa stalo, keby sme navýšili výdavky na obranu z jedného na dve percentá. Geopoliticky by to neznamenal nič, akurát by sa tešili zbrojárske firmy,“ argumentoval.³⁶

Premiér sa vo svojich hodnoteniach snažil uviesť dôvody, pre ktoré by EÚ mala zrušiť sankcie voči Rusku. Predovšetkým, argumentoval tým, že nejde o konflikt EÚ s Ruskom,

31 Tamže.

32 GLOBSEC: Viac peňazí na armádu nedáme, povedal Fico. In: *SITA*, 15. 5. 2014.

33 Fico nesúhlasí s novými sankciami voči Rusku. Chýba mu objektívny obraz o dianí na Ukrajine. In: *aktuality.sk*, 31. 8. 2014, <http://www.aktuality.sk/clanok/260678/fico-nesuhlas-so-sankciami-voci-rusku-chyba-mu-objektivny-obraz-o-diani-na-ukrajine/> (prístup: 12. 3. 2015).

34 Na Ukrajinu na 70 % hrozí vojenský konflikt, tvrdí premiér R. Fico. In: *TASR*, 2. 12. 2014.

35 Fico: Na Ukrajinu hrozí veľký konflikt, nemyslím ten s Ruskom. In: *Sme*, 2. 12. 2014, <http://www.sme.sk/c/7524733/fico-na-ukrajine-hrozi-velky-konflikt-nemyslim-ten-s-ruskom.html#ixzz3TWVc2ngr> (prístup: 16. 3. 2015).

36 Tamže.

ale o konflikt USA s Ruskom, a keďže EÚ nie je stránkou konfliktu, nie je dôvod, aby prijímala odvetné opatrenia voči Rusku. Rovnakú logiku má i jeho výrok, že Krym je „vyriešená vec“ a že ju bude potrebné ako takú akceptovať. Ak sa tento postoj stane i postojom EÚ, tak logicky odpadne i dôvod na sankcie EÚ voči Rusku, keďže ich spúšťačom bola ruská anexia Krymu. Jeho jednoznačné odmietanie zvýšenia výdavkov na obranu bolo v rozpore so závermi samitu NATO vo Walese. Interpretácie ruskej agresie voči Ukrajine a odvetných opatrení zo strany EÚ a NATO zo strany predsedu vlády SR v priebehu roku 2014 zaznamenali významnú zmenu: od jednoznačného odmietnutia ruskej agresie a prihlásenia SR ku koordinácii politík s EÚ a NATO až po výroky, ktoré postavili proti sebe USA a EÚ, spochybnili územnú integritu Ukrajiny pripustením, že anexiu Krymu bude zrejme potrebné akceptovať, až po odmietnutie koordinácie politiky SR s NATO, ktoré na samite vo Walese vyzvalo členské krajiny, aby nezanedbávali vlastnú obranu v súvislosti s ruskou agresiou proti Ukrajine. Vyjadrenia predsedu vlády neprispeli k čitateľnosti zahraničnej politiky SR v otázke rusko-ukrajinskej krízy a ani nezvýšili dôveryhodnosť SR v očiach spojencov v EÚ a NATO.

REVERZ PLYNU

Po sformovaní dočasnej vlády na Ukrajine po revolučných udalostiach v Kyjeve v dňoch 18. – 22. februára 2014 Rusko zrušilo zľavu na cenu plynu, ktorú dohodlo s bývalou vládou Ukrajiny. Zľava na cenu plynu bola súčasťou dohody prezidentov Putina a Janukovyča z 8. novembra 2013 (zverejnená 17. decembra 2013), ktorá priviedla vtedajšiu ukrajinskú vládu k rozhodnutiu nepodpísať asociačnú dohodu na vilniuskom samite 29. novembra 2013. Ukrajinská vláda v marci 2014 iniciovala rokovania s Európskou komisiou a so spoločnosťami zainteresovaných členských krajín o možnosti reverzných dodávok plynu z EÚ. Cieľom bolo získať prístup k lacnejším dodávkam z Európy, pretože rozdiel v cene predstavoval zhruba 100 amerických dolárov za tisíc kubíkov v prospech ceny plynu z Európy. Kľúčom k relevantným reverzným dodávkam plynu z Európy bolo Slovensko a spoločnosť Eustream, a. s., keďže disponuje najväčšou tranzitnou kapacitou, ktorá je prepojená s Ukrajinou a ktorá v minulosti slúžila dlhé roky na tranzit sovietskeho, neskôr ruského plynu do Európy. Podľa vtedajšieho ukrajinského ministra energetiky Jurija Prodana, by Ukrajina mohla dovážať cez Slovensko až 12 miliárd kubických metrov plynu a ďalších 7,2 miliardy kubíkov z Poľska a Maďarska. Ak by sa tieto zámery zrealizovali, tranzit z Európy by vykryl takmer celú dovoznú potrebu Ukrajiny. Prvé rokovania o reverznom toku plynu zo SR medzi spoločnosťami Eustream, a. s., a dcérou Naftogazu Ukrajiny, spoločnosťou Ukrtransgaz, ktorý je prepravcom plynu na území Ukrajiny, sa uskutočnili 25. marca 2014.³⁷

Ukrajina mala záujem o tzv. veľký reverz zo Slovenska, inými slovami, o využitie existujúcich štyroch veľkokapacitných potrubí (takmer 140 miliárd kubíkov ročne), ktoré prechádzajú z Ukrajiny na Slovensko. Po spustení plynovodu Nord Stream do prevádzky objem prepravy ruského plynu cez slovenské územie klesol zhruba na 50 miliárd kubíkov ročne, čiže slovenská tranzitná sústava disponovala dostatočnou voľnou kapacitou na reverzné potreby Ukrajiny. Slovenská strana však navrhla výstavbu nového plynového prepojenia obchádzajúceho preberajúci bod na slovensko-ukra-

37 Ukrajina začala rokovania so Slovenskom o dovoze plynu z EÚ. In: TASR, 26. 3. 2014.

jinskej hranici Veľké Kapušany/Užhorod, argumentujúc, že využitie veľkého tranzitu by bolo v rozpore s dlhodobou zmluvou Eustream, a. s., s Gazpromexportom, ktorá je platná do roku 2028. Podľa tejto zmluvy jedinou spoločnosťou, ktorá je oprávnená vydávať kódy na prepravu plynu na preberacom bode Veľké Kapušany/Užhorod, je spoločnosť Gazprom, nie ukrajinský Naftogaz, resp. jeho dcéra Ukrtransgaz. Slovenská strana trvala na nájdení takého technického riešenia, ktoré by neznamenal porušenie zmluvy zo strany Eustream, a. s.³⁸ Snaha ukrajinskej strany presadiť tzv. veľký reverz bez ohľadu na zmluvné záväzky Eustream, a. s., voči Gazpromu vyvolala špekulácie o tom, že Slovensko blokuje reverzný tok plynu pre Ukrajinu.³⁹ Robert Fico situáciu ešte tesne pred dosiahnutím dohody komentoval takto: „Sme pripravení reverzný tok organizovať, ale chránime si aj svoje vlastné záujmy a predovšetkým preverujeme, či by určité technické formy reverzného toku neznamenal porušenie základného kontraktu s Gazpromom s prípadnými sankciami,“ upozornil. Pritom sa vyjadril, že za optimálne riešenie považuje stretnutie predstaviteľov Ukrajiny, Slovenska, Európskej komisie a Ruska tak, aby sa prediskutovali podmienky, za ktorých by SR mala byť súčasťou reverzného toku plynu na Ukrajinu.⁴⁰

Napriek tomu, že Rusko sa nezúčastnilo na rozhovoroch, v apríli 2014 pokračovali trojstranné rokovania na úrovni vlád SR, Ukrajiny a Európskej komisie i dvojstranné rokovania na úrovni spoločností Eustream, a. s., a Naftogaz. Rokovania dali za pravdu slovenskej strane, ktorej stanovisko potvrdil i komisár EÚ pre energetiku Günther Oettinger:

„Výsledky právnych analýz súčasných zmlúv ukazujú, že tzv. veľký reverzný tok plynu na Ukrajinu nie je možný bez súhlasu Gazpromu. Tzv. malé riešenie (vojanské) reverzného toku je však podľa neho možné aj bez súhlasu firmy Gazprom. Rýchlým riešením v roku 2014 môže byť len tzv. malé riešenie.“⁴¹

Skutočnosť, že „malé riešenie“ nie je porušením existujúcich dohôd medzi Eustream, a. s., a Gazpromom o tranzite ruského plynu cez územie SR, potvrdila i ruská strana ústami ministra zahraničných vecí Sergeja Lavrova. Po rokovaníach s Miroslavom Lajčákom 19. mája 2014 na spoločnej tlačovej konferencii Lavrov vyhlásil, že dohoda o reverznom toku plynu cez slovenské územie na Ukrajinu neporušuje dohody s Ruskom.⁴²

Memorandum o tzv. „malom riešení“ bolo podpísané 28. apríla 2014. Od začiatku septembra bol do prevádzky spustený plynovod Vojany – Užhorod s počiatočnou kapacitou 10 miliárd kubíkov plynu za rok. Po technických úpravách bola od 1. novembra 2014 kapacita vojanského plynovodu zvýšená na 11,4 miliardy kubíkov ročne a od 1. marca 2015 na 14,5 miliardy kubíkov ročne.⁴³ Vďaka reverznému toku zo Slovenska, z Poľska a Maďarska v roku 2014 Ukrajina doviezla z Európy 5 miliárd kubíkov plynu (3,5 miliardy kubíkov cez Slovensko, 0,9 – Poľsko a 0,6 – Maďarsko), čo predstavovalo zhruba štvrtinu celkového dovozu plynu do Ukrajiny. Z Ruska bolo dovezených

38 Slovensko podľa ukrajinského ministra blokuje reverzný tok plynu. In: *TASR*, 4. 4. 2014.

39 M. Lajčák: Ukrajina často nehovorí o reverznom toku plynu zo SR pravdu. In: *TASR*, 8. 4. 2014.

40 Do rozhovorov o reverze plynu pre Ukrajinu by sa malo zapojiť aj Rusko. In: *TASR*, 10. 4. 2014.

41 Memorandum o dodávkach plynu na Ukrajinu sa podpíše 28. apríla. In: *TASR*, 24. 4. 2014.

42 Rusko netešia momentálne vzťahy s NATO a EÚ, povedal minister Lajčák. In: *TASR*, 19. 5. 2014.

43 Eustream oznámil navýšenie kapacity prepojenia Vojany – Užhorod. In: *Teraz.sk*, 21. 1. 2015, <http://www.teraz.sk/ekonomika/eustream-navysenie-kapacita-prepojenia/115912-clanok.html> (prístup: 10. 3. 2015).

14,5 miliardy kubíkov plynu.⁴⁴ Podľa vyhlásenia predsedu vlády A. Jaceňuka vďaka dovozu lacnejšieho plynu z Európy v roku 2014 Ukrajina ušetrila takmer 1 miliardu amerických dolárov.⁴⁵ Komentujúc reverzné dodávky zemného plynu zo Slovenska na Ukrajinu, minister Lajčák vyhlásil, že ani jedna krajina EÚ nepomohla Ukrajine tak, ako to urobilo Slovensko.⁴⁶

Sprevádzkovanie reverzného toku plynu je na strane jednej komerčným projektom, z ktorého profituje Eustream, a. s., i štátny rozpočet SR, keďže vláda vlastní 51 % akcií v slovenskom prepravcovi plynu, na strane druhej je formou strategickej pomoci Ukrajine. Predovšetkým, dodávka 3,5 miliardy kubíkov plynu cez územie Slovenska bola významným príspevkom pre energetickú bezpečnosť Ukrajiny v roku 2014, potom čo sa Rusko v júni 2014 rozhodlo prestať dodávať plyn Ukrajine. Po druhé, reverzný tok plynu posilnil strategickú pozíciu Ukrajiny v rokovaniach s Ruskom o dodávkach plynu a nepochybne prispel k dosiahnutiu dohody medzi Ruskom a Ukrajinou z 30. októbra 2014, sprostredkovanej EÚ, o dodávkach počas zimného obdobia 2014/2015.⁴⁷

PARLAMENTNÁ DISKUSIA

Zástupcovia opozičných parlamentných strán v Národnej rade SR (KDH, OĽaNO, Most-Híd, SDKÚ-DS a SaS) podrobili tvrdej kritike vyjadrenia predsedu vlády a vládnej strany Smer-SD Roberta Fica na margo rusko-ukrajinskej krízy.

Podpredseda SDKÚ-DS a poslanec Ivan Štefanec odsúdil vážavé postoje predsedu vlády v súvislosti s vývinom udalostí v Kyjeve už vo februári 2014: „Odmietame pokrytectvo pána premiéra, ktorý hovorí len o akýchsi ekonomických aspektoch ukrajinskej cesty, kto dá viac. Nie je to o tom. Je to o tom, aby si Ukrajinci zvolili svoju cestu sami. Veľa ľudí si želá proeurópsku orientáciu Ukrajiny.“⁴⁸ Po začiatku okupácie Krymu na konci februára SDKÚ vydala vyhlásenie, v ktorom uviedla, že „kroky Ruskej federácie z posledných dní považujeme za jednoznačnú agresiu, porovnateľnú s rokom 1968,“ a vyslovila potrebu zvolať mimoriadne rokovanie parlamentu. „Situácia je taká vážna, že Slovenská republika by mala vyslať prostredníctvom NR SR jasné a jednoznačné

44 U 2014 roci častka importu sered džerel hazu v Ukrajinі skorotylasia z 55 % do 46 %, Naftogaz Ukrajiny, 15. 1. 2015, <http://naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/A076940C6D689FC1C2257D-CE00501B0C?OpenDocument&year=2015&month=01&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&> (prístup: 10. 3. 2015).

45 Arseniy Yatsenyuk: *One of the Kremlin's political ideas was the economic blockade of Ukraine*, Governmental portal, 30. 12. 2014, http://www.kmu.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=247853281&cat_id=244314975 (prístup: 10. 3. 2015).

46 Lajčák: Nikto v EÚ nepomohol Ukrajine tak ako Slovensko. In: *Sme*, 21. 2. 2015, <http://www.sme.sk/c/7659080/lajcak-nikto-v-eu-nepomohol-ukrajine-tak-ako-slovensko.html> (prístup: 10. 3. 2015).

47 Rusko a Ukrajina podpísali dohodu o dodávkach plynu počas zimy. In: *Sme*, 30. 10. 2014, <http://ekonomika.sme.sk/c/7468517/rusko-a-ukrajina-podpisali-dohodu-o-dodavkach-plynu-pocas-zimy.html> (prístup: 10. 3. 2015).

48 Ukrajina musí byť prioritou zahraničnej politiky SR, tvrdí I. Štefanec. In: *TASR*, 11. 2. 2014.

stanovisko a pomenovať veci pravým menom.“⁴⁹ Poslanec NR SR za OĽaNO Jozef Viskupič označil postoje predsedu vlády voči situácii na Ukrajine za zbabelé.⁵⁰ V reakcii na vyjadrenie R. Fica, že

„už dnes nie je doba, keď by sa štáty mali pridávať k nejakému inému štátu, ktorý bol napríklad napadnutý v rámci NATO. Rieši sa to úplne inak. Je tu jediný jeden inštitút, jeden mechanizmus, ktorý umožňuje použitie vojenskej sily, a to je Bezpečnostná rada OSN“ bývalý minister obrany a poslanec SaS Ľubomír Galko uviedol, že predseda vlády SR spochybňuje samotnú existenciu NATO.⁵¹ „Podkopávať obranyschopnosť NATO na príklade Ukrajiny, ktorá je vystavená brutálnej sile Ruska, môže len bezcharakterný a zlomyseľný politik. Robert Fico či už ako predseda vlády. alebo ako prípadný prezident predstavuje s takýmto prístupom k otázkam národnej bezpečnosti a záväzkom Slovenska bezpečnostné riziko,“

uviedol Galko.⁵² Predseda strany Most-Híd Béla Bugár kritizoval nejednotnosť postojov predsedu vlády a ministra zahraničných vecí v súvislosti s udalosťami na Ukrajine:

„Kto dnes na medzinárodnom poli reprezentuje SR? Komu majú ľudia veriť? Ministrovi či premiérovi? Lebo obom naraz sa veriť nedá. Ja si myslím, že výsledky našej diplomacie podkopáva svojou konšpiračnou rétorikou Robert Fico.“⁵³

Národná rada počas krízových udalostí prijala tri vyhlásenia k situácii v Ukrajine. Prvé vyhlásenie bolo prijaté ešte 13. decembra 2013. NR SR v ňom vyslovila pochope nie pre európske ambície, ktoré na protestoch vyjadrili občania Ukrajiny, a požiadala parlament Ukrajiny, aby podporil pokojné a na dialógu založené riešenie situácie v krajine a zohľadnil želanie občanov.⁵⁴ Druhé vyhlásenie bolo prijaté 18. marca 2014 v reakcii na ruskú okupáciu Krymu. NR SR vyhlásila, že neuznáva referendum na Kryme o pripojení k Rusku a považuje ho za neplatné. Vyjadrila podporu územnej celistvosti a nezávislosti Ukrajiny, politickej asociácii a ekonomickej integrácii Ukrajiny s EÚ a odsúdila porušenie medzinárodného práva zo strany Ruskej federácie.⁵⁵

Najväčšie diskusie v parlamente sprevádzali prijatie tretieho vyhlásenia z 24. septembra 2014, v ktorom NR SR reagovala na Minskú dohodu z 5. septembra 2014 o prímerí medzi ozbrojenými silami Ukrajiny a separatistami v Donbase, ktoré bolo dosiahnuté za asistencie OBSE a Ruska. O návrhu vyhlásenia rokovali na spoločnom zasadnutí Zahraničný výbor a Výbor pre európske záležitosti. Poslanci za opozičné strany navrhli, aby vyhlásenie obsahovalo i priamu výzvu Rusku, aby prispelo k deeskalácii konfliktu. Smer-SD sa postavil proti výzve voči Rusku s argumentom, že stranou konfliktu je i USA. Podľa predsedu európskeho výboru a poslanca za Smer Ľuboša Blahu „USA nemajú čo hľadať v spore na Ukrajine, ale niečo tam hľadajú. Preto ich musíme do vyhlásenia zahrnúť. Apelovať len na jednu veľmoc by bolo málo komplexné“.⁵⁶

49 SDKÚ-DS nestačí zahraničný výbor k Ukrajine. In: *TASR*, 4. 3. 2014.

50 Podľa OĽaNo reagoval premiér v súvislosti s Ukrajinou zbabelo. In: *TASR*, 4. 3. 2014.

51 Robert Fico je rizikom pre národnú bezpečnosť, tvrdí SaS. In: *TASR*, 24. 3. 2014.

52 Tamže.

53 Poslanec Smeru-SD Ľuboš Blaha vidí na rukách Mikuláša Dzurindu krv. In: *TASR*, 19. 9. 2014.

54 Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky k situácii na Ukrajine. In: *Uznesenie* č. 956, 13. 12. 2013, <http://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/dokumenty/vyhlasenia> (prístup: 10. 3. 2015).

55 Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky k situácii na Ukrajine. In: *Uznesenie* č. 1060, 18. 3. 2014, <http://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/dokumenty/vyhlasenia> (prístup: 10. 3. 2015).

56 Poslanci majú vyhlásenie k Ukrajine, opozícii chýba apel na Rusko. In: *TASR*, 18. 9. 2014.

V parlamentnej rozprave k návrhu uznesenia o situácii na Ukrajine sa preukázala rozpoltenosť hodnotenia situácie na Ukrajine medzi vládnu stranou, ktorá podporila stanoviská svojho predsedu na strane jednej, a opozičnými stranami na strane druhej. Nakoniec sa rozprava skončila kompromisom v tom zmysle, že parlament vo vyhlásení vyjadril podporu diplomatickému riešeniu situácie na Ukrajine dohodou medzi Ukrajinou, Ruskou federáciou, Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými rešpektujúcou zvrchovanosť a územnú celistvosť Ukrajiny.⁵⁷ Spolu s prijatím vyhlásenia 24. septembra 2014 NR SR ratifikovala asociačnú dohodu Ukrajiny s EÚ.

POSTOJE SLOVENSKEJ VEREJNOSTI

V roku 2014 sa uskutočnili dva reprezentatívne výskumy mienky slovenskej verejnosti k otázkam súvisiacim s udalosťami na Ukrajine a rusko-ukrajinskou krízou, ktoré boli zverejnené. Obidva výskumy realizovala agentúra Focus. Prvý v júni 2014 na objednávku Inštitútu pre verejnú politiku a denníka *Sme* a druhý v októbri 2014 na objednávku Výskumného centra Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku.⁵⁸ Ak zatriedime postoje slovenskej verejnosti k základným otázkam ukrajinskej krízy a zahraničnej politiky SR do troch hlavných skupín podľa miery súhlasných stanovísk na tie, ktoré zastáva jednoznačná väčšina slovenskej verejnosti (viac ako 60 % súhlasných stanovísk), postoje, ktoré zastáva väčšina slovenskej verejnosti (viac než 50 % – menej než 60 %) a postoje, pri ktorých nie je sformovaná väčšinová mienka (menej než 50 %), dostaneme nasledujúcu štruktúru názorov:

Slovenská verejnosť má sformovaný jednoznačný väčšinový názor (viac ako 60 %) na nasledujúce tvrdenia:

- Ukrajina je nezávislá suverénna krajina, ktorá má právo sama rozhodovať o svojej budúcnosti, vrátane uskutočnenia reforiem, ktoré ju priblížia k EÚ. Rusko nemá právo zasahovať do jej vnútorného vývoja (83 %).
- Slovensko by malo znížiť svoju energetickú závislosť od Ruska (73 %).
- NATO by nemalo využívať územie SR na umiestnenie svojej infraštruktúry (71 %).
- Ukrajinská vláda a prezident majú plné právo uskutočňovať reformy, ktoré priblížia Ukrajinu k EÚ (66 %).

57 Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky k situácii na Ukrajine. In: *Uznesenie* č. 1349, 24. 9. 2014, <http://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/dokumenty/vyhlasenia> (prístup: 10. 3. 2015).

58 Výsledky výskumu Inštitútu pre verejné otázky (IVO) a denníka *Sme* boli zverejnené v článku: Bútorová, Z. Slováci na strane Ukrajincov. In: *Sme*, 24. 6. 2014, http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/Butorova_SME_24_6_14.pdf; grafy s údajmi výskumu sú prístupné na http://i.sme.sk/cdata/3/72/7249493/ua-sr-web_r6245.jpg (prístup: 10. 3. 2015); výsledky výskumu Výskumného centra Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., sú k dispozícii v – Duleba, A.: *Kríza na Ukrajine ako impulz pre východnú politiku SR a EÚ*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 2014, <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/394> (prístup: 10. 3. 2015). Text tejto časti príspevku vychádza zo zhrnutia zistení z obidvoch výskumov, pozri tamže, s. 16 – 19.

Slovenská verejnosť jednoznačne odmieta vojenskú agresiu Ruska proti Ukrajine a považuje Ukrajinu za nezávislú suverénnu krajinu, ktorá má právo samostatne rozhodovať o svojich vnútorných záležitostiach, vrátane integrácie s EÚ. Slovenská verejnosť takisto jednoznačne zastáva názor, že znižovanie energetickej nezávislosti od Ruska je v záujme SR. Zároveň slovenská verejnosť zaujíma jednoznačný nesúhlasný postoj k tomu, aby NATO využívalo územie SR na plnenie svojich úloh.

Väčšina slovenskej verejnosti (viac než 50 % – menej než 60 %) zastáva názor, že:

- členstvo v NATO je zárukou bezpečnosti SR a SR má povinnosť podieľať sa na obrane inej členskej krajiny v prípade, že na ňu Rusko zaútočí (58 %),
- predstavitelia SR by nemali začať vystupovať voči Rusku kritickejšie a ráznejšie než doteraz z dôvodu krokov, ktoré Rusko robí voči Ukrajine (54 %).

V slovenskej verejnosti je sformovaný väčšinový názor (je vylúčená štatistická odchýlka plus – mínus 3 %), že členstvo v NATO je zárukou bezpečnosti a je povinnosťou SR podieľať sa na kolektívnej obrane Aliancie. Zároveň si väčšina slovenskej verejnosti myslí, že ukrajinská kríza nie je dôvod na to, aby SR zmenila svoju politiku voči Rusku.

Otázky, pri ktorých nie je sformovaná väčšinová verejná mienka v SR (resp. nie je možné väčšinový názor určiť jednoznačne vzhľadom na štatistickú odchýlku výskumu):

- EÚ by nemala trestať Rusko zavádzaním sankcií za cenu poškodenia ekonomiky SR (49 %),
- SR by mala pokračovať v rozvoji aktívnych vzťahov s Ruskom aj v prípade, že existujú dôkazy o priamom zasahovaní Ruska do ukrajinských záležitostí (49 %),
- vzhľadom na krízu existuje potreba, aby NATO zvýšilo svoju vojenskú prítomnosť v regióne strednej a východnej Európy (46 % súhlasných stanovísk),
- SR by mala aktívne podporovať približovanie sa Ukrajiny k EÚ (45 %).

V každom prípade, väčšinový (aj keď nie viac než 50 %) názor slovenskej verejnosti je, že EÚ by nemala uplatňovať sankcie proti Rusku, ak by mali poškodiť ekonomické záujmy SR, a SR by mala pokračovať v rozvoji vzťahov s Ruskom napriek jeho zasahovaniu do ukrajinských záležitostí. Zároveň by sa NATO malo angažovať viac v regióne SR v súvislosti s ruskou agresiou proti Ukrajine a SR by mala podporovať európsky integračný proces Ukrajiny.

Ak zhrnieme hlavné zistenia z postojov slovenskej verejnosti, pri ktorých je sformovaný väčšinový názor, zistíme nasledujúce dva hlavné rozpory:

- 1) Na jednej strane, slovenská verejnosť jednoznačne odmieta ruskú agresiu voči Ukrajine, uznáva jej suverenitu i právo pokračovať v európskej integrácii a súhlasí s tým, aby SR podporila približovanie sa Ukrajiny k EÚ, zároveň však, na strane druhej, nevidí dôvod na to, aby pre zasahovanie Ruska do ukrajinských záležitostí EÚ uplatňovala voči Rusku sankcie, ak by mali poškodiť ekonomické záujmy SR, a aby ruské zasahovanie na Ukrajinu bolo dôvodom na zmenu zahraničnej politiky SR voči Rusku, t. j. kritickejší a radikálnejší prístup, resp. dôvod na rezignáciu snahy SR rozvíjať s Ruskom pragmatickú spoluprácu. Pravda, s výnimkou energetickej bezpečnosti, kde jednoznačne prevažuje názor, že SR by mala znížiť svoju energetickú závislosť od Ruska.

- 2) Podobný rozpor sa prejavuje i pri hodnoteniach úlohy NATO v súčasnej kríze. Na jednej strane, väčšina slovenskej verejnosti súhlasí s tým, že NATO je zárukou bezpečnosti SR, že SR má povinnosť zapojiť sa do kolektívnej obrany v prípade útoku proti ktorejkoľvek členskej krajine NATO a že v súvislosti s ruskou vojenskou agresiou proti Ukrajine by sa mala zvýšiť prítomnosť NATO v regióne strednej a východnej Európy, avšak, na strane druhej, jednoznačná väčšina slovenskej verejnosti je proti tomu, aby infraštruktúra NATO bola prítomná na území SR.⁵⁹

Stav verejnej mienky v otázkach súvisiacich s ukrajinskou krízou je, podľa nášho názoru, výsledkom verejného diskurzu k téme rusko-ukrajinskej krízy, avšak najmä výsledkom komunikácie cieľov zahraničnej politiky za posledných 10 rokov. Všetky slovenské vlády od vstupu do EÚ v roku 2004, bez ohľadu na stranícke zloženie, komunikovali dva hlavné ciele zahraničnej politiky SR voči dvom kľúčovým krajinám východnej Európy z pohľadov záujmov SR, t. j. Ukrajine a Rusku:

- 1) snaha o rozvoj dobrých susedských vzťahov s Ukrajinou, vrátane podpory jej integrácie s EÚ; a
- 2) rozvoj pragmatických vzťahov s Ruskom zameraných na rozvoj ekonomickej spolupráce.

Naplniť obidva tieto ciele súčasne je však možné iba za predpokladu, že medzi Ruskom a Ukrajinou neexistuje konflikt. Rusko-ukrajinská kríza v roku 2014 postavila otázku nad udržateľnosťou pragmatického konceptu východnej politiky SR, t. j. mať dobré vzťahy s obidvoma kľúčovými krajinami východnej Európy je nemožné v prípade, že sa nachádzajú v stave vojenského konfliktu. Slovenská verejná mienka presne odzrkadľuje rozpor medzi prístupmi slovenských politických strán k vzťahom s východnými susedmi.

HLAVNÉ UDALOSTI VO VZŤAHOCH S OSTATNÝMI VÝCHODNÝMI SUSEDMI

Pokiaľ ide o ostatných východných susedov, najväčšiu pozornosť v roku 2014 venovala slovenská diplomacia vzťahom s Gruzínskom a Moldavskom. Obidve krajiny v júni 2014 spolu s Ukrajinou podpísali asociačné dohody s EÚ. V prípade Gruzínska a Moldavska sa začala aplikovať aj ich obchodná časť (DCFTA – Deep and Comprehensive Free Trade Area), ktorá bola v prípade Ukrajiny pozastavená do konca roka 2015. Asociačné dohody Gruzínska a Moldavska s EÚ vstúpili do platnosti 18. septembra 2014.⁶⁰ Z hľadiska rozvoja zmluvného vzťahu s EÚ v rámci Východného partnerstva Gruzínsko a Moldavsko tak prvýkrát v roku 2014 predstihli Ukrajinu. Národná rada SR ratifikovala asociačné dohody s Gruzínskom, Moldavskom

⁵⁹ Duleba, A.: c. d., s. 18.

⁶⁰ Viac pozri – *Eastern Partnership Implementation Report 2014*, Európska komisia, SWD (2015) 76 final, 25. 3. 2015, http://eeas.europa.eu/enp/pdf/2015/enp-regional-report-eastern_partnership_en.pdf (prístup: 10. 3. 2015).

i Ukrajinou 24. septembra a prezident Andrej Kiska potvrdil ich ratifikáciu svojím podpisom 16. októbra 2014.⁶¹

V bilaterálnych vzťahoch SR s Gruzínskom došlo v roku 2014 k významnej udalosti. V apríli minister otvoril Zastupiteľský úrad SR v Tbilisi s kompetenciou zastupovať SR v krajinách južného Kaukazu. Dovtedy patrilo zastupovanie SR v Arménsku, Azerbajdžane a Gruzínsku do kompetencie ZÚ v Moskve. Išlo o dôležitý krok v prispôbení diplomatickej infraštruktúry SR deklarovaným prioritám zahraničnej politiky SR vo vzťahoch s krajinami Východného partnerstva. Minister navštívil Gruzínsko v dňoch 7. – 8. apríla. Rokoval s gruzínskou ministerkou zahraničných vecí Maiou Pandžikidzeovou, ktorá ho na návštevu pozvala, so štátnym ministrom pre európsku a euroatlantickú integráciu Alexom Petrašvilim, s ministrom obrany Irakliom Alsaniom, prijal ho predseda vlády Irakli Garibašvili, ako aj prezident republiky Giorgi Margvelašvili. V rámci návštevy sa minister stretol aj s predstaviteľmi gruzínskych mimovládnych organizácií. Na záver oficiálnej návštevy v Gruzínsku minister M. Lajčák slávnostne otvoril akvapark Gino neďaleko Tbilisi. Ide o najväčšiu slovenskú investíciu v Gruzínsku v objeme viac ako 20 miliónov eur.⁶²

Kľúčovou udalosťou v roku 2014 v Moldavsku boli parlamentné voľby, ktoré sa konali 30. novembra a ktoré rozhodovali o ďalšom smerovaní krajiny. Pred voľbami existovali oprávnené obavy, že v Moldavsku môžu prísť k moci politické strany, ktoré zastavia európsky integračný proces krajiny, vrátane implementácie asociačnej dohody s EÚ. Minister sa na začiatku septembra 2014 zúčastnil na podujatí Európskej akčnej skupiny pre Moldavsko s cieľom podporiť proeurópske smerovanie Moldavska pred voľbami. Skupina vznikla z iniciatívy Rumunska a Francúzska v januári 2010 a združuje 22 členských krajín EÚ. Na podujatí v Kišiňove minister Lajčák privítal podpis asociačnej dohody Moldavska s EÚ a vyjadril presvedčenie o zmysluplnosti Východného partnerstva:

„Napriek udalostiam na Ukrajine, ktorých sme svedkami v posledných mesiacoch, som presvedčený, že projekt Východného partnerstva má zmysel a že v konečnom dôsledku prispeje k stabilizácii regiónu, posilneniu demokracie, ochrane ľudských práv a prosperite. Moldavsko sa podpisom AA/DCFTA dostalo do kvalitatívne novej fázy vývoja a my sme pripravení pomáhať mu v budovaní stabilnej spoločnosti.“⁶³

Napriek nepriaznivým predvolebným prieskumom proeurópske strany získali v moldavských voľbách nakoniec tesné víťazstvo a sformovali väčšinu v parlamente. Demokra-

61 Prezident Kiska ratifikoval nové asociačné dohody. In: *Teraz.sk*, 16. 10. 2014, <http://www.teraz.sk/slovensko/prezident-kiska-asociacne-dohody/102172-clanok.html> (prístup: 10. 3. 2015).

62 M. Lajčák slávnostne otvoril Zastupiteľský úrad SR v Tbilisi, MZVaEZ SR, 8. 4. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B-2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_93031E48C982FA47C1257CB-400639BE9 (prístup: 10. 3. 2015).

63 M. Lajčák v Kišiňove: *Som presvedčený, že projekt Východného partnerstva má zmysel*, MZVaEZ SR, 1. 9. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_4A8A64FA-B78A968CC1257D460042B6E0 (prístup: 10. 3. 2015).

tická strana Moldavska, Liberálnodemokratická strana a Liberálna strana spolu získali 44 %, zatiaľ čo opozičné strany Strana socialistov a Komunistická strana spolu získali 39 %.⁶⁴ V reakcii na moldavské voľby MZVaEZ vydalo vyhlásenie, v ktorom sa uvádza: „Teší nás, že väčšina voličov odovzdala svoj hlas na podporu politických strán, ktorých cieľom je moderné európske Moldavsko. Veríme, že nová vláda sa sformuje čo najskôr, aby mohla svoj proeurópsky kurz s plnou legitimitou začať premieňať na skutočnosť.“⁶⁵

Vzťahy s Arménskom a Azerbajdžanom boli v roku 2014 chudobné na diplomatické kontakty, neuskutočnilo sa ani jedno bilaterálne rokovanie na úrovni členov vlád. 22. apríla 2014 sa v Bratislave konali rokovania štátneho tajomníka Petra Buriana a námestníčky ministra zahraničných vecí Bieloruska Jeleny Kupčinovej. Obidve strany potvrdili záujem o rozšírenie vzájomného dialógu, ktorý bude prospešný nielen pre výmenu názorov o aktuálnych bilaterálnych a zahraničnopolitických otázkach, ale aj pre rozvoj komplexnejšej spolupráce v hospodárskej oblasti. P. Burian počas rokovaní zdôraznil, že ďalšiemu rozvoju bilaterálnych vzťahov by prospelo vyriešenie otázok, ktoré sú prekážkami v dialógu medzi Bieloruskom a EÚ.⁶⁶

Intenzita bilaterálnych vzťahov SR s ďalšími krajinami Východného partnerstva, s malou výnimkou týkajúcou sa Gruzínska a Moldavska, zostala v roku 2014 v hlbokom tieni rusko-ukrajinskej krízy.

ZÁVER

Rusko-ukrajinský konflikt núti SR prehodnotiť doterajšiu paralelnú východnú politiku, pretože pragmatický koncept „byť zadobre s Ukrajinou i Ruskom“ je neudržateľný v situácii, keď sa obidve krajiny nachádzajú *de facto* v stave reálnej, hoci *de iure* nevyhlásenej vojny. Zahraničnopolitické rozhodnutia v takejto situácii nemôžu, resp. nemali by byť výsledkom rozhodovania obhajujúceho krátkodobé záujmy SR, napr. snaha obhájiť záujmy slovenských exportérov potravín do Ruska a pod., ale mali by vyplývať zo zvažovania dlhodobých záujmov SR, vrátane záväzkov vyplývajúcich z členstva SR v NATO a EÚ. Rusko-ukrajinská kríza je testom nielen pre SR, ale i EÚ a NATO. Predstava, že je možné vrátiť vzťahy s Ruskom po anexii Krymu a podpore, ktorú poskytuje separatistom v Donbase, do „normálu“ pred krízy je naivná a nezodpovedná voči strategickým záujmom SR. Akékoľvek oslabenie EÚ i NATO je z dlhodobého hľadiska strategickou prehrou pre Slovensko. Absolútne nie je v záujme SR povýšiť

64 Moldova election: Pro-EU parties edge pro-Russian rivals. In: *BBC News*, 1. 12. 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-30265985> (prístup: 10. 3. 2015).

65 *Vyhlásenie MZVAEZ SR k voľbám v Moldavsku*, MZVaEZ SR, 1. 12. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B-2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_BE6AC04A6AFE52B-C1257DA10046A304 (prístup: 10. 3. 2015).

66 *Štátny tajomník P. Burian rokoval s námestníčkou ministra zahraničných vecí Bieloruskej republiky Jelenou Kupčinovou*, MZVaEZ SR, 22. 4. 2014, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_FEBDD45C8000ED19C1257CC2004E3E81 (prístup: 10. 3. 2015).

akýkoľvek svoj krátkodobý záujem nad záujem posilniť akcieschopnosť a jednotu EÚ a NATO pri riešení rusko-ukrajinskej krízy, čím sa potvrdí schopnosť EÚ i NATO obhájiť platnosť medzinárodného práva a suverenitu „menších“ štátov v Európe pred ich „väčšími“ susedmi. Neexistuje žiadny slovenský záujem, v mene ktorého by bolo možné ospravedlniť vojenskú agresiu Ruska proti Ukrajine. Bohužiaľ, ukrajinská a neskôr rusko-ukrajinská kríza v roku 2014 obnažila vnútorný rozpor východnej politiky druhej Ficovej vlády. Ukázalo sa, že vnímanie cieľov zahraničnej politiky zo strany predsedu vlády SR a úsilie slovenskej diplomacie môžu predstavovať dva rozdielne svety, ktoré ako keby existovali paralelne a nezávisle od seba.

Je veľmi dôležité, aby zahraničnopolitické preferencie vlády v otázkach rusko-ukrajinskej krízy boli i náležite verejne komunikované. Politickí lídri predstavujú hlavné authority pre formovanie názorov verejnosti, pretože verejnosť si ich volí vo voľbách, čo je najvyššia miera prejavu dôvery v demokratickej spoločnosti. Delegovanie moci vo voľbách znamená i delegovanie dôvery. Ak volený politický líder o niečom hovorí, je prirodzené, že jeho volič mu verí. Verejná mienka je preto vždy veľmi dobrým zrkadlom stavu a kvality verejnej debaty v krajine. Zároveň platí, že verejná mienka sa nemení automaticky a chvíľu trvá, kým si osvojí naratív politických lídrov. V prípade, že neexistuje jednoznačný a väčšinový naratív politických lídrov k otázkam východnej politiky SR – čoho sme svedkami v súčasnej kríze –, produktom je i rozpoltená a rozporuplná verejná mienka. Odmietanie „základní NATO na území SR“ predstavuje dlhodobější problém, ktorý rusko-ukrajinská kríza iba vyostрила. Zatiaľ politickí lídri SR neboli schopní slovenskej verejnosti vysvetliť, že základne NATO na území SR sú už od roku 2004, minimálne preto, že Ozbrojené sily SR sú i ozbrojenými silami Aliancie. Je to dosť smutné konštatovanie po 10 rokoch členstva SR v NATO.

ZÁPADNÝ BALKÁN – NÁROČNOU CESTOU PREMIEN

JÚLIUS LŐRINCZ

Situácia na západnom Balkáne, politický, spoločenský, ekonomický a sociálny pohyb v krajinách tejto oblasti juhovýchodu európskeho kontinentu, takisto ich vzájomný vzťah a kontext tamojšieho vývoja s pohybom v Európe a vo svete vôbec je už mnoho rokov jednou z priorít pozornosti a aktivít slovenskej zahraničnej politiky. Záujem Slovenska sa v roku 2014 sústredil na podporu úsilia stabilizovať pomery vnútri jednotlivých štátov i v susedských vzťahoch, na podporu reforiem, ďalej na otázky budovania právneho štátu a integrácie spoločnosti a tamojších štátov do euroatlantických štruktúr. Trendy v týchto okruhoch tém sú nepochybne pozitívne, napr. Albánsko získalo ako ďalšia krajina regiónu štatút kandidáta na členstvo v Európskej únii, dobre napreduje proces postupného včleňovania Čiernej Hory do Únie a jej približovanie sa k štruktúram Severoatlantickej aliancie, Srbsko otvorilo prístupové rokovania na prvej medzivládnej konferencii s Európskou komisiou a teraz sa pripravuje začať rokovania o prvých konkrétnych kapitolách budúcej dohody o začlenení do Únie atď. Pripomeňme si, že o týchto okruhoch tém a problémov sa hovorilo priamo v *Zamerania zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky na rok 2014*.¹

¹ Pripomeňme si, čo sa hovorilo v *Zameraní zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky na rok 2014*: „Jednou z hlavných priorít a profilových tém zahraničnej politiky SR je podpora transformácie krajín západného Balkánu a ich približovanie k EÚ. SR sa v diskusiách na bruselskej pôde bude zasadzovať za napredovanie procesu rozširovania EÚ pri dôslednom plnení stanovených kritérií zo strany uchádzačov o členstvo. Zároveň bude dohliadať, aby partnerom na ich integračnej ceste neboli kladené nové, dodatočné podmienky. SR bude podporovať pokračovanie dialógu medzi Belehradom a Prištinou. Čiernej Hore, ktorá úspešne napreduje v prístupových

ZLOŽITÉ PROSTREDIE – RECIDÍVY MINULOSTI

Pravda, vývoj nie je jednoduchý a priamočiary, nehýbe sa vždy iba po vzostupnej línii. Rátalo sa s tým, že Srbsko získa už v priebehu roku termíny na začatie rozhovorov o prvých článkoch prístupového procesu. Kvôli voľbám v Srbsku, ale najmä v Kosove, kde trvalo šesť mesiacov zostavenie novej vlády, sa až vo februári 2015 rozhybal dialóg medzi Belehradom a Prištinou, rokovania Únie s Macedónskom sa nepohli z miesta a znepokojuje je najmä pretrvávajúca stagnácia pomerov v Bosne a Hercegovine, sprevádzaná silnejúcim sociálnym napätím.

Určite nie povzbudzujúce, aj keď nie fatálne sú niektoré udalosti a trendy viditeľné v minulom období v krajinách západného Balkánu. Spomeňme napríklad incident na futbalovom stretnutí medzi Srbskom a Albánskom v Belehrade, ktorý prudko prenikol do politickej sféry a atmosféry v spoločnosti, čo nepríjemne pripomenulo podobné incidenty zo začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia na prahu tragickej a ničivej balkánskej vojny. Situácia je však predsa iná – prevládol politický rozum na oboch stranách a pozitívny vplyv viazanosti regiónu na Európsku úniu, na jej hodnoty a na jej angažovanosť.

Na uplatnenie týchto prvkov, teda politického rozumu a rozvahy, prepojenosť na Úniu, jej hodnoty a jej angažovanosť v regióne – samozrejme, ako doteraz aj za aktívnej účasti Slovenska – je západný Balkán odkázaný aj pri rozpoznávaní a vyrovnaní sa s pascami, ktoré sa vynárajú akoby z nánosov zloby a nacionalizmu zdedených z nedávnej minulosti. Akoby návrat k nešťastnej minulosti bol za tvrdým verbálnym útokom prezidenta Srbska na hlavného žalobcu Špeciálneho súdu pre vojnové zločiny preto, že prokuratúra sa rozhodla preveriť podozrenia zo zodpovednosti terajšieho náčelníka generálneho štábu za vojnové zločiny spáchané v deväťdesiatych rokoch.²

Nie náhodou upozornil na negatívne trendy nárastu nacionalizmu, velebenia ustašovského hnutia z obdobia druhej svetovej vojny a netolerance vo vzťahu k menšinám v Chorvátsku prezident Ivo Josipović pri bilancovaní svojho končiaceho sa prezidentského mandátu: „Pozrite sa, koľko je dnes takých, ktorí vychvaľujú ustašovcov. (...) Ide o vzťah k niektorým hodnotám, menšinám, národom. Urobili sme krok späť, čo sa týka tolerance, kultúry demokracie.“³

rokovaniach, ako aj Srbsku, ktoré prístupové rokovania otvorí v roku 2014, je SR pripravená poskytnúť politickú podporu i expertnú pomoc. (...) SR sa bude zasadzovať za otvorenie prístupových rokovaní s Macedónskom, pričom bude podporovať čo najrýchlejšie vyriešenie otvorených otázok, vrátane sporu o názov krajiny. Výzvou pre EÚ a SR zostáva dlhodobá stagnácia stabilizačných a reformných procesov v Bosne a Hercegovine. SR podporí pozitívnu dynamiku v eurointegračnom procese Albánska.“ Pozri: *Zameranie zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky na rok 2014*, MZVaEZ SR, 2014, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_CCDA4C-778C8470ADC1257C7F0048B977_SK/\\$File/Zameranie%20zahrani%C4%8Dnej%20a%20eur%C3%B3pskej%20politiky%20Slovenskej%20republiky%20na%20rok%202014.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_CCDA4C-778C8470ADC1257C7F0048B977_SK/$File/Zameranie%20zahrani%C4%8Dnej%20a%20eur%C3%B3pskej%20politiky%20Slovenskej%20republiky%20na%20rok%202014.pdf) (prístup: 29. 1. 2015).

- 2 Nikolić: Tužilac Vukčević da razmisli šta kopa po Srbiji. In: *Radio Slobodna Evropa*, 14. 2. 2015, <http://www.danas.org/content/nikolic-tuzilac-vukcevic-da-razmisli-sta-kopa-po-srbiji/26849571.html> (prístup: 14. 2. 2015).
- 3 Josipović: Manje tolerancije, više ustaštva. In: *Danas*, 14. 2. 2015, http://www.danas.rs/danasrs/iz_sata_u_sat/josipovic_manje_tolerancije_vise_ustastva.83.html?news_id=89217 (prístup: 14. 2. 2015).

Tieto príklady nevyčerpávajú, prirodzene, obraz západného Balkánu, ale hovoria o zložitosti tamjšieho prostredia, v ktorom sa pohybuje aj slovenská zahraničná politika a v ktorom popri nesporných úspechoch a pokroku na ceste stabilizácie žije aj krízový potenciál. Nepochybne sa ho podarilo zmenšiť rozhodnutím Medzinárodného súdneho dvora (ICJ) (oznámil ho jeho súčasný predseda, osvedčený slovenský právnik Peter Tomko), že súd odmietol žalobu Chorvátska na Srbsko a protižalobu Srbska na Chorvátsko.⁴ Chorvátsko obvinilo Srbsko z genocídy Srbska spáchanej na chorvátskom národe vo vojne v prvej polovici deväťdesiatych rokov minulého storočia a Srbsko zas obvinilo Chorvátsko z genocídy na srbskom národe v tej istej vojne. ICJ odmietol chorvátsku žalobu, ale potvrdil, že srbské sily, vedené Juhoslovanskou ľudovou armádou, spáchali genocídne činy vraždenia, znásilňovania a násilného premiestňovania chorvátskeho obyvateľstva (etnické čistky) na takmer jednej tretine obsadeného územia. Aj čo sa týka Chorvátska, ICJ odmietol kvalifikáciu zločinov na srbskom obyvateľstve v roku 1995 v čase operácií Oluja (Víchory) a Bljesak (Blesk) ako zámer chorvátskych orgánov spáchať genocídu, teda zničiť časť alebo všetkých chorvátskych Srbov. Ale zločiny proti nim charakterizoval ako „genocídne činy – vraždy a prenasledovanie“.

„Tento rozsudok znamená odstránenie jedného sporu medzi Chorvátskom a Srbskom. Keď sa hlbšie preskúma, zistíme, že poskytuje predpoklady na lepšie a profesionálne súdne konania v spojitosti s vojnovými zločinmi a etnickými čistkami a na lepšie a spravodlivejšie vyrovnanie sa s politikami, ktoré sa v deväťdesiatych rokoch realizovali v mene Chorvátska a Srbska,“ povedal známy vedec a politik, srbský poslanec v chorvátskom parlamente Milorad Pupovac.⁵

RUSKO AKO ALTERNATÍVA EÚ?

Keď hovoríme o západnom Balkáne v súvislosti so slovenskou zahraničnou politikou, nemôžeme obísť skutočnosť, že v tomto regióne sa v novom svetle prejavuje aj politika Ruskej federácie, teda jedného zo stálych členov Bezpečnostnej rady OSN, ktorí nesú od začiatku deväťdesiatych rokov osobitnú zodpovednosť za bezpečnostnú situáciu a stabilizáciu v tejto časti juhovýchodnej Európy. Preto mimoriadnu pozornosť medzinárodného spoločenstva vzbudila skutočnosť, že v novembri 2014 v Bezpečnostnej rade OSN pri rozhodovaní o predĺžení mandátu síl EUFOR Althea v Bosne a Hercegovine (sú v nich aj príslušníci Ozbrojených síl SR) o ďalších 12 mesiacov sa Rusko prvýkrát zdržalo hlasovania.⁶ Vysvetlenie bolo, že príslušná rezolúcia údajne

4 *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia), The Court rejects Croatia's claim and Serbia's counter-claim*, Haag, 3. 2. 2015, <http://www.icj-cij.org/docket/files/118/18448.pdf> (prístup: 14. 2. 2015).

5 Hrvatska: Nezadovoljstvo odbacivanjem tužbe, zadovoljstvo ocjenama. In: *Radio Slobodna Evropa*, <http://www.danas.org/search/search2.aspx#all> | Hrvatska: %20Nezadovoljstvo%20odbacivanjem%20tu%C5%BEbe,%20zadovoljstvo%20ocjenama | 0 | allzones | min | now | banner (prístup: 27. 2. 2015).

6 *Resolution 2183 (2014) Adopted by the Security Council at its 7307th meeting, on 11 November 2014*, Bezpečnostná rada OSN, 11. 11. 2014, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFC-F9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2183.pdf (prístup: 27. 2. 2015).

obsahuje ustanovenia, ktoré predpokladajú vstup Bosny a Hercegoviny do Európskej únie bez alternatívy.

Výhrady voči angažovaniu Európskej únie v priestore západného Balkánu prejavilo Rusko však veľmi výrazne v roku 2014 aj v kauze zrušenia projektu plynovodu *South Stream*. Pri budovaní tohto rusko-európskeho projektu, do ktorého boli zainteresované aj balkánske krajiny, sa nebolo ochotné podriaďiť európskym pravidlám, hoci je evidentné, že tak, ako sa zahraničný projekt realizovaný na území Ruska podriaďuje ruským pravidlám, tak sa zahraničný projekt realizovaný v krajinách EÚ riadi legislatívou platnou v jej členských štátoch. Rusko napriek tomu obvinilo zo zrušenia tohto projektu Európsku úniu. Podpredseda Európskej komisie zodpovedný za energetickú úniu Maroš Ševčovič vysvetlil podstatu problému celkom jasne:

„... od začiatku sa zo strany Európskej komisie, ktorá mala jednoznačný mandát od všetkých členských krajín, cez ktoré mal *South Stream* prechádzať, zdôrazňovalo to, že projekt takéhoto rozsahu musí rešpektovať európske pravidlá. Hlavne čo sa týka postavenia na trhu a rešpektovania pravidiel pre hospodársku súťaž. Nám išlo o to, aby sa projekt takéhoto rozsahu riadil jednoznačne týmito pravidlami. Bola dokonca vytvorená expertná pracovná skupina, ktorá hľadala riešenie, ako by projekt mohol byť kompatibilný s európskou legislatívou. K ukončeniu rokovania na tejto úrovni došlo pred letnou prestávkou, vtedy, keď sa ruská strana obrátila so sťažnosťou na Svetovú obchodnú organizáciu, kde spochybnila platnosť európskej legislatívy pre takéto projekty.“⁷

Neskôr potom ruský prezident Vladimir Putin na tlačovej konferencii v Turecku oznámil, že Ruská federácia odstupuje od projektu *South Stream*. Súčasne tam oznámil, že sa dohodla realizácia projektu *Turkish Stream*, ktorým by sa dostal ruský plyn takisto pod Čiernym morom do Turecka a na hranice s Gréckom. Odtiaľ by sa však o ďalšiu dopravu plynu nestaral už ruský Gazprom, ako to malo byť v prípade pôvodného *South Streamu*, ale o jeho tranzit by sa museli postarať potenciálni klienti v Európe a najmä na Balkáne. Záujem už prejavili Srbsko a Maďarsko, ale zatiaľ nie je jasné, ako by ho dopravili k sebe, a preto napríklad maďarský premiér Viktor Orbán rokoval o tomto probléme priamo s ruským prezidentom Vladimírom Putinom.

S pozoruhodnou iniciatívou prišla operatívne slovenská firma Eustream, ktorá predstavila projekt plynovodu *Eustring* smerujúceho cez Rumunsko a Bulharsko na hranice s Tureckom. Popri využití existujúcej siete plynovodov by bolo treba položiť ešte asi 280 km plynovodných rúr. O projekte sa už intenzívne rokuje so zainteresovanými krajinami a je záujem zapojiť doň aj OMV a Gaz de France.⁸

7 Projekt plynovodu *South Stream* sa ešte nekončí. In: *Pravda*, 12. 12. 2014, <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/339312-projekt-plynovodu-south-stream-sa-este-nekonci/> (prístup: 12. 12. 2014).

8 Navrhovaný 570-kilometrový plynovod *Eastring* má mať potenciálnu kapacitu do 20 mld. kubických metrov ročne a schopnosť dodávať plyn na Balkán tak z Ruska, ako aj zo západu. Okrem ruského plynu by plynovod mohol tlačiť dodávky z plynového uzla v Rakúsku alebo z alternatívnych zdrojov z Kaspického mora či zo Stredomoria. Pozri: *Rokovania o Eastringu napredujú*, Eustream čaká nové dohody. In: *vEnergetike.sk/SITA*, 29. 1. 2015, venergetike.sk/aktuality/clanok/2234-rokovania-o-eastringu-napreduju-eustream-cka-nove-dohody/ (prístup: 29. 1. 2015).

Slovensko síce nie je globálny hráč v medzinárodných vzťahoch, ale v prípade západného Balkánu určite nie je zanedbateľným faktorom európskej politiky v tomto regióne, a preto nie je pre slovenskú zahraničnú politiku bezvýznamné to, že sa v dramatickom vývoji roku 2014 výraznejšie zmenil prístup Ruska k západnému Balkánu. Minister Miroslav Lajčák v nedávnom rozhovore v CD Klube TASR o udalostiach a trendoch roku 2014 povedal, že sa „vojna vrátila do nášho susedstva“, a to bližšie, ako bola vojna v bývalej Juhoslávii v deväťdesiatych rokoch minulého storočia: „V súčasnosti sa nám otvára viac problémov, než je naša schopnosť na ne adekvátne zareagovať.“⁹ Na západnom Balkáne počuť zatiaľ síce iba ozvenu novej situácie, ale netreba ju podceňovať. Nemecký týždenník *Der Spiegel* v tomto západobalkánskom kontexte pripomenul, že „Rusko za jeden rok prešlo cestou od partnerstva k pozícii protivníka“ a je koniec veľkých nádejí nemeckých oficiálnych miest, ktoré sa od roku 2008 usilovali nastoliť blízku spoluprácu okolo rozličných otázok.¹⁰

Osobitná analýza nemeckého ministerstva zahraničných vecí nazvaná *Vplyv Ruska v Srbsku* (podľa *Der Spiegel* ide o dokument označený ako dôverný) hovorí, že „Rusko pripisuje západnému Balkánu veľký strategický význam“. Renomovaný týždenník zároveň cituje z dokumentu „Ruská stratégia mäkkej moci“ z dielne vplyvnej Ruskej rady pre medzinárodné vzťahy: „V tomto regióne, ktorý je tradične previazaný s Ruskom, sa nemôžeme obmedziť iba na investície do jednotlivých podnikov. Treba vkladať peniaze do infraštruktúry, ale aj do ľudí, ktorí vidia Rusko ako alternatívu západných síl.“¹¹

MNOHOSTRANNÉ AKTIVITY

Na tomto mieste sa teda žiada zdôrazniť kľúčovú úlohu slovenskej zahraničnej politiky na západnom Balkáne, tak ako ju definovalo *Zameranie slovenskej zahraničnej a európskej politiky na rok 2014*.¹² Treba jednoznačne povedať, že slovenská zahraničná politika postupovala dôsledne a efektívne podľa takto definovanej strategickej línie.

Potvrdilo sa to na mnohých multilaterálnych i bilaterálnych stretnutiach a rokovaní. Z tých prvých sa žiada na prvom mieste spomenúť schôdzku ministrov zahraničných vecí V4 a západného Balkánu, ktorá sa uskutočnila v Bratislave 31. októbra 2014 pod patronátom slovenského predsedníctva vo V4. Pre dezignovanú podpredsedníčku Európskej komisie a vysokú predstaviteľku EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Fredericu Mogheriniovú to bola vlastne prvá príležitosť takto sa naraz stretnúť so svojimi partnermi zo západného Balkánu. Určite zaujímavé, ale najmä užitočné bolo, že hostiteľ Miroslav Lajčák pozval na toto stretnutie aj šéfa diplomacie Kosova Envera

9 Lajčák: Očividne tu niečo nefunguje. In: *teraz.sk*, 22. 1. 2015, http://tv.teraz.sk/cd-klub/150104-004-001_cd_klub_20150122mp454c11f2a06361d602864b705/2666/ (prístup: 22. 1. 2015) – video. Písaná forma pozri: <http://www.teraz.sk/slovensko/lajcak-ocividne-tu-nieco-nefunguje/116133-clanok.html> (prístup: 22. 1. 2015).

10 Russische Machtpolitik: Putins Balkan-Strategie alarmiert Bundesregierung. In: *Der Spiegel*, 47/2014, <http://www.spiegel.de/politik/ausland/putin-russland-vergroessert-einfluss-in-serbien-und-bosnien-herzegowina-a-1003180.html> (prístup: 29. 1. 2015).

11 Tamže.

12 Pozri: *Zameranie zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky na rok 2014*, c. d.

Hoxhaja, hoci tri zo zúčastnených krajín dodnes neuznali Kosovo ako samostatný štát: Bosna a Hercegovina, Srbsko a ani Slovensko.¹³

Šéfovia diplomácií V4 na ňom spoločne a jednohlasne potvrdili dôležitosť európskej perspektívy celého regiónu západného Balkánu. Pritom svojich kolegov z regiónu upozornili, že ďalšie napredovanie ich krajín v integračnom procese bude podmienené dôslednou realizáciou reforiem, predovšetkým v oblasti vlády práva, dobrej správy vecí verejných a hospodárskeho riadenia. Potvrdil sa dlhodobý záujem V4 o spoluprácu s krajinami západného Balkánu, ako aj pripravenosť naďalej pomáhať partnerom v regióne odovzdávaním autentických skúseností z transformačných a integračných procesov. Ministri z krajín skupiny V4 uvítali dohodu lídrov západného Balkánu o vzniku Fondu pre západný Balkán so sídlom v Tirane. Je to dohoda inšpirovaná príkladom Medzinárodného vyšehradského fondu. Nezostalo iba pri slovách uznania, lebo v Bratislave oznámili svojim balkánskym kolegom, že Medzinárodný vyšehradský fond vyčlenil novému balkánskemu fondu technickú pomoc vo výške 80-tisíc eur.¹⁴

Ešte v máji 2014 zorganizovalo Grécko v rámci svojho predsedníctva v Rade EÚ v Solúne schôdzku ministrov zahraničných vecí členských krajín EÚ a štátov západného Balkánu s cieľom zosumarizovať prístupový a integračný proces regiónu jedenásť rokov od prijatia tzv. Solúnskej agendy v roku 2003. Vtedy pred jedenástimi rokmi EÚ potvrdila európsku perspektívu západného Balkánu a prijala politický záväzok poskytnúť týmto krajinám víziu členstva v Únii. „Som rád, že vidím pokrok, ktorý dosiahla väčšina krajín v regióne za toto obdobie. Chcem preto povzbudiť jednotlivých lídrov v regióne, aby ich sprevádzal rovnaký entuziazmus pri plnení náročných domácich úloh spojených so vstupom do EÚ, aký vidím u väčšiny z nich aj v súčasnosti,“ zdôraznil na tejto schôdzke Miroslav Lajčák.¹⁵

Podobnú príležitosť mnohostranne prerokovať otázky ďalšieho vývoja na západnom Balkáne i na prezentáciu slovenských stanovísk k týmto problémom poskytla čiernohorská Budva, kde sa v máji uskutočnila bezpečnostná konferencia To-be-Secure (2BS). V úvodnom paneli venovanom budúcnosti rozširovania NATO vystúpili popri šéfovi slovenskej diplomacie ministerka zahraničných vecí a európskych záležitostí Chorvátska Vesna Pusićová, námestníčka generálneho tajomníka NATO pre verejnú diplomáciu a dnes už nová prezidentka Chorvátska Kolinda Grabar-Kitarović.

13 V Bratislave sa zišli ministri zahraničných vecí krajín V4 a západného Balkánu, MZVaEZ SR, 31. 10. 2014, http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_686E98CF2DB63FA4C1257D82005BDDE5 (prístup: 31. 10. 2014).

14 Tamže.

15 M. Lajčák sa zúčastnil na stretnutí ministrov zahraničných vecí členských krajín EÚ a západného Balkánu, MZVaEZ SR, 8. 5. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW/MAINJDRK-7X8F93=146&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_91BF24E4CFFDF061C1257CD20046BA49](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW/MAINJDRK-7X8F93=146&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_91BF24E4CFFDF061C1257CD20046BA49) (prístup: 8. 5. 2014). Vo svojom prejave Miroslav Lajčák zdôraznil slovenský prístup k problematike: „Slovensko bude intenzívne pokračovať v politickej a technickej podpore predvstupového procesu krajín regiónu do Únie, pretože takú istú podporu sme od našich partnerov dostávali aj my, čo nám veľmi pomáhalo pri plnení náročných kritérií. Nezabudli sme, čo všetko je so vstupom do EÚ spojené, a preto sa naši partneri v regióne môžu spoľahnúť aj na našu pomocnú ruku.“

tarovičová, minister zahraničných vecí Čiernej Hory Igor Lukšić a slovinský minister obrany Roman Jakič.¹⁶

O hodnovernosti a autorite slovenskej zahraničnej politiky na západnom Balkáne svedčí skutočnosť, že reprezentantov diplomacie Slovenskej republiky a predovšetkým ministra Lajčáka pozývajú na viaceré medzinárodné fóra týkajúce sa tohto regiónu. Na pozvanie rakúskeho spolkového ministra pre Európu, integráciu a zahraničné veci Sebastiana Kurza sa minister M. Lajčák zúčastnil v júni 2014 na konferencii k perspektívam vývoja krajín západného Balkánu vo Viedni. Vystúpili tam aj šéfovia diplomácií viacerých členských krajín EÚ, ako aj predstavitelia z uvedeného regiónu. Minister Lajčák v diskusii okrem iného uviedol: „Európska únia bude aj naďalej venovať priestoru juhovýchodnej Európy adekvátnu pozornosť, pretože je to v súlade s jej vitálnymi záujmami rozširovať stabilitu, prosperitu, ale aj spoločné hodnoty na európskom kontinente.“ V júli sa potom zúčastnil na konferencii *Croatia Forum* v Dubrovniku. Tam vo svojom vystúpení zdôraznil, že niet pochyb o tom, že rozširovanie EÚ je najúspešnejšou politikou Únie. Zároveň dodal, že táto politika nebude ukončená, pokiaľ nebude do EÚ integrovaný celý región západného Balkánu.¹⁷

SOLIDARITA S OBEŤAMI PRÍRODNEJ KATASTROFY

Slovensko zareagovalo medzi prvými na prírodnú katastrofu, ktorá v máji postihla Bosnu a Hercegovinu a Srbsko. Povodne spôsobili obrovské škody – v Bosne a Hercegovine napríklad voda zaplavila najúrodnejšie časti krajiny a zosuvy pôdy miestami úplne zmenili jej morfológiu. V oboch štátoch vznikli podľa medzinárodných odhadov mimoriadne škody na súkromnom i verejnom majetku vo výške vyčíslenej na 3,4 miliardy eur. Donská konferencia zorganizovaná Európskou komisiou, Francúzskom a Slovinskom v júli

16 Miroslav Lajčák na konferencii o. i. povedal, že „vstup každej novej krajiny do NATO prispel k rozšíreniu zóny stability a bezpečnosti v Európe. A tak, ako si ceníme politickú múdrosť tých, ktorí nám pomáhali vstúpiť do Aliancie, dúfame v politickú múdrosť nás všetkých dnes, keď zvažujeme pozvanie ďalších štátov do NATO“. M. Lajčák označil Čiernu Horu v súčasnosti za najnádejnejšieho kandidáta na členstvo v NATO spomedzi všetkých krajín západného Balkánu. Pozri: M. Lajčák: *Dúfame v politickú múdrosť, keď zvažujeme pozvanie ďalších štátov do NATO*, MZVaEZ SR, 30. 5. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=131&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_72D0BC21266763A4C1257CE80044EF3F](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=131&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_72D0BC21266763A4C1257CE80044EF3F) (prístup: 30. 5. 2014).

17 Podobne ako pri mnohých bilaterálnych rokovaníach s partnermi zo západného Balkánu, aj v Dubrovniku Miroslav Lajčák zdôraznil: „V prvom rade si však musia splniť domácu úlohu krajiny tohto regiónu. (...) Nikto nebude nikoho do integrácie nútiť. Strategické rozhodnutie musíte prijať v prvom rade u vás doma.“ Zároveň prezentoval výhody, ktoré so sebou členstvo v EÚ prináša, s tým, že členské krajiny Únie majú väčšiu geopolitickú váhu. Minister skonštatoval, že desať rokov členstva SR v EÚ nebolo pre nás primárne o napojení sa na európske fondy, ale o „návrate späť do Európy“. Pozri: *Rozširovanie EÚ nemôže byť ukončené bez západného Balkánu*, MZVaEZ SR, 11. 7. 2014, http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=107&TG=BlankMaster&URL=/App/ (prístup: 11. 7. 2014).

2014 zmobilizovala dodatočné finančné zdroje pomoci dvom postihnutým západobalkánskym krajinám v hodnote asi 1,8 miliardy eur a prispela k posilneniu koordinácie medzi donormi a k intenzívnejšej regionálnej spolupráci na západnom Balkáne.

Slovensko poskytlo materiálnu a finančnú pomoc v hodnote 584-tisíc eur. V novembri odcestoval minister Lajčák na politické rokovania do Bosny a Hercegoviny o povolebnej situácii v krajine. Pri tejto príležitosti podpísal v Sarajeve dohodu s regionálnym zastúpením Rozvojového programu OSN (UNDP), na základe ktorej poskytla Slovenská republika finančný príspevok vo výške 75-tisíc eur na nákup štyroch dialyzačných vozidiel pre zdravotné strediská, keďže pôvodné vozidlá boli poškodené pri záplavách a ich náhrada je dôležitá pre ochranu zdravia a života obyvateľov Bosny a Hercegoviny. „Týmto krokom Slovenská republika naplňa sľub, ktorý sme dali v Bruseli v júli tohto roka, a dúfame, že sa podarí vozidlá čo najrýchlejšie kúpiť tak, aby boli k dispozícii tým, ktorí ich potrebujú,“ povedal M. Lajčák. Podľa údajov UNDP je v súčasnosti v oblasti vyše 150 ľudí odkázaných na dialýzu.¹⁸

MAL TO BYŤ ROK BOSNY A HERCEGOVINY

Vzhľadom na to, že v predchádzajúcich riadkoch sme sa venovali tragédii v Srbsku a Bosne a Hercegovine, asi by bolo dobré začať aj pasáž o bilaterálnych vzťahoch s týmito dvomi krajinami. Rok 2014 mal byť vo vzťahu Európskej únie a západného Balkánu fakticky rokom Bosny a Hercegoviny, lebo situácia v tejto krajine je veľmi znepokojivá. Nepriaznivý je ekonomický a sociálny vývoj – v roku 2014 žilo asi 50 % obyvateľov na hranici chudoby, čo je 1,9 milióna ľudí, a ďalších 700-tisíc pod touto hranicou. Nezamestnanosť postihovala 44 % práceschopného obyvateľstva, čo je vyše 550-tisíc ľudí. Pritom korupcia za posledných 6 rokov pohltila ročne asi 750 miliónov eur a v prvom polroku minulého roku klesli investície o 54,3 percenta! Medzi Bosnou a Hercegovinou a EÚ bola podpísaná Dohoda o stabilizácii a pridružení (SAA) už v roku 2008 a ratifikovaná všetkými členskými štátmi Únie. Do dnešného dňa sa s jej realizáciou nezačalo; krajina stagnuje pre neschopnosť politických orgánov dvoch entít – Republiky srbskej a Federácie Bosny a Hercegoviny – koordinovať svoju činnosť medzi sebou navzájom a na úrovni celého štátu. Pochopiteľne, že táto krajina sa mala stať kľúčovou témou Európskej únie v regióne. Lenže udalosti na Ukrajine, agresívna politika Ruska voči nej, ktorá narušila celý medzinárodnoprávny systém v Európe, odsunula bosnianske problémy nabok. Až v poslednej štvrtine roka po voľbách v októbri 2014 sa veci začali hýbať.

Dvaja významní predstavitelia členských štátov Európskej únie, ministri zahraničných vecí Nemecka Frank-Walter Steinmaier a Veľkej Británie Philip Hammond sa obrátili listom na politikov Bosny a Hercegoviny (predložili ho aj ministrom zahraničných vecí štátov Únie), v ktorom ich vyzývajú, aby skutočne začali proces integrácie do EÚ. Žiadajú od nich, aby sa písomne zaviazali nastoliť funkčnosť na všetkých úrovniach štátu

18 M. Lajčák vystúpil na donorskej konferencii na pomoc Bosne a Hercegovine a Srbsku, MZVaEZ SR, 16. 7. 2014, http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=105&TG=BlankMaster&URL=/App/ (prístup: 16. 7. 2014).

prostredníctvom implementácie nevyhnutných právnych a ekonomických reforiem s cieľom pripraviť BaH na členstvo v Únii.¹⁹ Po nich prišla začiatkom decembra na prvú oficiálnu návštevu do Sarajeva a Banja Luky vysoká predstaviteľka EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Frederica Mogheriniová.

Ešte pred ňou v novembri, krátko po októbrových parlamentných voľbách, odišiel Miroslav Lajčák na sériu rozhovorov a rokovaní s hlavnými politickými lídrami do Sarajeva a Banja Luky. Bolo to hneď po rokovaní Rady EÚ pre zahraničné veci v Bruseli, ktorá schválila novú, ústretovejšiu filozofiu spolupráce s BaH. Počas stretnutí šéf slovenskej diplomacie povzbudil legitímne zvolených predstaviteľov krajiny, aby čo najzodpovednejšie pristúpili k vytvoreniu nových vlád a pokúsili sa v maximálnej miere naplniť želania lepšieho života svojich voličov.²⁰

V rozhovoroch uviedol, že SR a EÚ očakávajú seriózný prístup domácich aktérov k vytvoreniu funkčných a stabilných koalícií s jasnou cestovnou mapou realizácie životne dôležitých reforiem: „Mám na mysli po prvé ekonomickú a sociálnu oblasť; po druhé zlepšenie fungovania štátu a po tretie naplnenie európskych záväzkov.“ Podľa Lajčákových slov si Bosna a Hercegovina „nemôže dovoliť strácať drahocenný čas, pretože európsky vlak sa z tohto regiónu už pohol. Miestenka závisí iba od ochoty vzdať sa záujmov straníckych a uprednostniť záujmy štátne“.

SRBSKO – JASNÁ EURÓPSKA ORIENTÁCIA

Obdobne aktívna bola aj politika Slovenskej republiky vo vzťahoch k Srbsku. Dvojstranné mnohohrstevné kontakty medzi našimi krajinami boli veľmi živé a činorodé i v roku 2014. Jednou z kľúčových udalostí v tomto kontexte bola belehradská návšteva (9. mája 2014) ministra M. Lajčáka a jeho tamojšie rokovania s prezidentom Tomislavom Nikolićom a vedúcimi predstaviteľmi novej srbskej vlády sformovanej po parlamentných voľbách ani nie dva týždne predtým 27. apríla. Na stretnutiach, ktoré nadviazali na januárovú návštevu premiéra Roberta Fica v Belehrade, minister M. Lajčák partnerom tlmočil pretrvávajúcu a všestrannú podporu Slovenska pri procese rozšírenia EÚ a eurointegračných ambíciách Srbska ako jeho súčasť. „Pred Srbskom stojí rozhodnutie o prijatí nevyhnutných reforiem. Víťam preto, že novú vládu v Srbsku tvoria strany, ktoré majú záujem o konštruktívnu spoluprácu a ktorých proeurópska orientácia je

19 Mogherini u Sarajevu: Aktivnija uloga EU u BiH. In: *Radio Slobodna Evropa*, 4. 12. 2014, <http://www.danas.org/content/mogherini-u-sarajevu-aktivnija-uloga-u-eu-i-bih/26725374.html> (prístup: 4. 12. 2014).

20 Počas rozhovorov s politikmi BaH M. Lajčák poukázal na skúsenosť Slovenska: „Moja krajina, Slovensko, je príkladom, že je možné dosiahnuť aj ciele, ktoré sa pred niekoľkými rokmi zdali nemožné, a dosiahnuť susedov, ktorí majú náskok. Najdôležitejšia je politická vôľa a zodpovednosť voči občanom BaH, preto očakávame, že sa vláda sformuje bez zbytočných prietahov, aby sa čo najskôr podarilo znovu naštartovať európske procesy.“ Pozri: M. Lajčák: „Bosna a Hercegovina si nemôže dovoliť strácať čas, európsky vlak sa z regiónu už pohol“, MZVaEZ SR, 19. 11. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA-A99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW/MAINJDRK-7X8F93=37&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_2E2D3ED503C-C07A8C1257D95007904E5](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA-A99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW/MAINJDRK-7X8F93=37&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_2E2D3ED503C-C07A8C1257D95007904E5) (prístup: 19. 11. 2014).

nespochybniteľná. Teší ma, že Srbsko je subjektom a nie objektom prebiehajúcich procesov.“ Minister Lajčák pritom svojim hosťom pripomenul, že „v prístupových rokovaniach Srbska nie je dôležitá rýchlosť, ale vytrvalosť“.²¹

Neskôr v októbri pri stretnutí so svojím srbským kolegom Ivicom Dačićom v Bratislave M. Lajčák ocenil aktívnu politiku Srbska na eurointegračnej ceste, na ktorej vláda premiéra Vučića dosiahla výrazný pokrok. Zároveň partnera upozornil na výzvy, ktoré pred Belehradom v predvstupovom procese v nadchádzajúcom období stoja.²²

EURÓPSKA PERSPEKTÍVA I PRE KOSOVO

Dialóg Belehrad – Priština v Bruseli mal príliš dlhú pauzu – najprv pre voľby v Srbsku, potom nasledovali voľby v Kosove a po nich nedokázali v Prištine šesť mesiacov zostaviť vládu. A keď sa tak stalo, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR hneď privítalo tento čin ako dobrý krok na ceste realizácie nevyhnutných reformných opatrení, ako aj v ďalšom pokroku v eurointegračnom procese.²³

Slovenská diplomacia pri tejto príležitosti zdôraznila, podobne ako na stretnutiach M. Lajčáka v roku 2014 s prezidentkou Kosova Atifete Jahjagovou alebo so šéfom kosovskej diplomacie (v bývalej vláde Hashima Thaciho) Enverom Hoxhajom, že dlhodobu podporuje európsku perspektívu celého regiónu západného Balkánu vrátane Kosova: „V tomto kontexte veríme, že čoskoro sa podpíše Stabilizačná a asociačná dohoda

21 M. Lajčák v Belehrade: „Srbsko je na správnej ceste“, MZVaEZ SR, 9. 5. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C-1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X-8F93=146&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_25ABE19D63BCB-C41C1257CD30053298C](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C-1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X-8F93=146&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_25ABE19D63BCB-C41C1257CD30053298C) (prístup: 9. 5. 2014).

22 Pritom M. Lajčák svojho srbského kolegu doslova upozornil: „Slovenská diplomacia dlhodobo vyjadruje srbským integračným snahám podporu, to sa týka i odhodlania otvoriť prvé kapitoly čo najskôr. Je nevyhnutné dosiahnuť konkrétny pokrok nielen v prijímaní kľúčových ekonomických reforiem, ale aj v dialógu s Prištinou, ktorý momentálne – nie vinou Belehradu – stagnuje.“ Pozri: M. Lajčák v Bratislave s ministrami zahraničných vecí Srbska, Albánska, Macedónska a Kosova, MZVaEZ SR, 31. 10. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=46&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_C283EF4265247398C1257D82005CC052](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=46&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_C283EF4265247398C1257D82005CC052) (prístup: 31. 10. 2014).

23 Vo vyhlásení MZVaEZ sa o. i. hovorí: „Veríme, že nová vláda bude pokračovať v procese normalizácie vzťahov s Belehradom, vrátane efektívneho zavedenia opatrení vyplývajúcich z Bruselskej dohody z apríla 2013 (Prvá dohoda o princípoch upravujúcich normalizáciu vzťahov medzi Belehradom a Prištinou). Očakávame konštruktívny prístup, ktorý v konečnom dôsledku povedie k zlepšeniu životných podmienok pre všetkých obyvateľov Kosova. Budovanie dôvery a dobrých susedských vzťahov medzi jednotlivými komunitami je pre ďalší pokrok nevyhnutnosťou.“ Pozri: Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR víta utvorenie novej kosovskej vlády, MZVaEZ SR, 9. 12. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=22&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_1FF9579AE5BE9FC4C1257DA900514105](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=22&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_1FF9579AE5BE9FC4C1257DA900514105) (pozri: 9. 12. 2014).

medzi EÚ a Prištinou, zároveň je však nevyhnutné, aby kosovská vláda venovala viac pozornosti očakávaniam EÚ, osobitne v kľúčovej oblasti právneho štátu.²⁴

Naliehavosť riešenia otázok právneho štátu podčiarkol aj dramatický nárast počtu utečencov z Kosova do krajín strednej a západnej Európy, do členských štátov Európskej únie. Presné údaje síce neexistujú, ale viaceré relevantné zdroje sa v podstate zhodujú, že od polovice roku 2014 až do polovice februára odišlo z Kosova ilegálne takmer 100-tisíc ľudí. Primárnym impulzom bola síce zlá hospodárska a sociálna situácia v krajine s vysokou nezamestnanosťou, ale ako dôvod utečenci udávali aj veľkú mieru korupcie, nadvládu straníckych kritérií a klientelizmu pri zamestnávaní a vo verejnom živote vôbec, absenciu právnej istoty. Veľká časť utečencov žiadala v Maďarsku, Rakúsku, Nemecku, vo Francúzsku a v ďalších štátoch EÚ politický azyl. Pritom však Kosovo, ktoré rokuje o Stabilizačnej a asociačnej dohode s EÚ, nie je v pozícii krajiny s bezpečnostnými rizikami, a teda nie je dôvod udeľovať jeho občanom politický azyl. Nie je však zatiaľ ani možné uplatňovať v plnej miere princíp voľného pohybu osôb ako vo vzťahoch medzi členskými štátmi EÚ. Veľký prílev osôb z Kosova skomplikoval teda vzťahy medzi ním a štátmi Únie, ktoré teraz postupne vracajú domov tú nemalú časť utečencov, ktorá nezískala sociálne zázemie v cieľových krajinách ich úniku z tvrdej kosovskej reality.

CHÝBA POKOJNÝ DIALÓG

V tejto súvislosti nemožno nespomenúť pretrvávajúcu anomáliu, že Slovensko naďalej neuznáva samostatnosť Kosova, ale v diplomacii udržiava s predstaviteľmi tohto iba sedemročného samostatného štátu živé a konštruktívne kontakty. Možno povedať, že diplomacia postupuje presne v strategickej línii slovenskej zahraničnej politiky, v ktorej je západný Balkán naďalej medzi prioritami jej zamerania, úsilia a konkrétnych aktivít. Na rozdiel od toho časť slovenských politických elít i vo vládnych pozíciách dramatizuje otázku uznania nezávislosti Kosova, ktorá bola v roku 2014 dokonca predmetom volebných súbojov pred prezidentskými voľbami. Okrem toho sa stala aj nástrojom relativizovania závažnosti ruskej anexie Krymu, lebo vraj, keď sa porušilo medzinárodné právo v prípade osamostatnenia Kosova, prečo vytykať jeho porušenie v prípade Krymu. Odhliadnuc od toho, že ide o dva politicky i právne odlišné a neporovnateľné príbehy, treba pripomenúť, že Medzinárodný súdny dvor 22. júla 2010 vyniesol svoj výrok, podľa ktorého „jednostranné kosovské vyhlásenie nezávislosti neporušuje medzinárodné právo“.²⁵

Nezávisle Kosovo uznáva 108 členských krajín OSN z celkového počtu 193, čiže viac ako polovica členov; uznáva ho 23 z 28 členských štátov EÚ. Slovensko medzi nimi nie je. Vyvoláva to otázky tých v Európe, ktorí oceňujú zástoj Slovenska v riešení krízových situácií na západnom Balkáne. Treba povedať, že aj v samotnom Srbsku pribúdajú tí, ktorí vedia, že nemá zmysel žiť v ilúzii, že by sa Kosovo nebudaj vrátilo pod

24 Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR víta utvorenie novej kosovskej vlády, c. d.

25 *Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo. Summary of Advisory Opinion.* Medzinárodný trestný súd, 22. 7. 2010, <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/16010.pdf> (prístup: 22. 12. 2014).

tútorstvo Belehradu. Logicky vidia jedinú rozumnú alternatívu a východisko z tohto uzla v ceste do Európskej únie.

Problém je, že o kosovskej otázke sa nevedie na Slovensku pokojný verejný dialóg opierajúci sa o relevantné informácie napr. v médiách. Nepochopiteľné to bolo najmä po podpísaní už spomínanej prvej dohody o normalizácii vzťahov medzi Belehradom a Prištinou pod patronátom Európskej únie, čo je dôležitý míľnik na ceste stabilizácie pomerov na západnom Balkáne.

MACEDÓNSKO – NA DOHODU TREBA DVOCH

Intenzívne a čínorodé boli v roku 2014 vzťahy s Macedónskom, krajinou, ktorá má nemalé problémy v integračnom procese do európskych a transatlantických štruktúr. Práve tie boli často predmetom slovensko-macedónskeho politického dialógu. Bolo to tak aj v Bratislave na februárových rozhovoroch Miroslava Lajčáka s jeho macedónskym kolegom Nikolom Poposkim. Šéf slovenskej diplomacie ubezpečil svojho partnera, že „Slovenská republika dlhodobo podporuje členstvo Macedónska v Európskej únii a rovnako tak veľmi jednoznačne podporuje politiku otvorených dverí Severoatlantickej aliancie, kde je Macedónsko jedným z najlepšie pripravených kandidátov. Samozrejme, všetci vieme, že prekážkou, ktorú je potrebné vyriešiť, je otázka názvu krajiny“.²⁶ Táto téma sa stala predmetom rozhovoru aj v októbri v Bratislave na stretnutí ministrov zahraničných vecí Vyšehradskej štvorky a štátov západného Balkánu. Podľa M. Lajčáka „je na Macedónsku a jeho lídroch, aby hľadali a dosiahli dohodu, ktorá posunie krajinu vpred“. Problém je však v tom, že na dohodu treba dvoch a ten druhý – Grécko by mal takisto prejavíť vôľu dohodnúť sa. Otázka je, či by Európska únia nemala prejavíť výraznejšiu iniciatívu v tomto smere, hoci pri momentálne napätých vzťahoch medzi Aténami a Bruselom možno predpokladať, že takáto iniciatíva by nepadla na úrodnú pôdu.

Rozhodne dôležité bolo aj decembrové rokovanie podpredsedu macedónskej vlády pre európske záležitosti Fatmira Besimiho v Bratislave na pôde rezortu diplomacie. Bolo to práve v čase, keď Macedónsko riešilo otázku implementácie odporúčaní zo správy Európskej komisie o stave prístupového procesu krajiny do Únie. M. Lajčák pri tejto príležitosti vyzval partnera, aby Macedónsko vyvinulo maximálne a neodkladné úsilie smerom k nastoleniu politickej stability, posilneniu právneho štátu, zvýšeniu etnickej kohézie krajiny a zachovaniu dynamiky reforiem.

V bohatom spektre spoločenských a kultúrnych udalostí v macedónsko-slovenských vzťahoch (prehliadka moderného slovenského filmu v Skopje, beseda o skúsenostiach slovenskej kultúrnej diplomacie atď.) vyniklo slávnostné podujatie v Chráme sv. Sofie v meste Ochrid pri príležitosti 20. výročia nadviazania diplomatických stykov medzi Macedónskou a Slovenskou republikou. Bolo spojené s unikátnym vydaním Proglasu

26 *Slovenská republika dlhodobo podporuje členstvo Macedónska v Európskej únii*, MZVaEZ SR, 27. 2. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NE-WSVIEWMAINJDRK-7X8F93=181&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_B97A1B802488D6ECC1257C8C00432B36](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NE-WSVIEWMAINJDRK-7X8F93=181&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_B97A1B802488D6ECC1257C8C00432B36) (prístup: 27. 2. 2014).

Konštantína Filozofa v troch jazykoch –staroslovenčine, slovenčine a macedónčine. Macedónsky prezident Gjorge Ivanov vo svojom vystúpení na slávnosti akcentoval význam jazyka pre zdravý vývoj národa, ako aj právo na vlastný jazyk a sebaurčenie ako univerzálne ľudske hodnoty. Vzájomné slovensko-macedónske vzťahy označil za vynikajúce.²⁷

ALBÁNSKO – NOVÝ KANDIDÁT NA ČLENSTVO V EÚ

Z hľadiska perspektívneho rozširovania Európskej únie bolo nepochybným úspechom rozhodnutie o zaradení Albánska medzi kandidátov na člena Európskej únie. Rezort slovenskej diplomacie to ocenil v osobitnom vyhlásení aj týmito slovami: „Získanie kandidátskeho statusu pre Albánsko je dôkazom, že rozširovací proces zostáva aktívny a otvorený všetkým krajinám v regióne západného Balkánu, ktoré sú pripravené plniť si svoje domáce úlohy. Slovenská diplomacia dlhodobo aktívne podporuje európsku perspektívu všetkých krajín západného Balkánu, ako aj rozširovanie ako jednu z najúspešnejších politík EÚ.“²⁸

Minister M. Lajčák v priebehu roka niekoľkokrát rokoval so svojím albánskym partnerom Ditmirom Bushatim. Prvýkrát počas januárovej návštevy predsedu vlády Roberta Fica v Tirane. Potom aj počas konferencie GLOBSEC 2014 alebo na októbrom stretnutí šéfov diplomacie krajín V4 a západného Balkánu, kde o. i. prerokovali aj prípravu bilaterálnych ekonomických dohôd, ktoré vzišli zo záverov januárovej návštevy premiéra R. Fica. Šéf albánskej diplomacie D. Bushati sa na týchto stretnutiach poďakoval M. Lajčákovi za jeho osobné angažovanie v otázke európskej perspektívy Albánska, ako aj celého regiónu nielen v bilaterálnych kontaktoch, ale aj v rámci EÚ. Albánsko sa podľa ministra D. Bushatiho chce inšpirovať úspechmi Slovenska na poli integračnom a hospodárskom a má záujem o využitie autentických skúseností z transformačných procesov.²⁹ Vlani sa napríklad s rozhodujúcou účasťou Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku rozbehli prípravy na zorganizovanie albánskeho Národného konventu o Európskej únii, s ktorým majú práve slovenskí partneri už dobré skúsenosti zo Srbska a z Čiernej Hory.

27 V Ochride oslávili dve dekády diplomatických vzťahov medzi Slovenskom a Macedónskom, MZVaEZ SR, 19. 3. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ministerstvo&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_0E85C0FB2D6F1C74C1257CA0004160CD](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ministerstvo&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_0E85C0FB2D6F1C74C1257CA0004160CD) (prístup: 19. 3. 2014).

28 MZVaEZ SR víta rozhodnutie udeliť kandidátsky štatút Albánsku, MZVaEZ SR, 25. 6. 2014, http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C-1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X-8F93=116&TG=BlankMaster&URL=/App/ (prístup: 25. 6. 2014).

29 Minister M. Lajčák rokoval s albánskym partnerom D. Bushatim, MZVaEZ SR, 24. 1. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C-1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X-8F93=207&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_CCE324F6C52DAB-CCC1257C6A00616CD6](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C-1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X-8F93=207&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_CCE324F6C52DAB-CCC1257C6A00616CD6) (prístup: 24. 1. 2014).

Slovensko je aktívne vo vzťahoch s Albánskom, najmä v súvislosti s činnosťou pracovníkov tamojšej štátnej správy aj prostredníctvom programu CETIR (Centrum na odovzdávanie skúseností z integrácie a reforiem). Osvedčilo sa aj v ďalších krajinách západného Balkánu, ale nielen tam ako prostriedok odovzdávania slovenských skúseností a poznatkov z integrácie do európskych a severoatlantických štruktúr, z transformačného procesu a z implementácie reforiem.

ČIERNA HORA – DÔRAZ NA KVALITU INTEGRÁCIE

Čierna Hora potvrdila aj v roku 2014, že čo sa týka odhodlania stať sa čo najskôr plnoprávnym členom euroatlantických integračných štruktúr, je takpovediac premiantom na západnom Balkáne. Slovensko je pre ňu v tomto úsilí dôstojný a dalo by sa povedať, že aj efektívny partner, ktorý jej „nenadbieha“, ale reálne pomáha. Ukázalo sa to aj na septembrovom samite Severoatlantickej aliancie vo Walese. Miroslav Lajčák viedol delegáciu SR na rokovaníach s ministrami zahraničných vecí štyroch štátov aspirujúcich na členstvo v Aliancii – Čiernej Hory, Bosny a Hercegoviny, Gruzínska a Macedónska. M. Lajčák tam osobitne ocenil pokrok, ktorý dosiahla Čierna Hora. Povedal pri tejto príležitosti, že „Slovensko je dlhodobo podporovateľom rozširovania Aliancie, pričom pozvánka za člena nie je len uznaním pokroku, ale rozširovanie má aj stabilizačný efekt“, čo je pri súčasných trendoch, charakterizujúc ich medzinárodnú situáciu, určite veľmi dôležité. Členovia Aliancie by mali najneskôr do konca roka 2015 rozhodnúť, či táto krajina západného Balkánu dostane pozvánku do NATO.³⁰

Táto blízkosť postojov a pozícií Slovenska a Čiernej Hory sa potvrdila na mnohých ďalších bilaterálnych stretnutiach a rokovaníach, z ktorých tu spomeňme aspoň návštevu čiernohorského premiéra Mila Djukanovića v Bratislave na pozvanie premiéra Roberta Fica v máji a potom oficiálnu návštevu ministra Lajčáka v Čiernej Hore, kde rokoval so všetkými vedúcimi činiteľmi štátu. Na stretnutí s premiérom Djukanovićom vyzdvihol doterajší pokrok krajiny v jej integračnom úsilí do EÚ a súčasne poukázal na potrebu sústrediť sa v rokovaníach o jednotlivých kapitolách viac na kvalitu než na kvantitu. „Je oveľa dôležitejšie, koľko kapitol Čierna Hora uzavrie, než koľko ich otvorí,“ povedal M. Lajčák. Ako zdôraznil, Slovensko bude naďalej pomáhať Čiernej Hore v transfere svojich skúseností, a potvrdil záujem o zintenzívnenie hospodárskej spolupráce najmä v oblasti energetiky a infraštruktúry.³¹

30 *Minister M. Lajčák podporil ambície Čiernej Hory na členstvo v NATO*, MZVaEZ SR, 4. 9. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=85&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_8A54FA-3F1E2465B1C1257D490064F2CE](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=85&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_8A54FA-3F1E2465B1C1257D490064F2CE) (prístup: 4. 9. 2014).

31 *Je dôležitejšie, koľko kapitol Čierna Hora uzavrie, než koľko ich otvorí*, MZVaEZ SR, 29. 5. 2014, http://www.mzv.sk/servlet/podgoricazu?MT=/App/WCM/ZU/PodgoricaZU/main.nsf/vw_ByID/ID_621F5291AE4A5FD4C125715B004FFE51_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&OB=1001&HM=0-XXX&NCH=Y&%20DS=Y&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/vw_ByID/ID_7F757571E5B78E17C1257CE7005F1699 (prístup: 29. 5. 2014).

CHORVÁTSKO V EÚ – ÚSPEŠNÝ PRÍBEH

Chorvátsko je zatiaľ jediná krajina západného Balkánu, ktorá je členom Severoatlantickej aliancie i Európskej únie. Pritom je nesporný výrazný slovenský vklad do európskeho rozhodnutia otvoriť prístupové rokovania a potom aj začleniť Chorvátsko do Európskej únie. Intenzívny slovensko-chorvátsky politický dialóg od prvej polovice predchádzajúceho desaťročia až po júl 2013, keď sa Chorvátsko stalo 28. členom Únie, bol veľmi mnohostranný a prínosný. Treba povedať, že odvtedy dialóg už nie je až taký intenzívny, ale je to pochopiteľné, lebo prišli takpovediac „všedné dni“ spoločnej cesty s každodennými starosťami. Slovenskej diplomacii sa však podarilo vzbudiť záujem Chorvátska o aktivity V4. V júli 2014 M. Lajčák rokoval na okraj medzinárodnej konferencie *Croatia Forum* v Dubrovniku so svojou chorvátskou partnerkou Vesnou Pusićovou aj o prioritách a programe predsedníctva SR vo V4, pričom prediskutovali i možnosti spolupráce v rámci formátu V4+, o ktorý prejavila chorvátska strana záujem. V. Pusićová sa potom v októbri toho istého roku zúčastnila v Bratislave na stretnutí ministrov zahraničných vecí krajín V4 a štátov západného Balkánu. V novembri slovenské veľvyslanectvo v Záhrebe organizovalo hospodárske fórum krajín V4 a Chorvátska.

Na spomínanom bilaterálnom rokovaní v Dubrovniku boli primárnou témou rokovaní najmä otázky integrácie krajín západného Balkánu do EÚ. „Chorvátsko a jeho úspešný príbeh je veľmi dobrým príkladom pre ostatné krajiny regiónu, ktorých integrácia ešte len čaká. Samotné strategické rozhodnutie, ako aj splnenie domácej úlohy je predovšetkým na nich a Záhreb im jasne ukázal, že ak krajina všetko podriadi svojmu strategickému cieľu, úspech sa dostaví,“ uviedol vtedy M. Lajčák.³²

Obe naše krajiny sa aj cestou svojich zastupiteľských úradov usilovali nájsť priestor na oživenie obchodných a hospodárskych vzťahov a spolupráce, kde sa skrýva nemalý potenciál. Dobrým počínom Slovenskej republiky bolo, že práve v roku 2014, v ktorom zosilneli v Chorvátsku nacionalistické tendencie a zvýšilo sa napätie v chorvátsko-srbských vzťahoch, prevzala úlohu partnerskej krajiny tradičného stretnutia národnostných menšín Lipovljanske susreti (Stretnutie v Lipovljanoch). Samotné Lipovljani v Slavónsku sú mestečkom, ktorému sa hovorí „Európa v malom“ – žijú tam spolu príslušníci 13 národnostných menšín, pričom miestni slovenskí krajanovia patria medzi najaktívnejších.³³

32 Minister M. Lajčák rokoval v Dubrovniku s chorvátskou partnerkou V. Pusićovou, MZVaEZ SR, 17. 7. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=107&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_1A2E6EC658BB5820C1257D120038B16A](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=107&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_1A2E6EC658BB5820C1257D120038B16A) (prístup: 17. 7. 2014).

33 J. Pripúten v Chorvátsku o príprave významného krajaňského kultúrno-spoločenského podujatia, MZVaEZ SR, 14. 8. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=93&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_4EADC2E29C367984C1257D34002EEE22](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=93&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_4EADC2E29C367984C1257D34002EEE22) (prístup: 14. 8. 2014).

NA ZÁVER

Pre slovenskú zahraničnú politiku na západnom Balkáne bol v roku 2014 príznačný širší európsky rozmer. Nebola to však výnimka, ale skôr vyjadrenie kontinuity s dlhodobým trendom. V minulom roku to nadobudlo osobitnú kvalitu vzhľadom na celkový vývoj v Európe a vo svete. Takmer v srdci Európy sa Rusko „zahráva“ s ukrajinskou krízou, anektovalo časť územia susedného štátu a zároveň sa s dávkou destabilizačných chůtok aktivizuje na západnom Balkáne. A v susedstve sa na Blízkom a Strednom východe rozpútal konflikt s agresívnym „Islamským štátom“, do ktorého sa zapájajú aj akísi novodobí európski žoldnieri z radov zväčša mladých ľudí doma sklamaných bezperspektívnosťou. Sú medzi nimi i občania balkánskych krajín.

Predseda výboru Európskeho parlamentu pre BaH a Kosovo Tonino Picula (bývalý šéf chorvátskej diplomacie, keď si jeho krajina aj s podporou Slovenska kliesnila cestu do euroatlantických štruktúr) v tomto kontexte neraz pripomína, že „bezpečnostné aspekty určite nemožno zanedbávať, keď sa hovorí o situácii kandidátskych krajín na Balkáne, lebo keď Európa nepomôže, aby sa demokracia a hospodárstvo v tejto časti kontinentu konsolidovali, určite sa môžu otvoriť aj bezpečnostné otázky, a vieme, ako je to, keď sa na Balkáne takéto otázky otvárajú. Nebýva to dobré“.³⁴

V týchto súvislostiach priniesla výmena stráže v európskych inštitúciách po voľbách do Európskeho parlamentu práve vo vzťahu k západnému Balkánu určité znepokojenie. Nový predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker v politickej koncepcii po svojom zvolení totiž uviedol:

„EÚ si potrebuje oddýchnuť od rozširovania, aby sme mohli konsolidovať to, čo sa podarilo dosiahnuť v rámci 28 členských štátov. Z tohto dôvodu bude pod mojím vedením Komisia pokračovať v prebiehajúcich rokovaníach a hlavne západný Balkán si potrebuje udržať európsku perspektívu, ale v nasledujúcich piatich rokoch nedôjde k ďalšiemu rozširovaniu.“³⁵

Z Junckerovho okruhu nasledovalo dodatočné vysvetľovanie, že nejde o zámer blokovať prijímanie nových členov, ale skôr o konštatovanie reálneho stavu procesu rozširovania a upozornenie na problémy krajín uchádzačov s plnením kritérií na členstvo v Únii. Aj šéf slovenskej diplomacie M. Lajčák povedal, že naozaj nie je veľmi reálne očakávať, že sa v najbližších piatich rokoch niektorá z ďalších západobalkánskych krajín stane členom Európskej únie, ale podľa jeho slov sa to môže stať o „päť rokov a jeden deň“. Upozornil tým, že nemožno čakať päť rokov, ale treba pracovať už zajtra na približovaní k Únii, každý ďalší deň priamo v zainteresovaných krajinách, ale aj v euroatlantickom spoločenstve. Zdôraznil to spolu so svojimi kolegami z ďalších troch členských krajín Vyšehradskej štvorky v spoločnom bratislavskom vyhlásení z konca októbra 2014, v ktorom zároveň upozorňujú aj na potrebu aktívneho prístupu EÚ a NATO k tejto otázke:

34 Picula: BiH ima sve manje vremena za fingiranje reformi. In: *Radio Slobodna Evropa*, 14. 10. 2014, <http://www.danas.org/content/picula-bih-nema-vise-vremena-za-fingiranje-reformi/26637374.html> (prístup: 14. 10. 2014).

35 *Otázky a odpovede: Junckerova komisia*, Európska komisia, 10. 9. 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-523_sk.htm (prístup: 10. 9. 2014).

„Ministri zdôraznili dôležitosť udržania dynamiky a dôveryhodnosti integračných procesov EÚ aj NATO. Je potrebné uplatňovať prístup založený na plnení podmienok a zásluhovosti, na druhej strane by EÚ a NATO mali primerane reagovať na pokrok dosiahnutý krajinami uchádzajúcimi sa o členstvo.“³⁶

Ako teda ďalej na západnom Balkáne? Možno povedať, že konštituovaním nezávislého Kosova je jeho mapa definitívna, hoci niektorí politickí predáci v Republike srbskej, jednej z dvoch entít, ktoré podľa dohody z Daytonu 1995 tvoria spoločný štát Bosnu a Hercegovinu (BaH), sa zahrávajú alebo sústavne provokujú s myšlienkou odtrhnutia tejto entity. Realita takéhoto kroku je síce málo pravdepodobná, ale nefunkčnosť rozsiahlej štruktúry štátu a oboch entít nepochybne ochromuje celú spoločnosť. Stagnácia BaH je teda zrejme najvýraznejším prvkom toho, že situácia na západnom Balkáne zostáva krehká, hoci nemožno podceňovať ani vplyv ďalšieho vývoja na trase Belehrad – Priština, existujúce problémy v začleňovaní Macedónska do EÚ a NATO a napokon ani vplyv vonkajších, takpovediac globálnych faktorov.

Je v záujme bezpečnosti a stability regiónu, ale aj Slovenska, aby v týchto pre Európsku úniu ťažkých rokoch nezastrela západný Balkán „únava z rozširovania“. Preto je pre slovenskú zahraničnú politiku naďalej konštantou vytrvalé angažovanie za udržanie procesu rozširovania NATO a EÚ pri živote, prispievať k tomu, aby bol tento proces kvalitný a spojený s budovaním občianskej spoločnosti, kultivovaním politického prostredia, v ktorom sa bude dať právnomu štátu a dialógu vnútri spoločnosti, ale aj ponad hranice. Je z toho obojstranný prospech – pre krajiny západného Balkánu i pre nás.

36 Spoločné vyhlásenie Vyšehradskej skupiny k západnému Balkánu, MZVaEZ SR, 31. 10. 2014, [https://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C103A29DADD14D19C1257D82005A55D0_SK/\\$File/141031_V4_vyhlasenie_Balkan_SK.pdf](https://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C103A29DADD14D19C1257D82005A55D0_SK/$File/141031_V4_vyhlasenie_Balkan_SK.pdf) (prístup: 31. 10. 2014).

III.

NÁSTROJE SLOVENSKEJ
ZAHRANIČNEJ POLITIKY

SLOVENSKÁ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCA V ROKU 2014

PETER BREZÁNI, NORA BEŇÁKOVÁ

Napĺňanie novej stratégie, plnenie požiadaviek a odporúčaní Výboru pre rozvojovú spoluprácu (DAC) OECD, papierový začiatok strategického plánovania v tzv. programových krajinách a prítomnosť rozvojových diplomatov vo dvoch z nich, implementácia nových nástrojov v bilaterálnej ODA, debata o aktivitách v medzinárodných organizáciách či prípravy na rozvojový rok (2015) boli len niektoré z náročných výziev čakajúcich na slovenskú rozvojovú spoluprácu v roku 2014. Inými slovami možno konštatovať, že po roku sumarizácií, hodnotení, osláv či zmien bol rok 2014 rokom úsilia byť zaslúžene členom klubu donorov, rokom implementácie nových stratégií a stálej snahy o „liečbu chronických chorôb slovenskej ODA“. To, ako si s touto úlohou poradila slovenská rozvojová spolupráca, je predmetom ďalších riadkov.

Aj keď v čase písania tohto textu sme nedisponovali oficiálnymi údajmi, ale len predbežnými výpočtami, tie jednoznačne naznačili, že slovenská rozvojová pomoc sa pokračujúcej finančnej stagnácii nevyhla ani v roku 2014. Podľa predbežných a neoficiálnych údajov v roku 2014 poskytlo Slovensko pomoc v celkovom objeme cca 61,2 mil. eur. Podiel ODA na hrubom národnom dôchodku (ODA/HND) tak bol ešte nižší ako rok predtým. Na porovnanie, v roku 2013 to bolo 64,84 (0,092 % HND), v roku 2012 60,98 mil. eur (0,087 % HND). V absolútnych číslach teda išlo o pokles o 3,6 mil. eur. Údaje za jedenásť rokov slovenskej ODA sú uvedené v tabuľke 1.

Keďže nedisponujeme konkrétnymi a detailnými číslami za rok 2014, nie je možné analyzovať, ktoré komponenty slovenskej ODA boli znížené v porovnaní s minulým rokom o koľko a ani prečo. Pokles celkovej sumy však nie je dobrým signálom, už len z dôvodu nášho minuloročného vstupu do „elitného“ klubu donorov DAC, kde

Tabuľka 1. ODA SR a jej podiel na HND v rokoch 2003 – 2014

Rok	ODA v absolútnych číslach		% ODA/HND
	v tis. Sk	v mil. eur	
2003	553 521		0,046
2004	910 500		0,072
2005	1 739 551		0,12
2006	1 638 118	–	0,103
2007	1 652 386	54,8	0,093
2008	1 970 000	65,4	0,102
2009	–	54,0	0,086
2010	–	55,8	0,085
2011	–	61,9	0,091
2012	–	60,9	0,087
2013	–	64,8	0,092
2014 (neoficiálne)	–	61,2	0,084

Zdroj: Spracované na základe materiálov *Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci SR a Národný program ODA SR za príslušné roky a údajov poskytnutých MZVaEZ SR*

je jedným zo základných kritérií aj poskytovaný objem pomoci, ktorý by mal byť minimálne v objeme 100 miliónov USD (v súčasnosti 92 mil. eur) alebo 0,20 % z HND. Postupné zvyšovanie našej ODA bolo jedným z kľúčových odporúčaní po našom vstupe do DAC.

PRVÝ ROK OPATRNEHO NAPÍŇANIA AMBICIÓZNEJ STRATÉGIE

V roku 2014 slovenská ODA začala naplňovať ciele novej *Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018*. Nový plánovací dokument má na rozdiel od svojich predchodcov inú kvalitu – na úrovni štruktúry aj obsahu. Stratégia má realistickejší základ, je obsažnejšia, prináša (zatiaľ, bohužiaľ, len na papieri) programový prístup a definuje ciele, ktoré chce za päť rokov dosiahnuť. Na rozdiel od predchádzajúcich dokumentov určuje i zodpovednosť za ich realizáciu a indikátory.¹

Stratégia si stanovila 11 hlavných cieľov, ktoré majú smerovať k realizácii 26 výsledných „produktov“. Ich implementácia je rozložená na celé obdobie, preto sa v texte budeme venovať primárne tým, ktorých plnenie bolo naplánované na rok 2014, prípadne ktorých splnenie v ďalších rokoch počíta i s realizáciou aktivít v roku 2014 (na základe dostupných informácií v čase písania textu).

¹ Azda na tomto mieste spomenieme vyjadrenie z minuloročnej ročenky, že niektoré indikátory sú všeobecné – napríklad „zohľadnenie konzultácií či hodnotenia“. Niektoré sú nejasne zadefinované – výsledkom má byť zvýšený objem bilaterálnej pomoci, ale indikátor znie „percentuálny nárast ODA SR oproti minulému roku“, pričom neuvádza ani konkrétne percento. Otázne je aj plnenie vysielania rozvojových pracovníkov na ambasády v programových krajinách, pretože v Afganistane Slovensko ambasádu nemá.

CIELE A ICH NAPŔNANIE V PRAXI

STRATEGICKÉ PLÁNOVANIE

Z pohľadu realizácie stratégie a plánovania našej ODA bolo nepochybne najpodstatnejšie dopracovať strategický rámec pre dôležité programy slovenskej ODA. Na rok 2014 bolo naplánované vypracovanie strategických rámcov pre spoluprácu s Moldavskom a Afganistanom. Obe tieto úlohy boli úspešne naplnené.

Podklad pre programový dokument *Stratégia SR pre spoluprácu s Afganskou islamskou republikou na roky 2014 – 2018*² vytvorila Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu. Dokument vychádza z národných rozvojových stratégií Afganskej islamskej republiky a z predošlých skúseností slovenských subjektov pôsobiacich v Afganistane od roku 2004. Sektorovo sa pomoc pre Afganistan profiluje takto:

- vzdelávanie so zameraním na vstup na trh práce a vlastné podnikanie s dôrazom na ženy a mladých ľudí, odborné vzdelávanie zdravotníckeho personálu a vzdelávanie v poľnohospodárstve; efektívna verejná správa a dobré spravovanie;
- poľnohospodárstvo a potravinová bezpečnosť, modernizácia poľnohospodárskeho sektora (produkcia a spracovanie);
- reforma bezpečnostného sektora najmä formou finančných príspevkov do multidonorských fondov.

Problémom napĺňania zvolenej stratégie je však najmä fakt, že v roku 2014, tak ako v roku 2013, projektová komisia schválila iba jeden projekt na tému odborné vzdelávanie, ktorý predložila Slovenská technická univerzita s realizačným tímom zloženým zo zástupcov afganskej diaspóry na Slovensku vo výške cca 200-tisíc eur. V rozpočte bolo pritom k dispozícii 500-tisíc eur. Viaceré slovenské subjekty, ktoré pôsobili v krajine niekoľko rokov, neboli úspešné a z toho dôvodu ukončili svoje pôsobenie v tejto krajine. Neoficiálne sa hovorí o zvýšenom riziku pôsobenia slovenských občanov z dôvodu zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie.³

V roku 2014 tak okrem symbolickej realizácie bilaterálnych projektov väčšinu slovenskej pomoci pre Afganistan tvorilo čerpanie príspevku do Národného fondu solidarity vo výške 1 mil. eur, ktorý bol poskytnutý už v roku 2013. Príspevok bol použitý na cca 40 malých infraštruktúrnych projektov v Kábuľe. Projekty boli zamerané najmä na obnovu, resp. vybudovanie novej infraštruktúry, ako napr. budovanie ciest a chodníkov, kanalizácie a pod.

2 *Stratégia SR pre spoluprácu s Afganskou islamskou republikou na roky 2014 – 2018*, SAMRS, 2014, http://slovakaid.sk/sites/default/files/strategia_sr_pre_rozvojovu_spolupracu_s_afganskou_islamskou_republikou_na_roky_2014-2018.pdf (prístup: 12. 1. 2015).

3 Tento argument sa používa aj pri schvaľovaní projektov v iných teritóriách, ktoré sú nebezpečné. Na jednej strane je pochopiteľné, že slovenská ODA nechce jednak vystavovať svojich občanov nebezpečenstvu či používať peniaze na projekty, ktorých výsledok je prinajmenšom spochybňiteľný. Na strane druhej treba vziať do úvahy, že pomoc je veľakrát potrebná najmä v týchto regiónoch, a navyše nie vždy je možné čakať, kým sa konflikt skončí (napr. Ukrajina). Ak však *SlovakAid* uvedený argument plánuje využívať v budúcnosti, v prípade Afganistanu je minimálne potrebné zvážiť udržiavanie krajiny ako jednej z troch prioritných až do roku 2018, zvlášť ak v krajine nepôsobí ani zastupiteľský úrad SR.

Programový dokument *Stratégia SR pre spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2014 – 2018*⁴ bol prijatý v máji 2014. Dokument vychádza z analýzy moldavských rozvojových potrieb, konzultácií s relevantnými subjektmi, ako aj z komunikácie s predstaviteľmi donorskej komunity v Moldavsku. Pri zadefinovaní cieľov sa autori stratégie opierali aj o evaluáciu štyroch projektov realizovaných koncom roka 2013 spoločnosťou D&D, ktorá odporučila, aby sa naša ODA v Moldavsku zúžila a vyhľadala podporu duplicitných aktivít s inými donormi.⁵ Sektorovo sa preto pomoc pre Moldavsko v tomto dokumente sústreďuje na dve tematické priority:

- Dobrá správa vecí verejných:
 - zlepšenie výkonu úloh územných samospráv a posilnenie ich významu pre miestny a regionálny rozvoj,
 - posilnenie efektívne fungujúcej štátnej správy a občianskej spoločnosti.
- Voda a sanitácia:
 - zefektívnenie fungovania systému zásobovania pitnou vodou, sanitácie a odpadového hospodárstva,
 - zlepšenie životného prostredia a kvality života obyvateľov prostredníctvom intervencií v oblasti vody a sanitácie,
 - zvýšenie environmentálneho povedomia a informovanosti v oblasti ochrany vodných zdrojov.

Dokument je v podstate vyvážený, jasne stanovuje priority (to, či na ich realizáciu budú mať pri stanovenom rozpočte slovenské subjekty kapacitu, ukáže asi čas), ciele i výsledky. Rozpracoval i nástroje implementácie, ich využitie je však vzhľadom na súčasnú legislatívu a nerozpracovaný mechanizmus poskytovania blokových grantov otáznym.

Ako sa píše v samotnom dokumente, uplatnenie programového prístupu znamená, popri zvýšenej finančnej alokácii, systematickejšiu a cielenejšiu rozvojovú spoluprácu. V prípade Moldavska sa preradenie z kategórie projektovej do programovej krajiny prejavilo zúžením sektorového zamerania a zvýšenou finančnou alokáciou (500-tisíc eur). Projektový princíp však ostal zachovaný, t. j. napĺňanie cieľa systematickej rámcovej podpory ostalo stáť na mŕtvom bode (a stav sa nezmenil ani po výzvach SAMRS na začiatku roka 2015). Platí však, že projekty schválené pre Moldavsko sú v súlade s uvedenou stratégiou.

Cieľ uvedený v strednodobej stratégii, ktorý mal byť realizovaný v roku 2014 – spracovať koncepciu k Programu odovzdávania transformačných skúseností –, sa naplniť nepodarilo. Uvedená skutočnosť je paradoxná, keďže prenos transformačných skúseností zadefinovala už prvá strednodobá stratégia ako prioritu našej ODA. Slovensko má minimálne desaťročnú skúsenosť v poskytovaní transformačných skúseností v rôznych

4 *Stratégia SR pre spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2014 – 2018*, SAMRS, 2014, http://slovakaid.sk/sites/default/files/strategia_sr_pre_rozvojovu_spolupracu_s_moldavskou_republikou_na_roky_2014_-2018.pdf (prístup: 12. 1. 2015).

5 Naznačovala i odklon od európskych tém s argumentom, že tie by mal hradiť donor, ako je EÚ. Otázne však je, či niektorý zo slovenských subjektov má nádej takýto projekt, ponúkajúci špecifickú slovenskú skúsenosť, poskytnúť. Toto odporúčanie nebralo do úvahy ani skutočnosť, že neexistuje ani mechanizmus akéhosi lobingu za podporu takýchto projektov na úrovni EÚ.

sektoroch a najvyšší predstavitelia ministerstva uvedenou výhodou SR operujú pri verejných vystúpeniach pomerne často.⁶

ZVÝŠENIE OBJEMU BILATERÁLNEJ ODA

Zvyšovanie objemu bilaterálnej pomoci je každoročnou úlohou. Trend z predchádzajúcich rokov naznačuje, že plnenie tohto cieľa bude nanajvýš problematické. Podľa predbežných údajov, ktoré sme pri písaní mali k dispozícii, bola v minulom roku bilaterálna pomoc na úrovni 12,9 milióna eur, čo síce oproti roku 2013 predstavuje nárast o zhruba 800-tisíc eur (v pomere k celkovej ODA ide o 2 % nárast), avšak oproti roku 2012 či 2011 je tento údaj významne nižší. Do veľkej miery je nárast v roku 2014, podľa zatiaľ dostupných údajov, spôsobený primárne zvýšenou aktivitou⁷ štátnych orgánov, ktoré mali na ODA vyčlenených cca 7 miliónov eur.

KOHERENCIA POLITÍK PRE ROZVOJ⁸

Slovenská republika vychádza z definície OECD, podľa ktorej sa koherenciou politík pre rozvoj rozumie snaha zabezpečiť, aby ciele a výsledky rozvojovej politiky vlády neboli oslabované inými politikami tej istej vlády, ktoré majú vplyv na rozvojové krajiny, a aby tieto iné politiky podporovali rozvojové ciele tam, kde je to možné.

V roku 2014 sa na ministerskej úrovni zintenzívnila diskusia o koherencii politík pre rozvoj. Táto téma bola súčasťou programu zasadnutí Koordinačného výboru pre rozvojovú spoluprácu, ktorý v roku 2014 zasadal trikrát. V zmysle troch tzv. *building blocks PCD*, ktoré definuje OECD, SR uskutočnila kroky k vytvoreniu koordinačného mechanizmu. Pod Koordinačným výborom bola zriadená pracovná skupina ku koherencii politík pre rozvoj. Jednou z jej úloh je vypracovať Stratéziu koherencie politík pre rozvoj. Na dosiahnutie pokroku v uplatňovaní princípu koherencie je podľa OECD okrem politického záväzku a koordinačných mechanizmov potrebné vytvoriť i systém pre monitoring, analýzy a informovania relevantných autorít (vláda, parlament). V tomto ohľade je v budúcnosti potrebné zintenzívniť prácu.

Vytvorenie pracovnej skupiny zaoberajúcej sa koherenciou je vnímané ako prvý a dôležitý krok k vytvoreniu mechanizmu. S cieľom vytvoriť fungujúci mechanizmus je však potrebné zapojiť i Slovenskú agentúru pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu, veľvyslanectvá SR v partnerských krajinách, mimovládne organizácie, akademikov, podnikateľskú obec, poslancov NR SR i Európskeho parlamentu.

Na tomto mieste považujeme za dôležité zdôrazniť, že koherencia politík pre rozvoj je aj jednou z priorít nového komisára EÚ pre rozvoj Nevena Mimicu. V súvislosti s prebiehajúcimi prípravami Predsedníctva SR v Rade EÚ v druhom polroku 2016 je slovenská vláda v pozícii zdôrazniť potrebu koherencie politík v prospech rozvoja vo svojich prioritách.

6 Podobne však platilo, že v rámci ODA existoval desať rokov koncept programovej krajiny, avšak samotný program neexistoval.

7 Predpokladáme, že nejde ani tak o nárast aktivít, ako o ich dôslednejšie vykazovanie s cieľom štatisticky vykazať všetko, čo môže byť ako ODA vykazované.

8 Časť o koherencii spracovala Andrea Girmanová z Platformy mimovládnych rozvojových organizácií.

ZVÝŠENIE ZAPOJENIA RÔZNYCH AKTÉROV DO AKTIVÍT SLOVAKAID

Ďalším priebežným cieľom je zvyšovanie zapájania ostatných subjektov do bilaterálnych aktivít slovenskej ODA – podnikateľov (aspoň 5 ročne), zástupcov miest a obcí (2 ročne), poslancov NR SR a Európskeho parlamentu (aspoň 2 podujatia ročne s ich účasťou), ako aj zvyšovanie participácie slovenských subjektov v grantových schémach EK (5 ročne) či iných medzinárodných inštitúcií (5 ročne).

Čo sa týka podnikateľov a zástupcov miest a obcí, ministerstvo so zástupcami oboch segmentov komunikuje, svoje aktivity začala širšie realizovať aj Platforma podnikateľov pre zahraničnú rozvojovú spoluprácu s cieľom dosiahnuť väčšie zapojenie podnikateľských subjektov. Podľa zoznamu bilaterálnych projektov schválených v roku 2014 však možno konštatovať, že zapojenie úspešných žiadateľov z radov miest a obcí, resp. samospráv bolo minimálne, *de facto* sprostredkované, keďže dva projekty získala regionálna rozvojová agentúra. Firmy uspeli len v modalite start-upy s dvoma malými dotáciami určenými na naštartovanie podnikania v Keni a Bosne a Hercegovine.⁹

Čo sa týka zapojenia poslancov NR SR a EP do rozvojovej spolupráce, v čase písania nedisponujeme presným počtom aktivít, na ktorých sa poslanci zúčastnili, avšak nepovažujeme počet účasti na podujatiach za relevantný indikátor. Ich zapojenie by malo priniesť iné výsledky, t. j. priniesť ďalšiu angažovanosť poslanca v téme.

V snahe zvýšiť zapojenie slovenských podnikateľských subjektov do rozvojových projektov, financovaných zo zdrojov EBOR a ďalších medzinárodných finančných inštitúcií, zorganizovalo ministerstvo financií niekoľko informačných seminárov. Toto úsilie je možné vyhodnocovať až s odstupom času. MZVaEZ podporilo advokačnú iniciatívu európskych mimovládnych organizácií z nových členských krajín (CONCORD) voči Komisii o prehodnotení kritérií pre európske projekty rozvojového vzdelávania, ktoré boli pre rok 2014 upravené v prospech veľkých organizácií a veľkých konzorciálnych projektov. Tie znižujú úspešnosť menších slovenských organizácií pri uchádzaní sa o tieto zdroje. V roku 2014 viaceré slovenské mimovládne organizácie, ktoré boli v minulosti úspešné pri získavaní projektov v oblasti rozvojového vzdelávania z fondov *EuropeAid*, po zmene kritérií na uchádzačov, ktoré uprednostňujú veľké projekty a mnohopočetné konzorciá, minulý rok úspešné neboli.

MONITOROVANIE A EVALUÁCIA

Stratégia monitorovania a evaluácie bola schválená v októbri 2014. Podľa nej evaluáciu na rozdiel od predchádzajúcich rokov, keď ju kontrahovala agentúra, bude zabezpečovať odbor rozvojovej spolupráce ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí. Na doterajšom mechanizme sa však v princípe nič nemení. Ministerstvo na základe tejto stratégie osloví externú nezávislú špecializovanú inštitúciu. Evaluovať sa budú primárne finančne náročnejšie rozvojové aktivity a sústreďovať sa bude na aktivity, ktorých výsledky môžu mať výrazný vplyv na ďalšie

⁹ Reálne zhodnotiť zapojenie (resp. záujem) nie je možné, pretože na stránke slovakaid.sk nie je zverejnený zoznam neúspešných žiadateľov o granty, aj keď tak ukladá zákon o dotáciách v pôsobnosti MZVaEZ.

smerovanie rozvojovej spolupráce SR. Monitorovanie, teda priebežnú kontrolu projektov zabezpečuje agentúra SAMRS. Na reálne zhodnotenie plnenia však ešte v dôsledku krátkosti času nie je priestor.

EVIDENCIA A VYKAZOVANIE ROZVOJOVÝCH TOKOV SR

V novembri 2014 bola spustená nová webová stránka www.slovakdev.sk, ktorá poskytuje komplexné štatistické údaje o rozvojovej spolupráci SR. Portál umožňuje získať detailné informácie o bilaterálnej a multilaterálnej pomoci, teritoriálnom i sektorovom členení ODA SR, ako aj o konkrétnych projektoch, ktoré SR realizovala vo svojich prioritných krajinách v minulom roku. Základ publikovaných informácií tvoria oficiálne štatistické dáta, ktoré je Slovensko povinné pravidelne posielať na DAC. Ako takmer každý krok aj vykazovanie ide len v rámci, ktoré zadáva OECD, teda ktoré sú povinné. Pri hľadaní dát o poskytnutých dotáciách na projekty slovenských subjektov v rozvojových krajinách nie je uvedený názov slovenskej organizácie, ktorá danú dotáciu získala, uvádza sa iba typ organizácie (napríklad MVO v krajine donora). Ide pritom o dotácie vo výške do 200-tisíc eur. Opäť chceme zdôrazniť, že zverejňovanie dát samo osebe nestačí, treba zvážiť aj praktickosť použitia formátu, v ktorom sú publikované, a využiteľnosť pre širšiu verejnosť (nielen OECD). Dáta sa analyzujú, opätovne používajú a porovnávajú, preto je potrebné, aby boli komplexné, prehľadné, použiteľné na ďalšie štatistické spracovanie a hodnotenie. Samotné vybudovanie systému nebolo lacné (rádovo hovoríme o sume niekoľko stotisíc eur¹⁰), preto jeho finálna podoba by mala byť čo najširšie využiteľná pre všetky segmenty spoločnosti.

VZDELÁVANIE PREDSTAVITEĽOV ŠTÁTNEJ SPRÁVY

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí zrealizovalo s Fakultou zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity pilotný vzdelávací program s obsahovým zameraním na medzinárodnú rozvojovú spoluprácu a humanitárnu pomoc. Cieľom programu bolo odovzdať vybraným účastníkom, ktorí pôsobia alebo v budúcnosti budú pôsobiť v systéme oficiálnej rozvojovej pomoci, nielen základné teoretické poznatky, ale predovšetkým praktické skúsenosti a zručnosti, či už v rámci projektového manažmentu, monitoringu, hodnotenia efektívnosti, alebo rozhodovania o strategickom smerovaní slovenskej ODA. V roku 2014 sa vzdelávacieho programu zúčastnilo 21 osôb z Úradu vlády SR, NR SR, ministerstva financií, ministerstva hospodárstva, ministerstva obrany, ministerstva vnútra, ministerstva spravodlivosti, ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu, ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, ministerstva životného prostredia, Slovenskej

10 V čase písania textu sme nemali k dispozícii údaj o cene za rok 2014. Cenu za rok 2013 pozri v: Brezáni, P., Beňáková, N.: Slovenská rozvojová spolupráca v roku 2013. In: Brezáni, P. (ed.): *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2013*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 2014, s. 107 – 25.

business agentúry, Slovenskej agentúry pre rozvoj investícií a obchodu, Združenia miest a obcí Slovenska.¹¹

Prezentácie sa realizovali pod gestorstvom odborníkov, ktorí participovali na jednotlivých tematických oblastiach. Popri lektoroch Trnavskej univerzity sa do programu zapojili aj rozvojoví diplomati rezortu zahraničia, predstavitelia mimovládnych rozvojových organizácií s bohatými skúsenosťami z realizácie projektov v prijímateľských krajinách, ako aj zástupcovia tradičných bilaterálnych donorov z Írska či Kanady.

PODUJATIA PRE VEREJNOSŤ A MÉDIÁ ZAPOJENÉ DO SLOVAKAID

Cieľom ministerstva je systematické zvyšovanie verejnej informovanosti a vyššia kvalita informácií o rozvojovej spolupráci. S týmto zámerom spoluorganizovalo a/alebo podporilo niekoľko podujatí ako napríklad:

- pravidelné osvetové podujatie pre verejnosť *Rozvojový deň 2014: Za život vo férovejšom svete*¹², ktoré v októbri 2014 v Bratislave organizovala Platforma MVRO,
- medzinárodnú konferenciu *Rozvojové ekosystémy vo V4: Príležitosti na spoluprácu mimovládnych organizácií a firiem po miléniových cieľoch*¹³, ktorá sa konala v októbri 2014 v Bratislave a ktorú organizovala Nadácia Pontis.

IMPLEMENTAČNÉ NÁSTROJE

Nová strednodobá stratégia počíta i s úpravou implementačných nástrojov. Priebežne sa majú zavádzať do praxe nové prvky, akými sú blokové dotácie, start-up, úvery s grantovým elementom, dodávanie tovarov a služieb. Z nových bilaterálnych nástrojov boli použité v roku 2014 start-upy. Po tom, ako sa v roku 2013 do tejto modality neprihlásil ani jeden podnikateľský subjekt, po zvýšení rozpočtu na jeden projekt predložili svoje projektové návrhy na prípravu podnikateľského zámeru v rozvojovej krajine štyria uchádzači, z toho dvaja úspešne. V roku 2014 bolo v rozpočte vyčlenených aj 400-tisíc eur na obstarávanie tovarov a služieb, avšak žiadne obstarávanie sa nevyhlásilo. Blokové dotácie, t. j. väčšie balíky financií, ktoré by sa mohli využiť najmä pre skúsené organizácie, ktorým by umožnili dlhodobejšiu a systematickejšiu prácu v oblasti ich expertízy, zahrnuté do rozpočtu pre rok 2014 (ani pre rok 2015), neboli uvedené do praxe.

11 Témami jednotlivých blokov boli: základné pojmy, historický vývoj a súčasné trendy v rozvojovej spolupráci; prepojenie humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce; koherencia politik pre rozvoj, štandardy OECD DAC a Európska komisia ako donor; finančné inštitúcie (EBOR, SB, MMF), ľudskoprávny prístup v rozvoji; národná rozvojová stratégia a špecifiká cieľových krajín ODA SR; *Irish Aid*, *SlovakAid* a modality rozvojovej spolupráce; hlavné aktéri a realizátori rozvojovej spolupráce; kritériá kvality projektu; projektový cyklus a kultúrna citlivosť; evaluácia rozvojových projektov.

12 Pozri: <http://rozvojovyden.mvro.sk/> (prístup: 20. 2. 2015).

13 Viac pozri: <http://www.nadaciapontis.sk/medzinarodna-konferencia> (prístup: 20. 2. 2015).

PRVÝ PLNÝ ROK V KLUBE DONOROV

Získaním členstva v DAC OECD sa krajina zaväzuje plniť povinnosti, ktoré z členstva vyplývajú. Musí sa riadiť odporúčaniami DAC, vybudovať inštitucionálny mechanizmus na koordináciu politík a zaviesť systém monitoringu, analýz a podávania správ. Významným záväzkom je i zvýšenie finančných prostriedkov poskytovaných na ODA. Ako člen DAC by sme mali na ODA prispievať buď 100 mil. dolárov ročne (čo je v súčasnosti v prepočte cca 92 miliónov eur), alebo 0,20 % HNP, t. j. sumou, ku ktorej sa Slovensko v momentálnej finančnej situácii nemôže priblížiť už ani kreatívnou štatistikou.

V podstate však možno tvrdiť, že Slovensko veľkú časť podmienok členstva doma plní. Azda jedinou výnimkou sú už spomínané zdroje. Treba však jedným dychom dodať, že uvedené kroky boli z hľadiska slovenskej rozvojovej spolupráce a jej napredovania nevyhnutné a pravdepodobne by sa uskutočnili bez ohľadu na naše členstvo v DAC. Vláda začiatkom roka schválila tretiu strednodobú stratégiu, znížila počet teritoriálnych priorít (aj tu asi treba zopakovať, že znižovanie počtu krajín už na programe slovenskej ODA bolo a opäť nastal zvrät, keď v roku 2010 bolo v Národnom programe 14 krajín a o 3 roky neskôr už 19) a podrobnejšie rozpracovala aj sektorové zameranie, čo platí najmä pre programové krajiny, keď od roku 2014 máme prvýkrát v histórii ODA programový dokument pre všetky programové krajiny. Takisto sa spustil informačný systém pre evidenciu a vykazovanie, ktorý sme už spomínali.

Ministerstvo tiež pristúpilo k tomu, čo v ročenke už niekoľko rokov odporúčame – k vyslaniu rozvojových diplomatov minimálne do programových krajín. V roku 2014 tak pôsobil jeden diplomat v Moldavsku (celý rok) a v Keni (od augusta 2014). Ich pôsobenie je pre ďalší posun podstatné, pretože priamo v krajine môžu pravidelne komunikovať s tvorcami politík v danej krajine a plánovať tak aktivity *SlovakAid*, komunikovať s realizátormi, propagovať *SlovakAid* v lokálnych médiách, zvyšovať povedomie o prítomnosti SR aj medzi ostatnou donorskou komunitou, prípadne koordinovať s inými donormi aktivity *SlovakAid*. V Moldavsku sa opodstatnenosť pozície jednoznačne potvrdila (možno len dodáme, že rozvojový diplomat bol i významným spoluautorom programového dokumentu pre Moldavsko).

Okrem plnenia podmienok je dôležitá aj aktívna účasť na práci výboru. Slovenskí zástupcovia sa zúčastňujú na zasadnutiach podriadených výborov. Najviac v rámci Pracovnej skupiny o štatistike rozvojového financovania (WP STAT), ktorá vytvára nový spôsob vykazovania všetkých oficiálnych rozvojových finančných tokov (*Total Official Support for Sustainable Development-TOSSD*).¹⁴

V rámci Poradnej skupiny pre investície a rozvoj (*Advisory Group on Investment and Development*) Slovensko podporuje myšlienku výrazného zapájania súkromného sektora do rozvoja partnerských krajín a používanie rozvojovej pomoci ako nástroja na aktiváciu súkromných finančných tokov.

V rámci Globálneho partnerstva pre efektívnu rozvojovú spoluprácu, ktoré vzniklo na základoch Pracovnej skupiny pre efektívnosť rozvojovej pomoci, je SR členom tzv. *Task Team on Civil Society Organisations on Development Effectiveness & Enabling*

14 Slovensko sa radí medzi tie krajiny, ktoré podporujú výraznejšie vykazovanie činností, ktoré vykonávajú vojenské zložky, avšak majú jasný rozvojový cieľ. V oblasti postkonfliktných a tzv. krehkých krajín presadzuje budovanie a posilňovanie základných funkcií štátu.

Environment. Jeho úlohou je vytvárať vhodné prostredie pre fungovanie organizácií občianskej spoločnosti.

„BILATERÁLKA“ – FINANČNE STAGNUJÚCI NÁSTROJ SLOVAKAID

To, čo by malo byť vlajkovou loďou slovenskej ODA, má v oblasti financovania za posledné roky klesajúci trend. Aj keď sa tento trend podarilo v roku 2014 zvrátiť, išlo o minimálne navýšenie pri znížení celkovej ODA. V roku 2014 sa podľa predbežných a neoficiálnych údajov na bilaterálne aktivity použilo 12 985 168 eur. Oproti roku 2013 išlo o cca 6 % navýšenie, pričom v pomere k multilaterálnej pomoci len o 2 %.¹⁵

Iba časť týchto prostriedkov (približne 30 %) bola vynaložená na realizáciu projektov rozvojovej spolupráce v rozvojových krajinách. Zvyšné zdroje išli na štipendiá, prípadne utečencov, čo sú vlastne prostriedky vynakladané na Slovensku bez reálnej spätnej väzby (či akejkolvek aspoň internej analýzy) o pozitívnom vplyve na rozvoj v cieľových rozvojových krajinách a aktivity orgánov štátnej správy.

Opäť by sme radi poukázali na skutočnosť, že ročný objem pomoci realizovanej prostredníctvom bilaterálnych projektov slovenských organizácií, ktoré adminis-truje agentúra SAMRS, klesol v priebehu rokov 2011 – 2014 o 35 % (zo 6 mil. eur na 3,9 mil. eur). Tento trend nielenže negatívne ovplyvňuje kapacity slovenských subjektov podieľať sa na bilaterálnej rozvojovej spolupráci, ale tiež výrazne vplýva na viditeľnosť slovenského donora v teréne a kvalitu projektov.

Keďže pri písaní textu máme k dispozícii len štatistické údaje za projektovú ODA, resp. za časť, ktorú adminis-truje SAMRS, budeme pár nasledujúcich riadkov venovať primárne tejto časti. V roku 2014 bolo vyhlásených 11 výziev, v rámci ktorých projektová komisia schválila 29 žiadostí. V programových krajinách bolo schválených 11 projektov.

Ako sme už spomínali v úvode, v roku 2014, tak ako v roku 2013, projektová komisia schválila v programovej krajine Afganistan iba jeden projekt na tému odborné vzdelávanie, ktorý predložila Slovenská technická univerzita s realizačným tímom zloženým zo zástupcov afganskej diaspóry na Slovensku vo výške cca 200-tisíc eur. V rozpočte bolo pritom k dispozícii na projekty 500-tisíc eur. Viaceré slovenské subjekty, ktoré pôsobili v krajine niekoľko rokov, neboli úspešné a z toho dôvodu ukončili svoje pôsobenie v tejto krajine. Neoficiálne sa hovorí o zvýšenom riziku pôsobenia slovenských občanov z dôvodu zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie. Jadro našich „aktivít“ tak tvorilo čerpanie príspevku do Národného fondu solidarity vo výške 1 mil. eur, ktorý bol poskytnutý už v roku 2013. Príspevok bol použitý na cca 40 malých infraštruktúrnych projektov v Kábule, projekty boli zamerané najmä na obnovu, resp. vybudovanie novej infraštruktúry, ako napr. budovanie ciest a chodníkov, kanalizácie a pod.

V rozpočte na rok 2014 bol na bilaterálne projekty v Keni vyčlenený 1 milión eur. Schválené boli štyri projekty, z toho tri v sektore vzdelávania v oblasti praktických zručností mládeže a sociálne slabých skupín obyvateľstva a jeden v oblasti podpory potravinovej bezpečnosti z morských zdrojov. Na Keňu je tradične vyčleňovaný najväčší

15 Pomer bilaterálnej a multilaterálnej pomoci sa od roku 2005 menil takto: 2005: 8 na 92 %, 2006: 45 na 55 %, 2007: 10 na 90 %, 2008: 47 na 53 %, 2009: 25 na 75 %, 2010: 27 na 73 %, 2011: 25 na 75 %, 2012: 23 na 77 %, 2013: 19 na 81 %, 2014: 21 na 79 %.

objem financií, najmä z dôvodu veľkého počtu slovenských subjektov, ktoré v Keni pôsobia, avšak ani tento objem nedokáže pokryť značne široké sektorové zameranie stratégie (ktorej sektorovými prioritami je: zlepšiť zdravotný stav obyvateľov Kene, s osobitným dôrazom na deti a matky, sprístupnením kvalitnej zdravotnej a preventívnej starostlivosti; znížiť úroveň nezamestnanosti mladých zlepšením prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a získavaní praktických zručností; znižovať chudobu a posilniť potravinovú bezpečnosť prostredníctvom podpory ekonomického rastu v sektore poľnohospodárstva; prispievať k posilňovaniu demokratického politického systému, právneho štátu, dobrej správy vecí verejných a implementácii reforiem, najmä prostredníctvom výmeny transformačných a reformných skúseností SR).

Na Moldavsko vyčlenilo MZVaEZ v roku 2014 500-tisíc eur. Schválilo sa šesť projektov za 574 318 eur, z toho dva zamerané na budovanie kapacít samospráv, jeden na budovanie kapacít miest v oblasti integrovaného mestského plánovania, jeden sa týkal prístupu k neškodnej vode a jeden európskej budúcnosti Moldavska. Všetky projekty sú v súlade s programovým dokumentom. Aj vzhľadom na charakter projektov by bolo dobré, ak by agentúra pristúpila k blokovým dotáciám, ktoré by dokázali zabezpečiť stabilitu intervencií, pretože tá je na dosiahnutie cieľov stanovených v programovom dokumente nevyhnutná.

V regióne západného Balkánu boli, celkom prirodzene, podporené najmä projekty zamerané na technickú spoluprácu (v Albánsku dva zamerané na podporu podnikateľského prostredia a integrácie do EÚ, v Kosove projekt na podporu tvorby verejných politík a v Bosne a Hercegovine projekt na budovanie kapacít v oblasti obnoviteľných zdrojov energie). Podobne tomu bolo i pri podpore projektov v krajinách Východného partnerstva, kde sa projekty sústredili najmä na ochranu vôd (Gruzínsko – 1), budovanie kapacít občianskej spoločnosti v Bielorusku a podporu lokálnej demokracie, resp. reformu bezpečnostného sektora na Ukrajine.

Problémom tohto nástroja, ktorý stratégia označuje ako malá grantová schéma, je, že je pomerne výrazne finančne a časovo limitovaná a nedovolí realizátorom rozvinúť svoje aktivity v takej miere, aby dokázali vždy zabezpečiť kontinuitu. Aj preto je potrebné urýchlene začať využívať rámcové kontrakty pri prioritných témach a programových prioritách.

CETIR

Od roku 2011 sa na ministerstve realizuje program technickej pomoci partnerským krajinám s názvom Centrum pre transfer skúseností z integrácie a reforiem (CETIR). Jeho cieľom je prehlbovať kontakty slovenských expertov s predstaviteľmi štátnych orgánov a občianskej spoločnosti krajín západného Balkánu a Východného partnerstva EÚ, ale aj ďalších krajín, ktoré prejavia záujem. Pri realizácii jednotlivých aktivít sa kladie dôraz najmä na konzultácie o konkrétnych otázkach reformných a integračných procesov. Presnejšie zameranie programu neexistuje.

Na rok 2014 bolo opäť na tieto aktivity vyčlenených 200-tisíc eur. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch sa tento rozpočet nesplnil, i keď čerpanie v roku 2014 bolo o čosi vyššie – na úrovni 70 %. V rámci programu CETIR sa v roku 2014 realizovalo 27 samostatných aktivít (v roku 2012 ich bolo 23, v roku 2013 27) v 11 krajinách pre 110 účastníkov a pracovný seminár pre krajiny západného Balkánu (18 účastníkov)

zameraný na reformu justície a workshop v rámci spoločného rozvojového projektu krajín V4 a Japonska pre západný Balkán.

Celková suma vyplatená v roku 2014 na program CETIR bola 141 906 eur (v roku 2013 to bolo 125 929). Náklady na administráciu programu v pomere k nákladom na aktivity v roku 2014 klesli aj vzhľadom na zvýšené čerpanie a predstavovali opäť cca 22 % z celkových nákladov.

Aj na tomto mieste sa budeme opakovať, keď napíšeme, že zapojením mimovládneho či akademického sektora by sa posilnilo budovanie vzťahov a spoločných aktivít s ministerstvom/ami a podporili by sa ďalšie aktivity zamerané na transformáciu a integráciu vybraných krajín. MVO a ďalší aktéri majú záujem a kapacity pozývať zástupcov inštitúcií z partnerských krajín na študijné návštevy alebo podujatia pre slovenskú verejnosť, spolufinancovať publikačné výstupy o transformácii alebo integrácii, vytvárať analýzy a štúdie o partnerských krajinách pre potreby plánovania ODA, vycestovať do partnerskej krajiny s cieľom hľadať lokálnych projektových partnerov na prípravu väčších projektov a podobne.

S cieľom zvýšiť vplyv a efekt technickej pomoci by sa mali prepojiť veľké projekty podporené v rámci výziev a malé aktivity v rámci CETIR. Koordinátor programu CETIR by tak sledoval všetky bilaterálne projekty a koordinoval aktivity pre zástupcov inštitúcií z cieľových krajín s jednotlivými realizátormi.

Na realizáciu tohto kroku je potrebné urobiť i prvú komplexnú analýzu programu CETIR, plnenia cieľov, efektívnosti a adresnosti.

MIKROGRANTY

Aj v uplynulom roku podporovali naše ambasády lokálne inštitúcie prostredníctvom finančných príspevkov pre zastupiteľské úrady, tzv. mikrogranty (do výšky 5-tisíc eur). V roku 2014 bolo schválených 60 mikrograntov v 14 krajinách (v roku 2012 ich bolo 67 v 14 krajinách, v roku 2013 60 v 12 krajinách). Počas roka 2014 bola v rámci mikrograntov vyplatená suma 271 835 eur (v čom bolo zarátané i vyplácanie 27 mikrograntov z roku 2013, 4 z roku 2012 a 1 z roku 2011). V minulom roku sa táto modalita využívala najmä v Moldavsku (aj tu sa prejavila prítomnosť rozvojového diplomata) a v Keni.

Počet udelených mikrograntov v jednotlivých krajinách súvisí určite aj (ale nielen) s obmedzeným prístupom lokálnych organizácií k informáciám o tejto možnosti. Informácie možno získať len na webových stránkach zastupiteľských úradov v Nairobi, Belehrade, Pekingu (teritoriálna pôsobnosť aj pre Mongolsko) a Kyjeve. Úrady v Podgorici, Tirane a Hanoi uvádzajú informácie iba v slovenskom jazyku.

DOBROVOĽNÍCI

Prostredníctvom Programu na vysielanie dobrovoľníkov bolo v roku 2014 schválených spolu 43 žiadostí slovenských mimovládnych organizácií do 15 krajín v celkovej sume 245-tisíc eur. Na program bol vyčlenený dvojnásobný objem financií ako v roku 2013 (120-tisíc eur). Najväčší počet dobrovoľníkov bol vyslaný do Kene. Sektorovo sa dobrovoľnícke vyslania zameriavali najmä na poskytovanie zdravotnej starostlivosti,

vzdelávanie (formálne aj neformálne), podporu malého podnikania a budovanie kapacít občianskej spoločnosti. Prostredníctvom programu sú vysielaní najmä mladí ľudia do 30 rokov, ktorí sú umiestnení v partnerských organizáciách slovenských mimovládnych organizácií v rôznych rozvojových krajinách. Zámerom ministerstva je v budúcnosti schvaľovať prioritne vysielanie dobrovoľníkov do krajín, ktoré sú zároveň teritoriálnymi prioritami slovenskej ODA (zvýraznené **boldom**).¹⁶

FINANČNÉ PRÍSPEVKY

S cieľom podporiť konkrétne aktivity medzinárodných organizácií, ktoré sa realizujú v rozvojových krajinách, resp. aktivity implementované v rámci medzinárodných iniciatív poskytlo MZVaEZ v roku 2014 na základe rozhodnutia ministra viacero účelových finančných príspevkov. Prispelo na iniciatívu CARE (European Council for Foreign Relations) sumou 15 449 eur, do UNDP na realizáciu partnerstva SR – UNDP sumou 200-tisíc eur. Okrem toho poskytlo 15-tisíc eur pre platformu ProEurope v Moldavsku, ako aj 15-tisíc eur pre stály sekretariát Community of Democracies a venovalo finančný príspevok vo výške 10-tisíc pre pani Yuko Suzukiovú na účasť na stretnutí Globálneho partnerstva pre efektívnu rozvojovú spoluprácu.

Celková výška príspevkov udelených na základe rozhodnutia ministra dosiahla výšku 270 449 eur. V záujme programového prístupu slovenskej rozvojovej spolupráce by bolo vhodné prijať strategický dokument, ktorý by definoval, na základe akých teritoriálnych alebo sektorových priorít a ktorým medzinárodným alebo zahraničným organizáciám sa budú príspevky tohto typu poskytovať. Z hľadiska transparentnosti a zvyšovania efektívnosti by bolo tiež potrebné monitorovať využitie týchto príspevkov.

HUMANITÁRNA POMOC

V roku 2014 poskytlo ministerstvo zahraničných vecí finančnú humanitárnu pomoc v celkovej hodnote viac ako 720-tisíc eur, v rámci toho 125-tisíc eur v reakcii na situáciu na Ukrajine a 460-tisíc eur ako posthumanitárnu pomoc po ničivých záplavách v Srbsku a Bosne a Hercegovine. Prostredníctvom príspevkov do medzinárodných organizácií (spolu 110-tisíc eur) sa pomohlo sýrskym utečencom v Libanone a v Jordánsku, kurdským utečencom v Iraku a palestínskym utečencom.

Z pôvodne plánovaných 300-tisíc eur bol tak objem financií na humanitárnu pomoc dvojnásobne vyšší. Prispelo k tomu najmä rozhodnutie venovať 460-tisíc eur na pomoc po záplavách na Balkáne. Väčšina zdrojov smerovala priamo miestnym subjektom v krajine určenia, slovenské humanitárne organizácie získali od ministerstva symbolickú sumu (napríklad v prípade Balkánu to bolo 10-tisíc eur, ktoré boli rozdelené pre

16 **Albánsko (1), Bosna a Hercegovina (2), Keňa (17), Gruzínsko (4), Moldavsko (1)**, Mongolsko (2), Uganda (2), Etiópia (3), Rwanda (1), Burundi (1), Kambodža (3), Vietnam (2), Madagarskar (1), Burkina Faso (1), Lesotho (2).

štyroch lokálnych partnerov slovenských mimovládnych organizácií v Srbsku a v Bosne a Hercegovine).

SR PRE BOSNU A HERCEGOVINU

Po záplavách Slovensko zareagovalo dvoma dodávkami humanitárnej pomoci zo skladov ministerstva vnútra (pršíplášte, elektrické generátory, vrecia na piesok, kalové čerpadlá, kanistre, stany, plášte, uteráky a gumovú obuv v celkovej hodnote cca 123-tisíc eur). Na donorskej pozáplavovej konferencii v Bruseli v júli 2014 slúbila SR pre Bosnu a Hercegovinu 200-tisíc eur. Zastupiteľský úrad Sarajevo vyzval obce a mestá v postihnutých oblastiach, aby špecifikovali svoje potreby. Schválené boli tri žiadosti: obstaranie 4 vozidiel na prepravu pacientov na dialýzu (75-tisíc eur); obstaranie hasičského vozidla (100-tisíc eur); výstavba mosta s obci Šekovići, ktorý bol zničený počas záplav (25-tisíc eur). Partnerské organizácie slovenských humanitárnych organizácií – ADRA a Caritas v BaH – získali finančný príspevok vo výške 2 500 eur pre jednu organizáciu.

POMOC PRE SRBSKO

Na donorskej pozáplavovej konferencii v Bruseli v júli 2014 slúbila SR pre Srbsko rovnako vysoký príspevok ako pre BaH vo výške 200-tisíc eur. Táto suma bude prevedená na účet povodňami postihnutej Tepelnej elektrárni Nikolu Teslu v meste Obrenovac, ktorá v rámci výberového konania pristúpi k zakúpeniu a rekonštrukcii poškodených častí elektrárne. Okrem toho Slovensko odovzdalo v máji 2014 v Belehrade zásielku humanitárnej pomoci Ministerstva vnútra SR (obuv, bielizeň, uteráky, pyžamá a nafukovacie posteľe) v celkovej hodnote takmer 80-tisíc eur. K dispozícii pre postihnutú oblasť bol okamžite aj finančný príspevok 50-tisíc eur, ako aj finančný príspevok 5-tisíc eur lokálnym mimovládnym organizáciám Help a Trag (partnerské organizácie slovenských MVO – Človek v ohrození a Nadácie Pontis).

Realizácia finančnej humanitárnej pomoci v objeme 200-tisíc eur na krajinu prostredníctvom zastupiteľských úradov sa uskutočnila po prvýkrát. Zbieranie návrhov od miestnych autorít a rozhodnutie o pridelení prostriedkov trvalo veľmi dlho (niekoľko mesiacov), navyše na týchto ZÚ nepracujú rozvojoví diplomati, ktorí by boli vyškolení v oblasti humanitárnej pomoci. Myslíme si, že domáce humanitárne organizácie vedia implementovať prostriedky operatívnejšie, s pomocou začínajú pár dní po katastrofe a sú bližšie ku konkrétnym príjemcom pomoci. Rozdelenie objemov pomoci by v budúcnosti mohlo byť proporčnejšie medzi štátnymi a mimovládnymi subjektmi.

SLOVENSKÁ POMOC UKRAJINE

Na pomoc Ukrajine poskytlo ministerstvo vnútra počas roka 2014 materiálnu pomoc v rámci piatich transportov (zdravotnícky materiál, sety prvej pomoci [first-aid boxes], elektrické generátory, spacáky, obuv) v celkovej hodnote 180-tisíc eur.

MZVaEZ vyčlenilo finančnú humanitárnu pomoc vo výške 125-tisíc eur, ktorá bola poskytnutá City Center for Child Neuro-Surgery v Kyjeve, ADRE Ukrajina na nákup

potravín a na financovanie terapeutických a rehabilitačných pobytov zranených účastníkov protestov na Majdane, vojnových sirôt a ranených ukrajinských vojakov na Slovensku.

ROZVOJOVÉ VZDELÁVANIE

Ministerstvo zahraničných vecí je spoločne s ministerstvom školstva garantom naplňovania Národnej stratégie globálneho vzdelávania, prijatej na roky 2012 – 2016. Najdôležitejším predpokladom naplňovania cieľov stratégie je intenzívna spolupráca oboch rezortov zodpovedných za jej naplňovanie, vrátane adekvátneho finančného zabezpečenia aktivít. Avšak táto jedna z pravidelne sa opakujúcich úloh v každoročnom Akčnom pláne – prehĺbenie spolupráce rezortov zodpovedných za problematiku globálneho rozvojového vzdelávania – je dlhodobo nenaplnená, keďže zapojenie ministerstva školstva stále nemožno považovať za dostatočné. V grantovej výzve SAMRS v roku 2014 mohli byť pri vyčlenenej sume 100-tisíc eur podporené iba tri menšie projekty, zamerané na začleňovanie rozvojového vzdelávania do výuky na vysokých školách. Vzdelávanie na iných stupňoch – ZŠ a SŠ – tak nie je pokryté z dôvodu, že zo strany ministerstva školstva nie sú doteraz vyhradené žiadne finančné zdroje na implementáciu stratégie na školách.

Zvyšovanie povedomia verejnosti o globálnych témach a rozvoj kritického myslenia občanov SR v tejto oblasti vedie k hlbšiemu porozumeniu diania vo svete. Aktivita realizované v rámci ODA potrebujú silnú podporu a porozumenie tak verejnosti, ako aj tých, ktorí o nej rozhodujú. Preto je väčšia podpora globálneho rozvojového vzdelávania nevyhnutným predpokladom kvantitatívneho i kvalitatívneho rastu slovenskej rozvojovej spolupráce.

Ministerstvo zahraničných vecí je tiež národným koordinátorom pre oblasť globálneho rozvojového vzdelávania a v tomto zmysle pokračovalo v koordinácii a príprave zasadnutí pracovnej skupiny pre globálne rozvojové vzdelávanie. Vo februári 2014 zorganizovalo v Bratislave prezentáciu Záverečnej správy Európskej siete pre globálne vzdelávanie.

„MULTILATERÁLKA“ – (NE)VIDITEĽNÁ AGENDA

Finančne najvýznamnejším prvkom našej ODA sú príspevky do medzinárodných organizácií, ktoré možno ako rozvojovú pomoc vykázať. V minulom roku tvorili podľa neoficiálnych údajov až 79 %, čo je v absolútnych číslach 48 254 007 eur. Väčšinu tvoril príspevok na rozvojovú spoluprácu do rozpočtu Európskej únie a finančný príspevok do Európskeho rozvojového fondu (EDF). Ide o príspevky, ktoré sú povinné a vyplývajú z členstva SR v EÚ. Ostatnými sú príspevky do OSN, EIB, MMF, Svetovej banky a i.

V roku 2014 pokračovala diskusia na úrovni orgánov štátnej správy o efektivite členstva v jednotlivých medzinárodných organizáciách a s ním spojených finančných tokov. Je pravda, že debata, resp. príprava dokumentu sa nevenovala finančným aspektom

súvisiacim s poskytovaním rozvojovej pomoci, samotný úmysel a finálny produkt¹⁷ je nevyhnutným predpokladom vytvorenia stratégie na internacionalizáciu cieľov SR, a to nielen (i keď z nášho pohľadu hlavne) v oblasti rozvojovej spolupráce prostredníctvom členstva v relevantných organizáciách. Samotný dokument poukazuje aj na rezervy slovenského pôsobenia v medzinárodných organizáciách:

- nevyužívanie všetkých možností na zvýšenie návratnosti vložených finančných prostriedkov. Rezervy sú v účasti SR na činnosti medzinárodných organizácií;
- často relatívne slabé zastúpenie SR na medzinárodných rokovaníach, čím máme menšie možnosti ovplyvňovať ich priebeh a rozhodnutia, a rozhodnutia sa dobrovoľne nechávajú na „silných hráčov“;
- nevyužitý priestor pre zapojenie súkromného sektora do práce v rámci medzinárodných organizácií, verejných obstarávaní. Rezervy sú v účasti slovenských firiem na vedeckom výskume a realizácii programov a projektov odborných organizácií. Pritom dôležitá je ich informovanosť a reálny záujem podieľať sa na príprave projektov;
- neúčast zástupcov ústredných orgánov štátnej správy na zasadnutiach a práci odborných organizácií a expertných stretnutí.

Jedným z návrhov riešení na zvýšenie efektivity členstva je napr. vytvorenie vnútorného mechanizmu v rámci SR, ktorý bude zahŕňať relevantné ústredné orgány štátnej správy, prípadne aj univerzity a tretí sektor, aby SR mohla pružne reagovať na možnosti, ktoré jej organizácie v budúcnosti ponúknu.

ROZVOJOVÁ POLITIKA V ROKU ROZVOJA

Rok 2015 je jedným z ďalších míľnikov. Budú sa hodnotiť miléniové rozvojové ciele (MDG), malo by dôjsť k novej globálnej rámcovej dohode na cieľoch nových. Rok 2015 je aj ďalším z „európskych rokov“, keď ho Európska únia, ako najväčší svetový donor, vyhlásila za Európsky rok rozvojovej spolupráce. Na Slovensku sa pri tejto príležitosti pripravuje niekoľko podujatí, ktoré prispejú k propagácii tém súvisiacich s rozvojovou spoluprácou v SR.

Na rok 2015 sa počíta s navýšením rozpočtu na projektovú časť ODA (v roku 2014 bolo na projekty v programových a projektových krajinách vyčlenených 2,8 mil. eur, v roku 2015 je to 4,1 mil. eur). Kým v minulom roku sa sa počítalo s dvoma miliónmi eur na programové krajiny, v roku 2015 to už je dva a pol milióna, avšak s výrazným znížením zdrojov pre Afganistan (čím SR de facto priznáva ústup z tejto programovej krajiny) a navýšením financií pre Moldavsko a Keňu. Nový rozmer dostane spolupráca s Ukrajinou, na ktorú bolo vyčlenených 700-tisíc eur. Tento krok hodnotíme nanajvýš pozitívne, keďže podpora reforiem a modernizácie je nielen nevyhnutná pre Ukrajinu, ale je aj v záujme Slovenska. Ukrajina je totiž jediný sused, ktorý funguje v inom medzinárodnom režime. Obmedzuje to naše

17 Pozri *Komplexné zhodnotenie efektivity členstva Slovenskej republiky v medzinárodných organizáciách a s ním spojených finančných aspektov (2012 – 2013)*, Vláda SR, 2014, http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-163032?prefixFile=m_ (prístup: 3. 1. 2015).

možnosti spolupráce, ako aj možnosti rozvoja Ukrajiny, ale napokon i Slovenska, najmä jeho východnej časti.

ZÁVERY, ODPORÚČANIA

Odporúčania predstavujú názor autorky a autora tejto štúdie, ku ktorému dospeli po analýze situácie slovenskej ODA v minulosti, analýze pretavenia odporúčaní do reálnych politík a plánov na rok 2015. Sú postavené na hľadaní optimálneho modelu pre slovenskú ODA.

Financie

- zvýšiť pomer dvojstrannej pomoci na rozvojové projekty a projekty rozvojového vzdelávania, administrované prostredníctvom SAMRS;

Programovanie a realizácia

- zväziť zotrvanie Afganistanu medzi programovými krajinami (špeciálne, ak sa neplánuje s programovou podporou);
- podporovať kľúčové subjekty rozvojovej spolupráce formou dlhodobějších programových kontraktov;
- realizovať programové zámery aj formou verejných súťaží a tendrov;
- ďalej sa venovať multilaterálnej pomoci napr. cez koordinovanejší prístup k formulovaniu cieľov v tejto oblasti, t. j. internacionalizácii našich priorít;
- implementovať stratégiu zapájania podnikateľských subjektov do slovenskej rozvojovej pomoci tak, aby existovali modality a finančné zdroje na podporenie projektov s udržateľným podnikateľským zámerom, ktoré napomôžu ekonomickému rastu a tvorbe pracovných príležitostí v cieľovej krajine;
- prehodnotiť doterajší systém schvaľovania projektov komisiou zloženou výlučne z pracovníkov MZVaEZ SR, viac využívať v procese odborné posudky nezávislých odborníkov, z ktorých budú členovia komisie vychádzať pri bodovaní návrhov;
- reformovať systém *SlovakAid*, aby bol priaznivo nastavený slovenským subjektom, ktoré sú hlavnými realizátormi ODA, znížiť administratívnu náročnosť implementácie projektov;
- viac zapájať slovenských expertov z rôznych oblastí do programovania a implementácie ODA;
- rozvíjať trilaterálnu spoluprácu s vyspelejšími donormi a reálne podporovať zapojenie slovenských subjektov do implementácie rozvojových a vzdelávacích projektov EÚ;
- pokračovať v podpore projektov globálneho a rozvojového vzdelávania na Slovensku a presadzovať tieto témy v spolupráci s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR ako súčasť učebných osnov všetkých typov škôl na Slovensku;
- vypracovať stratégiu a transparentné kritériá na poskytovanie a monitorovanie využitia bilaterálnych príspevkov medzinárodným alebo lokálnym organizáciám;

Koherencia politík pre rozvoj

- zintenzívniť prácu pracovnej skupiny pre koherenciu politík pre rozvoj zriadenú pod Koordináčnym výborom rozvojovej spolupráce;

- identifikovať oblasti politík, na ktoré sa SR pri odstraňovaní nesúladu plánuje zamerať na úrovni EÚ či SR;
- zriadiť externý poradný orgán pre koherenciu politík pre rozvoj, ktorý sa bude zaoberať prípadmi nekoherencie z rozvojových krajín;
- zabezpečiť spoluprácu všetkých aktérov tvorby politík vrátane poslancov NR SR a Európskeho parlamentu;
- využiť strategické prípravy na predsedníctvo SR v Rade EÚ na zintenzívnenie diskusie o koherencii politík pre rozvoj na úrovni SR i EÚ;

Transparentnosť

- pokračovať vo zvyšovaní transparentnosti dát o poskytovanej pomoci a na stránke www.slovakdev.sk zverejňovať dáta vo formáte relevantných dát aj pre potreby slovenskej verejnosti a analytikov, nielen podľa potrieb OECD (napríklad zverejnenie názvu organizácie, ktorá získala dotáciu);
- v súlade so záväzkami 4. fóra na vysokej úrovni o efektívnosti pomoci v Busane podniknúť kroky na zvýšenie efektívnosti a transparentnosti rozvojovej spolupráce: aktualizovať plán implementácie spoločného štandardu a najneskôr do decembra 2015 publikovať dáta v IATI.

IV.

Z HISTÓRIE SLOVENSKEJ ZAHRANIČNEJ POLITIKY

DESAŤ ROKOV V EUROATLANTICKOM PRIESTORE: OBRAZ VEREJNEJ MIENKY

OLGA GYÁRFÁŠOVÁ

Rok 2014 bol bohatý na okružle výročia historických míľnikov novodobého Slovenska. Z tých najnedávnejších najviac rezonovala desaťročnica členstva v Európskej únii a NATO. Hoci výročie vstupu do Severoatlantickej aliancie v miere oslavnosti zaostávalo za okázalým pripomínaním vstupu do EÚ, nie je pre medzinárodné postavenie Slovenska menej dôležité. A teda tak, ako sme na prelome miléníí jedným dychom vyslovovali túžbu po euroatlantickej integrácii, môžeme jedným dychom hodnotiť aj uplynulú dekádu. Môj pohľad sa sústreďí na názory verejnosti, čiže bežných ľudí, nie expertov ani politikov, nepôjde mi o politické rozhodnutia ani európske či bezpečnostné politiky vládnych reprezentácií. Relevantnosť perspektívy „bežných ľudí“ môže byť spochybnená ich nedostatočnou informovanosťou, neschopnosťou vidieť veci v širších a dlhodobějších súvislostiach, sústredenosťou na domáce, „chlebové“ témy. Rozhodne to však na význame „vox populi“ neuberá. Nie je síce „hlasom Božím“, ale treba mu načúvať. Navyše, čím je dnešný svet globalizovanejší, prepojenejší, tým viac platí jeho dôležitosť aj pre oblasť medzinárodných vzťahov. Niekdajšia deliaca čiara medzi domácim dianím a tým, čo sa deje „za našimi hranami“, už zďaleka neplatí.

Nasledujúca štúdia sumarizuje trendy v postojoch verejnosti k NATO a EÚ, vnímanie členstva Slovenska v oboch zoskupeniach, upozorňuje na dôležité míľniky a faktory, ktoré toto vnímanie ovplyvňujú.

EÚ A NATO: JEDEN CIEĽ, DVE VEREJNOMIENKOVÉ TRAJEKTÓRIE

Slovensko sa paralelne usilovalo o integráciu do EÚ i NATO. V roku 1997 boli obe integračné úsilia zastavené z dôvodu demokratických deficitov v domácej politike. Tri susedné štáty, s ktorými sme pôvodne cestu do Aliancie začínali – Česká republika, Maďarsko a Poľsko –, nás predbehli a stali sa členmi v rámci prvej vlny „východného rozšírenia“ ešte na jar 1999. Slovensko o päť rokov neskôr. Dynamika rozširovania EÚ bola iná – v roku 2004 vstúpilo desať nových členov, medzi nimi Slovensko. Reparát z euroatlantickej integrácie sa podaril.

Oba ciele sprevádzala rozdielna podpora verejnosti. Vzťah k NATO bol od začiatku oveľa komplikovanejší, kontroverznejší a zdráhavejší ako k Európskej únii. Podpora vstupu nedosahovala jasnú väčšinu,¹ kolísala a podliehala výkyvom v dôsledku rôznych externých faktorov (napr. Kosovská kríza na jar 1999).²

Súviselo to s mnohými okolnosťami. Zhrňme ich metaforicky, a teda zjednodušene takto: Únia nás bude „kŕmiť“ (budeme sa mať lepšie, očakávame benefity priamo spojené so životnou úrovňou domácností, väčším pracovným trhom a pod.); NATO nás bude chrániť. Ale chrániť pred kým? Inými slovami, zmysel tohto kroku ostával v lepšom prípade nejasný, v horšom vyvolával obavy z možných rizík či posilňoval presvedčenie, že skončením studenej vojny sa pominula aj oprávnenosť bezpečnostných zoskupení. Podľa tejto logiky by NATO malo nasledovať Varšavskú zmluvu a ukončiť svoje pôsobenie. V tom spočívalo aj jedno z neľahkých zadaní pre tím, ktorý v rokoch 2000 – 2002 pracoval na komunikačnej stratégii a zvyšovaní informovanosti verejnosti: ako verejnosti vysvetliť, že aj po páde železnej opony existujú hrozby pre našu bezpečnosť. Asi sú menej zrejmé než tie spájané s obrazom rozdelenej Európy: Je však lepšie byť súčasťou väčšieho celku, v ktorom platí mušketerska etika („jeden za všetkých, všetci za jedného“), než hľadať samostatné „tretie“ cesty a snívať o neutralite à la Švajčiarsko či Rakúsko. A ešte zložitejšie bolo vysvetliť, že Aliancia je spoločenstvom hodnôt, nie iba vojenský pakt.

Rozdielne postoje k Únii a NATO však neboli len na úrovni verejnosti, ale aj politických elít. Kým vo vzťahu k vstupu do Únie panoval široký konsenzus, NATO malo svojich artikulovaných politických a verejných odporcov. Mnohí dokonca aktívne zbierali podpisy na vypísanie referenda v nádeji, že touto cestou dosiahnu „nie“. Je symptomatické, že na barikáde proti NATO stáli vedľa seba predstavitelia radikálnej ľavice i nacionalistickej pravice.³

1 Viac v štúdii: Bútorová, Z., Gyárfášová, O., Velšic, M.: *Prvý rok Slovenska v EÚ a NATO očami verejnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2005.

2 Bližšie pozri: Gyárfášová, O.: Crises in Kosovo and the Slovak Public: Lesson on International Politics. In: *Slovak Foreign Policy Affairs*, jeseň 2000, roč. I, č. 2, s. 53 – 66.

3 Hlavnými iniciátormi petície boli Eduard Chmelár a Ján Čarnogurský. V petičnom výbore boli angažovaní predstavitelia KSS, SNS a P SNS. Bližšie pozri: Čarnogurský a Chmelár to vzdali. In: *Sme* 17. 4. 2003, <http://www.sme.sk/c/873449/carnogursky-a-chmelar-to-vzdali.html> (prístup: 7. 1. 2015).

VEREJNÁ MIENKA NA SLOVENSKU V TRANSATLANTICKOM ZRKADLE

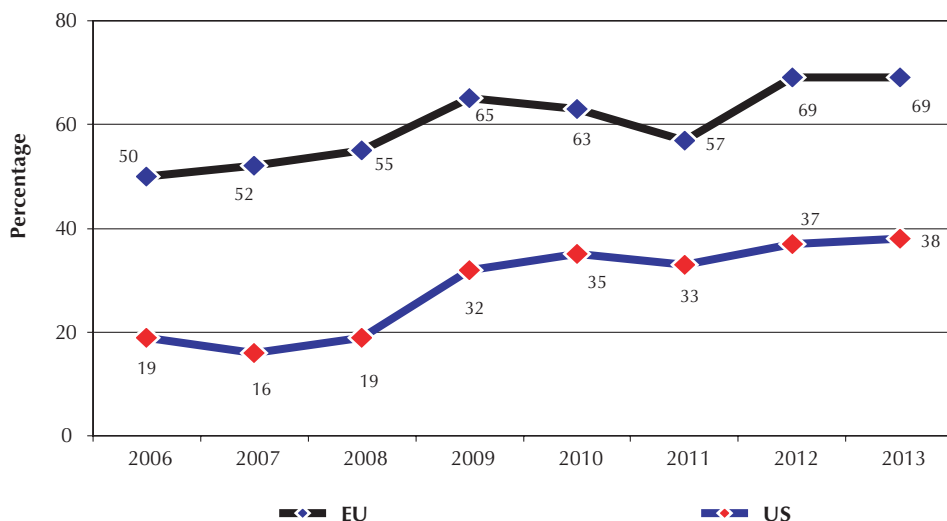
Povstupový vývoj podpory verejnosti členstvu v NATO a názorov na ďalšie otázky transatlantickej spolupráce, medzinárodných vzťahov a bezpečnosti sme mohli desať rokov (od 2004 do 2013) sledovať na výsledkoch každoročného výskumu Transatlantickej trendy, ktorý inicioval a sponzoroval americký think-tank German Marshall Fund.⁴ Výskum umožnil porovnávať slovenskú spoločnosť v rovine verejnej mienky s kľúčovými aktérmi svetovej politiky, ale vidieť aj trendy vývoja na Slovensku – ako si spoločnosť postupne osvojovala zodpovednosť vyplývajúcu z novej medzinárodnej pozície. Deklarovaným cieľom zapojenia Slovenska do výskumu však bolo nielen analyzovať názory verejnosti, ale aj prispieť k verejnej diskusii o dôležitých zahraničnopolitických témach.

Prvý prieskum, realizovaný v polovici roku 2004, ukázal niektoré slovenské špecifiká, ale aj Slovensko ako súčasť európskeho stredného prúdu. Napr. v otázke, ktorá vtedy intenzívne zamestnávala oba brehy Atlantiku („diagnostikovanie“ hĺbky a šírky trhliny, ktorú na vzájomných vzťahoch zanechala intervencia do Iraku), na Slovensku prevládala všeobecnejší európsky vzorec – väčšina obyvateľov zastávala názor, že Spojené štáty a Európska únia majú dosť spoločných hodnôt, aby mohli spolupracovať pri riešení medzinárodných problémov. Ak sa však otázka postaví „buď – alebo“ („Kto je z pohľadu životne dôležitých záujmov Slovenska dôležitejší – Spojené štáty alebo Európska únia?“), celkom jednoznačnú preferenciu má Európa. Slovenská verejnosť si spolu s obyvateľmi iných európskych krajín myslela (a naďalej myslí), že Európska únia by mala v bezpečnostných a diplomatických otázkach uplatňovať prístup nezávislejší od USA. V tom čase sme sa v tejto otázke zhodli s obyvateľmi Talianska, Holandska či Francúzska. Na druhej strane, nezávislejší postup EÚ mal menšiu podporu napríklad v Poľsku. Líderstvo EÚ má skrátka na Slovensku signifikantne väčšiu podporu ako líderstvo USA (Graf 1). Táto línia ostala zachovaná prakticky od predvstupového obdobia počas prvej dekády členstva a dá sa na ňu „spoľahnúť“ aj v ďalších rokoch. Iste to súvisí aj s tým, že pre širokú verejnosť je Aliancia často spájaná výlučne s USA a protiamerické stereotypy a predsudky nie sú slovenskej verejnosti cudzie. A ako je všeobecne známe a prieskumami dokázateľné, Slovensko je v rámci stredoeurópskeho regiónu krajinou s najnižšou dôverou k USA.⁵

4 Projekt Transatlantickej trendy (TT) sa realizuje od roku 2002. Skúma názory verejností v Spojených štátoch a Európe na aktuálne otázky svetovej politiky, ekonomiky a bezpečnosti. Výskum sa spravidla uskutočňuje raz za rok v Spojených štátoch amerických, približne v 11, resp. 12 členských krajinách EÚ (napr. v roku 2012 v Bulharsku, vo Francúzsku, v Holandsku, Nemecku, Poľsku, Portugalsku, Rumunsku, Slovensku, Španielsku, vo Švédsku, v Taliansku a vo Veľkej Británii), v Turecku a v niektorých rokoch aj v Ruskej federácii. Za vyše 10 rokov svojej existencie sa TT stali medzinárodne uznávanou správou o stave vnímania transatlantickej spolupráce na oboch brehoch Atlantiku. Na Slovensku sa výskum realizoval v rokoch 2004 – 2013. Podrobné údaje o sponzorských organizáciách, metodológii výskumu i všetky dáta a ďalšie analýzy sú k dispozícii na webovej stránke <http://trends.gmfus.org/>.

5 Kým Američanom koncom roku 2011 dôverovalo 44 % Poliakov, 34 % Čechov a 31 % Maďarov, na Slovensku sa takto vyjadrilo len 23 % respondentov. Bližšie pozri: Gyárfášová, O.: *Mental map of the V4 group or how do we perceive each other? In: Internal Cohesion of the Visegrad Group*. Bratislava: VEDA, 2013, s. 100 – 11. Na druhej strane aktuálny politický vývoj v Maďarsku a nadštandardné vzťahy maďarskej vlády k Rusku a prezidentovi Putinovi mohli zmeniť aj názory maďarskej verejnosti k Rusku a USA.

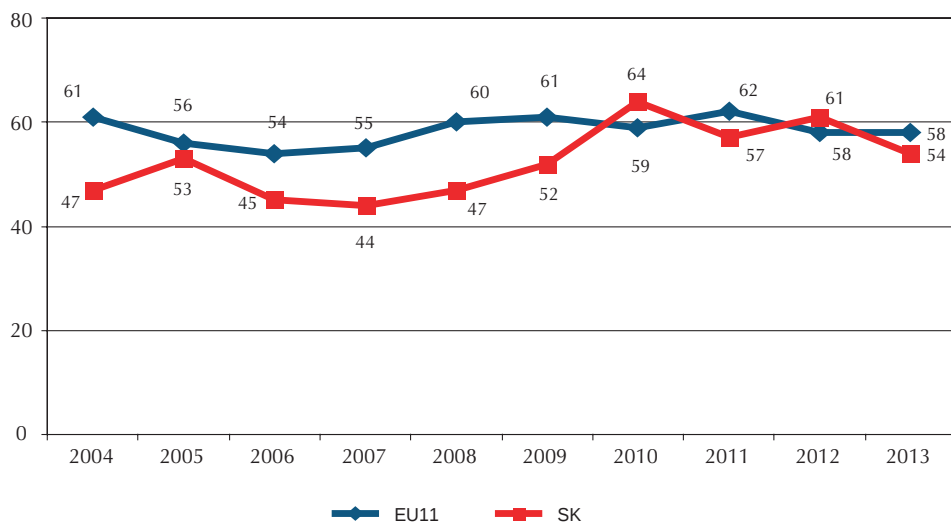
Graf 1. Do akej miery je žiaduce, aby EÚ/USA uplatňovali svoje postavenie silnej vedúcej veľmoci vo svetovom dianí? (odpovede „veľmi+skôr žiaduce“, pre každého aktéra samostatne, v %)

Zdroj: Transatlantické trendy 2006 – 2013.

Významným poznatkom série výskumov Transatlantické trendy bola nižšia podpora slovenskej verejnosti pre aktívnu účasť krajiny na dianí vo svete. Proaktívny postoj v roku 2004 podporovalo 59 % spoločnosti, štvrtina sa prikláňala k alternatíve zachovania si odstupu od medzinárodných udalostí, a teda k akejsi uzavretosti či „neintervencionistickej“ pozícii postavenej na ľudovej múdrosti „čo ťa nepáli, nehas“. Samozrejme, podiel proaktívnych občanov je daný aj veľkosťou krajiny, tradíciou, zahraničnopolitickou „váhou“ a z nej odvodených ambícií na „medzinárodnej šachovnici“. Ak porovnáme Slovensko s veľkými štátmi Európy, podiel takto uvažujúcich ľudí je u nás menší (aktívny prístup svojej krajiny si oproti slovenským 59 % želá napríklad 88 % Francúzov, 83 % Španielov, 75 % Poliakov). Porovnateľná otázka sa neskôr neopakovala. Z viacerých nepriamych indikátorov (napr. aktuálne postoje ku kríze na Ukrajine) môžeme odhadovať, že postoj slovenskej verejnosti sa v tomto zásadne nezmenil, minimálne nie smerom k vyššej podpore angažovanosti.

S postojmi voči medzinárodnému daniu súvisia aj ďalšie dva poznatky: Až tri štvrtiny obyvateľstva si mysleli, že „ak sa naša krajina zúčastní na riešení bezpečnostného problému, je veľmi dôležité, aby tak konala v súčinnosti s našimi najbližšími spojencami“. Medzi tradične dôveryhodné medzinárodné inštitúcie patrí Organizácia spojených národov. Mandát OSN – rovnako ako európskych spojencov – zvyšuje v očiach verejnosti legitimitu prípadných vojenských operácií. Môžeme zovšeobecniť, že na Slovensku je rozšírený étos spojenectva a prihlásenie sa k princípom multilateralizmu. Potvrdzuje to aj ďalší výsledok –väčšina občanov (57 %) sa prikláňa k pozícii „žiadna krajina by nemala byť veľmocou“. Táto odpoveď bola na Slovensku zastúpená mnohonásobne vyššie ako v iných európskych krajinách. Takýto postoj je síce výrazom

Graf 2. NATO je dôležité pre bezpečnosť našej krajiny (súhlasné odpovede v EÚ11 a na Slovensku)

Zdroj: Transatlantické trendy 2004 – 2013.

preferovania medzinárodnej spolupráce a komplementárneho líderstva ako protikladu k dominancii jednej krajiny, avšak v istých súvislostiach môže znamenať aj nedostatok politického realizmu, medzinárodnopolitickej bezstarostnosti), romantického príklonu k neutralite a pod.

VÝVOJ PODPORY ČLENSTVA V NATO

Za desať rokov členstva vidíme istú dynamiku názorov verejnosti. V roku 2004 len 47 % opýtaných považovalo NATO za dôležité pre našu bezpečnosť.⁶ Do tejto odpovede sa premieta aj dôvera v zmysluplnosť, efektívnosť a oprávnenosť Aliancie. V rokoch 2006 a 2007 došlo k ďalšiemu poklesu, avšak v roku 2010 sa podiel kladných odpovedí zvýšil na 64 %, čo bolo dokonca mierne nad priemerom európskych členských krajín (Graf 2). Napriek následnému poklesu o rok neskôr môžeme celkový trend považovať za pozitívny, najmä keď máme na zreteli východiskový zdržanlivý postoj verejnosti.

Názorový posun, ktorý sme výraznejšie zaznamenali v roku 2010, nenastal automaticky. Prispelo k nemu viacero okolností, predovšetkým asi čas: od vstupu Slovenska do NATO uplynulo viac rokov a občania SR si navykli na členstvo a s ním súvisiace

6 Presné znenie otázky, ktorá bola opakovane kladená vo výskume TT, je: „Niektorí ľudia zastávajú názor, že NATO stále potrebujeme pre bezpečnosť našej krajiny. Iní sú naopak názoru, že ho už nepotrebujeme. Ktorý z týchto dvoch názorov je bližší k vášmu?“

geopolitické zaradenie Slovenska ako na realitu, o ktorej sa nediskutuje. Niekdajšie koncepty slovenskej neutrality, vízie našej krajiny ako mostu medzi východom a západom, ktoré boli v 90. rokoch populárne v časti politickej komunity i širšej verejnosti, prestali byť aktuálne. Dôležitým faktorom bolo aj to, že Slovensko sa správa ako zodpovedný člen a aktívna účasť našich vojakov na misiách je dôvodom na hrdosť a identifikáciu. Navyše, vojenská angažovanosť SR (najmä v rámci misie ISAF v Afganistane, ktorá priniesla aj obeť na životoch) nebola zásadne spochybnená ani jednou z relevantných politických strán či politických aktérov. V neposlednom rade k „atlanticizácii“ slovenskej verejnosti prispela aj vyššia mediálna prítomnosť či viditeľnosť slovenskej bezpečnostnej komunity a jej zapojenia do medzinárodnej transatlantickej siete. Otázku našej príslušnosti k transatlantickej komunite zásadnejším spôsobom nastolila až rusko-ukrajinská kríza.

RUSKO-UKRAJINSKÁ KRÍZA A POSTOJE VEREJNOSTI

Diskusia o tom, aký postoj zaujať voči Rusku, ale aj samotná interpretácia diania v Ukrajine sa odohráva najmä v rovine politického diskurzu. O názoroch verejnosti sa od vypuknutia konfliktu vie veľmi málo. Komplexnejší výskum v júni 2014 realizoval Inštitút pre verejné otázky (IVO) v spolupráci s denníkom SME⁷ a na jeseň 2014 Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA).⁸ Výsledky výskumu IVO – možno na prekvapenie mnohých – ukázali, že slovenská verejnosť hovorí jasným hlasom, keď ide o právo Ukrajincov rozhodovať o osude svojej krajiny (výrazná väčšina – až 83 % respondentov – súhlasila s názorom, že „svoju budúcnosť by si mali demokraticky zvoliť Ukrajinci sami a Rusko by do toho nemalo zasahovať“, opačný názor vyslovilo iba 8 %).

Táto jednoznačnosť sa však oslabila, keď sa otázka položila inak – v duchu cynického, reálpolitického postoja: „Ukrajina je súčasťou ruskej sféry vplyvu a Rusko má právo tam zasahovať“ – odmietavú odpoveď uviedla dvojtretinová väčšina respondentov (64 %), ale až 19 % súhlasilo a 18 % nevedelo odpovedať. V súvislosti s touto krízou je dôležité i to, ako verejnosť vníma naše členstvo v Aliancii. Podľa daného výskumu je 58 % ľudí presvedčených, že členstvo v NATO je pre našu krajinu zárukou bezpečnosti, čo korešponduje s výsledkami TT. Na druhej strane je však evidentná zdržanlivosť občanov k posilneniu vojenskej prítomnosti NATO na našom území. V názoroch verejnosti sa teda prejavuje jasné odmietnutie zasahovania Ruska do záležitostí Ukrajiny, ale aj známy odstup nezanedbateľnej časti verejnosti od našich záväzkov vyplývajúcich z členstva v Aliancii. Inými slovami, pretrváva skôr mentalita „konzumentov bezpečnosti“ ako prihlásenie sa k spoluzodpovednosti za jej garantovanie. Navyše,

7 Bližšie pozri: Bútorová, Z.: Slováci na strane Ukrajincov. In: *Sme*, 24. 6. 2014, http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/Butorova_SME_24_6_14.pdf (prístup: 10. 11. 2014). a <http://www.ivo.sk/7467/sk/aktuality/ako-to-vnimame-slovaci-na-strane-ukrajincov> (prístup: 10. 11. 2014).

8 Bližšie pozri: Duleba, A.: *Kríza na Ukrajine ako impulz pre východnú politiku SR a EÚ*. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, 2014, <http://sfpa.sk/dokumenty/publikacie/394> (prístup: 6. 2. 2015).

názory verejnosti zrkadlia aj politický diskurz (najmä vyjadrenia premiéra), v ktorom sa vo vzťahu k NATO podsúva dichotómia „my“ a „oni“. Prejavuje sa o. i. aj v tom, že podľa výskumu SFPA až 71 % nesúhlasí s tým, aby NATO využívalo územie SR na umiestnenie svojej infraštruktúry. Analytik A. Duleba na margo rozporných názorov slovenskej verejnosti píše:

„Na jednej strane, slovenská verejnosť jednoznačne odmieta ruskú agresiu voči Ukrajine, uznáva jej suverenitu i právo pokračovať v európskej integrácii a súhlasí s tým, aby SR podporila približovanie sa Ukrajiny k EÚ, zároveň však, na strane druhej, nevidí dôvod na to, aby kvôli zasahovaniu Ruska do ukrajinských záležitostí EÚ uplatňovala voči Rusku sankcie, ak by mali poškodiť ekonomické záujmy SR, a aby ruské zasahovanie v Ukrajine bolo dôvodom na zmenu zahraničnej politiky SR voči Rusku, t. j. kritickejší a radikálnejší prístup, resp. dôvodom na rezignáciu snahy SR rozvíjať s Ruskom pragmatickú spoluprácu. Pravda, s výnimkou energetickej bezpečnosti, kde jednoznačne prevažuje názor, že SR by mala znížiť svoju energetickú závislosť od Ruska.“⁹

Druhý, podobný rozpor sa podľa Dulebu „prejavuje i pri hodnoteniach úlohy NATO v súčasnej kríze. Na jednej strane väčšina slovenskej verejnosti súhlasí s tým, že NATO je zárukou bezpečnosti SR, že SR má povinnosť zapojiť sa do kolektívnej obrany v prípade útoku proti ktorejkoľvek členskej krajine NATO a že v súvislosti s ruskou vojenskou agresiou proti Ukrajine by sa mala zvýšiť prítomnosť NATO v regióne strednej a východnej Európy, avšak, na strane druhej, jednoznačná väčšina slovenskej verejnosti je proti tomu, aby infraštruktúra bola prítomná na území SR“.¹⁰

Neukotvenosť, rozporuplnosť názorov bežných ľudí a nezorientovanosť v zložitých medzinárodných otázkach je celkom pochopiteľná. Zahraničná politika a medzinárodné vzťahy sú na okraji záujmu, dominujú každodenné problémy bežného života. Podobnú situáciu ukázal prieskum CVVM aj v susednej Českej republike. Pre veľkú časť verejnosti je dianie na Ukrajine „neprehľadné“, iba menšia časť verejnosti (približne 40 %) má vytvorený jasný názor na to, čo sa tam vlastne deje.¹¹ Takýto stav na Slovensku potvrdil aj prieskum agentúry Focus pre *Hospodárske noviny* zo septembra 2014.¹² Podľa neho viac ako polovica obyvateľov Slovenska nemá na dianie na Ukrajine názor; takmer polovica opýtaných považuje podporu sankcií proti Rusku za nesprávnu, 30 % za správnu. Tieto výsledky zjavne reflektujú politický diskurz, v ktorom počut najmä pragmatický hlas premiéra.

Je všeobecne známe, že v zahraničnopolitických otázkach je verejnosť menej zorientovaná a kvalifikovaná ako v otázkach domácej politiky. Aj preto pri formovaní názorov výraznejšiu úlohu zohrávajú politici, ktorí ponúkajú hotové interpretačné rámce nielen toho, čo sa deje, ale aj aké sú možné konsekvencie na bežný život občanov. Lídersky viesť verejnú mienku, alebo iba na ňu reagovať, robiť a hovoriť to, čo ľudia očakávajú? To je zložitá otázka, ktorá nemá jednoznačnú odpoveď. Medzi responzivnosťou

9 Duleba, A.: c. d., s. 18.

10 Tamže.

11 Postoj českej veřejnosti k dění na Ukrajině – červen 2014, http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7258/f3/pm140708.pdf (prístup: 11. 11. 2015).

12 U nás je zaujímavý plyn, nie boje na Ukrajine. In: *Hospodárske noviny*, 10. – 12. 10. 2014.

a zodpovednosťou je len tenká línia a práve v medzinárodných otázkach by politici mali viac uplatniť líderstvo a schopnosť získať pre svoje postoje verejnosť silou argumentov. Ak by to nedokázala prvá vláda Mikuláša Dzurindu, dnes v NATO nie sme – podpora verejnosti pre tento krok dosiahla stabilnú a jasnú väčšinu až v roku 2002.

Ako teda zhrnúť dekádu členstva v Aliancii? Slovensko nikdy nepatrilo ku krajinám so silným transatlantickým ťahom na úrovni verejnosti (o to jasnejší bol v predstupovom období u politických elít) a vzťah k politike USA, prípadne k jeho medzinárodnému líderstvu patril k tým rezervovanejším. Zaznievali názory, ktoré by sme mohli označiť ako „geopolitickú bezstarostnosť“ – sme bezpečná krajina, nikto nás neohrozuje, sme ostrovom v globalizovanom oceáne, ktorého sa problémy iných krajín netýkajú. Táto sebazahľadenosť má svoje historické a kultúrne „koordináty“. Napriek všetkým deficitom sa však v minulých rokoch podarilo dosiahnuť jednoznačne väčšinovú podporu nášmu členstvu v Aliancii a obraz krajiny hodnotovo (nielen formálne) ukotvenej v západných zoskupeniach. V bezpečnostných otázkach však slovenská verejnosť ostáva silne pacifistickou, syndróm neintervenovania je hlbšie ukotvený v tunajšej mentalite. Politici teda musia byť pripravení na to, že podobne ako v prípade Iraku či Afganistanu, o našej účasti na misiách sa nebude rozhodovať s väčšinovou podporou voličov, ale bude to vyžadovať značnú dávku líderstva a vysvetľovania zložitých súvislostí medzinárodnej bezpečnosti.

Rusko-ukrajinský konflikt predstavuje náročnú skúšku. Spochybňovanie akejkoľvek hodnotovosti v politike, stavenie nášho postoja výlučne na pragmatickom zhodnotení možných ziskov a strát, a to všetko pri zdôrazňovaní „čo už my máme zmôžeme“, po-vzbudzuje všetky „spodné prúdy“ antiamerikanizmu, tretích ciest a konšpiratívneho myslenia. Čoraz viac sa ozývajú hlasy, ktoré pripomínajú, že z hľadiska komunikácie zodpovednosti v rámci transatlantického partnerstva sme zaspali na vavrínoch. Po dosiahnutí členstva NATO zmizlo z verejného diskurzu a môže sa stať, že väčšina obyvateľstva bude pokladať za samozrejmé všetky benefity, ale nebude si uvedomovať, že mušketersky princíp je dvojsmerná cesta. Navyše, ak sme naivne predpokladali, že rusko-ukrajinská kríza jednoznačne posilní význam členstva v očiach verejnosti, na začiatku roka 2015 sa presviedčame o opaku – z dubióznych, nacionalistických kruhov prichádza referendová iniciatíva o vystúpení Slovenska z NATO.¹³

POSTOJE VEREJNOSTI K ČLENSTVU V EÚ

„Honeymoon“ prvých rokov členstva sa skončil. Slovensko však naďalej ostáva v rámci EÚ28 eurooptimistickou krajinou. Tak by sa dal v skratke charakterizovať deklarovaný vzťah verejnosti k Európskej únii, jej inštitúciám i procesom. Môžeme to ilustrovať základným indikátorom – dôverou. Na jeseň 2013 Únii dôverovalo 47 % obyvateľov Slovenska, kým priemer EÚ28 predstavoval len 31 %.¹⁴ Na druhej strane porovnanie trendov vyzerá inak – v čase vstupu dôverovalo EÚ okolo 60 % verejnosti, v ďalších

13 Benčík, J.: Rostás vymýšľa referendum o vystúpení z NATO. In: *Denník N*, 2. 2. 2015, <https://dennikn.sk/39457/rostas-vymysla-referendum-o-vystupeni-z-nato/> (prístup: 2. 2. 2015).

14 Štandardný Eurobarometer 80, jeseň 2013. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_en.htm (prístup: 2. 2. 2015).

rokoch dôvera stúpala až na 70 % (máj 2009). Podobne ako v iných krajinách, aj na Slovensku nastal pokles v roku 2010 a pokračoval do jari 2013.¹⁵ Eurobarometer z konca roka 2014 však ukázal, že trend sa otáča – dôvera v EÚ a jej inštitúcie od posledného prieskumu na jar 2014 vzrástla, obyvatelia SR sa cítia byť občanmi EÚ vo väčšej miere, ako je priemer EÚ (73 % v SR oproti 63 % v EÚ). Aj v prípade indikátora „dôvera v EÚ“ je slovenská verejnosť nad priemerom EÚ, 49 % opýtaných EÚ dôverujú.¹⁶ Pozitívny trend potvrdzujú i ďalšie čísla z jesene 2014: polovica oslovených v prieskume súhlasila s názorom, že EÚ prispieva k lepšiemu životu v Európe. 66 % občanov SR súhlasí aj s tým, že EÚ prispieva k ochrane svojich občanov, a 63 % oslovených sa vyjadrilo, že EÚ má dostatočné nástroje a silu na ochranu ekonomických záujmov Európy na globálnej scéne. Viac ako polovica (51 %) Slovákov súhlasí s tým, že vďaka členstvu v EÚ je jednoduchšie podnikat.¹⁷

Pristavme sa však pri faktoroch poklesu dôvery v Európsku úniu v čase ekonomickej krízy. Jej priame sociálne dosahy boli nepochybne hlavnou príčinou. V pozadí však pravdepodobne stáli aj politické dôvody, ktoré na Slovensko „presakovali“ skôr z iných členských štátov – predovšetkým neúspech návrhu európskej ústavy a následne zložitý proces prijímania Lisabonskej zmluvy, ale aj kritika na adresu inštitúcií EÚ za neschopnosť riešiť niektoré naliehavé problémy – prílev prisťahovalcov či medzinárodné konflikty. Kríza posilnila euroskeptický diskurz, hľadanie riešení dlhovej a menovej krízy viedlo k mnohým spochybňujúcim otázkam o miere integrácie a limitoch „bruselskej“ centralizácie.

Postoje slovenskej verejnosti sa lámali najmä na „gréckej“ pôžičke, ktorá jasne pripomenula, že členstvo v EÚ neznamená len byť príjemcom eurofondov, ale aj solidárne poskytnúť pomoc iným. Príspevok na pôžičku Grécku sa stal horúcou témou kampane pred parlamentnými voľbami 2010, čo vyostriло pozície strán a európska agenda sa prvýkrát výraznejšie politizovala v domácej politickej súťaži.

Intervencia európskych tém do domácej politiky sa prejavila ešte dramatickejšie na jeseň 2011, keď na hlasovaní o Európskom finančnom stabilizačnom mechanizme (ESFS), tzv. eurovale, padla stredopravá vláda Ivety Radičovej. Premiérka totiž spojila hlasovanie o eurovale s vyslovením dôvery jej kabinetu, čo napokon viedlo k pádu vlády a následnému schváleniu slovenského príspevku aj hlasmi opozície.

Možno teda konštatovať, že vzťah verejnosti k EÚ prešiel v minulých rokoch zaťažkavou skúškou a v zásade v nej obstál. Vnímanie členstva už necharakterizuje „hurá“ optimizmus, ale zreálnilo sa a identifikácia s Úniou sa posilnila. Tieto tvrdenia sa dajú podprieť nasledujúcimi číslami: na jeseň 2013 bola slovenská verejnosť vo vzťahu k EÚ prevažne optimistická – na jej budúcnosť sa optimisticky pozeralo až 57 % respondentov (priemer za EÚ28 bol nižší – 51 %). Väčšina občanov Slovenskej republiky vidí budúcnosť svojej krajiny v Európskej únii: s tvrdením, že „Slovensko by dokázalo lepšie čeliť budúcnosti mimo EÚ“, nesúhlasila jasná väčšina respondentov (56 %) a súhlasila necelá tretina. Polovica slovenských respondentov (51 %) dokonca podporuje prehlbovanie integrácie: súhlasila s výrokom, že „EÚ by sa mala ďalej rozvíjať

15 Tamže.

16 Štandardný Eurobarometer 82, jeseň 2014. http://ec.europa.eu/slovensko/news/eurobarometer82_sk.htm (prístup: 2. 2. 2015).

17 Tamže.

do federácie národných štátov“. V priemere sa v EÚ28 s týmto výrokom stotožnilo 45 % respondentov.

Dôležitý nárast „eurosebavedomia“ dokumentuje skutočnosť, že kým na jeseň 2004 si len 37 % ľudí myslelo, že hlas našej krajiny v EÚ zaváži, na jeseň 2013 takýto názor vyjadrilo až 56 % opýtaných, čo možno považovať za mimoriadne pozitívny trend.¹⁸

Za desať rokov sa podstatne zmenil aj obraz Únie. Kým pred 10 rokmi sa popri slobode cestovať, študovať a pracovať kdekoľvek v EÚ spájal predovšetkým s „ekonomickou prosperitou“, dnes Európska únia pre väčšinu Slovákov znamená euro (53 %) a druhým kľúčovým „pilierom“ ostáva sloboda cestovať, študovať a pracovať kdekoľvek v EÚ (53 %). Naopak, ekonomická prosperita ostala celkom na chvoste. Sen o automatickej vstupenke k prosperite sa síce nenaplnil, ale zároveň sa akcent presunul na vnímanie členstva ako príležitosti, ktorú treba aktívne uchopiť a naplniť.¹⁹

Ekonomická kríza sa stala prierezovou témou, akýmsi optickým filtrom, cez ktorý verejnosť vníma všetko ostatné. Subjektívne vnímanie následkov krízy bolo v roku 2012 totiž rozšírené vo všetkých krajinách (iba vo Švédsku a v Nemecku je podiel ľudí, ktorí sa cítia dotknutí krízou, pod 50 %). Na Slovensku až 83 % respondentov uvádza, že ekonomická kríza negatívne ovplyvnila ich osobnú finančnú situáciu, čo je o 5 percentuálnych bodov viac ako vlni a až o 15 bodov viac ako v roku 2010. Iste, tento pocit nie je objektívnou správou o stave ekonomiky, má však vplyv na to, ako ľudia premýšľajú a hodnotia svet okolo seba.²⁰

Napriek rozšírenému uvedomovaniu si dôsledkov krízy, na Slovensku prevládala názor, že členstvo v EÚ a v eurozóne má na národnú ekonomiku pozitívny vplyv. Miera EÚ- i eurooptimizmu však zaznamenáva signifikantné medziročné poklesy. Vo vzťahu k členstvu v EÚ podiel pozitívnych odpovedí klesol na Slovensku z 68 % v roku 2010 na 56 % v roku 2012, čo je o niečo menej ako priemer za EÚ12. Klesol aj podiel tých, ktorí sú presvedčení o pozitívnych účinkoch členstva v eurozóne – zo 64 % v roku 2010 na 54 % v tomto roku, čo je však stále najviac zo všetkých skúmaných krajín eurozóny. Prípadné vystúpenie z eurozóny by na Slovensku podporilo len 17 % opýtaných, čo je najmenej zo všetkých skúmaných krajín používajúcich euromenu. Táto pozitívna bilancia má i svoju odvrátenú stranu: výskum zisťoval aj názory európskych verejností na príspevky ich krajín do „záchranného“ fondu pre krajiny s rozpočtovými problémami. Príspevky v priemere schvaľuje 54 % európskych respondentov. Z 12 skúmaných krajín EÚ je najvyššia podpora v Taliansku (66 %), Španielsku a vo Francúzsku (65 %) a najnižšia na Slovensku (31 %).²¹ Na Slovensku sa teda vo vnímaní verejnosti vynára takýto vzorec – áno, euro je dobré, ale solidarita už nie. Tieto čísla majú svoju ľahko čitateľnú diagnózu – hlasy proti eurovalu sú v politickej diskusii prítomné a oslovujú aj existujúce sebaobrazy o chudobných Slovákoch, ktorí si už pridlho a pritesno uťahujú opasok.

18 Všetky údaje sú zo *Štandardného Eurobarometra*, jeseň 2013. Národná správa Slovenská republika. *Štandardný Eurobarometer 80*, jeseň 2013, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_sk_sk_nat.pdf (prístup: 2. 2. 2015).

19 Tamže.

20 *Transatlantické trendy 2012*, c. d.

21 Tamže.

DEKLAROVANÁ EURÓPSKOSŤ NEZNAMENÁ AKTÍVNU PARTICIPÁCIU. PREČO?

Napriek všetkým „dobrým známkam“ v rovine postojov, Slovensko aj v tretích voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2014 ostalo krajinou s najnižšou volebnou účasťou. Opakovane sa potvrdilo, že medzi spokojnosťou s členstvom i fungovaním EÚ na jednej strane a aktívnym záujmom o „veci európske“ na strane druhej je hlboká priepasť. Súvisí to s viacerými skutočnosťami, okrem iného aj s tým, že na Slovensku bol horizont uvažovania o Európskej únii daný jasným cieľom: vstúpiť do Únie, dostať sa tam, prekonať komplex vylúčenia. Bolo to prirodzené a v konečnom dôsledku veľmi potrebné. Stratégia dobiehania však spôsobila, že na Slovensku sa o budúcom členstve hovorilo len veľmi byrokraticky a neosobne, a to aj v čase, keď iné prístupujúce krajiny už o členstve diskutovali v jazyku konkrétnych dôsledkov na život ľudí. Diskusia o európskej budúcnosti Slovenska neprebehla pred vstupom a veľmi pomaly sa rozbieha aj napriek niekoľkým rokom členstva.

Nezvyčajná kombinácia nadpriemerne pozitívneho hodnotenia členstva v EÚ a pasívneho ignorovania volieb získala chytlavé označenie „slovenský paradox“. Domáci politici o ňom hovorili už pred eurovoľbami 2014 a bolo v tom aj také pokrčenie plecami, rezignácia na výraznejšiu mobilizáciu voličov. Jeden z faktorov slabého záujmu voličov ide teda na vrub samotných politických strán, ktoré eurovoľby berú ako voľby druhoradé, v ktorých nejde o veľa, a kampani nevenujú pozornosť ani prostriedky porovnateľné s národnými voľbami.

Ďalšou okolnosťou účasti na eurovoľbách je vzťah občanov k európskej úrovni politiky. Reálne žijeme vo viacúrovňovom systéme správy vecí verejných. Avšak prieniky medzi európskou a národnou úrovňou, ako aj význam a dosah tej európskej sú vo vnímaní ľudí stále ešte slabo zakorenené. Do značnej miery za to môže komunikácia národných lídrov o EÚ. „Brusel“ kritizujú alebo sa naň vyhovárajú, keď musia prijať nepopulárne opatrenia alebo vysvetliť vlastný neúspech. Na druhej strane – úspechy prichádzajúce z Bruselu si radi privlastnia. Vytvára sa tým dojem akejsi neosobnej nelegitímnej inštitúcie, akejsi „laputy“, ktorá sa vznáša nad nami, ale nemáme na ňu – ani prostredníctvom doma zvolených politikov – žiadny vplyv. Medzi národnou a európskou politikou ako keby existovala bariéra, ktorá európsku agendu posiela mimo ihriska. V európskych voľbách dominujú témy národnej politiky, zároveň však európska agenda chýba v parlamentných voľbách, hoci by mala byť integrálnou, prierezovou súčasťou všetkých politík.

Interakciu európskej a národnej úrovne by mohli zintenzívniť aj samotní slovenskí europoslanci. Doteraz to však fungovalo tak, že väčšinu z nich vidieť, až keď sa zvoliebnieva. Kampaň pred eurovoľbami v žiadnom prípade nedokáže prekryť päť rokov mlčania o európskych témach.

Ďalším faktorom je komunikácia o Európskej únii a našom členstve, ktorá má veľmi utilitárne rámcovanie. I nedávne slávnostné pripomínanie dekády členstva sa nieslo najmä v znamení optiky „plnej špajzy“. A tá náš hlas nepotrebuje, práve naopak: posilňuje vzorec pasívneho prijímania. Kľúčové posolstvá premiéra Roberta Fica, najpopulárnejšieho politika a kľúčového komunikátora aj európskych tém, zneli takto: „Zo zdrojov EÚ sme zmodernizovali krajinu, postavili 100 km a stavíme ďalších 112 km diaľnic,

zmodernizovali 100 km železníc, revitalizujeme mestá a obce, modernizujeme školy, nemocnice, staviame čističky vôd, chránime životné prostredie.²² Pripomenul aj to, že takmer 80 % všetkých verejných investícií na Slovensku je financovaných z fondov EÚ. Ďalším pro-EÚ argumentom bol rast slovenskej ekonomiky, najdynamickejší zo všetkých krajín V4: „Naša ekonomika od vstupu vzrástla o 49 %. Z 57 % ekonomickej úrovne EÚ sme sa dostali na 76 %, čo je najväčší rast z krajín V4...“²³

Nie je to však len komunikácia premiéra. Z analýzy programov politických strán k voľbám do EP 2014 vyplynulo, že slovenský diskurz bol najmä o dobíhaní, konkrétne o ekonomickom dobíhaní.²⁴

Pri vysvetľovaní príčin opakovaného hlbokého nezájmu o eurovoľby však treba načrieť aj do hlbších kultúrno-politických a hodnotových vrstiev. Slovenská mentalita bola vždy viac sústredená do seba, spoločnosť má vo svojej historickej pamäti zapísané, že o jej osude sa rozhodovalo inde. Aj na tomto historickom dedičstve vyrastá slabší záujem o dianie za „vlastnými humnami“. A na Slovensku stále platí: „oni“ (v Bruseli) a „my“ tu doma.

Aj po dekáde členstva v EÚ a tretích eurovoľbách Slovensko ostáva krajinou, ktorú charakterizuje nadpriemerná spokojnosť s členstvom, avšak slabý záujem o aktívne využitie euroobčianstva a práva voliť zástupcov do EP. Tento paradox objasňuje viacero faktorov. Medzi ne patrí aj to, že vo vzťahu k EÚ prevláda dôraz na materiálne a sociálne výhody. Politický diskurz, rámcovaný predovšetkým touto stránkou výhod z členstva, takéto vnímanie EÚ iba posilňuje. Môžeme preto hovoriť o prevažujúcom inštrumentálnom, „konzumnom“ chápaní členstva.

Napriek výraznejšej profilácii politických strán aj na eurotémach nemôžeme ani po desiatich rokoch hovoriť o prehľadnom a štruktúrovanom politickom diskurze. Kým parlamentné stredopravé strany hľadajú rôznu mieru emancipovania sa od EÚ, ľavicový Smer-SD používa vo vzťahu k EÚ síce pozitívnu, ale zároveň pragmatickú a účelovú rétoriku. Pod povrchom sa kritickejšiemu oku ukáže ohybný, účelový eurooportunizmus, ktorý môže európsku myšlienku dokonale vyprázdniť.

ZÁVER

Slovensko prešlo vo svojich moderných dejinách mnohými režimami a štátnymi útvarmi, inými slovami, v nadštandardnej miere zažilo diskontinuitu v historickom dianí. Navyše má vo svojej historickej pamäti zapísané, že o jeho osude sa veľakrát rozhodovalo inde. Spolu s pocitmi malosti a bezvýznamnosti, aj na tomto historickom dedičstve vyrastá

22 Bez peňazí z EÚ by Slovensko neprežilo, tvrdí Fico. In: *Európske noviny*, 1. 5. 2014, <http://www.europskenoviny.sk/01/05/2014/bez-penazi-z-eu-slovensko-neprezilo-tvrdi-fico/> (prístup: 1. 5. 2014).

23 Tamže.

24 Politologička Karen Henderson porovnávala predvolebné diskurzy vo viacerých krajinách. Kým v britskom diskurze o EÚ dominuje (už dlhodobo) téma spoločného trhu, v nemeckom EÚ ako projekt udržania mieru, členské krajiny strednej a východnej Európy sú v zajatí „diskurzu o dobíhaní“. (Prednáška pre zahraničných PhD študentov v rámci projektu PADEMIA, FSEV UK, jún 2014).

slabší záujem o dianie vo svete a zahraničnú politiku, ktorej pochopenie vyžaduje istú mieru informovanosti, skúsenosti, rozhľadu.

Kľúčovými tvorcami zahraničnej politiky sú nepochybne elity a inštitúcie. Čoraz významnejšie miesto však patrí aj občianskej spoločnosti, verejnosti v najširšom zmysle. Aj tu musíme dobiehať deficity týkajúce sa skúsenostnej výbavy, nedostatku informácií, a najmä slabšieho kontextového vnímania zahraničnopolitických súvislostí či slabšej verejnej diskusie. Pozícia čakateľa na členstvo a obdobie dobiehania „strateného času“ sa postupne mení na „identitu plného členstva“, ktorá by pre druhú dekádu už mala platiť bez akýchkoľvek zaváhání.

Je preto veľmi dôležité vedieť, ako mnohé zahraničnopolitické otázky, témy, ale aj hlbšie súvislosti vníma široká verejnosť. Za desať rokov prešla obrovský kus dozrievania. Pri čítaní výsledkov Transatlantických trendov 2013, najkomplexnejšieho výskumu zahraničnopolitických postojov verejnosti, aký sme mali k dispozícii, som si uvedomila, že za desať rokov sa verejná mienka na Slovensku posunula z pozície „outlier“ (výnimka, vychýľujúci sa prípad), ako nás v roku 2004 nazval dnes už nebohý analytik GMF Ron Asmus. Názory slovenskej verejnosti sú viac v európskom mainstreame, o. i. aj v tom, že podiel odpovedí „neviem, nemám názor“, ktorý pred 10 rokmi dosahoval pri niektorých otázkach až okolo 30 % a indikoval neoboznámenosť, ale aj uzavretosť, provinčnosť, sa podstatne znížil. Povedomie, že svet sa nás týka a vieme na veci povedať svoj názor, sa rozširuje a udomácňuje. Vždy si však treba uvedomiť, že ani v tejto oblasti vývoj nie je lineárny, ani ireverzibilný.

PRÍLOHY

CHRONOLÓGIA DÔLEŽITÝCH UDALOSTÍ V SLOVENSKEJ ZAHRANIČNEJ POLITIKE V ROKU 2014

7. 1. Minister M. Lajčák podpísal list, ktorým sa sformalizovala dohoda medzi SR a Organizáciou pre zákaz chemických zbraní (OPCW) o poskytnutí príspevku na likvidáciu chemických zbraní zo sýrskeho arzenálu.

16. 1. Na pozvanie ministra M. Lajčáka pricestoval na návštevu SR nový rakúsky spolkový minister pre európske a medzinárodné záležitosti S. Kurz. Hlavným cieľom návštevy bolo potvrdiť dynamicky sa rozvíjajúce partnerstvo a vzťahy medzi oboma krajinami a zintenzívniť ich komunikáciu v oblasti hospodárskej spolupráce.

23. 1. Ministri zahraničných vecí štátov V4 vydali spoločné vyhlásenie, v ktorom tlmočili svoje vážne znepokojenie nad vývojom situácie na Ukrajine, rázne odsúdili násilie a vyjadrili sústrasť príbuzným obetí násilia.

24. 1. M. Lajčák rokoval v Tirane so svojím albánskym partnerom D. Bushatim. Stretnutie sa konalo v rámci návštevy premiéra R. Fica v Albánsku. Hlavnými témami diskusie oboch ministrov boli vzájomná spolupráca s dôrazom na otázky európskej integrácie Albánska, ako aj aktuálny vývoj v regióne západného Balkánu.

24. 1. Srbský predseda vlády I. Dačić prijal premiéra R. Fica, ktorý počas stretnutia ocenil kroky Srbska v približovaní sa k EÚ a ponúkol pomoc pri výmene skúseností z prístupových rokovaní.

29. 1. Oficiálnu návštevu poľského premiéra D. Tuska v Budapešti využili predsedovia vlád krajín V4, aby sa zišli na mimoriadnom samite týkajúcom sa situácie na Ukrajine. Predstavitelia V4 prijali spoločné stanovisko, v ktorom odsúdili násilie na Ukrajine.

Na základe údajov z internetových stránok Prezidenta SR, Úradu vlády SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Ministerstva obrany SR spracoval Patrik Kováč, RC SFPA (kovac@sfpa.sk).

31. 1. – 1. 2. V rámci 50. ročníka Mníchovskej bezpečnostnej konferencie sa minister M. Lajčák stretol s ministrom zahraničných vecí Ukrajiny L. Kožarom, s ktorým hovorili najmä o napätej situácii v Kyjeve a ďalších mestách Ukrajiny. Okrem toho sa stretol s predsedom vlády Gruzínska I. Garibašvilim a ministerkou zahraničných vecí M. Pandžikidzeovou. Témou rozhovorov boli predovšetkým proces politického pridružovania a ekonomickej integrácie s EÚ, podpis asociačnej dohody a dohody o prehľbenej a komplexnej zóne voľného obchodu. Na stretnutí s predsedom vlády Čiernej Hory M. Djukanovičom minister diskutoval na témy spojené s eurointegračnými ambíciami Čiernej Hory. Následne sa minister Lajčák stretol so srbským premiérom I. Dačićom a vyjadril záujem na zotrvaní Srbska na európskej ceste. M. Lajčák sa stretol i so svojím iránskym partnerom M. J. Zaríom. V diskusii sa obaja ministri venovali aktuálnym otázkam bilaterálnych vzťahov, možnostiam ich rozvoja a realizácii bilaterálnych aktivít.

4. 2. Premiér R. Fico prijal ministra zahraničných vecí Rumunska T. Corlateana. Témou spoločného rozhovoru bol rozvoj bilaterálnych vzťahov medzi oboma krajinami a aktuálne európske témy.

10. 2. Minister M. Lajčák sa stretol v Bruseli pred rokovaním Rady pre zahraničné veci EÚ s predstaviteľom prištinskej administratívy zodpovedným za oblasť zahraničnej politiky E. Hoxhajom. Minister sa informoval o stave implementácie dohôd vyplývajúcich z bruselského dialógu medzi Belehradom a Prištinou a v tejto súvislosti zdôraznil, že ďalší pokrok v normalizácii vzťahov Prištiny s Belehradom je kľúčovým predpokladom napredovania celého regiónu.

10. 2. Minister M. Lajčák sa v Bruseli zúčastnil na stretnutí Skupiny priateľov Moldavska spolu s ďalšími ministrami z členských krajín EÚ. Ministri na stretnutí zhodnotili pokrok Moldavska po Vilniuskom samite Východného partnerstva, ako aj perspektívy na tento rok.

10. 2. Minister M. Lajčák zastupoval SR na pravidelnom zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné veci v Bruseli. Ministri na zasadnutí prediskutovali problematiku Východného partnerstva, podrobnejšie sa venovali aj problematike Ukrajiny.

12. 2. Štátny tajomník P. Javorčík prijal britského štátneho ministra pre Európu D. Lidingtona. Témou rozhovorov boli najmä európske otázky, ktoré budú rezonovať na marcovom zasadnutí Európskej rady.

12. 2. Vláda SR na svojom zasadnutí schválila Partnerskú dohodu SR na roky 2014 – 2020. Partnerská dohoda sa pripravovala v úzkej spolupráci s Európskou komisiou a je výsledkom intenzívnych politických diskusií a rokovaní na expertnej úrovni za účasti M. Lajčáka a štátneho tajomníka P. Javorčíka.

13. 2. Český premiér B. Sobotka uskutočnil svoju prvú oficiálnu návštevu SR, kde ho prijal premiér R. Fico. Obaja zhodnotili, že vzájomné vzťahy krajín sú na vynikajúcej úrovni a neexistujú nijaké negatívne témy.

19. 2. Minister M. Lajčák prijal predsedu Výboru OECD pre rozvojovú pomoc E. Solheima, s ktorým diskutovali o najnovšom vývoji v oblasti formovania nového rozvojového rámca po roku 2015, ako aj o príprave prvého zasadnutia Globálneho partnerstva pre efektívnu rozvojovú spoluprácu na vysokej úrovni, ktoré sa uskutoční v Mexiku v apríli tohto roka.

20. 2. Minister M. Lajčák zastupoval SR na mimoriadnom zasadnutí Rady pre zahraničné veci v Bruseli k situácii na Ukrajine. Ministri zahraničných vecí členských krajín EÚ rozhodli vzhľadom na dramatické zhoršenie situácie a výrazný nárast násilia a obetí zaviesť ciele sankcie namierené proti zodpovedným za násilie a porušovanie ľudských práv.

20. 2. Prezident I. Gašparovič prijal predsedníčku Senátu Holandského kráľovstva A. Broekers-Knol, ktorá bola na historicky prvej návšteve v SR. Hovorili spolu o bilaterálnych otázkach i európskej agende.

24. 2. Minister M. Lajčák v Budapešti viedol delegáciu SR na stretnutí ministrov zahraničných vecí krajín V4, Bulharska, Grécka a Rumunska. Hlavnou témou diskusie šéfov diplomacií bol aktuálny vývoj situácie na Ukrajine.

25. 2. Prezident I. Gašparovič prijal ministra zahraničných vecí Českej republiky L. Zaorálka. Prezident sa v diskusii venoval otázke vnímania politiky EÚ v našej spoločnosti.

26. 2. Prezidenta I. Gašparoviča privítal v Berlíne spolkový prezident J. Gauck. Hlavy štátov hovorili o ekonomickej a kultúrnej spolupráci obidvoch krajín a o európskej agende. Jednou z hlavných tém ich spoločného rokovania bola aktuálna situácia na Ukrajine.

27. 2. Minister M. Lajčák rokoval s macedónskym rezortným partnerom N. Popoským, ktorý bol v Bratislave na oficiálnej návšteve. Témami rozhovorov boli aktuálny stav bilaterálnej slovensko-macedónskej relácie, integračný proces Macedónska do európskych a transatlantických štruktúr a výmena názorov na najnovší vývoj v regióne západného Balkánu.

27. 2. Štátny tajomník M. Koterec viedol delegáciu SR na rokovaní v Bruseli. Rokovania sa venovali najmä prípravám na samit Aliancie v septembri 2014, Afganistanu za účasti krajín prispievajúcich do operácie ISAF a Ukrajine za účasti námestníka ministra obrany O. Oľjnika.

3. 3. Prezident I. Gašparovič prijal predsedu Spolkového snemu Nemecka N. Lammerta. Témou spoločného rokovania bol rozvoj slovensko-nemeckých bilaterálnych vzťahov, spolupráca v rámci EÚ a aktuálne medzinárodnopolitické otázky.

4. 3. Minister M. Lajčák sa stretol s premiérkou Republiky srbskej, entity v rámci Bosny a Hercegoviny, Ž. Cvijanovićovou. Partneri rokovali o aktuálnej situácii v Bosne a Hercegovine, ktorú v uplynulých dňoch zasiahli protesty občanov na znak nespokojnosti s politickou, ekonomickou a sociálnou situáciou v krajine.

5. 3. Prezident I. Gašparovič odcestoval na jednodňovú oficiálnu návštevu Rakúska, ktorá sa konala na pozvanie rakúskeho prezidenta H. Fischera. Hlavy štátov si navzájom vymenili najvyššie štátne vyznamenania. I. Gašparovič sa stretol aj s predsedníčkou Národnej rady Rakúskej republiky B. Prammerovou.

5. 3. Na základe iniciatívy ministra M. Lajčáka adresovali ministri zahraničných vecí členských štátov V4 spoločný list Vysokej predstaviteľke EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku C. Ashtonovej a európskemu komisárovi pre rozširovanie a európsku susedskú politiku Š. Fülemu, v ktorom vyzvali na bezodkladné začatie príprav na podpísanie Asociačnej dohody a Dohody o prehľbenej a komplexnej zóne voľného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou.

6. 3. Premiér R. Fico sa v Bruseli zúčastnil na mimoriadnom zasadnutí lídrov EÚ, ktorého témou bol aktuálny vývoj na Ukrajine. EÚ vyzvala na hľadanie mierového riešenia a v tejto súvislosti podporila možnú misiu OBSE, ktorá by priamo v teréne preverila reálny stav. Diskusia lídrov sa zameriavala na koordináciu postupu členských krajín, reakciu EÚ na vzniknutú situáciu s cieľom predísť vojenskej eskalácii a začať okamžité politické rokovania s Ruskou federáciou.

6. – 7. 3. Minister M. Lajčák viedol delegáciu SR na stretnutí ministrov zahraničných vecí krajín V4, Severskej rady a pobaltských krajín (NB8) v estónskom meste Narva. Ministri prijali spo-

ločné vyhlásenie k situácii na Ukrajine, v ktorom jednoznačne odsúdili narušenie teritoriálnej integrity a zvrchovanosti nášho východného suseda v dôsledku aktivít ruských ozbrojených síl na Kryme.

13. 3. Minister M. Lajčák sa zúčastnil v Budapešti na mimoriadnom rokovaní šéfov diplomacií krajín V4 a Nemeckej spolkovej republiky, ktoré sa venovalo vývoju situácie na Ukrajine.

13. 3. Minister obrany M. Glváč odcestoval do Maďarska na dvojdnové stretnutie ministrov obrany krajín V4. Témou rokovaní bol predovšetkým rozvoj spoločných spôsobilostí, obstarávanie, obranný priemysel, spolupráca v oblasti vzdelávania, výcviku a cvičení. Ministri podpísali aj memorandum o porozumení k príprave spoločnej bojovej skupiny, ktorá bude pre EÚ v pohotovosti v prvej polovici roku 2016.

18. 3. Štátny tajomník MO SR M. Koterec navštívil Vietnam. Počas oficiálneho rokovania sa so svojím partnerom zhodli, že i napriek geografickej vzdialenosti existujú oblasti, v ktorých majú obidve strany záujem rozvíjať obojstranne výhodnú spoluprácu.

20. 3. Minister M. Lajčák absolvoval počas svojej pracovnej návštevy USA bilaterálne rokovanie s ministrom zahraničných vecí J. Kerryom. Hlavnou témou rozhovorov bola aktuálna situácia na Ukrajine v nadväznosti na anexiu Krymu Ruskou federáciou.

21. 3. Premiér R. Fico sa zúčastnil zasadnutia Európskej rady v Bruseli, ktorá rokovala o sankciách a ďalšom postupe v rámci vývoja situácie na Ukrajine. Európski lídri na samite hovorili aj o klimatickom balíčku do roku 2030.

21. 3. Prezident I. Gašparovič prijal podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí Slovenskej republiky K. Erjavca, ktorý pricestoval na pozvanie slovenského partnera na oficiálnu návštevu SR. Diskusii dominovali predovšetkým aktuálne otázky európskej agendy s dôrazom na dianie na Ukrajine, perspektívu krajín západného Balkánu a Východného partnerstva.

27. 3. Premiér R. Fico vycestoval na jednodňovú zahraničnú pracovnú návštevu do Maďarska. V Szade sa premiér stretol s maďarským premiérom V. Orbánom, s ktorým symbolicky spojil plynovody severo-južného prepojenia medzi krajinami a slávnostne podpísali memorandum v oblasti rozvoja cestných komunikácií.

1. 4. Minister M. Lajčák viedol delegáciu SR na stretnutí ministrov zahraničných vecí členských krajín NATO v Bruseli. Ministri sa zhodli, že NATO zvýši vojenskú prítomnosť na východnej hranici Aliancie a schválili ďalšie opatrenia na posilnenie bezpečnosti v členských krajinách zo strednej a východnej Európy.

3. 4. Minister M. Lajčák viedol v Bruseli delegáciu SR na 4. samite EÚ – Afrika. Počas trvania samitu rokoval s predsedníčkou Komisie Africkej únie N. D. Zumou, stretol sa s ministrom zahraničných vecí Etiópie T. A. Ghebreyesusom a o rozvoji bilaterálnych vzťahov vrátane možnosti ďalšieho posilnenia obchodnej spolupráce rokoval aj s ministrom zahraničných vecí Egypta N. Fahmím. Podujatie na najvyššej úrovni stanovilo orientáciu a ciele spolupráce dvoch kontinentov v hlavných oblastiach na obdobie do budúceho samitu v roku 2017.

7. 4. Minister M. Lajčák navštívil ukrajinské mesto Odesa, kde slávnostne otvoril nový honorárny konzulát SR, vedený honorárnym konzulom M. Muzalevom.

8. 4. Minister M. Lajčák bol na oficiálnej návšteve Gruzínska, kde rokoval s gruzínskou partnerkou M. Pandžikidzeovou, stretol sa s ministrom pre európsku a euroatlantickú integráciu A. Petrašvi-

lim, ministrom obrany I. Alsaniom a prijali ho aj predseda vlády I. Garibašvili, ako aj prezident G. Margvelašvili. Zároveň spolu s gruzínskou partnerkou M. Pandžikidzeovou slávnostne otvorili Zastupiteľský úrad SR v Tbilisi.

9. 4. Situácia na Ukrajine, možnosti dodávok zemného plynu zo Slovenska, ako aj ďalšie medzinárodnopolitické otázky boli predmetom telefonického rozhovoru premiéra R. Fica s americkým viceprezidentom J. Bidenom. Obaja predstavitelia si vymenili informácie o situácii predovšetkým vo východnej časti Ukrajiny a zhodli sa na potrebe podporiť snahu tamojšej vlády zaviesť v krajine ústavné zmeny a zorganizovať slobodné demokratické voľby.

10. 4. Minister M. Lajčák rokoval na úvod svojej návštevy v Kyjeve s úradujúcim ministrom zahraničných vecí Ukrajiny A. Deščicom. Ministri sa zhodli, že v záujme oboch strán je dynamický rozvoj bilaterálnej spolupráce vo všetkých oblastiach, ktorých základ by mal tvoriť aktívny a intenzívny politický dialóg.

10. – 11. 4. Minister M. Lajčák rokoval v Kyjeve s predsedom ukrajinskej vlády A. Jaceňukom a s ministrom energetiky a uhoľného priemyslu J. Prodanom. M. Lajčák potvrdil, že Slovensko podporuje nezávislosť, suverenitu a územnú celistvosť Ukrajiny, a zároveň vyjadril nádej, že napätie vyvolané na Ukrajine bude postupne klesať. M. Lajčák sa na záver návštevy v Kyjeve stretol spoločne so švédskym ministrom zahraničných vecí C. Bildtom a s jedným z favoritov na post budúceho ukrajinského prezidenta P. Porošenkom. Partneri v diskusii posúdili celý rad aktuálnych otázok súvisiacich s vývojom situácie na Ukrajine.

11. 4. Minister obrany M. Glváč prijal na prvej oficiálnej návšteve Slovenska svojho českého kolegu M. Stropnického. Hlavnou témou stretnutia bolo ďalšie rozvíjanie možností spolupráce medzi SR a ČR. Minister Glváč vyjadril potešenie z nadštandardných vzťahov, ktoré sa budú aj naďalej prehĺbovať.

14. 4. V Luxemburgu zasadala Rada EÚ pre zahraničné záležitosti. Dominantnou témou zasadnutia ministrov zahraničných vecí členských krajín EÚ bola situácia na Ukrajine. Ministri ju zhodnotili ako vysoko znepokojujúcu predovšetkým v kontexte diania na východe krajiny.

15. 4. Minister M. Lajčák rokoval na okraj medzinárodnej rozvojovej konferencie v Mexiko City s generálnym tajomníkom OSN Panom Ki-munom. Partneri v rozhovore konštatovali vynikajúcu spoluprácu medzi SR a OSN. V rámci ďalšieho pracovného programu rokoval aj s rezortným partnerom hostiteľskej krajiny J. A. M. Kuribreňom. Ministri potvrdili záujem o pokračovanie bilaterálneho dialógu medzi Slovenskom a Mexikom a dohodli sa na realizácii viacerých návštev slovenských a mexických predstaviteľov do roku 2015.

23. 4. Minister M. Lajčák sa stretol v SR s kanadským partnerom J. Bairdom. Partneri sa na stretnutí zhodli, že potenciál rozvoja vzťahov Kanady a Slovenska vidia v ekonomickej oblasti a rozvoji hospodárskych vzťahov.

24. 4. Na základe dohody predsedov vlád R. Fica a B. Sobotku sa v Skalici uskutočnilo spoločné rokovanie vlád SR a ČR. Predsedovia vlád zdôraznili, že vzťahy medzi oboma štátmi a ich občanmi a občiankami sú nadštandardné a ich rozvíjanie a prehĺbovanie patrí medzi trvalé priority oboch krajín. Členovia vlády prerokovali aktuálne rezortné problematiky a dohodli ďalšie konkrétne projekty vzájomnej spolupráce medzi oboma krajinami.

24. 4. Prezident I. Gašparovič sa zúčastnil minisamitu k 5. výročiu Východného partnerstva EÚ v Prahe. Účastníci prijali na záver spoločné vyhlásenie, v ktorom odporúčajú Rusku, aby ako gesto dobrej vôle stiahlo vojakov od hraníc s Ukrajinou. Počas podujatia sa stretol aj so svojím

gruzínskym partnerom prezidentom G. Margvelašvilim. Hovorili najmä o niekoľkonásobnom náraste v obchodnej výmene medzi Gruzínskom a Slovenskom.

28. 4. Prezident I. Gašparovič prijal predsedu Európskej komisie J. M. Barrosa, ktorý pricestoval na návštevu SR pri príležitosti 10. výročia vstupu našej krajiny do EÚ, a udelil mu štátne vyznamenanie Biely dvojkríž II. stupňa. Následne sa stretol aj s premiérom R. Ficom, s ktorým hovorili o aktuálnych otázkach EÚ.

28. 4. Predstavitelia Eustream a Ukrtransgaz za účasti premiéra R. Fica, predsedu EK J. M. Barrosa, ministra energetiky Ukrajiny J. Prodana, ministra hospodárstva SR T. Malatinského a štátneho tajomníka P. Javorčíka podpísali Memorandum o porozumení o technických aspektoch realizácie reverzných dodávok plynu zo Slovenska na Ukrajinu.

28. – 29. 4. Minister M. Lajčák v Budapešti viedol delegáciu SR na stretnutí ministrov zahraničných vecí krajín V4 a Východného partnerstva. Na schôdzke sa zúčastnil aj eurokomisár pre rozširovanie a susedskú politiku Štefan Füle a predstaviteľ Grécka ako vtedajšej predsedníckej krajiny EÚ.

30. 4. Prezident I. Gašparovič udelil za účasti premiéra R. Fica štátne vyznamenanie H. Van Rompuyovi, ktorý pricestoval na návštevu SR pri príležitosti 10. výročia vstupu našej krajiny do EÚ. Spoločne diskutovali o aktuálnom dianí v EÚ a o májových voľbách do Európskeho parlamentu.

5. 5. Minister M. Lajčák rokoval vo Viedni so svojím nórske partnerom B. Brendem. Stretnutie sa uskutočnilo na okraj zasadnutia Výboru ministrov Rady Európy a jeho dominujúcimi témami boli najmä aktuálna situácia na Ukrajine a s tým spojené otázky bezpečnostnopolitického charakteru, vrátane energetickej bezpečnosti.

8. 5. Minister M. Lajčák sa zúčastnil v gréckom Solúne na schôdzke ministrov zahraničných vecí členských krajín EÚ a štátov z regiónu západného Balkánu.

9. 5. Minister M. Lajčák odcestoval na návštevu Srbska, kde rokoval s predstaviteľmi novozvolenej srbskej vlády, sformovanej po parlamentných voľbách (apríl 2014) – s ministrom zahraničných vecí I. Dačićom, predsedom vlády A. Vučićom a na záver ho prijal aj prezident Srbska T. Nikolić.

12. 5. Minister M. Lajčák sa v Bruseli zúčastnil na zasadnutí Rady pre zahraničné veci. Prioritnou témou diskusie bol aktuálny vývoj situácie na Ukrajine. Na jej úvod uradujúci predseda OBSE D. Burkhalter informoval o aktivitách a iniciatívach tejto organizácie na Ukrajine.

14. 5. Minister M. Lajčák prijal ministra zahraničných vecí Lotyšska E. Rinkeviča. M. Lajčák potvrdil záujem SR spolupracovať s Lotyšskom v kľúčových európskych otázkach so zreteľom na lotyšské predsedníctvo v Rade EÚ v prvom polroku 2015 a úzko koordinovať postoje k bezpečnostnej kríze na Ukrajine.

14. 5. Aktuálny vývoj situácie na Ukrajine pred nadchádzajúcimi prezidentskými voľbami dominoval stretnutiu M. Lajčáka s námestníčkou Ministerstva zahraničných vecí USA V. Nulandovou. Partneri sa zhodli, že prezidentské voľby na Ukrajine sú mimoriadne dôležité pre obnovenie legitimity ukrajinskej vlády a pre stabilizáciu situácie v krajine.

14. 5. Na pozvanie premiéra pricestoval na trojdňovú návštevu SR predseda vlády Čiernej Hory M. Djukanovič, ktorý sa stretol so svojím partnerom R. Ficom a s ministrom M. Lajčákom. Obsahom ich rozhovoru boli otázky ďalšieho rozvoja bilaterálnej spolupráce s dôrazom na posilnenie

ekonomickej dimenzie v oblasti energetiky a infraštruktúry, ako aj aktuálny stav prístupového procesu Čiernej Hory do EÚ a možného pozvania krajiny za člena NATO na nadchádzajúcom samite Aliancie vo Walese na jeseň 2014.

15. 5. Prezident I. Gašparovič sa stretol s generálnym tajomníkom NATO A. F. Rasmussenom, ktorý pricestoval na oficiálnu návštevu Slovenska. Stretnutiu dominovala téma bezpečnostnej situácie na Ukrajine, jej možných následkov na okolitý región a ciest, akými jej môže medzinárodné spoločenstvo čeliť. Diskutovali takisto o záväzkoch Slovenska voči NATO.

15. 5. Prezident I. Gašparovič prijal ministra zahraničných vecí Egyptskej arabskej republiky N. Fahmiho. Prezident na stretnutí zdôraznil, že ide o historicky prvú návštevu ministra zahraničných vecí Egyptskej arabskej republiky na Slovensku. Vyjadril tiež nádej, že táto cesta otvorí éru nových intenzívnejších politických vzťahov Slovenska a Egypta.

15. 5. Minister M. Lajčák sa stretol s ministrom zahraničných vecí Litvy L. Linkevičiom. Partneri konštatovali veľmi dobrú úroveň spolupráce tak v bilaterálnej oblasti, ako aj na pôde NATO, EÚ, OSN a ďalších medzinárodných organizácií.

15. 5. Minister M. Lajčák rokoval s českým partnerom, ministrom zahraničných vecí L. Zaorálkom. Ministri posúdili aktuálne medzinárodné otázky s dôrazom na situáciu na Ukrajine, Východné partnerstvo a západný Balkán.

15. 5. Minister M. Lajčák prijal ministra pre zahraničné vzťahy Kurdskej regionálnej vlády Iraku Falaha Mustafu Bakira. Minister Lajčák ocenil úroveň vzťahov medzi Slovenskou republikou a Irakom, ktoré nie sú zaťažené žiadnymi otvorenými otázkami.

16. 5. Minister M. Lajčák sa stretol s ministrom zahraničných vecí Albánskej republiky Ditmirom Bushatim. Partneri prerokovali prípravu bilaterálnych ekonomických dohôd, ktoré vzišli zo záverov januárovej návštevy premiéra R. Fica v Tirane. Ministri pri tejto príležitosti ocenili veľmi dobrú úroveň vzájomných vzťahov a venovali sa aj situácii v regióne západného Balkánu.

19. 5. Minister M. Lajčák sa v Moskve stretol so svojím ruským partnerom S. Lavrovom. Rokovanie bolo zamerané na aktuálne zahraničnopolitické témy s dôrazom na vzťahy EÚ a Ruska a na vývoj situácie okolo Ukrajiny. Ministri skonštatovali, že medzinárodné spoločenstvo stojí pred vážnou výzvou nájsť politické riešenie tejto krízy, a zhodli sa, že je v záujme všetkých zaangażovaných strán deeskalovať napätie a dať diplomacii šancu na pokojné urovnanie existujúcich problémov.

20. 5. Prezident I. Gašparovič odcestoval na oficiálnu návštevu Poľska. Návšteva sa konala na pozvanie poľského partnera, prezidenta B. Komorowského. Cieľom návštevy bolo potvrdenie vyvíjajúcej úrovne bilaterálnych vzťahov, ktoré nie sú zaťažené žiadnymi otvorenými otázkami.

24. 5. Ministerstvo obrany má záujem rozvíjať spoluprácu s Nórskom v oblasti obrany, a to predovšetkým v oblasti EOD a v rámci vzájomného využívania výcvikových priestorov. Potvrdil to minister M. Glváč po rokovaní s nórskou ministerkou obrany I. E. S reideovou v Osle.

25. 5. Na pozvanie cyperského ministra zahraničných vecí I. Kasoulidesa pricestoval na trojdňovú oficiálnu návštevu Cypru minister M. Lajčák. Návšteva sa konala pri príležitosti 25. výročia bikomunitného dialógu lídrov gréckocyperských a tureckocyperských politických strán, ktorý sa už štvrté storočie rozvíja pod sprostredkovateľskou a organizačnou záštitou slovenskej diplomacie. Minister M. Lajčák podpísal s rezortným partnerom, ministrom zahraničných vecí Ioannisom Kasoulidesom dohodu o spolupráci v oblasti zdravotníctva a lekárskeho výskumu medzi Slovenskom a Cyprusom.

27. 5. Prezident I. Gašparovič uskutočnil oficiálnu rozlúčkovú návštevu v Českej republike stretnutím s prezidentom M. Zemanom. Obaja konštatovali, že vzťahy medzi SR a ČR sú na nadštandardne dobrej a priateľskej úrovni. I. Gašparovič udelil svojmu českému partnerovi najvyššie slovenské štátne vyznamenanie Rad Bieleho dvojkríža I. triedy.

27. 5. Premiér R. Fico sa v Bruseli zúčastnil na neformálnom stretnutí členov Európskej rady. Spoločne diskutovali o kandidátoch na funkciu predsedu Európskej komisie. Pred samotným stretnutím Európskej rady sa predseda vlády SR zúčastnil aj na tradičnom koordinačnom stretnutí členských krajín V4, na ktorom premiéri prediskutovali spoločné stanoviská k hlavným európskym témam.

29. 5. Minister M. Lajčák pricestoval na dvojdnú oficiálnu návštevu Čiernej Hory. Úvod návštevy patrilo v hlavnom meste Podgorici schôdzke s predsedom parlamentu Čiernej Hory R. Krivokapičom, ktorý je zároveň predsedom Parlamentného zhromaždenia OBSE. Okrem bilaterálnych a európskych otázok stretnutiu dominovala téma Ukrajiny a aktuálneho vývoja v regióne západného Balkánu.

3. 6. Na pozvanie poľského prezidenta B. Komorowského odcestoval prezident I. Gašparovič spoločne s ďalšími hlavami štátov do Varšavy na oslavy 25. výročia poľskej slobody. Prezident na pracovnom obede s prezidentom Poľska a prezidentom USA B. Obamom hovoril o situácii na Ukrajine a o energetickej bezpečnosti v Európe.

6. 6. Prezident I. Gašparovič sa na pozvanie prezidenta Francúzskej republiky F. Hollanda zúčastnil medzinárodnej spomienkovej ceremónie k 70. výročiu vylodenia spojencov v Normandii. Slávnostné podujatie, na ktoré bolo francúzskym prezidentom pozvaných sedemnást hláv štátov a vlád, sa konalo vo francúzskom Ouistreham a miestom ceremónie bola jedna z pláží vylodenia Sword.

7. 6. Prezident I. Gašparovič a minister M. Lajčák sa zúčastnili na slávnostnej inaugurácii novozvoleného prezidenta Ukrajiny P. Porošenka.

9. 6. Minister M. Lajčák v rokovaní s poradcom predsedu vlády pre národnú bezpečnosť a zahraničné veci S. Azizom začal oficiálnu návštevu Pakistankej islamskej republiky. Minister Lajčák dôrazne odsúdil teroristický útok v Karáči, pri ktorom zahynulo takmer 30 osôb.

12. 6. Minister M. Lajčák sa stretol v Ríme s talianskou ministerkou zahraničných vecí F. Mogheriniovou. Partneri diskutovali o ďalšom rozvoji dvojstranných vzťahov, pričom podčiarkli význam politického dialógu, ktorý sa pozitívne odráža aj v rámci spolupráce na multilaterálnej úrovni.

16. 6. Premiér R. Fico sa zúčastnil na 9. zasadnutí Európskeho jadrového fóra. Podujatia sa zúčastnil aj predseda vlády ČR B. Sobotka a komisár Európskej únie pre energetiku G. Oettinger.

16. 6. Novozvolený prezident A. Kiska sa na základe pozvania prezidenta Maďarska J. Ádera zúčastnil na spomienkovej slávnosti pri príležitosti 25. výročia udalostí, ktoré viedli k demokratickým spoločenským zmenám v Maďarsku. Prezident A. Kiska sa s maďarským prezidentom, ako aj s poľským prezidentom B. Komorowským zhodli na nutnosti pomoci Ukrajine. Prezidenti po spoločnej schôdzke partnerov z krajín V4 a Nemecka na bilaterálnych rokovaníach hovorili podľa slovenského prezidenta aj o pozastavení dodávky plynu z Ukrajiny.

23. 6. Minister M. Lajčák viedol delegáciu SR na pravidelnom zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné veci. Hlavnou témou zasadnutia Rady bol vývoj situácie na Ukrajine. Na rokovaní bol prítomný aj nový minister zahraničných vecí Ukrajiny P. Klimkin, ktorý predstavil mierový plán prezidenta P. Porošenka o jeho podporu.

24. 6. Premiér R. Fico odcestoval do Budapešti na stretnutie predstaviteľov vlád V4, ktoré sa uskutočnilo na záver maďarského predsedníctva vo V4. Na samite sa zúčastnil aj predseda Európskej komisie J. M. Barroso a eurokomisár pre regionálnu politiku J. Hahn, s ktorými predsedovia vlád diskutovali o kohéznej politike a prioritách programovacieho obdobia 2014 – 2020.

27. 6. Minister M. Lajčák si spoločne s ministrom pre Európu, integráciu a zahraničie Rakúska S. Kurzom a so štátnym tajomníkom Ministerstva zahraničných vecí Maďarska P. Szijjártóm pripomenuli štvrtstoročie pádu komunizmu vo východnej Európe na podujatí *25 rokov od rozstrihnutia železnej opony*. Jedným z jeho cieľov bolo priblížiť študentom vysokých škôl zo všetkých troch krajín porovnanie života v totalite a v demokracii.

27. 6. Pred zasadnutím v Bruseli sa premiér R. Fico spolu s ďalšími lídrami netradične zišli v belgickom meste Ypres, aby si pripomenuli 100. výročie od vypuknutia prvej svetovej vojny. Počas pracovnej večere hovorili o Pakte rastu a stability EÚ a o možnosti flexibilnejšieho výkladu tohto dokumentu.

30. 6. V Bratislave premiér R. Fico prijal ministra obchodu a zahraničných vecí Maďarska T. Navracsicsa. Témou rokovania bol rozvoj vzájomných kontaktov medzi oboma krajinami v rôznych oblastiach spoločného záujmu, spolupráca v rámci V4, ako aj aktuálne európske a medzinárodnopolitické témy.

1. 7. Slovensko prevzalo jednoročné predsedníctvo vo V4 po Maďarsku. Hlavným mottom slovenského predsedníctva je *Dynamický Vyšehrad pre Európu a svet*, čo odráža náš záujem na posilňovaní konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu regiónu ako celku.

1. 7. Prezident A. Kiska udelil vysokej predstaviteľke Európskej únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a podpredsedníčke Európskej komisie C. Ashtonovej štátne vyznamenanie Rad Bieleho dvojkríža II. triedy. Na slávnostnom akte v Prezidentskom paláci bol prítomný aj minister M. Lajčák.

2. 7. Na návštevu SR na pozvanie M. Lajčáka pricestoval holandský minister zahraničných vecí F. Timmermans. Ministri sa venovali prioritám predsedníctva v Rade EÚ v roku 2016, vymenili si názory na formovanie európskych inštitúcií po májových voľbách do Európskeho parlamentu a prediskutovali aktuálne zahraničnopolitické témy.

3. 7. Prezident A. Kiska sa stretol s predsedom Poslaneckej snemovne Cyperskej republiky Y. Omirouom v rámci programu jeho návštevy SR. Partneri konštatovali nadštandardné vzťahy oboch krajín. Prezident SR vyjadril potešenie, že Slovensko je na Cypre veľmi dobre vnímané, a to aj vďaka poskytovaniu dobrých služieb pri zbližovaní oboch komúní rozdeleného ostrova.

9. 7. Prezident A. Kiska uskutočnil oficiálnu návštevu Českej republiky. Návšteva sa konala na pozvanie českého prezidenta M. Zemana. Išlo o prvú oficiálnu bilaterálnu návštevu novej slovenskej hlavy štátu v zahraničí od nástupu do funkcie. Okrem rokovania s prezidentom sa stretol s predsedom Senátu Parlamentu M. Štěchom a s predsedom vlády B. Sobotkom.

11. 7. Minister M. Lajčák rokoval so svojou chorvátskou partnerkou V. Pusićovou. Obaja pozitívne ocenili rozvoj vzájomných vzťahov, vrátane intenzívneho politického dialógu. Primárnou témou rokovaní boli najmä otázky integrácie krajín západného Balkánu do EÚ, čomu je venovaná aj samotná konferencia.

11. 7. Minister M. Lajčák sa v Trebinje stretol s členom Predsedníctva Bosny a Hercegoviny N. Radmanovićom. Partneri sa v rozhovore venovali aktuálnej situácii v krajine po ničivých

májových záplavách. N. Radmanović sa poďakoval slovenskej strane za operatívnu materiálnu humanitárnu pomoc.

11. 7. M. Lajčák sa stretol s námestníčkou ministra zahraničných vecí USA pre európske a eurázijské záležitosti V. Nulandovou. V rozhovore partnerov dominoval aktuálny vývoj na Ukrajine. Obaja sa zhodli na potrebe pokračovania úzkej spolupráce členských krajín EÚ a USA pri riešení krízy, vrátane koordinácie ďalších sankčných opatrení, ak nedôjde k deeskalácii situácie v juhovýchodných regiónoch Ukrajiny.

15. 7. Premiéri SR a ČR R. Fico a Bohuslav Sobotka v priestoroch spoločnosti VOP Nováky slávnostne otvorili nový výrobný závod CZ – Slovensko, ktorý je významnou investíciou podniku Česká zbrojovka na Slovensku. Na slávnostnom otvorení sa zúčastnili aj ministri obrany oboch krajín M. Glváč a M. Stropnický.

15. 7. Minister M. Lajčák rokoval vo Varšave so svojím poľským rezortným partnerom R. Sikorskim. Stretnutie sa uskutočnilo v rámci oficiálnej návštevy prezidenta A. Kisku v Poľsku, na ktorej ho šéf slovenskej diplomacie sprevádzal. M. Lajčák a R. Sikorski diskutovali o aktuálnych zahraničnopolitických otázkach s akcentom na vývoj situácie na Ukrajine.

16. 7. Premiér R. Fico odcestoval do Bruselu, kde sa zúčastnil na zasadnutí členov Európskej rady. Témou rokovania bola nominácia kandidátov na obsadenie najvyšších postov v EÚ – predsedu ER a vysokého predstaviteľa EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

16. 7. Premiér R. Fico prijal rakúskeho spolkového kancelára W. Faymanna. Témami spoločného rokovania boli otázky spojené s nadchádzajúcim mimoriadnym zasadnutím Európskej rady, aktuálna situácia a vývoj na Ukrajine, ako aj vzťahy EÚ a Ruska.

17. 7. Premiér R. Fico prijal ministra zahraničných vecí Kórejskej republiky P. S. Juna, ktorý pricestoval na pracovnú návštevu Slovenska. Témou spoločného rokovania bola najmä ekonomická spolupráca medzi oboma krajinami, posilňovanie obchodnej výmeny a nové investičné príležitosti, keďže Kórea patrí medzi najvýznamnejších zahraničných investorov na Slovensku.

17. 7. Prezident A. Kiska uskutočnil oficiálnu návštevu Rakúska. Okrem rakúskeho prezidenta H. Fischera sa A. Kiska stretol so spolkovým kancelárom W. Faymannom a s primátorom mesta Viedeň M. Häuplom. Cieľom nástupnej návštevy bolo potvrdiť záujem o pokračovanie intenzívnych vzťahov a o ich ďalšie prehlbenie.

17. 7. Premiér R. Fico a ostatní európski lídri sa zišli v Bruseli, aby sa pokúsili nájsť zhodu pri voľbe nových najvyšších predstaviteľov EÚ. Zhodli sa na mene nového predsedu Európskej komisie, ktorým sa stal J. C. Juncker.

17. 7. V Bratislave sa konalo historicky prvé ministerské stretnutie Vyšehradskej skupiny s Južnou Kóreou vo formáte V4+, ktoré bolo zároveň prvou schôdzkou tohto stredoeurópskeho zoskupenia od momentu, čo v nej Slovensko prevzalo predsedníctvo.

22. 7. Minister M. Lajčák sa zúčastnil na pravidelnom zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné veci v Bruseli. Hlavnou témou diskusie ministrov o Ukrajine bol vývoj situácie v súvislosti s nedávnou katastrofou lietadla Malajzijských aerolínií. Rada prijala závery, v ktorých vyjadrila hlboký zármutok EÚ a členských krajín zo zostrelenia lietadla, privítala prijatie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN v tejto veci a vyzvala separatistov na umožnenie prístupu na miesto dopadu lietadla, ktoré je potrebné zabezpečiť kvôli vyšetrovaniu.

22. 7. Prezident A. Kiska sa zúčastnil na regionálnej schôdzke vo Varšave, ktorej cieľom bola diskusia k príprave na septembrový samit NATO vo Walese. Stretnutie s účasťou prezidentov krajín V4, Rumunsko, Bulharsko a troch pobaltských štátov – Estónsko, Litva a Lotyšsko sa konalo z iniciatívy prezidenta Poľska B. Komorowského.

22. 7. Minister M. Lajčák rokoval v Bruseli s ukrajinským partnerom P. Klimkinom. Ministri diskutovali predovšetkým o situácii na juhovýchode Ukrajiny. P. Klimkin informoval šéfa slovenskej diplomacie o krokoch, ktoré prijíma ukrajinská strana v záujme deeskalácie napätia.

23. 7. Prezident A. Kiska uskutočnil na pozvanie nemeckého spolkového prezidenta J. Gaucka oficiálnu návštevu Nemecka. V rámci plánovaného programu sa stretol aj s K. Woweritom, primátorom Berlína a predsedom vlády spolkovej krajiny Berlín. Hlavným cieľom nástupnej návštevy bolo potvrdiť záujem o zachovanie vynikajúcej spolupráce a diskutovať o možnostiach jej ďalšieho prehĺbenia na bilaterálnej aj európskej úrovni.

25. 8. Minister M. Lajčák sa stretol v rámci medzinárodného fóra v Rakúsku s prezidentkou Kosova A. Jahjagou. Minister sa zaujímal najmä o aktuálny stav v procese kreovania novej kosovskej vlády po júnových predčasných parlamentných voľbách. M. Lajčák pripomenul, že urýchléné ustanovenie stabilnej a funkčnej vlády je kľúčové pre ďalšie napredovanie Kosova v eurointegračných procesoch a plnenie dôležitých reforiem.

30. 8. Premiér R. Fico sa zúčastnil v Bruseli na mimoriadnom zasadnutí Európskej rady, kde lídri rokovali o nomináciách na obsadenie najvyšších postov v EÚ – predsedu Európskej rady, ktorý zaujal D. Tusk, a vysokého predstaviteľa EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorý získala talianska ministerka zahraničných vecí F. Mogheriniová.

1. 9. Podpora európskeho smerovania Moldavska v období krátko pred parlamentnými voľbami, ocenenie dosiahnutých výsledkov a opätovná ponuka pomoci v realizovaní reforiem, transformácii a implementácii európskych hodnôt, ale aj situácia na Ukrajine a vzťahy s Ruskom boli témami neformálnej schôdzky ministrov zahraničných vecí, tzv. Skupiny európskej akcie Moldavskej republiky. SR na nej zastupoval minister M. Lajčák.

2. 9. Premiér R. Fico a minister hospodárstva P. Pavlis slávnostne sprevádzkovali reverzný tok plynu na trase Vojany – ukrajinský Užhorod. Za ukrajinskú stranu sa na slávnostnom akte zúčastnili predseda vlády A. Jaceňuk a minister energetiky J. Prodan.

4. – 5. 9. Prezident A. Kiska viedol oficiálnu delegáciu SR na samite NATO, ktorý sa uskutočnil vo waleskom Cardiffe. Členmi oficiálnej delegácie boli aj ministri M. Lajčák, M. Glváč a náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR M. Maxim. Prezident A. Kiska sa stretol s holandským predsedom vlády M. Ruttem. Holandsko predstavuje nášho najvýznamnejšieho partnera v oblasti prílevu priamych zahraničných investícií a je jedným z najdôležitejších exportných teritórií SR. Minister M. Lajčák vyzval v rámci samitu na väčšiu spoluprácu medzinárodných organizácií, kde viedol delegáciu SR na rokovaníach ministrov zahraničných vecí NATO s predstaviteľmi medzinárodných organizácií – EÚ, OBSE a Rady Európy. Minister M. Glváč rokoval s macedónskym ministrom obrany Z. Jolevskim, aby prediskutovali možnosti bilaterálnej spolupráce medzi SR a Macedónskom. Slovensko ponúklo partnerovi výmenu skúseností pri integračnom procese, ako aj spoločné vojenské cvičenia a vojensko-technickú spoluprácu.

11. 9. Minister M. Lajčák so svojím ukrajinským rezortným kolegom P. Klimkinom prediskutovali aktuálny vývoj v krajine s osobitným akcentom na dianie v jej východnej časti. Minister Lajčák zdôraznil, že Slovensko je priateľom Ukrajiny.

15. 9. Na pozvanie iránskeho ministra zahraničných vecí M. J. Zarífa odcestoval na oficiálnu návštevu Iránskej islamskej republiky minister M. Lajčák. V rámci programu rokoval s rezortným partnerom, prijal ho prezident H. Rohání a stretol sa s predsedom zahraničného a bezpečnostného výboru parlamentu A. Bourojerdim.

17. 9. Prezident A. Kiska sa počas pracovnej návštevy vo Varšave stretol s poľským prezidentom B. Komorowským. Hlavy štátov diskutovali najmä o aktuálnom stave dvojstranných vzťahov s dôrazom na konkrétne projekty v infraštruktúre a v energetike. Venovali sa aj aktuálnym zahraničnopolitickým otázkam.

19. 9. Slovensko a Turecko majú záujem o rozvoj vzájomných vzťahov v oblasti obrany. Zhodli sa na tom minister M. Glváč a turecký minister národnej obrany Í. Yilmaz počas návštevy šéfa slovenského rezortu obrany v Turecku. Oficiálna návšteva slovenského ministra obrany v Turecku sa uskutočnila po 15 rokoch.

22. – 26. 9. Stretnutím s palestínskym ministrom zahraničných vecí R. N. al-Malkím začal minister M. Lajčák svoj oficiálny program v New Yorku, kde sprevádzal prezidenta A. Kisku na 69. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN. Rokovania oboch ministrov sa sústredili na otázky súvisiace s blízkovýchodným mierovým procesom. Stretol sa i s ministrom zahraničných vecí Kirgizskej republiky E. Abdyldajevom. Stretnutie bolo príležitosťou na potvrdenie záujmu o zintenzívnenie bilaterálnych vzťahov – M. Lajčák zdôraznil, že SR je pripravená odovzdať Kirgizsku svoje skúsenosti s transformačným procesom a fungovaním parlamentu v demokratických krajinách.

24. 9. – 25. 9. V rámci programu 69. zasadnutia Valného zhromaždenia OSN v New Yorku absolvoval prezident A. Kiska bilaterálne rozhovory s najvyššími predstaviteľmi Chorvátska, Macedónska, Albánska a Srbska. Prezident skonštatoval, že krajiny Balkánu dlhodobo berú Slovensko ako svojho partnera, ktorý pomáha integrovať Balkán do Európy a do Európskej únie. Prezident A. Kiska vystúpil i vo všeobecnej rozprave VZ. Vo svojom príhovore pripomenul, že počas uplynulých 70 rokov sa v spolupráci medzi národmi dosiahol veľký pokrok. Takisto v príhovore odsúdil porušenie teritoriálnej integrity inej krajiny.

1. 10. Premiér R. Fico sa v Bratislave stretol so sultánom malajského štátu Kelantan a súčasne vicekráľom Malajzie Mohamedom V, ktorý pricestoval na návštevu SR. Témou spoločného rozhovoru boli možnosti rozšírenia vzájomných kontaktov medzi Slovenskom a Malajziou, najmä v oblasti obchodnej výmeny a hospodárskej spolupráce. Oba predstavitelia prediskutovali aj ďalšie oblasti spoločného záujmu, ktoré by obe krajiny mohli perspektívne rozvíjať.

7. 10. O možnostiach ďalšieho posilnenia vzájomných vzťahov medzi SR a Maďarskom v politickej aj ekonomickej oblasti hovorili premiér R. Fico s novovymenovaným ministrom zahraničných vecí a zahraničného obchodu Maďarska P. Szijjártóm, ktorý si SR vybral ako cieľ svojej prvej zahraničnej návštevy. Partneri potvrdili, že vo vzájomných vzťahoch prevláda konštruktívny duch a atmosféra.

9. 10. Prezident A. Kiska sa na pozvanie nemeckého prezidenta J. Gaucka zúčastnil v Lipsku na spomienkových oslavách pri príležitosti 25. výročia demokratických zmien v strednej a východnej Európe. Nemecký prezident pozval na stretnutie pri tejto významnej príležitosti prezidentov z krajín V4.

10. 10. Minister M. Lajčák pricestoval na dvojdnovú pracovnú návštevu Malty na pozvanie svojho rezortného partnera G. Vellu. Úvod programu patrilo stretnutiu so zástupcami Výboru pre zahraničné a európske záležitosti maltského parlamentu na čele s jeho predsedom L. Busutti-

lom, na ktorom sa hovorilo o úrovni bilaterálnych vzťahov, ale najmä o stave príprav na výkon predsedníctva v Rade EÚ.

14. 10. Premiér R. Fico prijal rakúskeho spolkového kancelára W. Faymanna. Obaja zhodnotili, že vzťahy medzi Slovenskom a Rakúskom sú dlhodobo na veľmi dobrej úrovni.

16. 10. Prezident A. Kiska podpísal asociačné dohody medzi EÚ a Ukrajinou, Gruzínskom a Moldavskom. Slovensko sa týmto krokom zaradilo medzi prvé členské krajiny, ktoré dohody ratifikovali.

20. 10. Účastou na okrúhlym stole Európskej rady pre zahraničné vzťahy sa začal program M. Lajčáka v Luxemburgu, kde viedol slovenskú delegáciu na zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné záležitosti. Témou okrúhleho stola bol vývoj na Ukrajine s osobitným dôrazom na energetickú situáciu. M. Lajčák v tejto súvislosti pripomenul slovenský príspevok k diverzifikácii dodávok energie na Ukrajinu.

20. 10. Prezident A. Kiska prijal kancelárku Spolkovej republiky Nemecko A. Merkelovú. Témami rokovania boli aktuálne otázky bezpečnosti, EÚ a NATO. Na rokovaní sa hovorilo aj o zmenách, ktoré A. Kiska urobil v justícii od nástupu do funkcie. Následne sa s kancelárkou stretol aj premiér R. Fico. Témou ich spoločného rokovania boli bilaterálne vzťahy, možnosti prehĺbenia vzájomnej spolupráce medzi Slovenskom a Nemeckom a aktuálne otázky európskej agendy.

21. 10. Rokovania ku klimaticko-energetickému balíku do roku 2030, ktorý má stanoviť politický rámec na prípravu konkrétnej legislatívy v danej oblasti na najbližšie roky, boli kľúčovým bodom zasadnutia Rady EÚ pre všeobecné záležitosti v Luxemburgu za účasti ministra M. Lajčáka a štátneho tajomníka P. Javorčíka. Dosiahnutie konsenzu v tejto otázke na najvyššej politickej úrovni bude dôležité pre úspech celého zasadnutia Európskej rady, ktoré je zvolané na koniec týždňa do Bruselu.

23. 10. Premiér R. Fico sa v Bruseli zúčastnil na zasadnutí Európskej rady. Hlavnými témami rokovania boli klimatické a energetické otázky, hospodárska problematika a vonkajšie vzťahy. V rámci pracovnej cesty sa premiér stretol aj s predsedom Európskeho parlamentu M. Schulzom.

28. 10. Pri príležitosti štátneho sviatku odcestoval premiér R. Fico na pracovnú návštevu Českej republiky, počas ktorej sa stretol s predsedom vlády B. Sobotkom. Premiéri diskutovali o vzájomnej spolupráci medzi SR a ČR. R. Fico sa zúčastnil na slávnostnom ceremoniáli udeľovania štátnych vyznamenaní prezidentom ČR M. Zemanom, kde prevzal ocenenie Rad Bieleho leva za vynikajúce zásluhy v prospech ČR, ale aj za prínos k skvelým susedským vzťahom medzi našimi krajinami.

28. 10. Prezident SR telefonoval s ukrajinským prezidentom P. Porošekom. A. Kiska ocenil pokojný priebeh slobodných a dobre zorganizovaných volieb, ktoré sa konali v demokratickom duchu. Zároveň zablahoževal ukrajinskému partnerovi k volebnému víťazstvu proreformných a proeurópskych síl, čo vytvára dobré predpoklady na rozvinutie potrebných reforiem na Ukrajine.

30. 10. Premiér R. Fico prijal ministra zahraničných vecí Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska P. Hammonda. Diskutovali o bilaterálnych vzťahoch, reforme EÚ z pohľadu Veľkej Británie a aktuálnej medzinárodno politickej situácii.

30. 10. Ministri zahraničných vecí členských krajín V4 – M. Lajčák, L. Zaorálek, P. Szijjartó a G. Schetyna sa stretli v Bratislave s ministrom zahraničných vecí Veľkej Británie P. Hammondom, aby s ním spoločne prediskutovali aktuálne otázky medzinárodného diania.

31. 10. Pod patronátom slovenského predsedníctva vo V4 sa zišli v Bratislave ministri zahraničných vecí V4 a západného Balkánu na schôdzke, ktorej hositeľom bol minister M. Lajčák. Okrem partnerov z V4 a západného Balkánu sa na podujatí zúčastnila aj dezignovaná podpredsedníčka Európskej komisie a vysoká predstaviteľka EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku F. Mogheriniová, ako aj spolkový minister pre Európu, integráciu a zahraničné veci Rakúska S. Kurz. K plenárnemu zasadnutiu sa pripojil aj generálny tajomník Rady pre regionálnu spoluprácu G. Sivilanović.

31. 10. Minister M. Lajčák absolvoval na okraj tradičného stretnutia ministrov krajín V4 a západného Balkánu sériu bilaterálnych stretnutí s partnermi z regiónu. Prioritnou témou rozhovorov bol aktuálny vývoj v regióne západného Balkánu, stav integračných procesov, možnosti podpory SR, ako aj otázky bilaterálnej spolupráce.

4. 11. Prijatím u prezidenta Vietnamskej socialistickej republiky Truon Tan Sanga a rokovaním so svojím rezortným partnerom Pham Binh Minhom začal svoju dvojďňovú návštevu Vietnamskej socialistickej republiky minister M. Lajčák. Cieľom návštevy bolo využiť dobrú úroveň politickej spolupráce a tradične priateľských vzťahov na podporu ekonomických záujmov s cieľom zmierniť záporné saldo vzájomného obchodu.

5. 11. Prezident A. Kiska prijal generálneho tajomníka OECD J. Á. Gurríu. Hlavnou témou rozhovoru bola prezentácia odbornej publikácie: *Ekonomický prehľad – Slovenská republika 2014*. Hlava štátu sa zaujímala o odporúčania OECD pre SR. V kontexte obsahu publikácie tajomník OECD v rozhovore kládol dôraz na riešenie nezamestnanosti na Slovensku v záujme rastu konkurencieschopnosti krajiny.

10. 11. Minister M. Lajčák pricestoval do Izraela, kde rokoval s izraelským ministrom zahraničných vecí A. Libermanom o aktuálnych otázkach v regióne Blízkeho východu. Obaja ministri potvrdili výbornú úroveň bilaterálnych vzťahov, ktorá nevychádza len z pravidelných politických kontaktov. Slovensko a Izrael majú záujem o praktickú spoluprácu podnikateľov a inštitúcií, najmä v oblasti vedy, výskumu, vývoja a inovácií.

15. 11. Situácia na juhovýchode Ukrajiny, otázky spojené s energetickou samostatnosťou krajiny vrátane zásobovania plynom a vzťahy medzi Kyjevom a Moskvou boli hlavnými témami stretnutia predsedu vlády R. Fica s ukrajinským prezidentom P. Porošenkom, ktorý pricestoval na Slovensko ako hosť na schôdzku prezidentov V4 a Nemecka.

16. 11. Pri príležitosti 25. výročia Nežnej revolúcie a demokratických zmien v Európe a na Slovensku pozval prezident A. Kiska na návštevu a spoločné stretnutie hláv štátov Poľska, Maďarska, Českej republiky, Nemeckej spolkovej republiky a Ukrajiny.

17. 11. Hodnotenie vývoja na Ukrajine v kontexte výsledkov nedávnych parlamentných volieb a prebiehajúcich operácií na juhovýchode krajiny bolo ústrednou zasadnutia Rady EÚ pre zahraničné veci, na ktorom SR zastupoval minister M. Lajčák.

18. 11. Minister M. Lajčák odcestoval do Bosny a Hercegoviny, kde s politickými lídrami v Sarajeve a Banja Luke diskutoval o povolebnej situácii v krajine, a tlmočil im posolstvá a očakávania EÚ.

25. 11. Stretnutím s viceprezidentom K. W. Rutom, ministerkou zahraničných vecí a medzinárodného obchodu A. Mohamedovou a predsedom Národného zhromaždenia Kensingkej republiky J. Muturim začal M. Lajčák svoju oficiálnu návštevu Kensingkej republiky.

27. 11. Prezident A. Kiska prijal v Prezidentskom paláci predsedu Národného zhromaždenia Seychelskej republiky P. Herminieho, ktorý pricestoval na Slovensko na historicky prvú oficiálnu návštevu. Oboja partneri na rokovaní potvrdili záujem o posilnenie bilaterálnych vzťahov vo všetkých oblastiach, najmä však v obchode, hospodárskej spolupráci a v turizme.

1. 12. Medzivládnu dohodu o kombinovanej doprave podpísal v Bratislave minister M. Lajčák s podpredsedníčkou vlády a ministerkou stavebníctva, dopravy a infraštruktúry Srbska Z. Mihajlovičovou. Dohoda, ktorá je naplnením záverov zasadnutia Zmiešanej komisie pre hospodársku spoluprácu medzi SR a Srbskom, prináša zjednodušenie podmienok medzinárodnej prepravy tovaru medzi oboma štátmi s cieľom zabezpečiť efektivitu, znížiť zaťaženie cestnej dopravy a životného prostredia.

1. 12. Premiér R. Fico sa stretol s bývalým poľským prezidentom A. Kwaśniewskim. Počas pracovnej večere spolu diskutovali o aktuálnej situácii v EÚ a tiež o slovensko-poľských vzťahoch.

2. 12. Zhodnotenie pokroku, ktorý členské krajiny NATO dosiahli od septembrového samitu vo Walese; nové výzvy, ktoré pred Alianciou stoja v súvislosti s udalosťami na Ukrajine, ale aj budúcnosť Afganistanu a hrozba, ktorú predstavuje islamský extrémizmus v Iraku a Sýrii, boli témami schôdzky šéfov diplomacií členských štátov NATO v Bruseli. Slovenskú delegáciu na samite viedol minister M. Lajčák.

6. 12. Minister M. Lajčák na záver spoločnej návštevy ministrov zahraničných vecí krajín V4 v Kyjeve oznámil, že Slovensko prevezme patronát nad ukrajinskými reformami v oblasti energetickej bezpečnosti a nad reformou bezpečnostného sektora. Česká republika v oblasti budovania občianskej spoločnosti, médií a vzdelávania, Poľsko v oblasti decentralizácie a reformy verejných financií a Maďarsko v oblasti podpory malých a stredných podnikov a implementácie DCFTA.

9. 12. Premiér R. Fico sa stretol na pracovnom obede s prezidentom Švajčiarskej konfederácie D. Burkhalterom, ktorý zastáva v rámci federálnej vlády aj post ministra zahraničných vecí. Švajčiarsky prezident otvoril spoločne s prezidentom A. Kiskom inovačné fórum Swissness 2014 a následne absolvoval bilaterálne rokovanie s M. Lajčákom.

10. 12. Prezident A. Kiska privítal v Prezidentskom paláci na prvej oficiálnej návšteve Slovenska prezidenta Maďarska J. Ádera. Slovenský prezident po rokovaní potvrdil záujem oboch krajín o pozitívne signály a spoluprácu na projektoch, ktoré môžu už dnes dobré vzťahy ešte zlepšiť.

10. 12. Minister M. Lajčák sa stretol s podpredsedom vlády pre európske záležitosti Macedónskej republiky F. Besimim. Predmetom rozhovoru bola aktuálna vnútropolitická situácia v krajine, zhodnotenie stavu prístupového procesu Macedónska do EÚ a NATO, ako aj výmena názorov na vývoj na západnom Balkáne a vo svete.

11. 12. Ďalšie rozšírenie a skvalitnenie bilaterálnych slovensko-tureckých vzťahov, medzinárodno-politické otázky s dôrazom na vývoj v Sýrii, Iraku, na Ukrajine, v regióne západného Balkánu, ako aj eurointegračné úsilie Turecka boli ústrednými témami oficiálnej dvojdnovej návštevy ministra M. Lajčáka v Turecku. V Ankare sa M. Lajčák stretol s prezidentom Turecka R. T. Erdoğanom a hlavnú časť rokovaní absolvoval so svojím rezortným partnerom M. Çavuşoğlu.

12. 12. Prezident A. Kiska sa zúčastnil stretnutí prezidentov krajín V4, Rakúska a Slovinska v Prahe. Hlavnou témou stretnutia prezidentov boli otázky ďalšieho prehľbovania regionálnej spolupráce v oblasti dopravnej a energetickej infraštruktúry. Hlavy štátov si vymenili postoje i k ďalším témam spoločného záujmu vrátane zahraničnopolitickej oblasti.

16. 12. Premiér R. Fico sa v Belehrade zúčastnil na treťom stretnutí predsedov vlád 16 krajín strednej a východnej Európy a Číny. Belehradské stretnutie nadviazalo na výsledky rokovaní v Bukurešti z novembra 2013. Sústredili sa na vyhodnotenie naplňania cieľov a aktivít vo sfére dopravy, vzdelávania, vedy, výskumu, inovácií a cestovného ruchu.

18. 12. Premiér R. Fico sa v Bruseli zúčastnil na pravidelnom zasadnutí Európskej rady. Počas nej sa stretol s predsedami vlád krajín V4, predsedom Európskeho parlamentu M. Schulzom a lídrami členských krajín EÚ. Hlavnými témami rokovania lídrov boli najmä opatrenia na posilnenie ekonomického rastu, zvýšenie zamestnanosti a konkurencieschopnosti a osobitná pozornosť bola venovaná iniciatíve Európskej komisie mobilizovať investičný balík v období rokov 2015 – 2017, ktorý na zasadnutí jednoducho schválili.

ZMLUVY, DOHODY A DOHOVORY PUBLIKOVANÉ V ROKU 2014

BILATERÁLNE ZMLUVY

MEDZI ŠTÁTMI

1. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Srbskou republikou o medzinárodnej cestnej osobnej a nákladnej doprave
(Bratislava 22. januára 2013, publ. č. 13/2014 Z. z.)
2. Zmluva medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kuvajtského štátu o zamedzení dvojitého zdanenia a predchádzaní daňového úniku v odbore daní z príjmov
(Bratislava 13. novembra 2012, publ. č. 93/2014 Z. z.)
3. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Marockým kráľovstvom o vzájomnej podpore a ochrane investícií
(Rabat 14. júna 2007, publ. č. 94/2014 Z. z.)
4. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Spolkovej republiky Nemecko o medzinárodnej cestnej osobnej a nákladnej doprave
(Bratislava 14. júna 2002, publ. č. 146/2014 Z. z.)
5. Protokol medzi Slovenskou republikou a Poľskou republikou, ktorým sa mení a dopĺňa Zmluva medzi Slovenskou republikou a Poľskou republikou o zamedzení dvojitého zdanenia v odbore daní z príjmov a z majetku, podpísaná vo Varšave 18. augusta 1994
(Bratislava 1. augusta 2013, publ. č. 212/2014 Z. z.)
6. Protokol o zmene a doplnení Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o právnej pomoci poskytovanej justičnými orgánmi a úprave niektorých právnych vzťahov v občianskych a trestných veciach z 29. októbra 1992 a jej Záverečného protokolu
(Uherské Hradište 29. októbra 2012, publ. č. 302/2014 Z. z.)

MEDZI VLÁDAMI

1. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kórejskej republiky o vedecko-technickej spolupráci
(Soul 25. novembra 2013, publ. č. 78/2014 Z. z.)
2. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Izraelského štátu o spolupráci v oblasti priemyselného výskumu a vývoja
(Bratislava 27. júna 2013, publ. č. 89/2014 Z. z.)
3. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o spolupráci pri realizácii projektu plynovodu spájajúceho poľskú prepravnú sieť a slovenskú prepravnú sieť
(Bratislava 22. novembra 2013, publ. č. 95/2014 Z. z.)
4. Ukončenie platnosti Zmluvy o priateľstve a spolupráci medzi Československou socialistickou republikou a Jemenskou ľudovou demokratickou republikou
(publ. č. 90/2014 Z. z.)
5. Program spolupráce medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Izraelského štátu na roky 2013 – 2016 v oblasti vzdelávania, vedy, kultúry, mládeže a športu
(Jeruzalem 25. novembra 2013, publ. č. 150/2014 Z. z.)
6. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a Úradom vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov a Medzinárodnou organizáciou pre migráciu o humanitárnom transfere utečencov, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu, cez Slovenskú republiku
(Budapešť 18. júla 2014, publ. č. 220/2014 Z. z.)
7. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o vzájomnej ochrane utajovaných skutočností
(Varšava 13. novembra 2013, publ. č. 267/2014 Z. z.)
8. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Moldavskej republiky o rozvojovej spolupráci
(Bratislava 16. októbra 2013, publ. č. 272/2014 Z. z.)
9. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o obrannej spolupráci
(Bratislava 16. mája 2014, publ. č. 290/2014 Z. z.)
10. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Maďarska o výstavbe cestného mosta nad riekou Hornád a príjazdových ciest na spoločnej štátnej hranici medzi obcami Kechnec a Abaújvár
(Bratislava 27. júna 2014, publ. č. 305/2014 Z. z.)
11. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Ruskej federácie o spolupráci v oblasti dlhodobých dodávok ropy z Ruskej federácie do Slovenskej republiky a tranzitu ruskej ropy cez územie Slovenskej republiky
(Moskva 5. decembra 2014, publ. č. 11/2015 Z. z.)

REZORTNÉ

1. Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí Švajčiarskej konfederácie o vzájomnom zastupovaní vo vízovom konaní
(výmenou nót zo 7. januára 2014 a 15. januára 2014, publ. č. 12/2014 Z. z.)
2. Dvojočná dohoda medzi Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky a úradom Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu na roky 2014-2015
(Bratislava 24. januára 2014, publ. č. 41/2014 Z. z.)
3. Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Ruskej federácie
(Moskva 28. februára 2014, publ. č. 77/2014 Z. z.)
4. Dohoda medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Úradom Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov o porozumení a vzájomnej spolupráci
(Bratislava 28. februára 2014, publ. č. 79/2014 Z. z.)
5. Dohoda medzi Ministerstvom obrany Slovenskej republiky a Ministerstvom obrany Gruzínska o spolupráci v oblasti obrany
(Bratislava 27. marca 2014, publ. č. 105/2014 Z. z.)
6. Dodatok k Dohode medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Federálnym ministerstvom zahraničných vecí, zahraničného obchodu a rozvojovej spolupráce Belgického kráľovstva o vzájomnom zastupovaní vo vízovom konaní
(publ. č. 110/2014 Z. z.)
7. Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí Portugalskej republiky o vzájomnom zastupovaní vo vízovom konaní
(výmenou nót zo 4. marca 2014 a 24. apríla 2014, publ. č. 166/2014 Z. z.)
8. Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí Švédského kráľovstva o zastupovaní vo vízovom konaní
(výmenou nót z 26. mája 2014 a 12. júna 2014, publ. č. 167/2014 Z. z.)
9. Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky o ukončení platnosti dohody medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí Maďarska o vízovom zastupovaní uzavretej v roku 2012
(výmenou nót z 26. mája 2014 a 3. júna 2014, publ. č. 168/2014 Z. z.)
10. Vykonávací protokol medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Chorvátskej republiky o spolupráci počas turistickej sezóny 2014
(Záhreb 12. júna 2014, publ. č. 215/2014 Z. z.)
11. Dohoda medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom dopravy Českej republiky o spolupráci a vzájomnej pomoci v oblasti evidencie motorových vozidiel
(Bratislava 20. júna 2014, publ. č. 203/2014 Z. z.)

12. Program kultúrnej spolupráce na roky 2015 – 2019 medzi Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky a Ministerstvom kultúry Čínskej ľudovej republiky
(Bratislava 12. novembra 2014, publ. č. 398/2014 Z. z.)
13. rotokol o pyrotechnickom vzdelávaní medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Českej republiky k realizácii Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o spolupráci v boji proti trestnej činnosti, pri ochrane verejného poriadku a pri ochrane štátnej hranice
(Čeperka 13. novembra 2014, publ. č. 351/2014 Z. z.)
14. Protokol medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Maďarska o zmene a doplnení Protokolu medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Maďarskej republiky na vykonávanie Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Maďarskej republiky o readmisii osôb na spoločnej štátnej hranici podpísanej v Budapešti dňa 12. septembra 2002
(Brusel 5. decembra 2014, publ. č. 370/2014 Z. z.)
15. Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Ministerstvom vedy, vzdelávania a športu Chorvátskej republiky na roky 2014 – 2017
(Bratislava 1. decembra 2014, publ. č. 413/2014 Z. z.)

MNOHOSTRANNÉ

1. Upravené znenie Ústavy Medzinárodnej telekomunikačnej únie
(Antalya 24. novembra 2006, publ. č. 3/2014 Z. z.)
2. Zmeny Ústavy Medzinárodnej telekomunikačnej únie
(Guadalajara 22. októbra 2010, publ. č. 4/2014 Z. z.)
3. Upravené znenie Dohovoru Medzinárodnej telekomunikačnej únie
(Antalya 24. novembra 2006, publ. č. 16/2014 Z. z.)
4. Zmeny Dohovoru Medzinárodnej telekomunikačnej únie
(Guadalajara 22. októbra 2010, publ. č. 17/2014 Z. z.)
5. Dohoda o spolupráci, ktorá sa týka civilného globálneho satelitného navigačného systému (GNSS), medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi a Ukrajinou
(Brusel 29. novembra 2005, publ. č. 54/2014 Z. z.)
6. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky o zmenách Poplatkového poriadku k Dohovoru o udeľovaní európskych patentov (Európskemu patentovému dohovoru)
(publ. č. 69/2014 Z. z.)
7. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky o prijatí zmien Vykonávacieho predpisu k Dohovoru o udeľovaní európskych patentov (Európskemu patentovému dohovoru)
(publ. č. 70/2014 Z. z.)

8. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky o prijatí zmien Vykonávacieho predpisu k Dohovoru o udeľovaní európskych patentov (Európskemu patentovému dohovoru) (publ. č. 71/2014 Z. z.)
9. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky o prijatí zmien Vykonávacieho predpisu k Dohovoru o udeľovaní európskych patentov (Európskemu patentovému dohovoru) a Poplatkového poriadku k Dohovoru o udeľovaní európskych patentov (Európskemu patentovému dohovoru) (publ. č. 72/2014 Z. z.)
10. Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa a o procedúre oznámení (New York 19. decembra 2011, publ. č. 91/2014 Z. z.)
11. Dohoda o vytvorení medzinárodnej organizácie hospodárskej a vedecko-technickej spolupráce v oblasti elektrotechnického priemyslu „Interelektro“, podpísanej 13. decembra 1973 v Moskve (ukončenie platnosti – publ. č. 118/2014 Z. z.)
12. Akty Svetovej poštovej únie, pozostávajúce z Generálneho poriadku Svetovej poštovej únie, Svetového poštového dohovoru a Dohody o poštových platobných službách (Doha 11. októbra 2012, publ. č. 129/2014 Z. z.)
13. Rámcová dohoda medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Kórejskou republikou na strane druhej (Brusel 10. mája 2010, publ. č. 137/2014 Z. z.)
14. Dodatok k článku 8 Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu (Kampala 10. júna 2010, publ. č. 138/2014 Z. z.)
15. Dodatok k Rímskemu štatútu Medzinárodného trestného súdu k zločinu agresie (Kampala 11. júna 2010, publ. č. 139/2014 Z. z.)
16. Dodatok k Dohovoru o prepravnej zmluve v medzinárodnej cestnej nákladnej doprave (CMR) týkajúci sa elektronického nákladného listu (Ženeva 20. februára 2008, publ. č. 149/2014 Z. z.)
17. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky o prijatí zmien Vykonávacieho predpisu k Dohovoru o udeľovaní európskych patentov (Európskemu patentovému dohovoru) (publ. č. 148/2014 Z. z.)
18. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky o prijatí zmien Vykonávacieho predpisu k Zmluve o patentovej spolupráci (publ. č. 147/2014 Z. z.)
19. Rámcová dohoda o komplexnom partnerstve a spolupráci medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Indonézsou republikou na strane druhej (Brusel 4. novembra 2009, publ. č. 225/2014 Z. z.)

20. Doplnenie zoznamu zmluvných strán k Dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa z 19. októbra 1996
(prístup – Gruzínsko, publ. č. 259/2014 Z. z.)
21. Doplnenie zoznamu zmluvných strán k Dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa z 19. októbra 1996
(prístup – Belgické kráľovstvo, publ. č. 273/2014 Z. z.)
22. Zmluva o obchodovaní so zbraňami
(New York 2. apríla 2013, publ. č. 352/2014 Z. z.)
23. Zmeny Vykonávacieho predpisu k Dohovoru o udeľovaní európskych patentov (Európskemu patentovému dohovoru)
(Mníchov 15. októbra 2014, publ. č. 408/2014 Z. z.)
24. Protokol o obavách írskeho ľudu týkajúcich sa Lisabonskej zmluvy
(Brusel 16. mája 2012, publ. č. 360/2014 Z. z.)
25. Zmeny Vykonávacieho predpisu k Madridskej dohode o medzinárodnom zápise ochranných známk a k Protokolu k tejto dohode
(Ženeva 30. septembra 2014, publ. č. 414/2014 Z. z.)

ŠTRUKTÚRA ORGÁNOV ŠTÁTNEJ SPRÁVY PÔSOBIACICH V OBLASTI MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ V ROKU 2014

PREZIDENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ivan Gašparovič (do 15. 6. 2014)
Andrej Kiska (od 15. 6. 2014)
Kancelária prezidenta Slovenskej republiky
Hodžovo nám. 1, 810 00 Bratislava 1
tel.: 02/5933 3319
www.prezident.sk

Odbor protokolu

riaditeľ: Tomáš Ferko, tel.: 02/5933 3339

Odbor zahraničnej politiky

riaditeľ: Peter Mišík, tel.: 02/5788 8165

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Námestie Alexandra Dubčeka 1, 812 80 Bratislava
tel.: 02/5972 1111
www.nrsr.sk

Predseda Národnej rady Slovenskej republiky

Pavol Paška (do 18. 11. 2014)
Peter Pellegrini (od 25. 11. 2014)

Zahraničný výbor

František Šebej, predseda, tel.: 02/5972 1233, zv@nrsr.sk

Výbor pre európske záležitosti

Ľuboš Blaha, predseda,

tel.: 02/5972 2751, vez@nrsr.sk,

Výbor pre ľudské práva a národnostné menšiny

Rudolf Chmel, predseda, tel.: 02/5972 1699, vlpnm@nrsr.sk

Výbor pre obranu a bezpečnosť

Jaroslav Baška, predseda, tel.: 02/5972 1225, vob@nrsr.sk

ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Nám. slobody 1, 813 70 Bratislava

tel.: 02/5729 5111, info@vlada.gov.sk, premier@vlada.gov.sk

www.vlada.sk

Predseda vlády Slovenskej republiky

Robert Fico

Podpredseda vlády Slovenskej republiky pre investície

Ľubomír Vážny

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlboká cesta 2, 833 36 Bratislava

tel.: 02/5978 1111, 0906072222, info@mzv.sk

www.mzv.sk

Minister

Miroslav Lajčák

Štátny tajomník

Peter Burian

Peter Javorčík

Vedúci služobného úradu

Pavol Sýkorčin, tel.: 02/5978 3301, kave@mzv.sk

Sekcia ministra

generálny riaditeľ: Radomír Boháč, tel.: 02/59783051, radomir.bohac@mzv.sk

Diplomatický protokol

riaditeľka: Anna Tureničová, tel.: 02/5978 3041, anna.tureniov@mzv.sk

Tlačový odbor

riaditeľ: Peter Susko, tel.: 02/5978 3070, peter.susko@mzv.sk

Odbor analýz a plánovania

riaditeľ: Peter Lizák, tel.: 02/5978 3020, peter.lizak@mzv.sk

Odbor generálnej inšpekcie

riaditeľ: Ján Voderadský, tel.: 02/5978 3030, jan.voderadsky@mzv.sk

Odbor verejnej diplomacie

riaditeľka: Elena Mallicková, tel.: 02/5978 3061, elena.mallickova@mzv.sk

Odbor kultúrnej diplomacie

riaditeľka: Jana Tomková, tel.: 02/5978 3061, jana.tomkova@mzv.sk

Politická sekcia

generálny riaditeľ: Ľubomír Rehák, tel.: 02/5978 3401, lubomir.rehak@mzv.sk

Odbor spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky

riaditeľ: Martin Kačo, tel.: 02/5978 3410, martin.kaco@mzv.sk

Odbor bezpečnostnej politiky

riaditeľ: Manuel Korček, tel.: 02/5978 3481, manuel.korcek@mzv.sk

Odbor štátov východnej Európy, južného Kaukazu a strednej Ázie

riaditeľ: Branislav Hitka, tel.: 02/5978 3431, branislav.hitka@mzv.sk

Odbor štátov juhovýchodnej Európy a Turecka

riaditeľ: Roman Hlobeň, tel.: 02/5978 3441, roman.hloben@mzv.sk

Odbor štátov severnej a južnej Ameriky

riaditeľka: Viera Grigová, 02/5978 3441, viera.grigova@mzv.sk

Odbor Ázie a Pacifiku

riaditeľ: Marián Tomášik, tel.: 02/5978 3450, marian.tomasik@mzv.sk

Odbor Blízkeho a Stredného východu a subsaharskej Afriky

riaditeľ: Peter Holásek, tel.: 02/5978 3460, peter.holasek@mzv.sk

Sekcia európskych záležitostí

generálna riaditeľka: Iveta Hricová, tel.: 02/5978 3501, iveta.hricova@mzv.sk

Oddelenie práva EÚ

vedúci: Tomáš Buchta, tel.: 02/5978 3505, tomas.buchta@mzv.sk

Odbor európskych politík

riaditeľ: Peter Beňo, tel.: 02/5978 3560, peter.beno@mzv.sk

Odbor všeobecných záležitostí a vzťahov s inštitúciami EÚ

riaditeľ: Juraj Tomáš, tel.: 02/5978 3581, juraj.tomas@mzv.sk

Prvý teritoriálny odbor

riaditeľka: Monika Tomšovičová, tel.: 02/5978 3511, monika.tomasovicova@mzv.sk

Druhý teritoriálny odbor

riaditeľka: Eva Ponomarenková, tel.: 02/5978 3541, eva.ponomarenkova@mzv.sk

Odbor pre prípravu predsedníctva SR v Rade EÚ

riaditeľ: Branislav Pavlovič, tel.: 02/5978 3530, branislav.pavlovic@mzv.sk

Sekcia hospodárskej spolupráce

generálna riaditeľka: Dagmar Repčeková, tel.: 02/5978 3801, dagmar.repcekova@mzv.sk

Odbor riadenia ekonomickej diplomacie 1

riaditeľ: Dušan Bella, tel.: 02/5978 3810, dusan.bella@mzv.sk

Odbor riadenia ekonomickej diplomacie 2

riaditeľ: Drahomír Štos, tel.: 02/5978 3880, drahomir.stos@mzv.sk

Odbor medzinárodných ekonomických organizácií

riaditeľka: Zuzana Chudá, tel.: 02/5978 3862, zuzana.chuda@mzv.sk

Odbor podnikateľského centra

riaditeľka: Dagmar Urbanová, tel.: 02/5978 3890, dagmar.urbanova@mzv.sk

Sekcia medzinárodných rozvojových organizácií, rozvojovej a humanitárnej pomoci

generálny riaditeľ: Roman Bužek, tel.: 02/5978 3601, roman.buzek@mzv.sk

Odbor OSN a medzinárodných organizácií

riaditeľka: Denisa Frelichová, tel.: 02/5978 3611, denisa.frelichova@mzv.sk

Odbor odzbrojenia a boja proti terorizmu

riaditeľ: Karol Mistrík, tel.: 02/5978 3620, karol.mistik@mzv.sk

Odbor rozvojovej a humanitárnej pomoci

riaditeľ: Peter Hulényi, tel.: 02/5978 3641, peter.hulenyi@mzv.sk

Sekcia právna a konzulárna

generálna riaditeľka: Barbara Illková, tel.: 02/5978 3701, barbara.illkova@mzv.sk

Odbor medzinárodného práva

riaditeľ: Metod Špaček, tel.: 02/5978 3710, metod.spacek@mzv.sk

Odbor ľudských práv

riaditeľ: Milan Kollár, tel.: 02/5978 3770, milan.kollar@mzv.sk

Konzulárny odbor

riaditeľ: Vladimír Jakabčín, tel.: 02/5978 3741, vladimir.jakabcin@mzv.sk

Legislatívno-právny odbor

riaditeľka: Miroslava Vozáryová, tel.: 02/5978 3730, miroslava.vozaryova@mzv.sk

Osobný úrad

generálny riaditeľ: Dušan Krištofík, tel.: 02/5978 2101, dusan.kristofik@mzv.sk

Odbor personálnej a mzdovej politiky pre ústredie

riaditeľka: Jana Švecová, tel.: 02/ 5978 2120, jana.svecova@mzv.sk

Odbor personálnej a mzdovej politiky pre zahraničie

riaditeľka: Zuzana Warderová, tel.: 02/5978 2130, zuzana.warderova@mzv.sk

Odbor rozvoja ľudských zdrojov

riaditeľ: Július Hauser, tel.: 02/5978 2110, julius.hauser@mzv.sk

Odbor diplomatickej prípravy, vzdelávania a knižnica

riaditeľ: Ján Škoda, tel.: 02/5978 2140, jan.skoda@mzv.sk

Sekcia ekonomiky a všeobecnej správy

generálna riaditeľka: Silvia Toldyová, tel.: 02/ 5978 2801, silvia.toldyova@mzv.sk

Finančný odbor

riaditeľka: Ivana Čermáková, tel.: 02/5978 2810, ivana.cermakova@mzv.sk

Odbor investícií, nehnuteľností a služieb

riaditeľ: František Zemanovič, tel.: 02/5978 2850, frantisek.zemanovic@mzv.sk

Odbor verejného obstarávania

riaditeľ: Stanislav Oravec, tel.: 02/ 5978 2890, stanislav.oravec@mzv.sk

Odbor ekonomických informácií a majetku

riaditeľka: Lýdia Selecká, tel.: 02/5978 2700, lydia.selecka@mzv.sk

Sekcia bezpečnosti, spracovania a prenosu informácií

generálny riaditeľ: Oldřich Hlaváček, tel.: 02/5978 2001, oldrich.hlavacek@mzv.sk

Odbor prevádzky a bezpečnosti informačných a komunikačných technológií

riaditeľ: Rastislav Kubán, tel.: 02/5978 2020, rastislav.kuban@mzv.sk

Odbor bezpečnosti, utajovaných skutočností, archívu a registratúry

riaditeľka: Katarína Hanzalová, tel.: 02/5978 2050, katarina.hanzalova@mzv.sk

Odbor elektronizácie služieb a procesov

riaditeľ: Milan Kováč, tel.: 02/5978 2090, milan.kovac@mzv.sk

MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mierová 19, 827 15 Bratislava

tel.: 02/4854 1111

www.economy.gov.sk, www.mhsr.sk

Minister

Tomáš Malatinský (do 3. 7. 2014)

Pavol Pavlis (od 3. 7. 2014)

Štátny tajomník

Pavol Pavlis (do 3. 7. 2014)

Rastislav Chovanec (od 10. 7. 2014)

Dušan Petrík (do 11. 9. 2014)

Miroslav Obert (od 11. 9. 2014)

MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava

tel.: 0960 11 22 33

oficiálna stránka je www.mosr.sk, ale funguje aj mod.gov.sk

Minister

Martin Glváč

Štátny tajomník

Miloš Koterec

Sekcia obrannej politiky

generálny riaditeľ: Peter Szórád, tel.: 02/ 44 25 87 81, 0960 312 156, helena.stvrtecka@mod.gov.sk

MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Pribinova 2, 812 72 Bratislava

tel.: 02/5094 111

www.minv.sk

Minister

Robert Kaliňák

Štátny tajomník

Jozef Buček

Marián Saloň

MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Štefanovičova 5, 817 82 Bratislava

tel.: 02/5958 1111

www.finance.gov.sk

Minister

Peter Kažimír

Štátny tajomník

Peter Pellegrini (do 3.7.2014)

Radko Kuruc (od 16.9.2014)

Vazil Hudák

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Námestie SNP 33, 813 31 Bratislava

tel.: 02/2048 2111

www.culture.gov.sk, www.mksr.sk, mksr@culture.gov.sk

Minister

Marek Maďarič

Štátny tajomník

Ivan Sečík

MINISTERSTVO ZDRAVOTNÍCTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Limbová 2, 837 52 Bratislava 37

tel.: 02/5937 3111

www.health.gov.sk, office@health.gov.sk

Ministerka

Zuzana Zvolenská (do 6. 11. 2014)

Viliam Čislák (od 6. 11. 2014)

Štátny tajomník

Viliam Čislák (do 6. 11. 2014)

Mario Mikloši (od 20. 11. 2014)

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Špitálska 4, 6, 8, 816 43 Bratislava

tel.: 02/2046 0000

www.employment.gov.sk

Minister

Ján Richter

Štátny tajomník

Jozef Burian

Branislav Ondruš

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Stromová 1, 813 30 Bratislava

tel.: 02/5937 4111

www.minedu.sk

Minister

Dušan Čaplovič (do 3. 7. 2014)

Peter Pellegrini (do 25. 11. 2014)

Juraj Draxler (od 25. 11. 2014)

Štátny tajomník

Štefan Chudoba (do 11. 9. 2014)

Vladimír Kováčik (od 19. 7. 2014)

Juraj Draxler (do 11. 9. 2014)

MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Župné námestie 13, 813 11 Bratislava

tel.: 02/5935 3111

www.justice.gov.sk

Minister

Tomáš Borec

Štátna tajomníčka

Monika Jankovská

Sekcia medzinárodného práva

generálny riaditeľ: Peter Báňas, tel.: 02/5935 3248, ms.smepr.sek@justice.sk

Odbor medzinárodného práva súkromného

riaditeľka (zastupovanie): Tatiana Hačková, tel.: 02/59353258

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Nám. Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava

tel.: 02/5956 1111

www.enviro.gov.sk, www.minzp.sk

Minister

Peter Žiga

Štátny tajomník

Vojtech Ferencz

Ján Ilavský

Sekcia environmentálnej politiky

generálny riaditeľ (zastupovanie): Norbert Kurilla, norbert.kurilla@enviro.gov.sk

Odbor trvalo udržateľného rozvoja ŽP

riaditeľ: Kamil Viliňovič, tel.: 02/5956 2003, kamil.vilinic@enviro.gov.sk

Odbor implementácie environmentálnej politiky EÚ

riaditeľ: Ivan Rodina, 02/59562459, ivan.rodina@enviro.gov.sk

MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava

tel.: 02/5926 6111

www.mpsr.sk

Minister

Ľubomír Jahnátek

Štátny tajomník

Magdaléna Lacko-Bartošová

Štefan Adam (do 11. 9. 2014)

Jozef Spevár (od 11. 9. 2014)

MINISTERSTVO DOPRAVY, VÝSTAVBY A REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Námestie slobody 6, 810 05 Bratislava

tel.: 02/5949 4111

www.telecom.gov.sk

Minister

Ján Počiatek

Štátny tajomník

František Palko
Viktor Stromček

Sekcia stratégie záležitostí EÚ a medzinárodných vzťahov

generálna riaditeľka: Ludmila Vodzinská, tel.: 02/5949 4537

PROTIMONOPOLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Drieňová 24, 826 03 Bratislava
tel.: 02/4829 7111
www.antimon.gov.sk

Predseda

Tibor Menyhart, tel.: 02/4829 7230, 02/48 297 375, 02/43 337 305, predseda@antimon.gov.sk

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Miletičova 3, 824 67 Bratislava
tel.: 02/5023 6111, 02/50236 222
www.statistics.sk

Predsedníčka

Ľudmila Benkovičová, tel.: 02/5542 5802, 02/50 236 334, ludmila.benkovicova@statistics.sk

ZOZNAM ZASTUPITEĽSKÝCH ÚRADOV KRAJÍN EÚ, NATO A NIEKTORÝCH ĎALŠÍCH KRAJÍN V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

EXISTUJÚCE ZASTUPITEĽSKÉ ÚRADY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE A ICH VEDÚCI PODĽA STAVU V JANUÁRI 2015

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Afganská islamská republika	–	Na Karlovce 1387/6 160 00 Praha 6 Česká republika	Abdul Qudus Khalil radca
Albánska republika	1. 1. 1993	Podjavorinskej 4 811 03 Bratislava	Agim Isaku mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 3. máj 2011
Alžírská demokratická ľudová republika	1. 1. 1993	Rudolfingasse 18 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Mohamed Benhocine mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 25 apríl 2013
Andorrské kniežatstvo	3. 6. 1996	Kärtnerring 2A/13 1010 Viedeň Rakúska republika	Gemma Cano Berné radkyňa, chargé d'affaires a. i.
Angolská republika	30. 9. 1993	Wallstrasse 58 D-10179 Berlín Spolková republika Nemecko	
Argentínska republika	1. 1. 1993	Goldschmiedgasse 2/1 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Rafael Mariano Grossi mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 13. máj 2014
Arménska republika	14. 11. 1993	Na Pískách 1411/95 160 00 Praha Česká republika	Tigran Seiranian mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 20. marec 2013
Austrálsky zväz	1. 1. 1993	Mattiellistrasse 2 A-1040 Viedeň Rakúska republika	David Gordon Stuart mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 20. marec 2013
Azerbajdžanská republika	27. 11. 1993	Hügelgasse 2 A-1130 Viedeň Rakúska republika	Galib Israfilov mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 29. máj 2012
Bangladéšska ľudová republika	3. 3. 1993	Dovestr.1 D-105 87 Berlín Spolková republika Nemecko	Muhammad Ali Sorcar mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 13. máj 2014
Belgické kráľovstvo	1. 1. 1993	Fraňa Kráľa 5 811 05 Bratislava 1	Christian G. Lepage mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 2. október 2013

Na základe údajov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spracoval Patrik Kováč,
RC SFPA (kovac@sfpa.sk).

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Beninská republika	19. 1. 1993	Englerallee 23 D-14159 Berlín Spolková republika Nemecko	Isidore Bio <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. október 2013
Bieloruská republika	1. 1. 1993	Jančova 5 811 02 Bratislava 1	Vladimír Serpikov <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 13. december 2010
Bolívijský mnohonárodný štát	5. 3. 1993	Waaggasse 10/4 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Ricardo Javier Martinez Covarrubias <i>chargé d'affaires a. i.</i>
Bosna a Hercegovina	1. 1. 1993	Opletalova 27 110 00 Praha Česká republika	Danka Savić <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 13.03.2014
Botswanská republika	–	6 Stratford Place W1C 1AY Londýn Spojené kráľovstvo	Roy Blackbeard <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 16. apríl 2002
Brazílska federatívna republika	1. 1. 1993	Palisády 47 811 06 Bratislava	Susan Kleebank <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 16. október 2012
Bulharská republika	1. 1. 1993	Kuzmányho 1 811 06 Bratislava 1	Margarita Ganeva Ganeva <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 29. máj 2012
Burkina Faso	1. 8. 1997	Strohgasse 14c A-1030 Viedeň Rakúska republika	Paul Robert Tiendrebeogo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 14. apríl 2014
Burundská republika	29. 6. 1999	Berliner Strasse 36 D-10715 Berlín Spolková Republika Nemecko	Edouard Bizimana <i>dezinovaný veľvyslanec</i>
Cyperská republika	1. 1. 1993	Michalská 12 811 01 Bratislava	Nearchos Palas <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 06.november 2014
Česká republika	1. 1. 1993	Hviezdoslavovo nám. 8 P.O.Box 208 810 00 Bratislava	Livia Klausová <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 16. december 2013
Čierna Hora	1. 1. 1993	Nibelungengasse 13 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Slavica Milačić <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> 16. máj 2013
Čilská republika	1. 1. 1993	Lugeck 1/3/10 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Hellmut Lagos Koller <i>prvý tajomník, chargé d'affaires a. i.</i>
Čínska ľudová republika	1. 1. 1993	Jančova 8b 811 02 Bratislava 1	Weifang Pan <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 25. apríl 2013
Dánske kráľovstvo	1. 1. 1993	Führichgasse A-1010 Viedeň Rakúska republika	Liselotte Plesner <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 26.november 2014
Zastúpenie Európskej komisie	–	Palisády 29 811 06 Bratislava	Dušan Chrenek <i>vedúci zastúpenia</i>
Informačná kancelária Európskeho parlamentu	–	Palisády 29 811 06 Bratislava	Robert Hajšel <i>riaditeľ kancelárie</i>
Egyptská arabská republika	1. 1. 1993	Holubyho 4 811 03 Bratislava 1	Amr Elhenawy <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 26. november 2014
Ekvádorská republika	1. 1. 1993	Goldschmiedgasse 10/2/24 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Fernando Augusto Suarez Moreno <i>chargé d'affaires a.i., zástupca vedúceho misie</i>

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Estónska republika	1. 1. 1993	Wohlebengasse 9/13 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Eve-Küllü Kala mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 2. február 2010
Etiópska federatívna demokratická republika	–	Boothstrasse 20a D-12207 Berlín Spolková republika Nemecko	Yohannes Shode Didawa chargé d'affaires a.i.
Filipínska republika	1. 1. 1993	Laurenzerberg 2 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Lourdes Ortiz Yparraguirre mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 14. jún 2011
Fínska republika	1. 1. 1993	Palisády 29 811 06 Bratislava	Henna Kaarina Knuuttila radkyňa, chargé d'affaires a. i.
Francúzska republika	1. 1. 1993	Hlavné námestie 7 812 83 Bratislava 1	Didier Michael Gilles Lopinot mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 2. október 2013
Gambijská republika	18. 8. 1995	Avenue F. D. Roosevelt 126 1050 Brusel Belgické kráľovstvo	Mamour A. Jagne mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 8. august 2012
Ghanská republika	–	V Tišine 4 160 00 Praha 6 Česká republika	Sidney Kwesi Ellis radca- minister, chargé d'affaires a. i.
Gruzínsko	25. 11. 1993	Michalská 9 811 01 Bratislava	Alexander Nalbandov mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 3. máj 2011
Guatemalská republika	15. 4. 1993	Prinz Eugen Strasse 18/1/Top7 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Antonio Roberto Castellanos López mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 13. marca 2014
Guinejská republika	16. 3. 1993	Jägerstrasse 67-69 DE-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	Ibrahime Sory Sow mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 21. október 2013
Guinejsko-Bissauská republika	–	Kronenstrasse 72 DE-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	
Helénska republika	1. 1. 1993	Hlavné námestie 4 811 01 Bratislava 1	Nicolas Plexidas mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 3. september 2013
Holandské kráľovstvo	1. 1. 1993	Fraňa Kráľa 5 811 05 Bratislava 1	Richard Van Rijssen mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 3. september 2013
Chorvátska republika	1. 1. 1993	Mišikova 21 811 06 Bratislava 1	Jakša Muljačić mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 16. október 2012
Indická republika	1. 1. 1993	Dunajská 4 811 08 Bratislava	Paramjit Mann mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 18. september 2014
Indonézska republika	1. 1. 1993	Briňanska 31 811 04 Bratislava 1	Djumantoro Purwokoputro Purbo mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 14. január 2013
Iracká republika	1. 1. 1993	Radvanská 15 811 01 Bratislava	Mohamed Hakiem Abd Ali Hamza Al-Robaiee mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 2. október 2013
Iránska islamská republika	1. 1. 1993	Jauresgasse 9 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Hassan Tajik mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 20. marec 2013
Írsko	1. 1. 1993	Carlton Savoy Building Mostová 2 811 02 Bratislava	Anne-Marie Callan mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 21. október 2013

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Islandská republika	1. 1. 1993	Naglergasse 2/8 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Audunn Atlason <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. júl 2014
Štát Izrael	1. 1. 1993	Slávičie údolie 106 811 02 Bratislava	Alexander Ben-Zvi <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 18. august 2010
Jamajka	1. 1. 1993	Schmargendorfer Strasse 32 D-12159 Berlín Spolková republika Nemecko	Carol Angella Lee <i>radkyňa</i>
Japonsko	1. 1. 1993	Hlavné nám. 2 813 27 Bratislava	Akio Agawa <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 16. december 2013
Jemenská republika	1. 1. 1993	Reisnerstrasse 18 – 20 1030 Viedeň Rakúska republika	Samy Al-Basha <i>tretí tajomník, chargé d'affaires a.i.</i>
Jordánske hášimovské kráľovstvo	3. 3. 1993	Rennweg 17/4 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Hussam Abdullah Ghodayeh Al Hussein <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. júl 2014
Juhoafrická republika	1. 1. 1993	Sandgasse 33 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Tebogo Joseph Seokolo <i>deziňovaný veľvyslanec</i>
Kambodžské kráľovstvo	–	Benjamin-Vogelsdorf Str. 2 D-13187 Berlín Spolková republika Nemecko	Sopheak Phan <i>druhý tajomník, chargé d'affaires a. i.</i>
Kamerunská republika	–	Ulmenallee 32 D-14050 Berlín Spolková republika Nemecko	
Kanada	1. 1. 1993	Laurenzerberg 2 A-1010 Viedeň Rakúska republika Kancelária v Bratislave: Carlton Savoy Building Mostová 2 811 02 Bratislava	Mark Bailey <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 14. apríl 2014
Katarský štát	–	Cseppkő u. 27/B 1025 Budapešť Maďarská republika	Abdulla Hussain Aljaber <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 20. január 2014
Kazašská republika	1. 1. 1993	Pod Hradbami 662/9 160 00 Praha 6 Česká republika Kancelária v Bratislave Gunduličova 6 811 05 Bratislava	Anarbek B. Karashev <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 29. september 2008
Kenská republika	1. 1. 1993	Andromeda Tower, 16th Floor Donau-City Strasse 6 1220 Viedeň Rakúska republika	Michael Adipo Okoth Oyugi <i>deziňovaný veľvyslanec</i>
Kirgizská republika	1. 1. 1993	Invalidenstrasse 3/8, A-1030 Viedeň, Rakúska republika	Ulanbek Dyikanbaev <i>radca, chargé d'affaires a. i.</i>
Kolumbijská republika	1. 1. 1993	Stadiongasse 6-8/15 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Jaime Alberto Cabal Sanclemente <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 06. november 2014

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Konžská republika	30. 6. 1998	Grabbeallee 47 D-13156 Berlín Spolková republika Nemecko	Serge Michel Odzocki <i>chargé d'affaires a. i., radca minister</i>
Konžská demokratická republika	18. 2. 1993	Soukenický 34/1765 110 00 Praha 1 - Nové Mesto Česká republika	Cathy Mulamba Muhoma <i>prvá tajomníčka, chargé d'affaires a.i.</i>
Kórejská republika	1. 1. 1993	Dunajská 4 811 08 Bratislava	Sang-hoon Park <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 16. október 2012
Kórejská ľudovodemokratická republika	1. 1. 1993	Na Větru 395/18 162 00 Praha 6 Česká republika	Kwang Il Ri <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 17. január 2012
Kostarická republika	6. 10. 1993	Wagramer Strasse 23/1/1/2-3 A-1220 Viedeň Rakúska republika	Herbert Daniel Espinoza Solano <i>radca – minister a generálny konzul, chargé d'affaires a.i.</i>
Kubánska republika	1. 1. 1993	Somolického 1/A 811 05 Bratislava	Loipa Sánchez Lorenzo <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 8. november 2011
Kuvajtský štát	1. 1. 1993	Lodná 2 811 02 Bratislava	Bader Nasser Ali Alhouti <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 13. december 2010
Laoská ľudovodemokratická republika	–	Sommerhaidenweg 43 A-1180 Viedeň Rakúska republika	Phoukhao Phomma Vongs <i>dezinovaný veľvyslanec</i>
Lesothské kráľovstvo	8. 5. 1995	Via Serchio 8 001 98 Rím Talianska republika	Sempe Joseph Lejaha <i>dezinovaný veľvyslanec</i>
Libanonská republika	1. 1. 1993	Oppolzgasse 6/3 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Ishaya El-Khoury <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. október 2009
Libya	1. 1. 1993	Révova 45 811 02 Bratislava	Abdulhafid M.M. Benzeitun <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 13. mája 2014
Litovská republika	1. 1. 1993	Löwengasse 47/4 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Edvilas Raudonikis <i>radca minister, chargé d'affaires</i>
Lotyšská republika	1. 1. 1993	Stefan Esders Platz 4 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Edgars Skuja <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 14. apríl 2014
Luxemburské veľkovoľvodstvo	1. 1. 1993	Sternwartestrasse 81 A-1180 Viedeň Rakúska republika	Hubert Wurth <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 12. december 2011
Macedónska republika	1. 1. 1993	Kinderspitalgasse 5/2 A-1090 Viedeň Rakúska republika	Rumena Nestoroska <i>tretia tajomníčka, chargé d'affaires a.i.</i>
Madagaskarská republika	16. 2. 1996	Koursovoy Per. 5 119 034 Moskva Ruská federácia	Eloi A. Maxime Dovo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 26. november 2003
Maďarsko	1. 1. 1993	Nad Iomom 28 811 02 Bratislava 1	Zsolt Harmati <i>radca zástupca vedúceho misie</i>
Malajzia	1. 1. 1993	Floridsdorfer Hauptstrasse 1-7 Florida Tower 24. posch. A-1210 Viedeň Rakúska republika	Suzilah Mohd Sidek <i>radkyňa</i>

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Malawijská republika	–	Westfälische Strasse 86 D-10709 Berlín Spolková republika Nemecko	Oliver M. C. Kumbambre vyslanec, chargé d'affaires a. i., zástupca vedúceho misie
Malijská republika	–	Novokuznetskaya 11 115184 Moskva Ruská federácia	Brahima Coulibaly dezinovovaný veľvyslanec
Maltská republika	1. 1. 1993	Operring 5/1 1010 Viedeň Rakúska republika	Anthony Licari mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 16. október 2013
Marocké kráľovstvo	1. 1. 1993	Hasenauerstrasse 57 A-1180 Viedeň Rakúska republika	Ali El Mhamdi mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 21. február 2012
Mauritánska islamská republika	–	Kommandantenstrasse 80 D-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	Bebbe Ould Mohamed M'Bareck dezinovovaný veľvyslanec
Mjanmarská zväzová republika	–	Kneza Miloša 72 11000Belehrad Srbská republika	Zaw Tun mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 16. december 2013
Moldavská republika	1. 1. 1993	Löwengasse 47/10 A-1030Viedeň Rakúska republika	Andrei Popov mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 13. marec 2014
Mongolsko	1. 1. 1993	Na Marně 5 160 00 Praha 6 Česká republika	Zumberellkham Dorjamba mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 20. január 2014
Namíbijská republika	9. 12. 1997	Zuckerandlgasse 2 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Simon Madjumo Maruta dezinovovaný veľvyslanec
Spolková republika Nemecko	1. 1. 1993	Hviezdoslavovo nám. 10 813 03 Bratislava	Thomas Gustav Goetz mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 21. júl 2014
Nepál	4. 3. 1994	Guerickestrasse 27 D-10587 Berlín Spolková republika Nemecko	Prakash Mani Paudel chargé d'affaires a. i.
Nigérijská federatívna republika	1. 1. 1993	Rennweg 25 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Abel Adelakun Ayoko dezinovovaný veľvyslanec
Nigerská republika	–	Machnowerstraße 24 D-14165 Berlín Spolková republika Nemecko	
Nikaraguiská republika	5. 1. 1993	Ebendorferstrasse 10/3/12 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Isolda Frixione Miranda chargé d'affaires a. i., radkyňa ministerka
Nórske kráľovstvo	1. 1. 1993	Palisády 29 811 06 Bratislava	Inga Magistad mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 16. máj 2013
Nový Zéland	1. 1. 1993	Mattiellistrasse 2 – 4 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Deborah Geels mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 20. január 2014
Ománsky sultanát	3. 3. 1993	Wahringer Strasse 2-4/24-25 A-1090 Viedeň Rakúska republika	Badr Mohammed Zaher Al Hinai mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 05. február 2009
Pakistanská islamská republika	1. 1. 1993	Hofzeile 13 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Ayesha Riyaz mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 26. november 2014

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Palestínsky štát	1. 1. 1993	Červeňova 15 811 03 Bratislava Slovenská republika	Abdallahman S. O. Bsaiso mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 11. október 2010
Panamská republika	–	Wichmannstrasse 6 107 87 Berlín Spolková republika Nemecko	Lerys Lobo de Holhaenger ataše (konzulárne záležitosti), chargé d'affaires a.i.
Paraguajská republika	8. 1. 1993	Prinz Eugen Strasse 18/1/7 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Horacio Norgués Zubizarreta dezinovovaný veľvyslanec
Peruánska republika	1. 1. 1993	Mahlerstrasse 7/22 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Edgard Arturo Perez Alvan radca minister, chargé d'affaires a. i.
Poľská republika	1. 1. 1993	Hummelova 4 814 91 Bratislava	Tomasz Chłoni mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 29. január 2013
Portugalská republika	1. 1. 1993	Opernring 3/1 A-1010Viedeň Rakúska republika	Ana Maria Coelho Ribeiro Da Silva radkyňa, chargé d'affaires e. p.
Rakúska republika	1. 1. 1993	Astoria Palace Hodžovo námestie 1/A 811 06 Bratislava	Helfried Carl mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 18. september 2014
Rumunsko	1. 1. 1993	Tichá 45/A 811 02 Bratislava 1	Steluta Arhire splnomocnená ministerka, chargé d'affaires a. i.
Ruská federácia	1. 1. 1993	Godrova 4 811 06 Bratislava 1	Alexei Fedotov mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 06. november 2014
Rwandská republika	–	Jägerstrasse 67 – 69 D-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	Christine Nkulikiyinka mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 21. október 2013
Salvádorská republika	1. 1. 1993	Prinz Eugen Strasse 72/2/1 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Ramiro Recinos Trejo radca- minister, chargé d'affaires a.i.
Sanmarínska republika	1. 1. 1993	Via Cisson 27 48100 Ravenna Talianska republika	Severino Bollini mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 22. február 2007
Saudskoarabské kráľovstvo	16. 6. 1995	Formanekgasse 38 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Mohammed Al Salloum mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 25. november 2013
Senegalská republika	–	Dessauer Strasse 29/29 D-10963 Berlín Spolková republika Nemecko	
Seychelská republika	–	Boulevard Saint Michel, 28 1040 Brusel Belgické kráľovstvo	Johnette Stephen prvá tajomníčka, chargé d'affaires a.i.
Sierraleonská republika	–	Rublevskoe šosse, 26/1, of. 58-59 121615 Moskva Ruská federácia	John Bobor Laggah radca/konzul
Singapurská republika	12. 2. 1993	MZV, Tanglin 248163 Singapur	Chay Wai Chuen mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 18. september 2014
Slovinská republika	1. 1. 1993	Ventúrska 5 813 15 Bratislava 1	Bernarda Gradišnik mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 25. november 2013

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Somálska federatívna republika	–	Simferopolsky Bulvar 7a-145 117 556 Moskva Ruská federácia	
Spojené arabské emiráty	3. 1. 1993	Chimanistrasse 36 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Abdelhadi Abdelwahid Alkhajah dezignovaný veľvyslanec
Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	1. 1. 1993	Panská 16 811 01 Bratislava 1	Andrew Garth mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 18. september 2014
Spojené štáty americké	1. 1. 1993	Hviezdoslavovo námestie 5 811 02 Bratislava 1	Theodore Sedgwick mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 18. august 2010
Spojené štáty mexické	1. 10. 1993	Operngasse 21/10 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Luis Alfonso De Alba mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 13. marec 2014
Srbská republika	1. 1. 1993	Búdkova 38 811 04 Bratislava 1	Šani Dermaku mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 25. november 2013
Srilanská demokratická socialistická republika	15. 2. 1993	Weyringergasse, 33-35 (4. posch.) A-1040 Viedeň Rakúska republika	Aliyar Lebhe Abdul Azeez mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 8. august 2012
Sudánska republika	27. 7. 1993	Reisnerstrasse 29/5 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Yousif Ahmed Eltayeb Yousif Elkordofani vyslanec, chargé d'affaires a. i.
Svazijské kráľovstvo	–	Avenue Winston Churchill 188 1180 Brusel Belgické kráľovstvo	
Svätá stolica	1. 1. 1993	Nekrasovova 17 811 04 Bratislava 1	Mario Giordana apoštolský nunciatus PL: 4. jún 2008
Sýrska arabská republika	1. 1. 1993	Daffingerstrasse 4 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Bassam Ahmad Nazim Al Sabbagh mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 13. december 2010
Španielske kráľovstvo	1. 1. 1993	Prepoštská 10 811 01 Bratislava 1	Félix Valdés y Valentín Gamazo mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 29. máj 2012
Švajčiarska konfederácia	1. 1. 1993	Michalská 12 811 06 Bratislava 1	Alexander Wittwer mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 13. máj 2014
Švédске kráľovstvo	1. 1. 1993	Obere Donastrasse 49 - 51 A-1020 Viedeň Rakúska republika	Nils Daag mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 12. december 2011
Tadžická republika	–	Universitaetstr. 8/1a A-1090 Viedeň Rakúska republika	Ismatullo Nasredinov mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 26. november 2014
Talianska republika	1. 1. 1993	Palisády 49 811 06 Bratislava	Roberto Martini mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 8. august 2012
Tanzánijská zjednotená republika	1. 1. 1993	Eschenallee 11 D-14050 Berlín Spolková republika Nemecko	Philip S. Marmo dezignovaný veľvyslanec
Thajské kráľovstvo	1. 1. 1993	Cottagegasse 48 A-1180 Viedeň Rakúska republika	princezná Bajrakitiyabha mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 2. október 2013

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Tuniská republika	1. 1. 1993	Sieveringerstrasse 187 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Khelil Tazarki vyslanec, chargé d'affaires a. i.
Turecká republika	1. 1. 1993	Holubyho 11 811 03 Bratislava 1	Lebibe G üllhan Ulutekin mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 12. december 2011
Turkménsko	1. 1. 1993	Argentinierstrasse 22/II/EG A-1040 Viedeň Rakúska republika	Yazkuli Mammedov prvý tajomník
Ukrajina	1. 1. 1993	Radvanská 35 811 01 Bratislava 1	Oleh Havaši mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 13. október 2010
Uruguajská východná republika	–	Palais Esterhazy Wallnerstrasse 4/3/17 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Karen Lissel Meyer Faure prvá tajomníčka
Uzbecká republika	20. 1. 1993	Pötzleinsdorfer Strasse 49 A-1180 Viedeň Rakúska republika	Ravshanbek Duschanov chargé d'affaires a. i.
Venezuelská bolívarovská republika	1. 1. 1993	Prinz Eugen Strasse 72/1/I.1 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Alí de Jesús Uzcátegui Duque mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 27. apríl 2009
Vietnamská socialistická republika	1. 1. 1993	Dunajská 15 811 08 Bratislava	Minh Nguyệt Hồ Đắc mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 06. november 2014
Zambijská republika	5. 5. 1993	Axel-Springer Strasse 54 A D-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	Bwalya Stanley Kasonde Chiti dezinovaný veľvyslanec
Zimbabwejská republika	3. 3. 1993	Neustift am Walde 91 A-1190 Viedeň Rakúska republika	G. H. Nyathi radca
Zvrchovaný vojenský špitálsky rád sv. Jána Jeruza- lemského z Ródu a Malty	1. 1. 1993	Kapitulská 9 811 01 Bratislava	Otto Karl Finsterwalder mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 25. apríl 2013

ZOZNAM KONZULÁRNYCH ÚRADOV VEDENÝCH HONORÁRNymi KONZULMI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

VEDÚCI KONZULÁTOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE POĎĽA STAVU V JANUÁRI 2015

Krajina	Konzulát	Konzul
Azerbajdžanská republika	Klobučnícka 4 811 01 Bratislava	Džalal Gasymov honorárny konzul
Bahamské spoločenstvo	Rybárska brána 8 811 08 Bratislava	Michal Lazar honorárny konzul
Bangladéšska ľudová republika	Pod záhradami 41 841 01 Bratislava	Štefan Petkanič honorárny konzul
Belgické kráľovstvo	Hlavná 75 040 01 Košice	Dany R. E. Rottiers honorárny konzul
Belize	Krajná ulica 56C 821 04 Bratislava	Miroslav Strečanský honorárny konzul
Bieloruská republika	Osadská 679/15 028 01 Trstená	Marián Murín honorárny konzul
Čilská republika	Kĺzavá 31/C 831 01 Bratislava	Jaroslav Šoltys honorárny konzul
Dánske kráľovstvo	Bajkalská 5/A 831 03 Bratislava	Michal Lőrincz honorárny generálny konzul
Ekvádorská republika	Ventúrska 1 811 01 Bratislava	Ján Molitor honorárny konzul
Estónska republika	Tomášikova 19 82101 Bratislava	Peter Pochaba honorárny konzul
Etiópska federatívna demokratická republika	Bojnická 3 831 04 Bratislava	Štefan Rosina honorárny konzul
Filipínska republika	Cesta na Senec 15725/24 830 06 Bratislava	Pavol Konštiak honorárny generálny konzul
Fínska republika	Moyzesova 5 811 05 Bratislava	Karol Kállay honorárny generálny konzul
Gruzínska republika	Hlavná 24 040 01 Košice	Franco Pigozzi honorárny konzul
Guatemalská republika	Vajnorská 8/A 831 04 Bratislava	Zoroslav Kollár honorárny konzul

Na základe údajov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spracoval Patrik Kováč, RC SFPA (kovac@sfp.sk).

Krajina	Konzulát	Konzul
Holandské kráľovstvo	Košická 44 P.O. Box 21 080 01 Prešov	Matúš Murajda honorárny konzul
Islandská republika	Palisády 39 811 06 Bratislava	Otto Halás honorárny konzul
Juhoafrická republika	Fraňa Kráľa 1 851 01 Bratislava	Milan Lopašovský honorárny konzul
Kazašská republika	Ventúrska 3 811 01 Bratislava	Štefan Rosina honorárny konzul
Kirgizská republika	Miletičova 1 821 08 Bratislava	Tibor Podoba honorárny konzul
Kolumbijská republika	AC Diplomat Palisády 29/A 811 06 Bratislava	Anton Siekel honorárny konzul
Konzská demokratická republika	Štefanovičova 12 811 04 Bratislava	Pavol Jánošík honorárny konzul
Kórejská republika	Hviezdoslavovo nám. 20 811 02 Bratislava	Marián Mojžiš honorárny generálny konzul
Kostarická republika	Prepoštská 6 811 01 Bratislava	Tomáš Chrenek honorárny konzul
Lesothské kráľovstvo	Slávičie údolie 31 811 02 Bratislava	Dušan Blattner honorárny konzul
Litva	Cukrová 14 813 39 Bratislava	Marián Meško honorárny konzul
Lotyšská republika	Krmanova 1 040 01 Košice	Miroslav Repka honorárny konzul
Luxemburské veľkoveľkoveľstvo	Apollo Business Centrum Mlynské Nivy 43 821 09 Bratislava	Peter Kríško honorárny konzul
Maďarsko	Hlavná 67 040 01 Košice	György Varga honorárny generálny konzul
Malajzia	Jašíkova 2 821 03 Bratislava	Igor Junas honorárny konzul
Maldivská republika	Lazaretská 29 811 09 Bratislava	Andrej Matko honorárny konzul
Malijská republika	Mikulášska 3 – 5 811 02 Bratislava	Eugen Horváth honorárny konzul
Maltská republika	Palisády 33 811 06 Bratislava	Martin Hantabál honorárny konzul
Marocké kráľovstvo	Krajná 86 821 04 Bratislava	Ľubomír Šidala honorárny konzul
Moldavská republika	Zámocká 16 811 01 Bratislava	Antonio Parziale honorárny konzul
Monacké kniežatstvo	Gorkého 7/A 811 01 Bratislava	Miroslav Výboh honorárny konzul
Mongolsko	Národná trieda 56 040 01 Košice	Peter Slávik honorárny konzul
Nikaraguiská republika	Vrbová 22 900 43 Hamuliakovo	Vladimír Kašfák honorárny konzul
Paraguajská republika	Rigeleho 1 811 02 Bratislava	Martin Šamaj honorárny konzul
Peruánska republika	Tuhovská 5 831 07 Bratislava	Andrej Glatz honorárny generálny konzul
Poľská republika	Nám. osloboditeľov 1 031 01 Liptovský Mikuláš	Tadeusz Frackowiak honorárny konzul

Krajina	Konzulát	Konzul
Rumunská republika	Kapitulská 1 Banská Bystrica	Ladislav Rehák honorárny konzul
Ruská federácia	Moldavská 10/B 040 11 Košice	Ladislav Štefko honorárny konzul
Salvádorská republika	Záhradnícka 62 82108 Bratislava	Igor Moravčík honorárny konzul
Senegalská republika	Kálov 655/10 010 01 Žilina	Souleymane Seck honorárny konzul
Seychelská republika	Beblavého 4 811 01 Bratislava	Andrej Hryc honorárny konzul
Sierraleonská republika	Partizánska 16 811 03 Bratislava	Branislav Hronec honorárny generálny konzul
Spojené štáty mexické	Rigeleho 1 811 02 Bratislava	Václav Míka honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Timonová 27 040 01 Košice	Juraj Banský honorárny konzul
Srbská republika	Jesenského 12 040 01 Košice	Eva Dekanovská honorárna konzulka
Sýrska arabská republika	Tatranská 1 841 06 Bratislava-Záhorská Bystrica	Mustafa Al-Sabouni honorárny konzul
Španielske kráľovstvo	Hutnícka 1 040 01 Košice	Daniel Lučkanič honorárny konzul
Švajčiarska konfederácia	Vajanského 10 080 01 Prešov	Helena Virčíková honorárna konzulka
Švédske kráľovstvo	Tomášikova 30 821 01 Bratislava	Vladimír Kestler honorárny generálny konzul
Thajské kráľovstvo	Viedenská cesta 3-7 851 01 Bratislava	Alexander Rozin honorárny generálny konzul
Turecká republika	Kuzmányho 16 974 01 Banská Bystrica	Vladimír Soták honorárny konzul
Turecká republika	Mlynská ulica 2 040 01 Košice	Štefan Melník honorárny konzul
Ugandská republika	Ružová dolina 25 821 09 Bratislava	Andrej Brna honorárny konzul
Ukrajina	Budovateľská 29 093 01 Vranov nad Topľou	Stanislav Obický honorárny konzul
Uruguajská východná republika	Trnkova 46 851 10 Bratislava	Milan Beniak honorárny konzul
Uzbecká republika	Business Centrum Lake Side Park Tomášikova 64 831 04 Bratislava	Ľudovít Černák honorárny konzul

ZOZNAM ZASTUPITEĽSKÝCH ÚRADOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY, STÁLÝCH MISÍÍ, GENERÁLNYCH KONZULÁTOV A SLOVENSKÝCH INŠTITÚTOV

EXISTUJÚCE ZASTUPITEĽSKÉ ÚRADY A ICH VEDÚCI PODĽA STAVU V JANUÁRI 2015

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Abuja	Beninská republika, Burkina Faso, Demokratická republika Svätého Tomáša a Princovho ostrova, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea, Kamerun, Kapverdy, Libéria, Mali, Niger, Nigéria, Republika Pobrežia Slonoviny, Rovníková Guinea, Senegal, Sierra Leone, Guinea-Bissau, Nigérijská federatívna republika	21st Crescent, Off Constitution Avenue, Central Business District Abuja, Nigéria	Miroslav Hacek <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Abu Dhabi	Spojené arabské emiráty	Abu Dhabi Spojené arabské emiráty	Dušan Horniak <i>vedúci zastupiteľského úradu</i>
Addis Abeba	Džibutská republika, Etiópia, Etiópia, Stredoafrická republika	Yeka Sub-City, Woreda 13, Kebele 20/21, House No.: P7 CARA-VIL Compound Addis Abeba Etiópia	Jozef Cibula <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Ankara	Turecko	Atatürk Bulvari 245 06692 Ankara Turecká republika	Milan Zachar <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Astana	Kazachstan, Kirgizsko	D.A Kunajeva 1, C 11 010 000, Astana Kazachstan	Peter Juza <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Atény	Grécko	Georgiou Saferi 4, Palaio Psychiko 154 52 Atény Helénska republika	Peter Michalko <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Bagdad	Irak	Jadryah Quarter, Section 915, Street 24, House 195 Bagdad Iracká republika	Ľubomír Macko <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Bangkok	Thajsko, Kambodža, Laos, Mjanmarsko	9-th Floor, South Sathorn Road 25 Bangkok 10 120 Thajské kráľovstvo	Vladimír Halgaš <i>veľvyslanec, vedúci zastupiteľského úradu</i>

Na základe údajov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spracoval Patrik Kováč, RC SFPA (kovac@sfp.sk).

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Bejrút	Libanonská republika, Jordánske hášimovské kráľovstvo, Sýrska arabská republika	Weavers Center, 14th FL. Clemenseau Street, Bejrút Libanon	Ivan Surkoš <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Belehrad	Srbsko	Bulevar umetnosti 18 110 70 Nový Belehrad Srbská republika	Ján Varšo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Berlín	Nemecko	Hildebrandstraße 25 10785 Berlin Nemecko	Igor Slobodník <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Bern	Švajčiarsko, Lichtenštajnsko	Thunstrasse 63 3074 Muri b. Bern, Švajčiarska konfederácia	Andrea Elscheková Matisová <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i>
Brasília	Brazília, Ekvádor, Kolumbia, Venezuela, Surinam, Guayana	SES, Avenida das Nações, Qd. 805, Lote 21 B CEP 70 200-902 Brasília, D.F. Brazílska federatívna republika	Milan Cigán <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Brusel	Belgické kráľovstvo, Luxemburské veľkovojsvodstvo	Avenue Molire 195 1050 Brusel Belgické kráľovstvo	Stanislav Vallo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Budapešť	Maďarsko	Stefánia út 22 – 24. 1143 Budapešť XIV Maďarská republika	Rastislav Káčer <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Buenos Aires	Argentína, Bolívia, Čile, Paraguaj, Peru, Uruguaj	Figueria Alcorta 1425 Buenos Aires Argentínska republika	Branislav Hitka <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Bukurešť	Rumunsko	Strada Otetari 020 977 Bukurešť Rumunsko	Ján Gábor <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Canberra	Austrálsky zväz, Kiribatská republika, Nauruská republika, Nový Zéland, Papua-Nová Guinea, Republika Fidžijských ostrovov, Samojský nezávislý štát, Šalamúnove ostrovy, Tongské kráľovstvo, Tuvalu, Vanuatská republika	47 Culgoa Circuit, O'Malley 2606 Canberra Austrálsky zväz	Igor Bartho <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Dillí	Bangladéšska ľudová republika, Bhutánske kráľovstvo, Indická republika, Maldivská republika, Nepálska federatívna demokratická republika, Sríľanská demokratická socialistická republika	50-M, Niti Marg, Chanakyapuri 110021 Nai Dillí Indická republika	Žigmund Bertók <i>vedúci zastupiteľského úradu</i>
Dublin	Írsko	80 Merrion Square South Dublin 2 Írsko	Dušan Matulay <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Haag	Holandsko	Parkweg 1 2585 Den Haag Holandské kráľovstvo	Jaroslav Chlebo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Hanoj	Vietnam	12 Ba Huyen Thanh Quan Ba Dinh District Hanoj Vietnamská socialistická republika	Igor Pacolák <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Havana	Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Dominika, Dominikánska republika, Grenada, Haiti, Jamajka, Kuba, Svätá Lucia, Svätý Krištof a Nevis, Svätý Vincent a Grenadíny, Trinidad a Tobago	Calle 66, No. 521 Entre 5B y 7, Miramar, Playa Havana Kubánska republika	Ladislav Straka <i>vedúci zastupiteľského úradu</i>
Helsinki	Fínsko, Estónsko	Vähäniittyntie 5 00570 Helsinki Fínska republika	Tibor Králik <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Jakarta	Brunejsko-darussalamský štát, Východný Timor, Filipíny, Indonézia, Malajzia, Singapur	Jalan Profesor Mohammad Yamin 29 Jakarta 103 10 Indonézska republika	Michal Slivovič mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Káhira	Čadská republika, Egyptská arabská republika, Jemenská republika, Líbya, Mauritánska islamská republika, Ománsky sultanát, Saudskoarabské kráľovstvo, Spojené arabské emiráty, Sudánska republika, Tuniská republika	3 Adel Hosein Rostom P.O. Box 450 11794 – Ramses Post Office Dokki, Káhira Egyptská arabská republika	Anton Pinter veľvyslanec
Kišiňov	Moldavsko	A. Sciusev 101 Kišniňov Moldavsko	Róbert Kirmág mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Kodaň	Dánske kráľovstvo (Dánsko, Faerské ostrovy, Grónsko)	Vesterled 26 – 28 2100 Kodaň Dánske kráľovstvo	Boris Gandel mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Kuvajt	Kuvajt, Bahrajn, Katar	Block No. 2, Street No. 16 Villa No. 22 131 23 Area Surra Kuvajtský štát	Pavol Svetík mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Kyjev	Ukrajina	Jaroslavov val 34 019 01 Kyjev Ukrajina	Juraj Siváček mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Lisabon	Portugalsko	Avenida da Liberdade 200 5 Esq., 1250-147 Lisabon Portugalská republika	Jozef Adamec mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Londýn	Spojené kráľovstvo	25, Kensington Palace Gardens W8 4QY Londýn Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	Miroslav Wlachovský mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Ľubľana	Slovinsko	Bleiweisova 4 1000 Ľubľana Slovinsko	Juraj Migaš mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Madrid	Španielsko, Andorra, Maroko	C/Pinar, 20 28006 Madrid Španielske kráľovstvo	Vladimír Gráz mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Mexico City	Mexiko, Guatemala, Honduras, Salvador, Kostarika, Nikaragua, Panama, Belize	Julio Verne 35 11 560 Mexico Spojené štáty mexické	Jaroslav Blaško mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Minsk	Bielorusko	Volodarskogo 6 220 030, Minsk Bieloruská republika	Miroslav Mojžita vedúci úradu, veľvyslanec
Moskva	Ruská federácia, Arménsko, Azerbajdžan	J. Fučíka 17/19 115 127 Moskva Ruská federácia	Peter Priputen mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Nairobi	Burundi, Eritrea, Juhoafrická republika, Keňa, Komory, Konžská demokratická republika, Konžská republika, Rwanda, Seychely, Somálsko, Tanzánia, Uganda	Milimani Road 30 204 00 100 Nairobi Kená republika	Michal Mlynár mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Nikózia	Cyperská republika	Kalamatas Street No. 4 Strovolos, 2002 Nikózia, Cyperská republika	Oksana Tomová mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa
Oslo	Nórsko, Island	Thomas Heftyes gate 24 N-0244 Oslo Nórske kráľovstvo	František Kašík mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Ottawa	Kanada	50 Rideau Terrace K1M 2A1, Ottawa, Ontario Kanada	Andrej Droba mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Paríž	Francúzsko, Monako, Alžírsko	125 rue du Ranelagh 75016 Paríž Francúzska republika	Marek Ľštok mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Peking	Čína, Mongolsko	Ritan Lu, Jian Guo Men Wai 100 600 Peking Čínska ľudová republika	František Dlhopolček mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Podgorica	Čierna Hora	Crnogorskih Srdara 5 81000 Podgorica Čierna Hora	František Lipka vedúci zastupiteľského úradu
Praha	Česká republika	Pelléova 12 160 00 Praha Česká republika	Peter Weiss mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Pretória	Juhoafrická republika, Angola, Botswana, Lesotho, Madagaskar, Maurícius, Malawi, Mozambik, Namíbia, Svazijsko, Zambia, Zimbabwe	930 Arcadia Street Arcadia 0083 Pretória Juhoafrická republika	Alexander Ilaščik mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Priština	Srbsko (Kosovo)	Metush Krasniqi 7 Dragodan 10000 Priština Srbská republika (Kosovo)	Henrich Markus vedúci pobočky zastupiteľského úradu
Riga	Lotyšsko, Litva	Smilšu iela 8 1050 Riga Lotyšská republika	Peter Hatlar vedúci zastupiteľského úradu
Rím	Taliansko, Malta, San Marino	Via dei Colli della Farnesina 144VI/A 00194 Rím Talianska republika	Mária Krásnohorská mimoriadna a splnomocnená velvyslankyňa
Sarajevo	Bosna a Hercegovina	Trnovska 6 710 00 Sarajevo Bosna a Hercegovina	Ján Pšenica mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Skopje	Macedónsko	Budimpeštanska 39 1000 Skopje Macedónska republika	Martin Bezák mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Sofia	Bulharsko	Blv. Janko Sakazov 1504 Sofia Bulharská republika	Marián Jakubócy mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Soul	Kórejská republika, Kórejská ľudovodemokratická republika	389-1 Hannam-dong, Yongsang-gu 140-210 Soul Kórejská republika	Milan Lajčiak mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Štokholm	Švédsko	Arsenalsgatan 2/3 TR, Box 7183 10 388, Stockholm Švédsko	Jaroslav Auxt mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Slovenský ekonomický a kultúrny úrad Taipei	Taiwan	333 Keelung Road, Section 1 110 Taipei Čínska republika (Taiwan)	Michal Kováč vedúci úradu
Taškent	Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan	Kičik Bešjogoč 38 100070 Taškent Uzbecká republika	Pavol Ivan mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Teherán	Irán, Afganistan, Pakistan	Moghadas Ardebili 94 P.O. Box 19395-6341, Teherán Irán	Ján Bóry mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Tel Aviv	Izrael, Palestínska samospráva	Jabotinsky 37 P.O. Box 6459 Tel Aviv Štát Izrael	Radovan Javorčík mimoriadny a splnomocnený velvyslanec
Tirana	Albánsko	Rruga Skenderbeu 8 Tirana Albánska republika	Milan Cigánik mimoriadny a splnomocnený velvyslanec

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Tbilisi	Gruzínsko	38 Nino Chkheidze St. , 0102 Tbilisi, Gruzínsko	Rudolf Michalka <i>mimoriadny a splnomocnený velvyslanec</i>
Tokio	Japonsko, Mikronézia, Marshallove ostrovy, Palau	2-11-33, Motoazabu, Minato-ku 106-0046 Tokio Japonsko	Michal Kottman <i>mimoriadny a splnomocnený velvyslanec</i>
Svätá stolica	Vatikánsky mestský štát, Svätá stolica Zvrchovaný vojenský špitálsky rád sv. Jána Jeruzalemského z Ródu a Malty	Via dei Colli della Farnesina 144 00135 Roma Vatikán	Peter Sopko
Varšava	Poľsko	Litewska 6 00-581 Varšava Poľská republika	Vasil Grivna <i>mimoriadny a splnomocnený velvyslanec</i>
Viedeň	Rakúsko	Armbrustergasse 24 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Juraj Macháč <i>mimoriadny a splnomocnený velvyslanec</i>
Washington	USA	3523 International Court, NW 20008 Washington D.C. Spojené štáty americké	Peter Kmec <i>mimoriadny a splnomocnený velvyslanec</i>
Záhreb	Chorvátsko	Prilaz Gjure Deželica 10 10000 Záhreb Chorvátska republika	Juraj Priputen <i>vedúci zastupiteľského úradu</i>

STÁLE MISIE

Stála misia	Adresa SM	Vedúci SM
SM pri medzinárodných organizáciách vo Viedni	Blaastraße 34 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Oľga Algayerová
SD pri NATO, Brusel	Boulevard Leopold III NATO HQ 1110 Brusel Belgické kráľovstvo	Tomáš Valášek
SM pri OECD, Paríž	28, Avenue d'Eylau 750 16 Paríž Francúzska republika	Ingrid Brocková
SM pri OSN, New York	801 Second Avenue 10017 New York Spojené štáty americké	František Ružička
SM pri OSN, Ženeva	9, Chemin de l'Ancienne Route 1218 Grand Saconnex Švajčiarska konfederácia	Fedor Rosocha
SM pri Rade Európy, Štrasburg	1 Rue Ehrmann 67000 Štrasburg Francúzska republika	Drahošlav Štefánek
SZ pri EÚ, Brusel	Avenue de Cortenbergh 79 1000 Brusel Belgické kráľovstvo	Ivan Korčok

GENERÁLNE KONZULÁTY

Generálny konzulát	Adresa GK	Generálny konzul
Čínska ľudová republika	1375 Huaihai Central Road 200031 Šanghaj Čína	<i>František Hudák</i>
Maďarská republika	Derkovits sor 7 5600 Békešská Čaba	<i>Štefan Daňo</i>
Poľská republika	Św. Tomasza 34 31 027 Krakov	<i>Ivan Škorupa</i>
Ruská federácia	Orbeli č. 21/2 194 223 Sankt Peterburg	<i>Augustín Čisár</i>
Spojené štáty americké	801 Second Avenue, 12th Floor New York, N.Y. 10017	<i>Jana Trnovcová</i>
Spolková republika Nemecko	Vollmannstrasse 25d 819 25 Mníchov	<i>Veronika Lombardini</i>
Turecká republika	3. Levent Bambu Sokak No: 6 343 30 Istanbul	<i>Jozef Šesták</i>
Ukrajina	Lokoty 4 880 17 Užhorod	<i>Janka Burianová</i>

SLOVENSKÉ INŠTITÚTY

Názov	Adresa SI	Riaditeľ
Slovenský inštitút Berlín	Hildebrandstr. 25 10785 Berlín Spolková republika Nemecko	<i>Viera Polakovičová</i>
Slovenský inštitút Budapešť	Rákóczi út. 15 H-1088 Budapešť Maďarská republika	<i>Gabriel Hushegyi</i>
Slovenský inštitút Moskva	Ul. 2 Brestská 27 125-056 Moskva Ruská federácia	<i>Aneta Marenčíková</i>
Slovenský inštitút Paríž	125 Rue de Ranelagh F-75016 Paríž Francúzska republika	<i>Daniel Jurkovič</i>
Slovenský inštitút Praha	Jilská 450/16 110 00 Praha 1 Česká republika	<i>Vladimír Valovič</i>
Slovenský inštitút Rím	Via dei Colli della Farnesina 144 00135 Rím Talianska republika	<i>Peter Dvorský</i>
Slovenský inštitút Varšava	Krzywe Kolo 12/14a PL-00 270 Varšava Poľská republika	<i>Milan Novotný</i>
Slovenský inštitút Viedeň	Wipplingerstrasse 24 --26 A-1010 Viedeň Rakúska republika	<i>Alena Heribanová</i>

ZOZNAM KONZULÁRNYCH ÚRADOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY VEDENÝCH HONORÁRNymi KONZULMI

VEDÚCI KONZULÁRNYCH ÚRADOV SR PODĽA STAVU V JANUÁRI 2015

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Albánska republika	Tirana	Faik Dizdari honorárny konzul
Andorrské kniežatstvo	Andorra	Josep Àngel Mortés Pons honorárny konzul
Argentínska republika	La Plata	Eduardo Kabát honorárny generálny konzul
Arménska republika	Jerevan	Gagik Vladimirovič Martirosian honorárny konzul
Austrálsky zväz	Brisbane	Michal Horvath honorárny konzul
Austrálsky zväz	Perth	Pavol Faix honorárny konzul
Austrálsky zväz	Sydney	Milan Neklapil honorárny konzul
Bahamské spoločenstvo	Nassau	Isacc Chester Cooper honorárny konzul
Bangladéška ľudová republika	Dhaka	Miran Ali honorárny konzul
Belgické kráľovstvo	Antverpy	Gunnar Riebs honorárny konzul
Belgické kráľovstvo	Gent	Arnold Vanhaecke honorárny konzul
Belgické kráľovstvo	Liège	Raffaele Antonio Apruzzese honorárny konzul
Bolívijská republika	La Paz	Hernán Guido Vera Ruiz honorárny konzul
Bosna a Hercegovina	Medžugorie	Rajko Zelenika honorárny konzul
Brazílska federatívna republika	Santa Catarina	Ernesto Heinzelmann honorárny konzul
Brazílska federatívna republika	Pernambuco	João Alixandre Neto honorárny konzul
Brazílska federatívna republika	Rio de Janeiro	Mohamad Faïçal Mohamad Said Hammoud honorárny konzul

Na základe údajov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spracoval Patrik Kováč, RC SFPA (kovac@sfp.sk).

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Brazílska federatívna republika	Sao Paulo	Peter Pauliček honorárny generálny konzul
Bulharská republika	Varna	Edita Blagoevova honorárna konzulka
Cyperská republika	Limassol	George Vassos Hadjitheodossiou honorárny generálny konzul
Česká republika	Brno	Jaroslav Weigl honorárny konzul
Čilská republika	Santiago	Paul Nador honorárny konzul
Čínska ľudová republika	Hongkong	Willy Sun Mo Lin honorárny konzul
Dánsko	Århuse	Claus Søgaard Poulsen honorárny konzul
Egyptská arabská republika	Alexandria	Mohamed Moustafa el Naggar honorárny konzul
Estónska republika	Tallinn	Even Tudeberg honorárny konzul
Etiópska federatívna demokratická republika	Addis Abeba	Feleke Bekele Safo honorárny konzul
Filipínska republika	Cebu City	Antonio N. Chiu honorárny konzul
Filipínska republika	Manila	Robert Chin Siy honorárny generálny konzul
Fínska republika	Teerijärvi	Mikael Ahlbäck honorárny konzul
Fínska republika	Tampere	Kalervo Kummola honorárny konzul
Francúzska republika	Grenoble	Menyhért Kocsis honorárny konzul
Francúzska republika	Lille	Alain Bar honorárny konzul
Francúzska republika	Lyon	Christian Michel-Mestrallet honorárny konzul
Francúzska republika	Marseille	Marc-André Distanti honorárny konzul
Francúzska republika	Nancy	Jean-Marie Keller honorárny konzul
Grécko	Chania	Stavros Paterakis honorárny konzul
Grécko	Thessaloniki	Konstatinos Mavridis honorárny konzul
Grécko	Patras	Phaedon Couniniotis honorárny konzul
Grécko	Pireus	Michael Bodouoglou honorárny konzul
Gruzínsko	Tbilisi	Besarion Kvartskhava honorárny konzul
Guatemalská republika	Guatemala	Mario Fernando Montúfara Rodrigues honorárny konzul
Guinejská republika	Conakry	Boubakar Lombonna Diallo honorárny konzul
Haitská republika	Port-au-Prince	Claude Martin honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Holandské kráľovstvo	Eindhoven	Gerardus Hendrik Meulesteen honorárny konzul
Holandské kráľovstvo	Rotterdam	Jacob Ten Hoop honorárny konzul
Chorvátska republika	Osijek	Ivan Komak honorárny konzul
Chorvátska republika	Split	Ante Plančić honorárny konzul
Indická republika	Kalkata	Patrha Sadhan Bosé honorárny konzul
Indická republika	Bombaj	Amit Choksey honorárny konzul
Indonézska republika	Denpasar	Jürgen Schreiber honorárny konzul
Indonézska republika	Surabaya	Sindunata Sambudhi honorárny konzul
Irak	Erbil	Ahmed Hassan honorárny konzul
Islandská republika	Reykjavík	Runólfur Oddsson honorárny konzul
Štát Izrael	Ha Sharon	Karol Nathan Steiner honorárny konzul
Štát Izrael	Haifa	Yaron Miller honorárny konzul
Štát Izrael	Jeruzalem	Martin Rodan honorárny konzul
Jamaika	Kingston	Christopher Richard Issa honorárny konzul
Japonsko	Kirishima	Masahiro Jamamoto honorárny konzul
Japonsko	Utsunomiya	Eiichi Ishikawa honorárny konzul
Jemenská republika	Saná	Adel Mohamed Al Huraibi honorárny konzul
Jordánske hášimovské kráľovstvo	Ammán	Khalidun A. Abuhassan honorárny generálny konzul
Juhoafrická republika	Kapské Mesto	Geoffrey Leighton Ashmead honorárny konzul
Kamerunská republika	Yaoundé	Mohamadou Salihou honorárny konzul
Kanada	Montreal	Dezider Michaletz honorárny konzul
Kanada	Toronto	Michael Martinček honorárny konzul
Kanada	Calgary	Richard Wolfli honorárny konzul
Kazašská republika	Karaganda	Alexej Petrovič Neřjodov honorárny konzul
Kazašská republika	Kurčatov	Kairat Kamalovič Kadyrzanov honorárny konzul
Kenská republika	Mombasa	Christoph Modigell honorárny konzul
Kirgizská republika	Biškeek	Igor Konstantinovič Gusarov honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Kolumbijská republika	Medellín	Jenaro Pérez Gutiérrez honorárny konzul
Kórejská republika	Busan	Oh Mjung Hwan honorárny konzul
Kostarická republika	San José	Eugénio Gerardo Arraya Chacón honorárny konzul
Litovská republika	Kaunas	Vytautas Mikaila honorárny konzul
Luxemburské veľkovoľvodstvo	Luxemburg	Blanche Mourtrier honorárny konzul
Macedónska republika	Skopje	Vlade Tome Stojanovski honorárny konzul
Malajzia	Kota Kinabalu	Wong Khen Thau honorárny konzul
Malawijská republika	Blantyre	Salim David Bapu honorárny konzul
Maltská republika	Valletta	Godwin Edvard Bencini honorárny konzul
Marocké kráľovstvo	Casablanca	Kamil Ouzzani Touhamy honorárny konzul
Maurícius	Port Louis	Yatemani Gujadthur honorárny konzul
Mexiko	Cancún	Francisco Edmundo Lechón Rosas honorárny konzul
Mexiko	Monterrey	Jorge García Segovia honorárny konzul
Moldavská republika	Kišiňov	Iurie Grigore Popovici honorárny konzul
Mongolsko	Ulanbátar	Gotov Dugerjav honorárny konzul
Mozambická republika	Maputo	Ismael Mussá Manguera honorárny konzul
Nepál	Káthmandu	Pasang Dawa Sherpa honorárny konzul
Nigérijská federatívna republika	Port Harcourt	Eze Clifford Amadi honorárny konzul
Nórske kráľovstvo	Bergen	Morten L. Gjesdahl honorárny konzul
Nórske kráľovstvo	Drammen	Zuzana Opavská Wahl honorárna konzulka
Nórske kráľovstvo	Trondheim	Erik Frederiksen honorárny konzul
Nový Zéland	Auckland	Peter Kiely honorárny konzul
Omán	Muscat	Mohammed S. Al-Harthy honorárny konzul
Pakistan	Lahore	Muhammad Malik Asif honorárny konzul
Palestína	Betlehem	George Suliman Malki Jabra honorárny konzul
Panamská republika	Panama	Julio César Benedetti honorárny konzul
Paraguajská republika	Cuidad del Este	Charif Hammoud honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Peruánska republika	Lima	Teresa Koetzle-Daly honorárna konzulka
Poľská republika	Gliwice	Marian Czerny honorárny konzul
Poľská republika	Poznaň	Piotr Stanisław Styczynski honorárny konzul
Poľská republika	Rzeszow	Adam Góral honorárny konzul
Poľská republika	Sopot	Jerzy Leśniak honorárny konzul
Poľská republika	Wroclaw	Maciej Kaczmariski honorárny konzul
Poľská republika	Zakopané	Wiesław Tadeusz Wojas honorárny konzul
Portugalská republika	Porto	Tiago Ferreira Quintas Neiva de Oliveira honorárny konzul
Portugalská republika	Madeira	Roberto Rodrigo Vieira Henriques honorárny konzul
Rakúska republika	Graz	Volker Pichler honorárny konzul
Rakúska republika	Innsbruck	Jurgen Bodenser honorárny konzul
Rakúska republika	Linz	Harald Papesch honorárny konzul
Rakúska republika	Salzburg	Gerald Hubner honorárny konzul
Rakúska republika	Eisenstadt	Alfred Tombor honorárny konzul
Rumunsko	Salonta	Miroslav Iabloncsik honorárny konzul
Ruská federácia	Astrachán	Vladimir Stepanovič Sinčenko honorárny konzul
Ruská federácia	Chanty-Mansijsk	Eduard Vasiljevič Lebedev honorárny konzul
Ruská federácia	Omsk	Jurij Viktorovič Šapovalov honorárny konzul
Ruská federácia	Krasnojarsk	Valerij Alexandrovič Gračev honorárny konzul
Ruská federácia	Jekaterinburg	Alexander Petrovič Petrov honorárny konzul
Ruská federácia	Vladivostok	Apres Voskanian honorárny konzul
Salvádorská republika	San Salvador	Nicolas Antonio Salume Babun honorárny konzul
Senegalská republika	Dakar	Mapathé Ndiouck honorárny konzul
Seychelská republika	Victoria	Joseph France Albert honorárny konzul
Singapurská republika	Singapur	Cheo Guan Ow honorárny konzul
Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	Belfast	Thomas Sullivan honorárny konzul
Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	Cardiff	Nigel Bruce Harold Payne honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Spojené štáty americké	Boston	Peter Mužila honorárny konzul
Spojené štáty americké	Denver	Gregor James Fasing honorárny konzul
Spojené štáty americké	Detroit	Edward Zelenak honorárny konzul
Spojené štáty americké	Indianapolis	Steve Zlatos honorárny konzul
Spojené štáty americké	Kansas City	Ross F. Marine honorárny konzul
Spojené štáty americké	Dallas	Martin Valko honorárny konzul
Spojené štáty americké	Bloomington, Minneapolis	Donald Paľko honorárny konzul
Spojené štáty americké	North Miami	Cecilia F. Rokusek honorárna konzulka
Spojené štáty americké	Columbia	Peter D. Korn honorárny konzul
Spojené štáty americké	Pittsburgh	Joseph T. Senko honorárny konzul
Spojené štáty americké	San Francisco	Barbara M. Pivnicka honorárna konzulka
Spojené štáty americké	Naperville	Rosemary Macko Wisnosky honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Bad Homburg	Imrich Donath honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Lipsko	Albrecht Heinz Tintelnot honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Hamburg	Peter Littmann honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Hannover	Dirk Bettels honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Stuttgart	Christoph Goeser honorárny konzul
Srbská republika	Niš	Stela Jovanovič honorárna konzulka
Demokratická socialistická republika Srí Lanka	Colombo	Mahen Roshan Andrew Kariyawasan honorárny konzul
Sudánska republika	Chartúm	Nasreldin Ibrahim Shulgami honorárny generálny konzul
Sýrska arabská republika	Lattakia	Anas Dib Joud honorárny konzul
Španielske kráľovstvo	Barcelona	Joan Ignacio Torredemer Galles honorárny generálny konzul
Španielske kráľovstvo	Santa Cruz de Tenerife	Francisco José Perera Molinero honorárny konzul
Španielske kráľovstvo	Malaga	Jesús García Urbano honorárny konzul
Švajčiarska konfederácia	Zürich	Michal Čierny honorárny generálny konzul
Švédske kráľovstvo	Göteborg	Carl Magnus Richard Kindal honorárny konzul
Švédske kráľovstvo	Luleå	Jonas Lundström

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Švédske kráľovstvo	Malmö	Rolf Bjerndell honorárny konzul
Talianska republika	Ascoli Piceno	Carlo Matarazzo honorárny konzul
Talianska republika	Florenca	Massimo Sani honorárny konzul
Talianska republika	Forlì	Alvaro Ravaglioli honorárny konzul
Talianska republika	Miláno	Luigi Cuzzolin honorárny konzul
Talianska republika	Neapol	Franca Serao honorárny konzul
Talianska republika	Terst	Miljan Todorovič honorárny konzul
Talianska republika	Turín	Giuseppe Pellegrino honorárny konzul
Togská republika	Lomé	Wivoto James Victor Sossou honorárny konzul
Turecká republika	Bursa	Hüseyin Özdilek honorárny konzul
Turecká republika	Edirne	Coskun Molla honorárny konzul
Turecká republika	Izmir	Selçuk Borovali honorárny konzul
Turecká republika	Trabzon	Suat Gürkök honorárny konzul
Turecká republika	Kayseri	Osman Güldüoğlu honorárny konzul
Turecká republika	Antalya/Manavgat	Dr. Şükrü Vural honorárny konzul
Turecká republika	Mersin	Emir Bozkaya honorárny konzul
Turecká republika	Tekirdağ	Levent Erdoğan honorárny konzul
Uganda	Kampale	Abel M. S. Katahoire honorárny konzul
Ukrajinská republika	Doneck	Tamara Timofejevna Lysenko honorárna konzulka
Ukrajinská republika	Odesa	Muzalev Mychailo honorárny konzul
Ukrajinská republika	Veľké Berezny	Oleg Adamčuk honorárny konzul
Uruguaj	Montevideo	Matias Balparda honorárny konzul
Venezuela	Caracas	Manuel Antonio Polanco Fernández honorárny konzul
Vietnamská socialistická republika	Hočiminovo mesto	Huy Ho honorárny generálny konzul
Zambijská republika	Lusaka	Jaroslav Kulich honorárny konzul

POČTY PRÍSLUŠNÍKOV OS SR V SÚČASNÝCH MISIÁCH NA PODPORU MIERU

STAV K JANUÁRU 2015

Misia	Miesto pôsobenia	Skutočný počet príslušníkov OS SR
OSN		
UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus) – OSN	Cyperská republika	157
UNTSO (United Nations Truce Supervision Organization) – OSN	Sýrska arabská republika, Egypt	2
NATO		
ISAF (International Security Assistance Force)	Afgánsky islamský štát	289
EÚ		
ALTHEA	Bosna a Hercegovina	34
EUMM	Gruzínsko	1

O AUTOROCH

O AUTOROCH

Nora Beňáková vyštudovala na Ekonomickej univerzite v Bratislave. Pracovala v organizáciách SAIA a Nadácia pre podporu občianskych aktivít. Od roku 2002 pôsobí v občianskom združení Človek v ohrození s expertízou najmä v oblasti humanitárnych a posthumanitárnych intervencií v krajinách, ako je Srí Lanka, Indonézia, Pakistan, Afganistan, Libanon, Sudán. V rokoch 2010 až 2012 bola predsedníčkou Platformy mimovládnych rozvojových organizácií, strešnej organizácie 31 mimovládnych rozvojových organizácií zameranej na zvyšovanie efektivity systému slovenskej rozvojovej pomoci. (benakova@clovekvohrozeni.sk)

Vladimír Bilčík vyštudoval politológiu a ekonómiu na Swarthmore College v USA, európsku politiku na University of Oxford vo Veľkej Británii a teóriu politiky na Univerzite Komenského v Bratislave. Od septembra 1999 pracuje ako analytik a vedúci výskumného programu európskych štúdií vo Výskumnom centre Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. Od decembra 2005 pôsobí na Katedre politológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského ako odborný asistent. V rokoch 2002 – 2003 bol poradcom Jána Figela ako člena Konventu o budúcnosti Európy. Vo svojom výskume sa venuje problematike európskej integrácie a medzinárodným vzťahom. (bilcik@sfpa.sk)

Peter Brezani ukončil v roku 2002 štúdium na Fakulte medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Od roku 2002 do roku 2003 pracoval ako analytik v Slovenskom inštitúte medzinárodných štúdií. Od septembra 2003 pracuje vo Výskumnom centre Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, ako výskumný pracovník programu Hospodárska a rozvojová politika, spolueditor časopisu *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs* a editor *Ročenky zahraničnej politiky SR*. Vo svojom výskume sa venuje problematike vzťahov krajín severovýchodnej Ázie a rozvojovej politike. (brezani@sfp.sk)

Alexander Duleba absolvoval v roku 1989 štúdium na Kyjevskej štátnej univerzite T. G. Ševčenka. V rokoch 1990 – 1993 pracoval na Katedre sociálno-politických vied Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove. Od mája 1993 do augusta 1995 bol analytikom Slovenského inštitútu medzinárodných štúdií zriadenom pri MZV. Od septembra 1995 pracuje vo Výskumnom centre Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, od mája 2002 ako riaditeľ a zároveň vedúci výskumného programu Východná Európa. Titul PhD. získal na Ústave politických vied SAV a v roku 2009 získal titul docent na Univerzite Komenského v Bratislave. Od mája 2010 pôsobí ako pedagóg na Prešovskej univerzite v Prešove. Je autorom, spoluautorom a editorom viacerých kníh, štúdií a množstva odborných článkov. (duleba@sfp.sk)

Zuzana Gabrižová absolvovala magisterské štúdium v odbore medzinárodné vzťahy a diplomacia na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela. Od roku 2007 pôsobí v redakcii EurActiv.sk, slovenského vydania informačného portálu špecializovaného na európsku integráciu, európske politiky a ich slovenský kontext. Od roku 2011 je jeho šéfredaktorkou. Okrem publikačných aktivít sa venuje výskumu v oblasti európskej integrácie, najmä v súvislosti s voľbami do Európskeho parlamentu. Od roku 2011 pôsobí zároveň ako predsedníčka občianskeho združenia EuroPolicy, ktoré sa sústreďuje najmä na organizovanie odborných podujatí na témy európskych iniciatív a regulácie. (gabrizova@euractiv.sk)

Olga Gyárfášová je sociologička, prednáša v Ústave európskych štúdií a medzinárodných vzťahov FSEV UK v Bratislave. Je zakladajúcou členkou a spolupracovníčkou Inštitútu pre verejné otázky. Venuje sa výskumu a analýzam verejnej mienky, politickej kultúry a voličského správania. Pracovala na mnohých domácich i medzinárodných projektoch, aj z oblasti integrácie a medzinárodných vzťahov, napr. Transatlantické trendy. Je národnou koordinátorkou výskumu európskych volieb (European Election Studies, EES) a autorkou, spoluautorkou a spolueditorkou desiatok odborných publikácií i štúdií vo vedeckých časopisoch a zborníkoch. (olga@ivo.sk)

Karel Hirman vyštudoval ťažbu uhlíkovodíkov na Inštitúte ropy a plynu v Moskve a na Technickej univerzite v Košiciach. Ako novinár pracoval v Českej tlačovej kancelárii a ekonomickom týždenníku *Trend*. V spoločnostiach Bridge Brno a Blast Košice mal ako manažér na starosti obchodné operácie na trhu Ruska, Ukrajiny a ďalších krajín bývalého Sovietskeho zväzu. Na pozícii manažéra vonkajších vzťahov Slovenského plynárenského priemyslu pracoval aj na príprave novej energetickej legislatívy. Pôbil v predstavenstve i dozornej rade Teplárne Košice a bol predsedom dozornej rady Transpetrolu. Od roku 2007 do roku 2014 riaditeľom sekcie energetických činností Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry. Bol externým poradcom ministra zahraničných vecí Miroslava Lajčáka pre energetickú bezpečnosť (2009 – 2010) a externým poradcom pre energetiku premiérky Ivety Radičovej. (hirman@sfp.sk)

Miroslav Lajčák začal svoju profesionálnu kariéru na československom ministerstve zahraničných vecí v roku 1988. V rokoch 1994 – 1998 bol veľvyslancom SR v Japonsku a v rokoch 2001 – 2005 pôbil ako veľvyslanec SR v Srbsku, Macedónsku a Albánsku. Pred svojím vymenovaním do funkcie ministra zahraničných vecí SR v januári 2009 sa v roku 2006 zúčastnil ako mediátor a osobný zástupca vysokého predstaviteľa EÚ pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku na úspešnom a hladkom priebehu referenda v Čiernej Hore. Od júla 2007 do marca 2009 zastával post Vysokého predstaviteľa medzinárodného spoločenstva v Bosne a Hercegovine/Špeciálneho predstaviteľa EÚ. V rokoch 2010 – 2012 zastával pozíciu výkonného riaditeľa diplomatických zborov pre Rusko, Východné partnerstvo a západný Balkán. Od roku 2012 je ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. (kami@mzv.sk)

Július Lőrincz sa viac ako štyridsať rokov profesionálne venuje novinárstvu. Bývalá Juhoslávia bola predmetom jeho záujmu od sedemdesiatych rokov a jeho záujem sa vystupňoval v krízových deväťdesiatych rokoch minulého storočia. Je autorom alebo spoluautorom množstva rozhovorov publikovaných v denníku *Pravda* s významnými politickými osobnosťami regiónu, ako sú napr. Kiro Gligorov, Milan Kučan, Ibrahim Rugova, Ivica Račan, Mira Marković, Zoran Đinđić, Vojislav Koštunica, Milo Đukanović, Boris Tadić, Veton Surroi a ďalší. V rokoch 2002 – 2005 pôsobil na Ministerstve zahraničných vecí SR a na zastupiteľskom úrade SR v Záhrebe. Dlhodobo spolupracuje s rôznymi mimovládnymi organizáciami. (julius.lorincz@gmail.com)

Róbert Ondrejcsák vyštudoval politológiu, históriu a filozofiu, titul PhD. získal z medzinárodných vzťahov. V rokoch 2010 – 2012 bol štátnym tajomníkom Ministerstva obrany SR. V období rokov 2007 – 2010 bol riaditeľom Centra pre európske a severoatlantické vzťahy (CENAA) a zároveň pôsobil na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela. V minulosti pôsobil ako riaditeľ Inštitútu bezpečnostných a obranných štúdií MO SR. Patrí medzi zakladateľov *Panorámy globálneho bezpečnostného prostredia* a je jej editorom. Špecializuje sa na transatlantické vzťahy a NATO, európsku bezpečnostnú architektúru, zahraničnú a bezpečnostnú politiku USA a na strednú Európu. Je autorom alebo spoluautorom rôznych odborných publikácií v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky. (ondrejcsak@cenaa.org)

Tomáš Strážay vyštudoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave odbor žurnalistika a politológia. Doktorandské štúdium absolvoval na Graduate School for Social Research vo Varšave. Pracuje vo Výskumnom centre Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, kde vedie program Stredná a juhovýchodná Európa a je spolueditorom štvrťročníka *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*. (strazay@sfp.sk)

Martin Vlachynský vyštudoval hospodársku politiku na Masarykovej univerzite v Brne a manažment, ekonómiu a medzinárodné vzťahy na Aberdeen University. Pôsobil v súkromnej sfére. Od roku 2012 je analytikom Inštitútu ekonomických a spoločenských analýz, kde sa venuje najmä euru, Európskej únii a energetike. (martin.vlachynsky@iness.sk)

ROČENKA ZAHRANIČNEJ POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2014

BRATISLAVA 2015

© VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU, N.O.
© AUTORI

EDITOR
PETER BREZÁNI

EDIČNÁ RADA
VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, JURAJ BUZALKA, ALEXANDER DULEBA,
PETER HOLÁSEK, PETER LIZÁK, JURAJ MARUŠIAK, TOMÁŠ STRÁŽAY, JÁN ŠOTH

RECENZENTI
VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, ALEXANDER DULEBA, ZSOLT GÁL, MATÚŠ
KORBA, JURAJ MARUŠIAK, TOMÁŠ STRÁŽAY

JAZYKOVÁ REDAKTORKA
SILVIA ZUBEKOVÁ

220 STRÁN, VYDANIE PRVÉ

ISBN 978-80-89645-02-2

SFPA

Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku bola založená v auguste 1993 ako otvorené nestranícke diskusné fórum o medzinárodných otázkach a zahraničnej politike Slovenskej republiky. Jej hlavným cieľom je poskytovať priestor na otvorenú výmenu názorov o zahraničnej politike. Je dobrovoľným združením fyzických a právnických osôb, ktoré sa zaujímajú o oblasť zahraničnej politiky. Prostredníctvom svojich programov šíri informácie o medzinárodných vzťahoch z pôvodných zdrojov. SFPA združuje občanov rôznej politickej orientácie. Členstvo v SFPA je otvorené pre každého, kto je presvedčený o dôležitosti diskusií o problémoch zahraničnej politiky a medzinárodných vzťahov.

RC SFPA

Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o. vzniklo transformáciou bývalej príspevkovej organizácie MZV SR Slovenský inštitút medzinárodných štúdií podľa zákona č. 13/2002 Z. z. na základe rozhodnutia vlády Slovenskej republiky č. 1113 z 26. novembra 2003. V rámci svojej pôsobnosti poskytuje tieto všeobecne prospešné služby:

- vypracúva nezávislé odborné analýzy kľúčových otázok medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky Slovenskej republiky;
- vydáva odborné periodické i neperiodické publikácie, ktoré slúžia na prehĺbenie poznania v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky SR a slúžia ako zdroj kvalifikovaných informácií pre odbornú a laickú verejnosť;
- organizuje odborné podujatia a podieľa sa na medzinárodnej vedeckej spolupráci v oblasti výskumu medzinárodných vzťahov a bezpečnosti;
- prispieva k skvalitneniu odbornej diskusie o medzinárodných vzťahoch a zahraničnej politike Slovenskej republiky;
- vytvára priaznivé prostredie na rast novej generácie slovenských odborníkov v oblasti medzinárodných vzťahov;
- podnecuje širší záujem občanov Slovenskej republiky o dianie vo svete, hlbšie pochopenie významu zahraničnej politiky a jej prepojenia s domácou politikou.

VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU

STAROMESTSKÁ 6/D, 811 03 BRATISLAVA
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
WWW.SFPA.SK

ISBN 978-80-89645-02-2